

2

8

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.

UNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

GEDOS USALES

158

158

2-12-2-8

Num. 30. cap. 5. non. 17.

Manuscript of the poet Iuuenalis

AD INVICTISSIMUM PRINCEPEM FEDERICVM DE
MONTEFEREIRO VRBINI DVCEM: GEORGII
MERYLAE ALEXANDRINI PRAEFATIO IN SA-
TYRARVM IUVENALIS ENARRATIONES.

I in enarrandis poetis: quorum eruditio multiplex uaria: atq;
recōdita habetur: recentiores magistri priscos grāmaticos imi-
tati forēt: profecto abditos sensus indagassent; & obscuras ac difficiles
quæstiones aliquando explicuissent. Illi. n. attentiore cura illustriū
scriptorū opa reuoluētes ex obseruatione eorū: quæ legisset ad expo-
nēdos poetas accessere. At nostri litteratores i solētia: atq; i pitia ple-
ni: quasi oīa nouerint: quicquid i latinis litteris occultū atq; abstrusū
habēt p̄palam i terpretari ausi sunt: quorū impudens temeritas cum
rei latinæ: tum maxime discipulis plurimum obfuit. Hi. n. de præce-
ptoris sententia cum deici non patiantur: quæ semel didicerunt ma-
lunt pertinacius defendere: & in falsa opinione perseuerare quam ue-
ritate cognita maximis erroribus liberari: hinc latinæ litteræ: in qui-
bus subleuandis omī conatu quidam laborant: per inertiam & docē-
tiam arrogantiam uix erigi possunt: Quam rem sic esse sine contro-
uersa percipimus: si paulo diligentius ea rimari uoluerimus: quæ
nostra & patrum memoria grammatici dum iuuenalis satyras expla-
narent: discipulis annotanda tradiderunt: Non enim uaria & discre-
pantia: sed falsa pleraque ac ridicula sensere. Verum quid nos ea exa-
gitamus quæ sine nomine iaceant? cum nouissime duo prodierint cō-
mentarii cum auctorum titulis: qui ex ueterum scriptorum sententia
& auctoritate: cum certius quiddam quam superiores attulerint su-
pramodum elati: exposuerint ne: an magis has satyras perturbauerit
haud facile dixerim: inam summa dissensione certantes: dum nimis
petulanter se inuicem conuictis lacerant: ea fere quæ altissimæ erudi-
tionis sunt: & ad intelligendas satyras necessaria præteriere. Quare i
tanta uarietate & dissensione exponentium: qui interim uera falsis
remiscean: rogantibus amicis quæ ad instruendam nobilis poetæ
expositionem a notassent: emittere tādē uolui. Verum ut honestius
in publicum exeant: & cum nouitatis gratia auctoritatem quoque
apud lectorem habeant: tibi Princeps inclite Federice dux Urbinas
dicare uolui. At dicet aliquis: quid cum iuuenale federico in maximis
belli & pacis negociis exercitato: quem in armis uelut alterum Mar-
tem hostes exhorruerunt: uero ceu pacis & belli: arbitrum uniuersa
habet & reueretur italia? Huc ego sic responsum uelim: unum esse
iuuenalem: quem principes in primis legere: imo ediscere debent: si
uolunt uitam suam ad romanorum mores & instituta componere.

Georgii Merylae
A ii

In hoc enim poeta discitur per quos uiros & mores incluta roma rerū
potita sit: tum uero pro conditione & statu hominum uitia corripi/
untur: quibus populus gentium uictor amissa libertate: & dīminuto
imperio corruerit. Hæc ergo non leget federicus? qui romanorum
procerum exemplo res italas armis moderetur: honestisque moribus
illustret: & quem uiuentem: si aut græcorum aut romanorum con/
suetudine mortalem in deos referre liceret: iam in templa recepisse/
mus: ut ei gratiæ: quæ par meritis referri non potest: honor saltem
ex olueretur: Etenim quando tibi Calabria atque Apulia Federice
debere desinet? quas teras post Alphonſi regis mortem tumultuan/
tes & res nouas molientes: ad fidem & obsequium regium debella/
tis diuersarum partium copiis redegeſti: regnumque illud neapoli/
tanum ſeditionibus uexatum & intestinis bellis afflictum tua tandē
opera pacatum atque quietum redidiſti. Quid omnis italia? perſol/
uet ne unquam q̄ debet? Cui feſſæ pacem & tranquillum rerum ſtatū
dediſti. cum iam miſſis ī flaminiam copiis principes quodammodo
inter ſe de imperio dimicarent. Quid quod mox ſuſis auctoritate
tua in piceni finibus hoſtibus: quicquid belli reliquum erat ſuſtuli/
ſti? In eturiam uero a florentinis accerſitus uolateranos nouo inuen/
to metallo elatos & rebellantes prius expugnaſti: quam aut ſe obſidi/
one cingi: aut tormenta admoueri exiſtimarent: Hac nimirū uia la/
borantibus rebus quotiens opus fuit: ſubueniens: æternam apud gen/
tes gratiā æternūque nomē tibi comparaſti. Domi autem & ī ocio
liberales artes amplexus ad erigēdas diſciplinas fouendaque ſtudia
bibliothecam omni librorum genere ornatiffimam publicare ſtatui/
ſti. Quare cum ampliffima quæque belli pacisque munera magni/
ficentiſſime obeas: omnium litteris immortalitati conſecrandus es:
ac uelut exemplar perfectiffimi principis poſteris proponendus: ut
illorum quoque moribus prodeſſe poſſis. Sed ut ad enerrationes no/
ſtras reuertar: non ignoro princeps illuſtriſſime nec ificior non nulla
me tranſuiſſe quæ nobilis poeta tangat neque enim hoc tempore
quo pauci admodum extant libri: quibus ueterum rerum memoria
continetur: & ſi plurima uaria & diligens noſtra fuerit lectio: omnia
conquirere & conſequi potuimus. Quare non me quiſquam aut ſibi
aut poetæ iniuriam feciſſe putet: ſi aliquid forte eorum repererit:
quæ a nobis preterita ſunt. At quanto accuratius quam cæteri ea
exquiſuerimus: quæ ad exponēdum poetam pertineant: ut celeriter
iudicari poſſit. ſparſa per ſatyras ſuper quæ aut falſa ſenſerint: aut
nihil dixerit commentatores: huic meæ prefationi ſubiungere uolui.

Scriptus & in tergo nec dum finitus oreſtes
Vigilanti ſtertere naſo.
Prætoriam menſas. Quid prætoriam.
Crudum pauonem in balnea portas.
Ille ſupcilium madida fuligine tinctū Obliqua producit acu.
Et præbere caput domina uenale ſub haſta
Portandum ad buſta cadauer.
De puluino ſurgat equeſtri.
Similemque uidebis orcheftram & populum
Centum conuiuæ ſequitur ſua quæque culina
Quid ſtrigilis & guttus
Aequantē ſane paribus feſtertia libris
Plura uidemus Quæ miſer & frugi non fecit apicius
Tamen hic properat uelut urgeat auſter
Rapta properabat abolla pegalus
Oſtrea calebat primo dephendere morſu.
Salua ſit artocopi reuerentia.
Aut glacie aſperſus maculis tiberinus.
Soluitur his magno comœdi fibula
Veteri centone lupanar. quid cento.
Maxima rurfus murina.
Quæ gēma nunc murina: & ubi habeatur.
Dedit hūc agrippa ſorori
Obſeruant ubi mero pede ſabbata reges.
Fœmineū ceroma. quid ceroma. Dic quintiliane colorē
Atque coronatum & madidū petulansque tarētū
Cum farre & uino ianum ueſtāque rogabat
Quæ xerampelinæ ueſtes
Longi relegit tranſuerſa diurni
Cum grege linigero circumdatus & grege caluo Plangentis populi
Ante tamen de te tanaquil tua
Veniet qui publica fulgura condet
Diſturus dubia pro libertate bubulco iudice.
Quis color quod cauſæ genus aut ubi ſūma queſtio
Et plures uno conclamant ore ſophiſtæ
Et ueras agitant lites.
Raptore relicto fuſa uenena ſilent
Malus ingratusque maritus.
Fies de rhetore conſul.
Atque ſecundi carinatis.

Et cum se uerterit ahnus: Quæ hippoña dea:
 Vocem dama sippe locasti sypario
 Laureolū uelox etiam bene lentulus egit Troica nō scripsit.
 Aufi quod deceat tunica punire molesta.
 Sufficiunt diis infernis terræq; parenti.
 Seiani historia ex dione græco in latinum cōuersa: sine qua quæ
 scribit poeta de Seiano intelligi non possunt
 Quod Nortia fortuna sit.
 Quem sequitur custos angustæ uernula capsæ
 Atq; suos iam dextra computat annos
 Curandum est: ut sit mens sana in corpore sano
 Qui meminit calide sapiat quid uulua popinæ
 Quis proprie structor
 Quid phenicopterus: & quid oryx.
 Et fragor aurē percutit. Euentū uiridis quo colligo panthū
 Hic multa de suetonio & martiale nō intellecta aperiantur
 Quod elephas dicatur lucas bos
 Gratia fallacis prætoris uicerit urnam
 Stoica dogmata nouit a cynicis tunica distantia
 Et eodē iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente.
 Quid cucurbita. Cur item dixerit
 Semodio scobis emendat seruulus unus.
 Quæ herculus & fortunæ ædes.
 Quod sabbatum sit dies saturni.
 Oceani monstra & iuuenes uidisse marinos
 Calide referemus moenia copti:
 Vbi enarratur illud Statii in siluis
 Cur uada residant: & ripa coerceat undas
 Cecropio stagnara luto
 Inuidiam facerent nolenti surgere nilo
 Et famia genetrix quæ delectatur harena.
 Nec res attingitur longo sufflamine litis.

Nec tamen cætera spreueris lector
 Poetæ Vita.

Iuuenalis satyrarū scriptor illustris aq; has fuisse magis ex eō uersu q
 sub Vmbriici psona legit: q̄ alio scribete cognoscit. Quibus autē pa
 rētib; genitus: ubi enutritus: quibusue præceptoribus operā dederit
 adhuc certo nō legimus: & si qdā cōiiciat Quinciliani discipulū fuisse
 atq; ab eo uerecūde laudatū: cū enūeratis tribus satyrarū auctoribus

nomina suppresses dicat: claros esse satyræ scriptores & q̄ olim noīa
 buntur: Quod a ueritate nō longe abest: siquidē iisdē tēporibus abo
 floruerunt sub flauiorum uidelicet imperio: Quam rē facillime si
 cognoscant: qui ætatē earū psonarū: quæ in satyris legunt: diligētius
 scrutati fuerint. Sunt qui scribant hunc poetam i scholis causas decla
 masse: quod & ipse inuere imo testari uidetur: cū ait: & nos consiliū
 dedimus Syllæ. Quod autē parī pantomimū carmine suo taxauerit:
 & hoc nomine relegatus: & i exilio mortuus fuerit. parū nobis cōstat:
 Vnde eos requirimus scriptores: quorū testimonio quidā freti hæc scri
 bāt. Martialis uero epigramatō scriptor egregius Iuuenalis cuiusdā
 memit: quē potius nomine. q̄ alio argumēto hūc esse colligimus. Alia
 ab hoc poeta conscripta opera nō legimus præter hos quicq; satyræ
 libros: i quibus nō minus laudis adeptus ē: q̄ Lucilius: aut Horatius:
 nisi forte magis latinam satyram illustrauit. de cuius origine pauca
 quædam pro tempore altius repetenda sunt.

De Satyrica fabula duabusq; satyris.

Satyrica primū apud græcos: ut ueteres scriptores tradūt fabula fuit:
 a qua & uis & appellatio fabulæ in latinos deriuauit: in hac non hero
 es: aut reges: quod tragici faciunt: sed satyri ludendi iocandiq; causa
 inducebantur: simul etiam ut spectator inter res graues ioco ac lusu
 aliquo reficeret. Erāt autē huius fabulæ: psonæ ut Iulius pollux tradit
 Satyrus tum canus tum barbatus: & silenus pater. De Hercule item
 confectam satyram græci grammatici tradunt. Agebatur autem hæc
 fabula in theatris quemadmodum tragœdia atque comœdia: cuius
 scæna auctore Vistruuio arboribus speluncis montibus reliquisque
 agrestibus rebus in topiarii speciem deformatis ornabatur. De fabu
 la personisque huiusmodi intellexisse uidetur Horatius in arte poe
 tica hæc scribens.

Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum.
 Mox etiam agrestes satyros nudauit: & asper
 Incolumi grauitate iocum tentauit: eo quod
 Illecebris erat: & grata nouitate morandus
 Spectator: functusq; sacris. & potus: & exlex. Et item
 Verum ita lufores ita cōmendare dicaces
 Conueniet satyros: ita uertere seria ludo
 Neu quicūq; deus quicūq; adhibebitur heros
 Regali conspectus in auro nuper & ostro
 Migret in obscuras humili sermone tabernas.
 Dionysius uero alicaina seus ludos factitasse Ro. scribit: in quorū
 pompa chori satyristarum in silenorum speciem ageretur ornatu
 & amictu satyrico: nitorq; probare romanis conuicialem: mordacē:

atq; satyricā disciplinā quādā ueterē & gentile: fuisse: quā rē declarāt
 cōuitia: quæ in formā iābici carminis in triūphātes ioculariter dicerē
 tur: a quorū licētia nomē latinæ Satyræ inditū putamus: hinc itē thea/
 trales oēs fabulæ uno noīe Satyræ ab historicis nostris appellatæ fu
 erunt. Fuit autē auctoribus Liuius atq; Valerius maximo: primū apud
 Romanos Satyra descripta cantu motuq; cōgruēti peracta: abs qua
 ausus est primus Liuius argumēto fabulā serere. Sed Satyrarū duo
 fuer genera. Primū nō sola carminū uarietate mixtū (ut Quītilianus
 tradit) ī quo carminis genere claruere apud græcos Demetrius qdam
 poeta: ut Laertius & Xenocrates ut Apuleius auctor est. A. itē Gelus
 Menippū seruū scribit fuisse: cuius libros. M. Varro ī satyris emula/
 tus ē: quas alii cynicas: ipse appellauit Menippeas: hoc satyræ genus
 a græcis excogitatū latini celebrauere. Altera uero satyra: ut Diome
 des ait: maledicū carmē: & ad carpēda hominū uitia Archæ Comœ/
 diæ caractere cōpositū. Quale scripserūt Lucilius Horatius: & Per/
 sius. Dicta autē satyra: siue a satyris: quod similiter ī hoc carmē ridi
 culæ res pudēdæq; dicūt: quæ uelut a satyris pferātur & fiunt: Siue a
 satyra lance: quæ referta uariis multisq; primitiis ī sacrificiis cereris
 iferebat: & a copia aut saturitate rei: satyra uocabat: cuius generis lā
 ciū & Virgilius meminit: cū hoc modo dicit. Lancibus & pādīs fumā
 tia reddimus extas: Et lācesq; & liba feremus. Siue a quodā genere far
 ciminis: quod multis rebus referebat satyrā dicit Varro uocitatam
 Est autē hoc positū ī secūdo libro plautinarū quæstionū. Satyra est
 uua passa: & polēta: & nuclei pinei ex musto cōspersi. Ad hæc alii ad/
 dūt de malo punico grana. Alii autē dictam putāt a lege satyra: quæ
 uno rogatu multa simul cōphēdit: q; scilicet & satyrica carmīa mul/
 ta simul poemata cōprehēdit: cuius satyræ legis Lucilius meminit ī
 priō. Per satyrā ædilē factū qui legibus ulnat. & Salustius ī iugurtha
 Deīde quasi p satyrā sentētiis exquisitis ī deditiōē accipiē. Sed quæ
 hic scriptor figura & stilo priscae comœdiæ satyrā scribit confectā fu
 isse: illud addimus: prisca fuisse comœdiā: ī qua grauioribus uerbis:
 & apte hominū uitia icessere licebat. Qua sane licētia Eupolis: crati/
 nus: & Aristophanes populariū suorū flagitia notauerūt: quam rem
 Horatius his uerbis testatur.

Eupolis atq; cratinus Aristophanesq; poetæ
 Atq; alii: quorū comœdia prisca uirorum est
 Si quis erat dignus describi q; malus: aut fur:
 Quod mœchus foret: aut sicarius: aut alioquin
 Famosus multa cum libertate notabant;
 Hinc omnis pendet Lucilius hosce secutus
 Mutatis tātū pedibus numerisq; facetus Emuhctæ naris.

ENARRATIO PRIMAE
 SATYRAE.

EMPER EGO AUDITOR. CAUSAS

hic primum reddit: cur relicta frequēti poeta
 rum materia satyras potissimum sit aggressus: Quod scilicet per urbis uicia scribendæ
 satyræ amplissimus campus detur. Immo
 hercule quanlibet iners & durus a scribendo
 temperare uix posset: quum ubiq; crimine fa
 mosus: & notatione dignus occurrat. Sed quā
 q̄ prisca illa absit libertas crimina & scelera uiuentium simpliciter de
 scribendi: tamen ingenii sui uires in eos experietur: qui iampridem
 mortui sunt. Semper ego auditor: indignantis uerba: utpote sem
 per audientis: & nūq; scripturi: Quo principio fere satyrici usi sunt.
 Horatius. Quid sit mœcenas. Persius: O curas hominū. Reponā:
 uel scribam: uel reddam. Nam & in reddendi significatione reponē
 legitur. Plautus in perfa. Des mihi nummos sexcentos: quos pro ca
 pite illius pendam: quos continuo tibi reponā in hoc triduo: aut qua
 triduo. Horatius in epistolis. Inspice si possum donata reponere læ
 tus. Et auctore Seneca ad Lucilium: prisca signate dixerunt: id repo
 ni quod creditori debemus. Ergo uelut debitor: quod audiuerit cre
 ditori reponet: si recitandum quippiam scripserit. Nec ignoro alias
 esse huius uerbi significationes: quæ in opere suis locis aperientur.
Vexatus: crebra recitatione: & longa. Nam ut iunior scribit Plini
 us: Annus quidam illis forte tēporibus magnum prouentum poeta
 rum attulerat: adeo ut toto mēse aprili nullus fere dies quo nō recita
 ret aliquis. Theseide: fabula de theseo celebratissima. Forma ē pa
 tronymica: ut ab ænea æneis Codri: aut poetæ d quo ifra. Lectus
 erat codro Procula minor. Vel allusit ad illud Virgilii. Rumpantur
 ut ilia codro. Rauci: male sonantis: uel assidua recitatione rauci.
Impune: sine ui & effectu: quale est illud Terentianum in Ecyra.
 Impune istud oprare tibi licet? Et erit sensus. Ergo nihil effecerit pas
 sim & quodammodo sine ui recitantes: si nihil reposuero. Nam & im
 pune sine ui: & passim significare quandoq; uidetur. Horatius: Op
 turem patulas ipune legentibus aures. Togatas: Fabulæ secūdū
 ritus & habitus hominum nominabantur. Romanæ enim togatæ di
 cebantur: quia toga romana est Sic græcas fabulas ab habitu æque
 palliatas Varro ait nominari. Sed Diomedes diligens grammaticus
 hoc notat. Quū togatæ sint generis nomen: pro tabernariis nō modo
 a

horat.
 Repono
 persius
 Plautus
 horati
 Seneca

plinius

Codrus.
 Virg
 Terent.

hora.

Togatæ fa
 bulæ & palli
 atæ.

Prætextatæ.

Tabernariæ

Atellanæ

Rynton

Ryntonicæ

Thelephus
Ex hercule
& Auge

ovid.

Opisthogra
phon

communis error usurpat. qui Afranii togatas appellat: sed & poetæ: ut Horatius. uel qui prætextas: uel qui docuere togatas. Seneca ad Lucilium. Inter comedias & tragœdias togatos nostros annumerat: utpote: qui seueritatis aliquid habeant Togatarum genera quatuor esse aiunt. Sunt enim togatæ: quæ prætextatæ dicuntur: in quibus imperatoris negocia agebant: & publica: & reges romani: uel duces inducuntur personarum dignitate: & sublimitate tragœdiis similes. Prætextatæ autem dicuntur: quia fere regum: uel magistratuum in eiusmodi fabulis acta comprehenduntur. Secundum genus togatarum tabernariæ dicuntur humilitate personarum: & argumentorum similitudine comediis pares: in quibus non magistratus: reges: uel humiles homines: & priuatæ domus inducuntur: Quæ quod olim tabulis tegerentur: communiter tabernariæ uocabantur. Tertium genus Atellanæ. Quartum planipedes: de quibus in sequentibus dicemus. Ryntonicas esse alias comedias Donatus scribit: quas iam ferme quiquè nium Eustachium sequutus: dum obscuriores quæsdam rei rusticæ uoces interpretaret a Ryntone nugatore uilissimo tarétino: diximus appellari. Nam quum duplex esset lectio: modo enim Rynton: modo minton legebam: ex ingenio & uaria lectione aliquid aucupatus de Ryntone silere nolui. Quam postea apud Pollucem & Ephestionem Ryntonem quendam legerim: non indoctum eius comediam: quam Italicam uocauere: scriptorem fuisse. Thelephus: a Diodoro siculo traditur: ex Hercule & Auge Alei tegeattici filia natus. Hic myso rum rex: quum a mysia græcos arceret: ab Achille percussus in fœmore: consulto oraculo didicit: non aliter posse sanari: nisi ab eo recuteretur a quo uulnus accepisset. Ad achillem igitur profectus: nouo genere medicinæ: & tunc primum excogitatæ: hoc est rubigine: siue ab ærea: siue a ferrea cuspide fuerit: sanatus est. Ita enim auctore Plinio depingebatur: ex ea gladium decutiens. Et lacerat hoc loco eum poetam: qui in commode tragœdias a Thelepho: & Oreste in latinum uerterat: respiciens ad ea: quæ apud Aristophanem in comedia leguntur: quæ inscribitur *περπεξι* hoc est ranæ. Nam in ea fabula huiusmodi tragœdiæ grauitate taxantur apud inferos. Plena margine sub foeminino genere protulit: quum alibi masculino. Ouidius metamorphoseos primo. Longo Margine terrarum porregerat amphitrite. Scriptus & in tergo. magnitudinē fabulæ signat: quæ in tantum excreuisset: ut in uolumine: nisi scripto tergo: contineri non posset. Quod genus uoluminum opisthographa prisci dixere. Plinius iunior ad Macrum de magnitudine & multitudine uoluminum auctuli. Electorum quoque commentarios centum sexaginta reliquit. opisthographos quidem & minutissimis scriptos. Qua ratione multi

plicat hic numerus. Ergo opisthographon appellat Plinius: quod hic in tergo scriptum. Fit autem ab *οπισθεν*: id est retro: & *γραφω* scribo. Nec dum finitus Orestes: Fabulæ nomen masculino genere dixit: Quum apud alios scriptores talium fabularum nomina foeminini generis habeantur. Terentius in eunuchum suam. De Oreste: qui materiam uberem scenis prebuit: multa a poetis finguntur: Quæ quod uulgatissima sunt silentio præterimus. Lucus martis: Apud Iustinum: atque Plutarchum legimus locum: in quo Mars Iliam uestalem uirginem compressit: Lucum martis a posteris appellatum fuisse. Antrum uulcani in septem insulis quæ sunt citra siciliam: ex aduerso metauri annis officinam uulcani fuisse poetæ tradiderunt: & præcipue in lipara: ubi Ioui fulmina fabricabatur tres cyclopes. Quæ insulæ Ephestides a græcis: a nostris uulcaniæ dictæ & eoliæ: quæ Eolus iliaciis temporibus illic regnauit. Quid agant uenti: quibus imperitasse eolum scribit Homerus: Quos in utre clausos Vlixid tradidit: ut ex uoto nauigare posset. Furtiua pelliculæ: Aureæ pellis: quam Iason opera & auxilio Medæ: furto surripuit: caeso serpente: & tauris edomit. Illud addimus Iasonem primum longa naue nauigasse. Cuius rei Plinio tradente Philostephanus auctor est. Quantas iaculetur monychus ornos: Monychus unus centaurorum fuit: qui in bello contra lapithas cædentes centauros nouis uiribus Cenei: qui nullo uulnere confodi poterat: grauitate increpans quæ ab uno uinceretur: qui uix uir esset oblitus generis: & Ixionis patris. Tandem coniectis trabibus Ceneum obruit. De hoc sic ait Ouidius. Fecerat attonitos noua res: heu dedecus ingens Monychus exclamat. Et Lucanus. Aut te iactantem monychon ornos. Et tangit scriptorem belli: quod inter lapithas & centauros gestum est. Nec ignorandum monychon esse frequens epitheton apud Homerum de equis: *μονυχασπιτρον*: Interpretatur enim monychus solidæ unguis: Sed quod quidam ait Monychum interfectum a Theseo: portui athenarum nomen dedisse. Et inde apud Ouidium legi. Hinc se substulerat paribus caducifer alis: Monichiosque uolans agros: gratamque mineruæ Despiciebat humum: uanissimum est. Quando monychios non Monychios legendum sit. Erant enim munychia festa Palladis: ut Pollux refert: Inde munychii portus athenarum. Frontonis plati. Fronto tum bello: tum pace clarus. De quo Martialis Vota tui breuiter si uis cognoscere Marci Clarum militiæ fronto togæque decus. Ad hunc diuertentes poetæ carmina sua adeo sæpe & multum recitabant: ut longa & crebra recitatione marmora rumperentur.

Nota

Ephestides
Vulcaniæ

ovid.
Incan.

ovid.

Martia

Marti

Tusci apri

hora.

Marti

Cynnāmus

De crispio di
scordes sentē
tiae Iuena:
& martialis.
Verna
Vernaculus
Canopus

Hæc iam sceminea uidimus a cta manu.

Thuscum aprum: quia apri in thuscia educati maiores erant & ferociores: frequenterque spectaculis exhibebantur. Vnde est illud in epigrammate:

Tusce grandis aper populator: & ilice multa Pastus. Et alio loco Si te delectant animosa pericula tuscis

Tutior est uirtus insidiamur apris.

Nuda mamma: impudicum mulieris habitum ostendit: Patricios omnes opibus quum prouocet unus: Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat. Licinum tonsorem quidam commentatores intelligunt Claudio & Neroni gratissimum: Quod a pud idoneos nusquam legitur. Horatius tamen in arte poetica de tonsore Licino hæc ait.

Si tribus anticyris caput insanabile nunquam

Tonfori licino mandauerit. Et Martialis sic ait:

Altaque cum licini marmora puluis erunt. Et rursus aliud distichon habetur.

Marmoreo tumulo licinus iacet: at cato paruo:

Pompeius nullo: credimus esse deos?

Sed per tempora de hoc hac in parte intelligere non possumus:

Quare magis de Cynnamo tonsore intelligamus. Qui fortuna fauente equestrem censum parauerat. De quo Martialis,

Qui tonfor fueras tota notissimus urbe

Et post hæc dominæ munere factus eques.

Grauis iuueni mihi barba sonabat. Grauis molesta & ingrata utpote quam sero iuuenes optent: Quod ille declarauit qui dixit Tarda q; pro tanto munere barba ueni.

Sonabat: Quum pars niliacæ plebis: Crispinum intelligimus menphiticum hominem: Quem præcipue Domitianus amauit habuitque intimum: & consiliorum participem: Huius sæpe meminit Martialis, illudq; mirari non desino duos celebres poetas de eodem homine tantum discordes esse. Hunc enim Iuuenalis damnat: Quem Martialis laudat. Nisi forsitan diuerso affectu: & pro temporis conditione loquuti sunt. Verna canopi. Verna seruus est domi natus. Et quicquid intra domesticos parietes nascitur & enutritur: uernaculum dicitur. Canopus autem urbs ægypti: nomen trahens a Canopo Anycleo gubernatore nauis Menelai illic sepulto. Nam deuisa troia in egyptum ui uentorum delatus cum Helena gubernatorem ictu serpentis: quem emoroida uocant amisit. In eius itaque memoria urbem condidit relictis iis

qui ad nauigandum inutiles erant. Crispinus: Irascentium est uti proprio nomine: & sonantius ad conuersionem dixit uerna quam piscator: aut seruus. Tyrias lacernas: Lacerna militaris uestis est: quam græci clamyda appellant: Tyrias: Non purpureas simpliciter intelligendum est: Sed Dibapha: quæ bis tincta esset: uelut magnifico impendio. Et olim sic commodiores omnes purpuræ tingebantur: Ut in Plinio legimus. Et Seneca purpuram tyriam saturiorem appellat. Tyrio autem colore delectatum fuisse Crispinum designat Martialis his uersibus.

Nescit cui dederit tyriam crispinus abollam

Dum mutat cultus humeris sua induiturq; togam

Quisquis habes humeris sua munera redde precamur.

Non te crispinus hoc: sed abolla rogat.

Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum: Molles: & supra modum delicatos arguit eos: quorum digiti auro desudarent: & grauioris uestis impatientes essent. Quam rem Amianus Marcellinus his uerbis etiam significat. Alii summum decus in carucis solito altioribus: Et amictu uestium cultuque ponentes sudant sub ponderibus lacernarum. Æstiuum aurum: aureo filo & quidem tenui gemmas illigatas significat: quales anulorum prisorum uidemus. Ventilet. Seneca ad Serenum hominem alio atque alio positum: uentilari scribit: utpote cui labor: & uexatio uoluptati sit. Causidici: mathonis: Matho hic causidicus fuit non incelebris: Ut alibi idem poeta demonstrat. Et Martialis Mathonis cuiusdam sæpe meminit. Delator: accusator est. Sic & deferre accusare est. Magni amici: sine auctore garrunt nonnulli qui aiunt de Heliodoro intelligi. Nos autem de Regulo potius sentimus: Qui ut iunior Plinius tradit: multorum nobilium sub Domitiano cædem molitus fuerat. Cassios enim & camerinos accusauit: qui & sub Nerone perempti sunt. Et hunc ut idem refert: tam Bebius Massa q; Metius Carus ualde timebant. Nam Regulo intemperanter laceranti Herennium Senetionem: respondit Carus: Quid tibi cum mortuis: Nunquid ego Crasso aut Camerino molestus sum? quos ille sub Nerone accusauerat. Carus: de hoc uelut delatore Marci. Ecce reum Carus te detulit: Adsit Agellus: Et alibi de Caro. Ocui uirgineo flauescere contigit auro Dic ubi paladium sit tibi Care decus. Sed potius dixerim de Metio Caro hic intelligendum esse.

a iiii.

Tyriapurpura

Dibapha.

Marti

Regulus

bebius massa
metius carus

Marti

Thymele
Latinus:

Marti

Vulua
Vesica

Diuisio assis

Ex asse quid

Raprusus: absumpturus: uoraturus. Nobilitate comesa.
id est de nobilibus interemptis: & absumptis. Trepido. timen
ti: Thymele summissa latino. Latinum hunc facilem & indul
gentem uxori adeo legimus: Vt eam ipse aliis prostituere:
& a moechis nonnunquam caederetur. Adeoque notum erat:
Thymeles adulterium: & ipsius Latini opprobrium: Vt de illis
noua induceretur persona a Mimographis in scenam: Vnde
Martialis in primo Epigrammatum ad Caesarem.
Qua thymelem spectas derisoremque latinum.
Illa fronte precor carmina nostra legas.

Et ad marianum

O q̄ dignus eras alapis mariane latini:
Te successurum credo ego paniculo:
De Thymele enim plura dicemus quum illud enarrabimus:
Zelotypus thymeles. Summoueant: ab hereditate repellant:
Testamenta: bona per testamentum legata. Noctibus: con
cubitu nocturno. Nam matres multae erant: quae ut pupillos
hereditate fraudarent: legabant bona iis: cum quibus per no
ctem coiuissent. In caelum: in fastigium diuitiarum. Et est su
tus sermo de media loquendi consuetudine. Processus: Profe
ctus & augmenti. Vesica: Vulua. Nam ut Plinius notat
in foeminis uulua coniuncta est uesicae. Beatae: diuitis: & o
pulentae. Et in genere dictum est. Nam huiusmodi mulierum
amore & gratia principum diuitiae comparabantur. Otho enim
libertinam Aulicam gratiosam quo efficacius coleret etiam dili
gere simulauit: quauis anum & pene decrepitam per hanc in
sinuatus Neroni: facile summum inter amicos locum tenuit
congruentia morum. Vnciolam proculeus habet. Tota here
ditas in duodecim partes diuidebatur: Quarum minima dice
batur uncia ab uno. Tum sextans: quod sexta pars assis esset:
Quadrans: quarta. Triens: tertia. Quincunx a numero uncia
rum. Semis dimidium assis. Septunx a septem & uncia: bes dem
pto triente: Dodrans: quadrante. Dextans: sextante dempto. De
unx una sublata uncia. Tum as qui duodecim continebat: Vn
de habemus ex asse heredem fecit: id est totius hereditatis.
Mercedem sanguinis. Aiunt Physici semen humanum san
guinem esse concoitum. Lugdunensem rhetor dicturus ad a
ram. Non minus intemperanti coitu pallefcit: q̄ orator ad ara
Augusti Caesaris i lugdunensi gallia oraturus. Et per transitu tangit

ludos: quos in gallia lugduni misellos addidit Germanicus Ca
sar: Vbi certamen quoque graecae: latinaeque facundiae habitum
fuit: ut Suetonius tradit: Quo certamine ferunt uictoribus pre
mia uictos contulisse. Eorundem & laudes componere coactos
Eos autem qui maxime displicuissent: scripta sua spongia: lin
gua ue delere iussos: Nisi ferulis obiurgari: aut flumine pro
ximo mergi maluissent. Aram: hanc aram Kalen. Augusti: lu
gduni primum Augusto dedicatam fuisse accepimus: Quo die
natus est Claudius: Iulio Antonio & Fabio aphyricano consulibus
Strabo uero Geographus scribit templum ab uniuersis gallis
communi designatum impensa: Et Augusto Cesari dicatum. An
te lugdunum aedificatum: Vbi fluuio est coitio: & aram e
ximiae dignitatis fuisse gentium sexaginta numero inscriptum
habens titulum: earumque singularum statuam unam. Ali
amque subinde ingentem locatam aram tradit.

Spoliator pupilli prostrantis. Vtrum in genere dictum sit:
an specialiter: parum liquet: nisi forsan Cecilium Classicum de
signauit: qui Norbani pupilli bona fidei & tutelae suae credi
ti surripuit: tum eum prostituit: ut auctor est Plinius in epi
stolis. Ast hic damnatus inani iudicio. Tum corrupta: tum
uana demonstrat iudicia. Quibus leui quadam infamia: non
pecuniaria poena: noxii multabantur: qui dedecus: & ignomi
niam: re salua non timebant: quod in Mario prisco patuit.
Qui natione bethycus Aphyricae praefuit: bonaque prouinciali
um diripuit immaniter: & saeuiter: Sed accusatus: non pecu
nias restituit: sed tantum ordine senatorio motus est. Itaque
saluis pecuniis: & si curia summotus foret: accersito tempore
coenae genio indulgebat. Ab octaua: Ab post significat in
hac parte: Vt Ouidius Nais ab his tacuit. Praeoccupabant horam
comedendi: non expectata nona hora: quam Romani serua
bant: Sic diei tempora distinguentes: Vt in hoc epigrammate
Martialis notat.

Prima salurantes atq; altera continet hora
Exercet raucos tertia cauidicos:
In quintam uarios extendit roma labores
Sexta quies lassis: septima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis: octaua palestris:
Imperat extractos frangere nona toros.

Victrix prouincia ploras. proconsularis prouincia: Cui erepta

Ludi miselli

Ara lugduni

Marius pri
scus

omd

Marti

Distictio di
ei

perfi.

Marti

Herculis erū
ua

omnims.

Diomedes ī
Italiā pulsus

Diomedea
aues

Labyrinthi qu
atuor

Ichthiocolā.

pecuniæ restitutæ non fuerunt: & si conuictus fuerit Marius.
Diis iratis. aut uere iratis diis: Vt Persius. Natum diis ira
tis: genioq; sinistro: Aut imperatore irato: sub quo damnatus fuit
Hoc est Domitiano: qui in edictis suis iubebat scribi: Dominus
& deus noster: Quod Suetonius tradit: Et Martialis ait.
Edictum domini: deiq; nostri.

Victrix prouincia. Africa: quæ in iudicio euicit. ut condēna
retur repetundarum Marius. & ed prouincialibus restitutæ non sūt
pecuniæ. Venusina lucerna: id est lucubratione horatiana: uel
laudat ipsū Horatiū: qui inter satyros uelut lucerna eluceat. Venu
sinus enim Horatius fuit. Agitem: mordaci carmine insecter?

Herculeas; duodecim celeberrimas Herculis arūnas: quibus cæ
lum uel inuita nouerca meritis est. Quæ omnia recenserem nisi
uulgarissima forent. Diodorus siculus inter probitates Herculis e
numerat: q; una noctæ cum quinquaginta filiabus Thestii concu
buerit. Quam rem illi opprobrat apud Ouidium sic dicens Deia
nira.

Nec tibi crimen erunt thestia turba sorores:

Quarum de populo nulla relicta tibi est. Et dixit herculeas ea figu
ra qua Virgilius priameius. Diomedea; Quæ Diomedes pas
sus est. Qui quum in bello troiano Venerem percussis: ob iram
deæ ab uxore adultera pene insidiis interceptus fuit. Vnde patria
pulsus: post errores multos in insulas contra appuliam delatus est:
Vbi quidam auctores referunt: nunquam deinde uisum. Et eius so
cios in aues conuersos: Quæ diomedea; a nostris dicuntur. Ibas
autem ut Plinius tradit: cataraftas uocat. Has aues accepimus ad
huc ī eisdem insulis uiuēt: Cuius adipem suggilationibus prodesse
iuniores experti sunt. Mugitum labyrinthi: Fabulam tangit The
sei: quem finxerunt poetæ: illud biforme monstrum: Quod mino
taurus appellatum est: labyrintho inclusum interfecisse: Illud ad
dimus quatuor a Plinio tradi labyrinthos fuisse: In ægypto pri
mum in heliopoli. Vnde exemplar sumpsit eius quem in Creta
fecit Dædalus: quanquam centesimam tantum eius portionem
immitatus est: Et hic fuit secundus ab ægyptio labyrinthus.

Tertius in lemno: Quartus in Italia fuit: Quem sibi extruxit
Porfena rex etruriæ sepulchri causa: simulque: ut hæc externo
rum regum uanitas ab italis superaretur. Et mare percussū
puero fabrumque uolantem: Dædalus: ut idem Plinius refert:
fabricam materiariam: Et in ea Serram Asciam Perpendicularum
Terebrā Glutinū Ichthiocolā iuenit. Volantē. re uera nō uolant:

Sed uela Icarus: malum & antennam Dædalus primi excogitarunt.

Quum leno accipiat mœchi bona. sensus: Quum maritus uelut
leno pactam pecuniam de prostituta uxore capiat. Hincque licen
tior sit adulter Nunc marito lacunaria suspiciente: Nunc sterten
do somnum simulante. Lacunaria: a lacu descendit per Priscianū
Seruius a laqueari nomen trahit. Vigilanti stertere na' o: Ni
si pro loco & rei qualitate uerba capiuntur: In cacozaelon incidit
poeta. Et uidetur respexisse ad prouerbium: quod pompeius fe
stus refert: Non omnibus dormio: Quod natum uidetur a Ce
pio quodam: Qui pararhenchon dictus est quod simularet dormi
entem: quo impunitus uxor eius mœcharetur: Huius memi
nit Lucilius. Præsepibus meretricibus. Nam ut prostibula; a
stabulo dicuntur: sic & præsepia earum loca: Dum peruolat a
xe citato. Neronem hoc loco suppresso nomine acerbissime mor
det: Quem constat sporum puerum excisis testibus etiam cona
tum in muliebrem naturam transfigurare: cum dote & flameo
per solemne nuptiarum deductum: pro uxore habuisse. Extatq;
cuiusdam non inscitus iocus: bene agi cum rebus humanis potu
isse: Si Domitius pater talem habuisset uxorem. Hunc Sporum
Auctore suetonio: Augustarum ornamentis excultum: lecticaque
uectum: & circa conuentus mercatus græciæ ac morum Romæ
circa sigillaria comitatus est: Identidem exosculans. Auto
medon. Auriga Achillis fuit: Sed a poetis pro quocunque equo
rum: & currus rectore ponitur: nonnunquam uero ad aliud trans
fertur. Ouidius:

Thiphis & automedon dicar amoris ego.

Lacernata; amica; Masculum innuit: Quando lacerna milita
ris uestis sit. Flamineam: Viam quam Caius Flaminius Lepi
di collega: deuictis liguribus e Roma Ariminum usque strauit:
ut historici referunt. Quadriuiuo: in propatulo: & uelut publico
loco: in quem uia; quattuor conueniunt. Sexta ceruice: quem
poeta tangat liquido aperire non possumus: quanquam Plinius
Regulum de quo supra diximus: tradat captasse multorum hæ
reditates testamentis corruptis: & falso signatis: Nam illecebris su
is: & sermone composito hæreditatem adiit Veranniæ: tum Velii
Blesi locupletis: & consularis uiri: mutato testamento bona inua
sit. Et Aureliæ foemina; ornata; pulcherrimas tunicas sibi per te
stamentum legatas possedit. Et demum ex paupere & tenui ad
imensas opes per flagitia processit. Sexta ceruice: Hexa
phoro. Erat enim Hexaphoron lecticæ genus: Quod sex uiri

Quæ Icarus
& dædalus in
uenerunt

Non omnib.
dormio

Sportus

Iocus.

omidi

Hexaphorō

Nota

Marti

ferebant quam rem opprobrat. Item Martialis Aphro sic dicens.
Quum sis tam pauper: q̄ nec miserabilis irus.
Tam iuuenis: q̄ nec parthenopeus erat:
Tam fortis q̄ nec conuinceret arthemidorus
Quid te cappadocum sex onus esse iuuat? & infra.
Inuidiosa tibi q̄ sit lectica requiris:
Non debes ferri mortuus hesaphoro: Idem
Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit.

De licatæ li
cetiæ moe
nas.

De moecenate supino. superbo & erecto. Moecenas adeo delicatæ
licentiæ fuit: ut uicia sua latere noluerit. Nam (ut ait Seneca) solutif
tunicis in urbe semper incessit. Et cum absentis partibus Cæsaris fū
geretur signum a discincto petebatur: Hic item in tribunali in rostris
& in omni publico cetu sic apparuit: ut pallio uelaretur: exclusis u
trinque auribus. Et ciuilibus bellis strepentibus: & sollicita urbe: &
armata: duo spadones comitarentur. Signator: ut Asconius pe
dianus ait. Signatores erant: qui aut testamentis: aut causis se subfi
gnabant. Lautum: In ueste & uictu delicatus: lautus dicitur: Vn
de lauiticia. Gemma uida. Solent qui diplomata: libellos: & episto
las signant: humectata gemma signum imprimere. Occurrit matro
na potens: Agrippinam notat: quæ medicato boleto maritum Clau
dium interfecit. post adoptatum neronem: Potens: quia imperato
ris uxor. Molle: defecatum: & suauis: sic Virgilius. Tunc & mollissi
ma uina. Calenum: uinum a calibus oppido campaniæ: quod &
Horatius his uerbis laudat: Cecubum & prælo domitam caleno.

Ving
Vinū calenū
hora.
Rubeta.

Rubeta: Ranæ genus: ut Plinius auctor est: a rubis nomen trahens
In his. n. plerūq; uictitat. Locusta: uenenorum artifex solertissima
quæ mādante Nerone: uenenū illud præsentaneū Locusta cōposuit:
quo gustato brittanicus Messallinæ & Claudii filius statim cōcidit
Instituit propinquas: De historia sumptus locus. Nam ut apud
Suetonium legitur: Post elatum brittanici funus: Nero Locustæ pro
nauata opera: impunitatem: prædiaq; ampla: & discipulos dedit:
Nigros: aut simpliciter mortuos: aut ueneno decoloratos. Bre
uibus giaris. Insulæ maris ægei ex cycladibus i quas i legabant noxii.
Martialis. Traducta est: giaris nec cepit harena nocentes.
Breuibus: angustis. Ad hæc quodammodo Martialis de Thelesi
no sic dicens allusit.

Marti

Quum coleret pueros pauper telesinus amicos
Errabat gelida sordidus in togula:
Obscenos postq̄ cœpit curare cinedos:
Argentum mensas: prædia solus emit.

Criminibus: Criminosis: & improbis. Prætoria: Prætorium:
ut ex his colligimus: qui res rusticas conscripserunt: domus magni
fice: & ample in agro & ruri exructa: in quæ ædificia pecunias ingen
gentes effundebant. Sic Suetonius de Caligula in extructionibus
prætoriorum atque uillarum omni posthabita ratione: nihil tam
efficere concupiscebat: q̄ quod effici posse negaretur. Et Martialis:
irridens Otalitium: qui torquato per omnia se comparabat ait.
Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum:
Ad quartum breue rus emit Otalicius:

Prætorium

Marti

Mensas: non aureas: nec argenteas mensas intelligimus: sed illa
duo mensarum genera: quæ apud Romanos præciosissima fuere:
hoc est citream: & acernam mensam. De citrea Martialis in Xenii.
Accipe felices atlantia munera siluas:
Aurea qui dederit dona minora dabit. Er Lucanus. Tantum mau
rusia genti: Robora diuitiæ: quarum non nouerat usum: Sed citri cō
tenta comis uiuebat & umbris. In nemus ignotum nostræ uenere se
cures: Extremoq; epulas: mensa s̄q; petiuimus orbe. Altera erat men
sa acerna ex acere arbore constructa: quam idem Martialis sic lau
dat. Non sum crispa quidem: nec siluæ filia mauræ: Sed norunt lau
tas hæc mea ligna dapes. Et Horatius. Gausape purpureo mensam
pertraxit acernam: quam utranq; arborem Plinius in naturali histo
ria pluribus uerbis commendat. Argentum uetus: id est: (ut ipsis
Senecæ uerbis utar) antiquis nominibus artificum nobile. Et ut Pli
nius refert: subito ars celandi argenti exoleuit: ut sola iam uetustate
censeatur: usq; attritis celaturis: ne figura discerni possit. Hoc item
argentum archetipum dicebatur. Martialis. Archetipi uetulis nihil
est odiosius eucti: Ficta saguntino cimbia malo luto Stantem e
xtra pocula caprum. Ad fialam forsan respexit: quam Martialis sic
laudat. Quis labor in phiala docti myos: an ne myronis. Mentoris
hæc manus est: an polyclete tua? Et infra. Stat caper in phiala theba
ni uellere phryxi Cultus: ab hoc mallet uecta fuisse soror. Quem
patitur dormire nu cor. auaræ: Socerum auarissimum describit: ut
pote qui lucri cupiditate nurum prostituat. Ergo quem patitur dor
mire: aut sollicitando adulteros ad nurum: aut poetas ad scribendū
Adulter prætextatus: qui in ætate pudica: & cui nec uita lasciu
or: aut paulo obscenior sermo concedebatur: iam adulterium noue
rit. Erat enim prætexta impuberum uestis. Quales ego uel Clu
uienus: Vt liberius Cluuienum mordeat se quoq; carpit. Ex quo
deucalion. Quo pacto Iupiter humanum genus per aquas deleue
rit: moxq; consulto oraculo: illud Deucalion & Pyrra reparaue
rint: Vulgatissimum est. Sortes: Oracula: Themidis.

idem

Incans.

Marti

hora.

Argentum ue
tus: & Arche
tipum

Marti

idem

Gaudium sapientis
Farrago

Loculi

Marti

Marti

Tabula lusoria

Dispensator

Sestertium

persius

Caluerunt anima. Secundum eos loquutus: qui dixerunt animam esse igneam. Votum timor ira uoluptas. Quattuor animorum morbi: quos philosophi: ut in tusculanis questionibus habetur deprehenderunt. Voluptas: gaudia: Idem non dixit: quando tradente Seneca: gaudium nisi sapienti contingere non potest. Est enim elatio animi suis bonis uiribusque fidentis. Voluptas uero opinio immoderata: & immodica falsi boni. Farrago: a farre dicitur. Et est id quod ex multis satis fit pabuli causa. Nec farraginem appellat indiscretam: & uelut confusam satyrarum materiam. Loculis: in quibus pecunia seruabatur. & uarii erant apud maiores. Nam alii ex ebore fiebant: de quibus Martialis. Hos nisi de flaua loculos implere moneta conuenit argentum uilia ligna ferant. Erant & lignei: de quibus est & illud distichon. Siquid adhuc super est in nostri fece locelli: Munus est: nihil est: ipse locellus erit Ad casum tabulae. Recte casum dixit: quando ludus aleae fortunae committitur: & sapissime: ut Terentius ait. Quod male excidit: id corrigendum est arte. Tabulae: in quam mittebant tesseras: quae lusoria: & nonnunquam latruncularia dicebatur. De qua item hoc legimus. Hic mihi bisseño numeratur tessera puncto: Calculus hic gemino discolor hoste perit. Hanc tum pyrgum: tum alu eum & al uolum uocitarunt ueteres. Dispensatore: ut Varro tradit ab aere pendendo dispensator dicitur. & proprie dispensatores erant: quantum ex Pompeio Festo habemus: qui aes pensantes expendebant: non annumerabant. Sestertia centum perdere. Haec sane summa apud romanos magna & honesta habebatur: quippe quam multi uoto peterent. Sestertium primum fuit quarta pars denarii: quo tempore quindecim decussis ualebat: hoc est decem asses. Fit autem a semis & tertium: eo quod contineat in se asses duos: & dimidiatum tertium. Et est composito attico more facta. Illi enim επτα ημισυ τετραντα: hoc est septem semitalenta dixerunt obseruantes illud: ut expressus numerus pro dimidio caperetur. Sed qui ante eum essent pro integris haberentur. Ergo in sestertio pro dimidio tertium accipimus: duo uero integra annumerantur. Horrenti: frigescenti: algenti. Sic Persius. Scis comitem horridulum trita donaf lacerna. Quis totidem erex: uil. carpit magnifico impendio aedificatas uillas in quibus: ut Varro ait: Citrum aurum minium emblema aut lithostratum aspiciebatur. Quum apud maiores: ut simplex & rustica: sic frugalior: & melior uilla extructur. Nequaquam opere tectorio polita. Quis fercula septem? Ut apud Seruium legimus ex Catonis sententia. Antiqui Romani in atrio duobus ferculis epulabantur

duas mensas apponentes: alteram carniuum: alteram uero pomorum: Quae & secunda mensa dicebatur. Merito eos nunc uituperat qui septem fercula secreto coenarent. Nunc sportula primo. Diuites secreto coenantes: aliud obsonium: ab eo quod coenarent in sportulam: quae in limine constituebatur coniectum distribui iuebant.

Togatis. romanis: Ut inde uel liberalitate uel frugalitate uictus ostenderent. Prior itaque coena: quae & publica: & frugalis erat: recta uocabatur. Vnde Martialis. Promissa est nobis sportula: Recta data est. Et Suetonius Domitianum refert: quum multa in communes rerum usus renouaret: sportulas publicas sustulisse: reuocata restarum coenarum consuetudine: Interdum per sportulam nummi erogabantur: ut in illo habetur epigrammate. Dat baiana mihi quadrantes sportula centum Inter delicias: quid facit ista fames? Aliquando in nuptiis ad sportulas multi confluebant: ut Apulegius refert: Pudentillam uxorem de suo quinquaginta milia numum in populum expixisse conuolantibus ciuibus ad sportulam. Alios item cibos dari solitos ab his qui lautius coenarent conqueritur Martialis in tertio epigrammate: Ad ponticum. Cur sine te coeno: quum tecum pontice coenem? Sportula quae non est prodest: edamus idem. Sportulam: a sparto dictam accepimus. Est sane spartum herba frequens apud hispanos: quam pudor uulgarium uerborum appellauit herbam hibericam ille: qui dixit. Concauo ligno hibericas portabat herbas: quum spartum nauuectum significaret. Turbae rapienda togatae. Soli Romani sportulam accipiebant: quippe qui toga uterentur. Martialis. Si matutinos facile est tibi rumpere somnos: Attrita ueniet sportula multa toga. Nam togati potentiores & diuites salutatione facta deducebant & domum reducebant. Suppositus: loco alterius subditus. Et falso nomine declarat quid sit suppositum uenire. A pracone: praeco a praecanendo dicitur: Et erat tam is qui auctorem faciebat quam qui audientiam in theatris indicebat. Troiugenas nobiles familias romanorum: quae auctore Virgilio: troianos gentis suae auctores iactabant. Libertinus: Ingenuo libertinus opponitur: & ad conditionem refertur: Nam quintilianus ait: Seruus quum manumittitur libertinus fit. Libertus semper patronum respicit: Ut Sosia libertus Simonis: & Possides libertus Claudii. Crispinus hic fuit: ut ex sequentibus patet. Ad Euphratem: Euphratem tradit Strabo geographus ex Niphate monte Armeniae magnum: profundum: & celerem nasci: exire autem in mare rubrum: prius tamen Babylo-niam per medium diuidit: & tigris coniunctus Mesopotamiam facit. Molles quod in aure fenestrae Arguerint. Foramina mollia in aure facta: Quod est proprium gentis Arabicae.

Marti
Sportula re-
cta

idez

Sportula a
sparto

Marti

Inauris

Alii in aure partem unam legunt: ut sit inauris ornamentum: quod ab aure dependebat. Nam in oriente & nunc: & olim: teste Plinio: uiris aurum gestare in auribus decus existimabatur. Quinq; tabernæ: Aut in genere dictum est: aut quinq; tabernas intelligit: quæ ex septem factæ sunt: postq; misso per campanos incendio conflagrarunt.

Purpura nobilium

Quadrigena: subaudi sestertia: qui census erat quæstoris. Purpura magis optandum. Purpuram pro insigni nobilitatis posuit. Nam ut in naturali historia legimus: pro maiestate purpura pueritiæ erat & curiam distinguebat ab equite. Coruinus: ex gæte coruina: quæ a coruo propugnatore Valerii aduersus ferocem gallum: denominata est. Pallante: & Licinii. Pallas Claudii libertus in magnas opes elatus est. Licinus quoq; ditissimus habitus fuit. Sacro nec cedat honori: hoc est tribunitiæ dignitati non cedat: quæ sacra erat. Nam quæ

Sacer honor

Creta argentaria

primum in môte sacro creati tribuni fuissent: sacratam legem: auctore Liuiio: latam constat. At sacratas leges Pompeius festus eas appellat: quibus sancitum erat: ut si quis aduersus eas fecisset: sacer alicui deorum esset: cum familia pecuniq;. Pedibus albis: cretatis: siue gypsatis. Cretam argentariam appellat Plinius: q; colorem argenteum reddat: quæ & uilissima etat: circumducebatq; ad uictoriam notam: pedesq; uenaliu trans mare hac denotare instituerunt maiores: quod tetigit Tibullus dicens. Vera loquor: regnû ipsa tenet quæ sæpe coegit Barbara gypsatos ferre catasta pedes. Et Ouidius in amoribus. Despice gypsati nomen inane pedis. Ergo in signe uenaltitii gregis secum Crispinus attulit: quum in urbem deuectus fuit: & facete inuit transmarinum fuisse. Ut colitur pax: Romæ ara pacis erat: cui alba uictima sacrificabant. Templum autem magnificentissimum: & opulentissimû paci constituit Vespasianus & Titus: ut auctores sunt Plinius & Suetonius. Atq; fides: Numa pompilius: ut Liuius refert: fidei solenne instituit: ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato uehi iussit: manuq; usq; ad digitos inuoluta: rem diuinam facere. Significantes quidem tutandâ sedem eius: & in dextris sacratâ esse. Victoria. Et huic deæ ara erecta est: quæ usq; ad Ambrosii tempora durauit: qui contra Symmacû: de tollenda ara uictoriæ scribit. Virtus: huic deæ & honori. M. Marcellus ædem condidit: ut Plutarchus & Valerius tradunt Concordiæ ædem sæpius erectam: & dedicatam fuisse scribit Liuius: quam deam sub imagine ciconiæ colebant: quæ auis: ut Ambrosius ait: romano usu pia uocatur: ob hæc uidelicet causam: q; ciconiarum pulli parentibus iam senio confectis & longa ætate inualidis: & opem: & alimenta ministrent in mutuam compensationem. Nam & græci antipelargos in distributionem appellant: deducto uocabulo a ciconia: quam illi pelargon dicunt: Prouer-

Tibullus
omdins

Templum pacis

Solene fidei.

Ara uictorie

bium græcum est ἀντιπελαργεύειν pro referre gratiam: unde in regum sceptris superne ciconiam figurabant: inferne uero hippopotamum quippe significantes uim iustitiæ parat quod hippopotamus animal sit iniustissimum. Summus honor: Diuites. Nam & supra libertinû diuitie tribunitiæ potestati: quæ sacrosanta fuerat ppoî cõqueritur. Computet: Subducendo rationes utriusq; paginæ: annumeret inter redditus annuos rationem sportulæ. Comites: rogati: qui deducunt ac reducant diuitem. Hinc: ex sportula quærendus est omnis uictus. Densissima: quæ multos contineat: in qua sint uxor & filii. Centum quadrantes: quæ summula nõ sufficiens erat: uel ad famem exaturandam. Vnde Martialis. Dat baiana mihi quadrantes sportula centum. Inter delicias quid facit ista fames? No uumq; notat captandæ sportulæ aucupium. Nam mariti plurimi uxoress: tum languescentes: tum grauidas circumducebant: & interdum clausa sella: quæ uacua erat: ementitæ uxori partem petebant.

Galla mea est inquit: Non illepide subdit uerba maritorum: & dispertantis sportulam. Pulchro ordine: Ironicos dixit. Forum iurisq; peritus apollo: Forum Augusti uidetur significare: Vbi & apollinis imago & statuæ triumphales stabant: Quod in quibusdam endecasyllabis Martialis signat sic dicens. Nec litis tetricas: forumq; triste Noscemus nec imagines superbas. Ast in Augusti foro: ut Plinius scribit Apollo fuit eborius iuxta: quem uadimoniam constituebant. Oratiu quoq; de hoc apolline uidetur intellexisse quum dixit in Sermonibus: Sic me seruauit apollo: quem peritum iuris hic appellat. Aegyptius aut arabarches. Arabarchen potiusq; ægyptium Crispinû appellat: quem non infulse arabum principem dixit. Lego apud Iosephum in ultimo antiquitatis libro: & Eusebium Cæsariensem Arabarchen dictum salis præfectum: & fuisse honoris appellationem apud ægyptios Arabas & iudeos. Vnde non incongruum for & alabarchen legi. Spes hominum: quasi acclamatio quædam: in quo sit sita longa hominum spes. Vacuisq; toris: quia prisca stratis tribus lectulis epulabantur: quod & triclinium dicebatur. Recumbet: iacebit. Pulchris & latis orbibus: Mensæ ut diximus citreæ erant lautæ atq; politæ: quas diuites quolibet magno præcio parabant: quum pauperes uix testa sustinerent mensas suas: Martialis. Tu libycos in dis suspendis dentibus orbes. Fulcitur testa fagina mensa mihi Et Seneca ad Helbiam matrem. Magni leuatiq; mensarum orbes terrena sunt pondera. Nullus iam parasitus. Parasitus primum in honore fuit: utpote qui sacro ministerio addictus esset. Postea uero pro eo capitur parasitus: qui oblectationis gratia ad menses diuitum admittebatur. Fit autem a παρα quod est ad & σιτος cibus. Primusq; Epi-

Marti.

idem

Apollo
horati
Arabarches

Eusebius ces
Alabarches

Triclinium

Marti.
Libyci orbes

Parasitus

Epicharmus

Miliari aprī

Apodyteriū

Crudus

Columella

Laconicū

Intestatus.

Virg.

Virg.

Ophōius Ti
gillinus

charmus auctore poluce hac dictione usus est. Quanta est gula quæ sibi totos ponit apros: hos apros a pōdere mille librarū miliari os appellant Varro & Seneca. Nam in .xxi. epistolarum moralium hæc legimus. Non magnam rem facis q̄ uiuere sine recto apparatu potes q̄ non desideras miliarios apros nec linguas phenicopterorum & alia portenta luxuriæ iam tota animalia fastidientis: solidum uero aprum ut Plinius refert romanorum primus ī epulis apposuit Publius Seruilius pater eius Rulli: qui in Ciceronis consulatu legem agrariam promulgauit. Propter conuiuia natum: Idem tradit auctor ex alio animali numerosiorem materiam ganeæ non fuisse. Nā quinquaginta sapes prope huic fiebant: quum cæteris singuli fierent. Quum tu deponis amictus: locus erat ad ministerium balnei: quem apodyterium uocabant: latine spoliatoriū. In eo enim uestes loturi aut sudaturi depōebāt: quas capsarii seruabāt: ut apud Virruuiū Ciceronem & Pliniū legimus. Turgidus: tumēs & repletus Crudum: incoctum: Vbi notandum q̄ & cibus crudus dicitur: & homo crudus. qui non concoxit: Vnde cruditas stomachi: Sed quia dubitari potest cur post cibum balnea intrarent: Columellam audiamus in prologo rei rusticæ sic declamantem. Mox deinde: ut apti ueniamus ad ganeas quotidianā cruditatem laconicis excoquimus & exusto sudore sitim quærimus. Plinius item ad hanc sententiam hæc in medicos scribit. Igitur balneas ardentibus temporibus medici quidam instituerunt: quibus persuasere cibos concoqui. Ita ut nemo non minus ualidus exiret & obedientissimi uero efferrentur ad sepulchrum: Quod institutum Persius & Iuuenalis notauerunt: In testata senectus: quæ testamentum non fecit: & ab intestato moritur Intestatus autem est: ut Paulus ait: non tantum qui testamentum nō fecit. sed & cuius ex testamento hæreditas adita nō est. Ducitur: Verbum funerale. Virgilius: Et funera ducunt. Minores: posterī: & numero tantum plurali dicuntur quemadmodum & maiores. In præcipiti: In alto. Virgilius: Turrim in præcipiti stantem. Vtere uelis: Sumpta a nauigantibus translatio: qui ut uela magis a uento inflentur expansis omnibus sinibus altius illa leuant: & uenuste reddidit priori translationi idoneum uerbum quum subdit. Totos pande sinus. Simplicitas. libertas qua freti priores satyrici nec uelato: nec ficto nomine: sed simpliciter & aperte malos notauerunt Mutius: hic fuit quem genuino odio & ore licenti insectatus est Lucilius: Vnde Persius. Secuit Lucilius urbem Te lupe te muti & genuinum fregit in illis. Refert: interest. & differt prima producta quam alias corripit. Pone tigillinum: pone in satyra notatum Tigillinū. Quantū ex Cornelii Taciti & Plutarchi historia accepimus:

Offohius Tigillinus obscuris parentibus: foeda pueritia: impudica senecta præfecturam uigilum & prætorii: & alia premia uirtutum: Quia uelocius uicis adeptus: crudelitatem mox: deinde auaritiam & uirilia scelera exercuit: corrupto ad omne facinus Nerone quædā ignaro ausus: ac postremo eius desertor: Vnde non alium pertinaci us ad poenam flagitauere diuerso affectu quibus odium neronis ī erat: & quibus desiderium apud Galbam Titū Iunii potentia: defensus est. Mox uero crescente iuidia: & populo seditiosis uocibus strepente Tigillinus accepto apud sinuefanis aquas supremæ necessitatis nūcio inter scripta cōcubinarū & oscula & deformes moras: festis nouacula faucibus infamem uitam foedauit: etiam exitu fero & inhonesto. Teda lucebis ī illa: Speciem pro genere posuit. Fixo gutture fumant: aut quia affixi palo: ut Seneca tradit comburebantur: aut fixo gutture quia ut Suetonius refert noxiis mucro gladii mento inponnebatur: ut uisendam faciem preberent omnibus. Sulcū deducit arena: per arenam amphiteatri: ut in Titi uita legimus. De latroes cæsi flagellis ac fustibus traducti sūt. Nam apud gemonias scalas excarnificari atq; configi nocentes solebant. Tum in tyberim unco trahi: quod Vitellio accidit. Ergo aut per arenam traducebantur: aut unco distracti sulco terram signabant. Aconita: Venena: Nam aconitum est herba quæ ex Cerbari spuma conspersa uenenū efficacissimum contraxit. Quidam sequentes Ouidium dicentem Quæ quia nascuntur dura uiuacia caute Mortales aconita uocant α πο τησ α κωνησ idest a cote deriuatum nomē dicunt. Eustachius autem παρα το α και κονησ: quod ē: luctari nasci putat: eo q̄ cū aconito luctandum non sit: & ineluctabile uenenum appareat. Plinius uero alias etymologias huic nomini affert: quod aconitum ī nudis cautibus quas aconas uocant nascatur & ideo aconitum. Alii q̄ iuxta nullus puluis sterueniat κωνησ idest puluis. Alii quoniam uis eadem ī monte est: quæ cotibus ad ferri aciem deterendam statim q̄ adnota uelocitas sentiretur. Pensilibus. mollibus: sic Virgilius Pilentis matres in mollibus: id est pensilibus exponit Seruius. Nam molle & pensile uenuste inuicem conuertuntur. Dicuntur tamen pensiles uua: Horatius. Tum pensilis uua secundas Ornabat mensas: & pensiles horti suspensi: & in aere sublimes. Digito compe sce labellum. Scribit Dion Proculium: quum olim occurreret Cornelio Gallo nasum & os manu compefcuisse quippe astanti bus significantē nō esse tutum alicui præsentē illo respirare: Ergo cō pesce labellum dixit non respices: nedum loquaris occurrente malo & potenti uiro. Cōmittas: componas: quasi ad congressum pugnae uel inferas carmini: ut in eos dicas. Percussus: reprehensus & graui

Ara lugduni

Quid & und
Aconitum

Pensilis
Virg.

horat.

Dion
Proculus
Corn. gallus

Vicus
Marti
Obscenus

Cynedus

Marisca

nota

Synelius

pugil quum athenas uenisset & Zenoni adhaerens generose philosophatus est. & in eisdem permansit dogmatis: celebratus maxime fuit in labore. Nam quum ualde pauper esset: mercenariam uitam agebat: & noctu quidem in hortis aquam hauriebat: per diem uero in sermonibus exercitabatur: Vnde phreanthes appellatus est: quasi puteos hauriens. Frontis nulla fides: id est fronti non credas: quae contracta in rugam seueritatem tristis supercilii ostendit: Sic Martialis: Nolito fronti credere nupsit heri. Vicus: ex multiplicatis domibus fit uicus: Ex pluribus uero uicis urbs constat. Obscenis: Obscenum ab ob & cenum s interposira componi Priscianus affirmat. Varro ex ob & scena: quod scenis id daretur: quod obscenum for&: Dicaturq; obscenum quasi ad scenam. Alii ab oscis quorum fuit usus libidinum. Inter socraticos cynedos: hoc est inter eos qui quum perditii sint moribus frugalitatem & abstinentiam Socratis imulant. Et uenusta est per repugnantiam uerborum acclamatio. Nam nihil est aequae contrarium & repugnans q̄ esse socraticum & cynedum. Cynedi dicuntur quasi pudore uacui. κενος: id est uacuuus & ουδεις pudore. Vel ut Horos milesius tradit πορρα το κινειν ταουδεια quasi a mouendo pudenda. Fossa: praecipitium in uitia. Hispida: hirsuta: & hirta. Pollice: leui: depilato ano Laeuis prima producta nitidum & politum significat. Marisca: ficus insipida & fatua: Vt Martialis uersibus apparet Ait enim Chiam uolo: nolo mariscam. & alio loco. Infanti melimella dato: fatuasq; mariscas Nam mihi quae nouit punge te chia sapit. Plinius & Cato ficos mariscas in loco cretoso & a perto serito. Sed hic pro morbo accipitur: qui solet iis innasci: qui muliebria patiuntur. Nec nisi admoto igne ferro sanari potest. De hoc morbo plura a nobis dicta sunt in eo opere ubi Galeotti errores refutaui. Medico ridente. Aut praesentem poenam: & debitam flagitio: aut quia causam morbi nouit. Rarus sermo: raritate sermonis seueritatem ostendunt. Atq; supercilio breuior coma. Ne ut comati infames habeantur toni incedunt. Tale nanque fuit celebre apud graecos prouerbium: Vt Synelius ait ουδεις κομητιο οστιο ουβιuitια. nullus coatus. qui idem cynedus non sit. Peribonius fatis imputo: quia urgentibus fatis uicium: suum publice fatetur: & est secundum eos locutus: qui aiunt: ducunt uolentem fata: nolentem trahunt. Herculis: id est herculeis: & fortibus. Clunem agitant: aut in reprehendendo uicia clunem agitant: aut in rem turpem expressit Ceues: ceuere est clunem agitare: qui gestus adulantium est proprius. Sic Persius. An romule ceues. Loripedem rectus: Ve

nuste similitudines. Neq; enim: deb& claudus eum qui recto pede est irridere. nec qui niger est album. Adicit praeterea ex historia exempla multa: per quae probat eum qui in alium dicturus sit: oportere uicio carere. Gracchos: Tiberium & Caium gracchos: qui ferendae legis agrariae studiosi in tribunatu caeli fuerunt. Nam Tiberium gracchum Scipio Nasica in capitolium persecutus oppressit. Caium autem Opimius consul interfecit. Verri. Verres in sicilia: Cato sacerdoti praetori successit: eamq; non succedente alio per triennium tenuit. Atq; in ea fuit libidinosus: crudeliter auareq; uersatus. Succedente tandem in eam prouinciam Metello: repetundarum a siculis est postulat. Homicida miloni: Milo clodium Ciceronis infestissimum inimicum: quum illi occurris& ultra bouillas circa horam nonam interfecit: ob quam caedem in iudicium uocatus: quous illi nobilissimi oratores defenderent damnatus tamen fuit: atq; in exilium massiliam intra paucos dies abiit. Clodius accusat mechos. Clodius hic pulcher dictus est: qui quum pompeiam Caesaris uxorem deperir& in muliebrem habitum: domum Caesaris: ubi tunc sacra bonae deae fiebant: ingressus uim pompeiae inferre uoluit. Cognita uero fraude a caeteris mulieribus repulsus: pollutarum cerimoniarum reus est factus: Sed fraude iudicium absolutus fuit: & si in eum testimonium Cicero dixisset. Catilina cethegum: Lucius Catilina: coniuu rationem cum pluribus inita: rem publicam opprimere uoluit. Sed Ciceronis consilio defensa est patria atq; seruata. Inter coniuratos Cethegus fuit: in quem si catilina dicer&: ferendum ut minime ess&. Ita intollerandum est uirum pessimum audere in uicia dicere. In tabulam syllae si dicant discipuli tres: Cornelius Sylla deuictus utroq; Mario: tabulam proscriptionis primus proposuit. Post aliquot deinde annos Antonius lepidus & Augustus inuadentes triumuiratum syllanam tabulam proscriptis multis ciuibus reuocarunt. Discipuli tres. Antonius Octauius & Lepidus. Nam quod de Caesare Crasso & Pompeio quidam dicunt: fide carent & testimonio. Qualis erat tragico de Domitiano intelligendum est: qui luliam Titi fratris filiam stuprauit: iussitq; ut grauida abortum faceret. Aborta itaq; pra dolore perit. Reuocauerat sane Domitianus legem iuliam: quae multo ante ab Augusto contra adulteros lata fuerat (ut Suetonius tradit). Tragico concubitu: Qualis is est quem tragici scribunt: a quibus fere nephanda stupra: & illiciti coitus tractantur. Leges amaras: Iuliam legem: de quo facta haec Martialis: Ludus erat sacrae connubia fallere caedae. Ludus & immeritos execuisse mares:

Gracchi

Verres

Milo

Clodius pulcher

Tabula proscriptionis

Domitianus Iulia lex

Marti

Vtraque tu prohibes caesar: populisque futuris
 Succurris: nasci quos sine fraude iubes:
 Nec spado iam: nec moechus erit: te preside quisquam:
 At prius: o mores: & spado moechus erat.
 Plinius item ad Cornelium scribit Domitianum: ut illustraret saeculum suum exemplo aliquo seueritatis Corneliam maximam uestalem uirginem absentem: iauditaque damna esse incesti: cum ipse fratris filiam incesto non poluisset solum: uerum etiam occidisset. Nam uirgine abortu perit. Marti uenerique: quos in adulterio iniecto reti prodolum Vulcanus deprehendit. Quae fabula fuit toto notissima caelo. Abortiuus. immaturus: & ante tempus editis. Iulia. haec titi filia fuit: cuius cineribus philis nutrix domitiani: quae puellam ipsam educauerat funerato caduere: commiscuit cineres Domitiani. Fecundam uulua. propter crebrum conceptum & partum: Vulua in reliquis animalibus dicitur. In muliere uero uterus: legimus & locos in plurali duntaxat uulua significare: alibi tamen spatiosius de uulua & locis differuimus. Patruo. Domitiano. Offas. frusta carnis: hoc est informes foetus & immaturos: qui tamen aliqua ex parte patrum referent. Scauros fictos. qui integritatem & seueritatem scaurorum simulant. Fuit enim Emilius scaurus nobilis & pauper: sed eloquentia sua gloriae peperit: consul ligures & gantiscos domuit: atque triumphauit: censor uiam emilianam strauit pontem Emilium fecit. idem filium quia praesidium deseruerat in conspectum suum uentit accedere: ille ob hoc dedecus mortem sibi conscium. Scaurus senex cum a Vario tribuno plebis argueretur: quasi solum & latium ad arma coegisset. Apud populum ait Varius: Emilius Scaurum socios ad arma coegisse Scaurus negat: utri potius credendum putatis? Toruus: pro torue. Lauronia proprium meretricis nomen. Tertius Cato. duo fuerunt Catones senior: qui & censorius dictus est. Alter uero uticensis qui se ipsum utice interfecit: ne scilicet in manus Caesaris uiuus ueniret. Quantum autem Romanis moribus censorius ille Cato profuerit. Seneca testatur his uerbis ad Lucilium scribens Marcus Cato censorius: quem tam reipublicae fuit nasci: quam Scipionem. Alter enim cum hostibus nostris bellum: alter cum moribus gessit. Sed tamen unde haec emisit? facite remordet: Hirsuto piloso & hispido. Oprobalsama. succus balsami: quod praefertur omnibus odoribus: uni terrarum iudeae concessum: Vt auctor est Plinius. In duobus tantum ortis: Arbor ipsa balsamum dicitur: quae incisa uitro: lapide ossisue cultellis succum emittit: quem opobalsamum uocant eximia suauitatis: Xylobalsamum lignum balsami dicunt. Et carpobalsamum fructum: Nunc uero in iudea balsamum

Vulua
 Uterus
 Loci

Scaurus

Varius

Cato cum moribus bellum gessit
 Opobalsamum
 Balsamum
 Xylobalsamum

non est arbore ipsa in Aegyptum translata: Vnde Opobalsama ad nos ueniunt. Dominum tabernae. Vnguentarium: Taberna hic posuit pro myropolio: ubi unguenta uenduntur. Vexantur. excitantur. Scatinia. lex erat in eos qui nefando scelere laborabant. quae lege: Vt scribit Suetonius: Domitianus quosdam ex utroque ordine condemnauit: hac quoque lege in iuriconsultum sic iocatur Ausonius Iuriconsulto: cui uiuit adultera coniux Papia lex placuit: Iulia displicuit. Quaeritis unde haec sit distantia? femiuir ipse Scatiniam metuens: non metuit ticiam. Celius ad Ciceronem: risum uenilegis scatiniae iudicium apud drusum fieri: Vmbone phalanges. umbo eminentior pars scuti. Umbone phalanges. hoc sane imminente periculo pedites soliti erant facere: ut sic inuicem intexerent scuta: ne agmen illud quilibet magno cuneo perumpi posset: phalanx quadrata est acies: & est dictio macedonica. Molles. effeminatos: tedia flora catulla & clunia: meretrices fuere. Lambit. ad coitum scilicet. Ispo. nomen cinedi. Et morbo pallet utroque. agendi subaudi & patiendi. Colliphia. panis genus. Fit autem haec dictio $\alpha\pi\sigma\tau\omicron\upsilon\ \kappa\omicron\lambda\iota\kappa\omicron\varsigma$ forma diminutiva: est enim collix subcineritius panis: cuius meminit Aristophanes in fabula quae inscribitur Acharnanes sic dicens $\omega\chi\alpha\rho\epsilon\ \kappa\omicron\lambda\iota\kappa\omicron\ \phi\omicron\rho\gamma\epsilon\ \rho\omicron\iota\omega\tau\iota\alpha\iota\omicron\upsilon$ hoc est salue Colliphage: quam dictionem exponens grammaticus quidam eruditissimus contendit dicendum esse collitium non colliphium: Nos item plura dicemus: cum illud Plauti enarrabimus. Colliphia mihi ne incocta detis. Quod autem luctatores hoc panis genere uterentur significat Martialis sic dicens de philinide. Nec cenat prius aut recumbit ante quam septem uomuit meros deunces: Ad quos fas sibi tunc putat redire cum colliphia sexdecim comedit. Penelope. Icari filia Vlyxis uxor: quae lanificio: & absentiam mariti solabatur: & procos frustrabatur: quibus se consentiam absoluta tela pollicebatur: Sed ut eos longius frustaretur nota retexebat: quod interdum texuisset. Arachne. puella lida: quae de lanificio aua est cum Pallade certare. Sed uictrix dea arachnem percussam radio in araneam commutauit. Hoc quanquam a poetis fictum sit. Aliquid tamen occulte ueritatis in se habet. Constat enim auctore Plinio arachnem linum & retia inuenisse: cuius filius closter fusos in lanificio inuenit: Penelope & arachne prisciano tradente: data tunc graece pro ablatiuis positi. Hister. & Solus. propria nomina. Tabulas impleuerit. bona consignatis tabulis tradiderit. Puellae. uxori & ambitiose puellam appellauit uxorem. Viuis

Myropoliū
 Scatinia lex

Ausonius

Phalanx

Lambit
 Colliphia

Iulius pellux
 Plinius

Marti

Tela penolopes:
 Arachne

Cylindri

Virg

Multicia

Mar

hoc contra legem factum est: qua cauetur donationem inter uirum & uxorem factam inter uiuos non ualere. Cylindros. lapilli sunt oblongi: quibus mulieres & donabantur & ornabantur Plinius de berryllis loquens: qui mira longitudine placebant: & elephantorum setis religabatur ait. Cylindros quidam ex his facere malunt: q̄ gemmas. Quoniam est summa commendatio in longitudine: Ex quibus uerbis colligere possumus: cylindros oblongos esse: Gemmas uero quadratas: aut rotundas: Est & cylindrus columna lapidea: qua rei rustici scriptores aream æquari iubent. Virgilius.

Area tum primum ingenti est æquanda cylindro.

In quibusdam commentariis nostris Iulium polucem secutus: qui brachialia ornamenta οφεισ appellari scribit: chelydros scribi præcepit: quasi genus illud ornatus simile esset spiris serpentium: quos chelydros appellat. Coruis. flagitiosis & impuris: metaphoricos dixit columbas uero innocentes & puras mulieres: uel magis imbelles: & pauidas a timore & imbecillitate huiusmodi auium intelligit. Stoicide. uenuste usus est forma patronymica pro possessiua. Multicia hoc loco seuerum oratorem carpit peroratem in mulierum impudicitia: cum ipse magis condemnandus foret: quippe qui corpore uelut denudato: in mores fœminarum acrius inuehitur. Multicia bombicem coam puto esse: de qua sic Plinius in molliciem hominum scribit: nec puduit has uestes etiam uiros leuitate usurpare propter onera æstiuæ in tantum a lorica gerenda discesserunt mores: ut oneri sint etiam uestes. Perores. In peroratione hoc est conclusionem per amplificationem crimina exaggerari solent. Creticæ. uel nomen est proprium: uel a græco manat: nam κριτης græce iudex dicitur.

Procula. poliua & labulla: meretricum nomina. Calpurnia una ex pellicibus Claudii: ut apud Tacitum. Talem non summet. d. t. Legimus apud commentatores Oratii adulteras cōiūctas adulterii togam sumere: atque gestare in ignominiam. Quod item Martialis hoc endecasyllabo tangit.

Telin uiderat in toga spadonem

Damnatam numā dixit esse mecham. Et alibi de molli & infami.

Sed patris ad speculum tonsi matrisq; togatæ Filius.

Sed iulius ardet. hypophora est. Nudus agas. antipophora.

Minus est infamia: turpis. sensus minus turpe foret: si per infaniam nudus ageres: q̄ hac indutus ueste: qua corpus translucet: En habitum. indignantis uerba. Montanum uulgus. tribus rusticas significat: quæ trinundinæ in urbem conueniebant quotiēs leges promulgabantur. Deceant multicia testem. Comparatiuus locus a mino

ri ad maius: si non decent testem multo minus iudicē decent. Peluces. transluces: & est compositum a per & luceo r mutata in l sic & pellucidus. Porri. morbi genus: quo porci infestantur: de qua dictione: ex sententia Cornelii celsi plura differuimus: in eo opere quo Galeotti dicta refellimus. Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua. contrahunt uua pallorem & nigritiem uisu & contactu aliarū: uel maturefcentium: uel putrescentium: Redimicula. uincula sūt capitis. Atque bonam teneræ placant abdomine porcæ. bona dea auctore Macrobio: & terram ipsam esse: & faunam: & fatuam: & opē Varro filiam Phauni tradidit adeo pudicam: ut extra gyneconitum nunquam sit egressa: nec nomē eius in publicum sit auditum: nec uirum unquam uiderit: uel a uiro uisa sit. Abdomine porcæ. Abdomen pars illa uentris: quæ a pube sursum uersus ad præcordia perueniat: quod antiqui fumen quoque dixerunt ab exteriori parte euidenti cute: ab interiori membrana leni tegitur: ut Celsus & Plinius referunt: Cur autem huic deæ sacrificarent porcam: hanc causam Macrobius dicit: q̄ bonam credere alii esse proserpinam: porcæq; ei re diuinam ideo fieri: quia segetem quam ceres mortalibus tribuit: porca depasta est. More sinistro. quia sacris deæ bonæ mares non intererant: sed temporibus Iuuenalis mulieribus exclusis soli uiri rem diuinam faciebant. Magno crateri. scribit Macrobius q̄ in templū deæ bonæ uinum non suo nomine soleat inferri: sed uas in quo uinū inditum sit: mellarium nominetur: & uinum lac nūcupetur: ergo cratera intelligimus uas hoc mellarium: Orgia. sacrificia proprie liberi: quæ alternis annis fiebant: nonnunquam orgia: pro omni genere sacrificii capiuntur. Cecropiam soliti baptæ lassare cocyton. quale foret hoc sacrorum genus adhuc satis liquido non inuenimus. Referunt tamen commentatores quidam Aristophanis: Eupolidem nobilem comicum fabulam conscripsisse: quam baptas appellauit: cuius fabulæ uersus plurimi ab antiquis grammaticis afferuntur: & in primis ab ephestione: adeoq; alcibiadi molesta fuit huiusmodi fabula: ut eum in mare iusserit mergi. Videbatur enim in ea amantes impudico amore iuuenes lacerare: qui simulatis proserpinæ sacris noctu turpissima quæq; patrarent. Lassare. fatigare frequenti sacrificio: Cocyton. hanc deam proserpinam quidam intelligunt: a cocytho inferorum fluuio dictam: Ego autem contenderim a loco: ubi præcipue dea coleretur: quod innuere uidetur Virgilius in priapeia dinumerans loca in quibus uaria numina colerentur: ait enim. Raptam cocythos ostreosa diuam. Ille supercilium madida fuliginem. alios carpit: qui formæ studiosi calamistis & coloribus raritate superciliorū emendarēt: nam fuligine supercilia denigrabant:

Bona dea

Abdomen

Plutarchus
Lactantius:

Baptæ

Cocyton

Virg

Denigratio
supercilii

Iulius pol
lux

Marti.

Reticulum
Scutulata

Mar.
Rasa & pe
xa cōtrariæ

Otho

Mar

Plinius in uigesimo octauo naturalis historiae: Capilli defluuia urfi
nus adeps: mixto ladano & iantho continet: alopeciasq; emendat: &
raritatem superciliorum cum fungis lucernarum: ac fuligine: quæ
est in rostris earum. Producit. emendat: uel extendit. Pingitq;
trementes Artollens oculos: hoc lenocinio oculos mulieres commen
dare solent: quod & Ouidius in arte amandi præcipit.
Nec pudor est oculos tenui signasse fauilla
Vel prope te nato lucide cidne croco:
Et Plinius. Quotidiana tanta est decoris affectatio: ut tingatur oculi
quoq; hoc græce Iulius pollux sic appellat: τὸν σφοδαλοῦσ ὑπο
γράφει τὰ σφορῶσ μελαίνει hoc ē oculos pigrit: & supercilia denigrat
Vitreo bibit. ille priapo. Ut libidinosius cōuiuarentur cyathos ad pri
api formam in conuiuuis habebant: nec non & panibus filiginis ad
eamdem formam uescebantur. Martialis.
Si uis esse satur nostrum potes esse priapum
Ipsa licet rodas inguina tutus eris.
Reticulum. quod capillos continet a reti dictum; Ut Varro auctor
est. Scutulata. uestis dicebatur uelut scutulis quibusdam distin
cta: de qua sic loquitur Plinius. Plurimis uero litiis texere: quæ poly
m̄ta appellant Alexandria instituit: scutulis diuidere gallia: Et de
Araneis loquens: scutulatorem appellat araneum: qui insolubili no
do implicat pedicas. Galbana. coloris genus: Hinc Martialis mol
lem & effeminatum hominem carpens. Calbanatum formauit no
men simile participio. Rasa. pilo carentia: apud: priscos rasa &
pexa toga contrariæ erant: q̄ altera uillofa: altera pilis careret. Mar
tialis. Rasam tu mihi mitte togam.
Et alibi. Togamue pexam. Et Plinius lanam histriæ liburniæq; lino
propiore: q̄ lanæ esse scribit alienam pexis: & quam solam ars scu
tulato textu commendat. Speculum Othonis. hic Otho cæso Gal
ba a quo se adoptari sperabat: imperium romanum arripuit. Sed cū
Germanicus exercitus i uitellii uerba iurasset: & iam duces & copiæ
quas Vitellius premiserat appropinquarent: expeditionem impigre
atq; propere incohauit: occurritq; uitellio: nec ulli pugnae affuit sub
stitit enim brieli: & cum apud Bebricum fraude superatus fuisset: in
rellecta pugna & clade militum suorum: habita prius eleganti orati
one: uno pugionis ictu se traiecit. Pathici. patientis muliebria: nā
Otho consuetudinem habuit mutui stupri cum Nerone. Martialis.
Sic Cato dum uiuit sane uel cæsare maior:
Dum moritur nunquid maior Othone fuit. Actoris artūci
spolium. Ironicos acclamauit i mollitiē Othois: & est hemistichion

Virgilio: quasi hic ita gloriaretur gestando speculum: quod deuicto
Othone rapuisset: Ut apud Virgilium se Turnus iactat q̄ hastam er
ripuerit actori arunco. Sūt enim hi Virgilio uersus.

Ex in quæ mediis ingenti adnixa colūnæ
Aedibus astabat ualidam ui corripit hastam:
Actoris arunci spoliū: quassatq; tremetem Vociferans.

Annalibus atque recenti historia. annales hoc distant ab historia:
Ut Gelius ait. Quod recte annales historias appellare potes: Sed nō
continuo quicquid historia fuerit annales appellaueris. Sunt enim
annales quando res gestæ seruato cuiusq; anni ordine memoriæ tra
duntur. Historia uero quæcunq; rei gestæ narratio. dicitur autem hi
storia ab ἱστορῶ uerbo græco: dum pro eo capitur significato: quod
est uetera narro. Sarcina. q̄ inter cæteras sarcinas militares specu
lum gerebatur. Ciuilis belli. quæ inter Othonem & Vitellium ge
sta sunt bella ciuilia dicta sunt & bebricenses. Nimirum summi
ducis est occidere galbam. acris & uehemens ironia in Othonem: cū
mordaci relatione contrariorum. Et curare cutem summi constā
tia ciuis. Otho quotidie faciem rasitabat ac pane madido liniebat:
Idq; instituit a prima lanugine: ut barbatus nunquam esset: quam rē
poeta criminatur. Bebrici campo. Bebricum Plurarchus oppi
dum iuxta Cremonam dicit esse: Cornelius tacitus inter Veronā Cre
monamq; situm duabus romanis cladibus notum infaustumq; uicū
esse tradit. Illud addimus ab eodem auctore tradi: eo die quo Bebri
aci male per Othonis milites pugnatum est auem inusitata facie: a
pud regium Lepidi celebri luco confedisse: Nec deinde cetū homi
num: aut circunuoletantium alitum territam. pulsamue: donec otho
se ipsum interficeret: Id quod Plinius auium naturam & historiam
describens: commemorat: sic dicens. Venerunt in Italiam Bebricen
sibus bellis ciuilibus trans Padum & nouæ aues: Ita enim adhuc uo
cantur: turdorum specie: paulum infra columbas magnitudine: quæ
locum superioribus annis Grammaticus quidam in hanc lectionem
peruertit: uenerunt in Italiam bebrici Bodriacenses aues: & noui cor
rectores: cum nobile opus Romæ imprimeretur: confusam & insul
sam hanc lectionem iusserunt imprimi. Spolium palati. imperiū
Romanum: nam palatium domus imperatoria erat: dicta a palante:
uel a palantio oppido Archadiæ: Ut Plinius scribit. Semiramis.
Nini uxor: quæ mortuo marito regnū Assyriorū gubernauit: Ama
uit autem equum usq; i coitum (ut Iuba auctor est. De hac plura di
cerem: nisi a priscis historicis celebrata mulier foret. Cleopa
tra. Regina Aegypti: quam primo. G. Cæsar: mox Antonius ada
mauit: Repudiataque altera Marcellarum. classe parata: bellum

Virg.

Annales
Historia

Bebricum

Palatium
Semiramis

Cleopatra

Nicopolis:

Lotio Cybe-
lis

Marti

aduersus Augustum mouit. Sed iuxta actium epyrri promontoriū
 Antonius & Cleopatra superati fuerunt. In cuius uictoriæ memo-
 riam urbem condidit: quam a facti nomine nicopolim appellauit.
 Ergo nec Semiramis in mollissimo cælo: nec Cleopatra quum bel-
 la gererent speculum: unquam secum habuerunt. Hic turpis cy-
 beles & fracta uoce loquendi. Ludi romæ turpissimi exhibebantur
 matri Berecynthiæ eo potissimum die quo lauabatur in almone
 fluuio. Ante cuius lecticam (ut Augustinus scribit) spurcissima quæ-
 que audiēte frequētissima multitudine utriusque sexus cātabatur. Et quæ
 uel obscenissimo cuique pudorem incuterent. Voce fracta, et
 foeminata & molli. Phanaticus: Aflatus numine diuino. Sa-
 crorum antistes. Princeps & dominus impudici sacri: exemplum
 de se prebens: satiandæ uoraginis: & explendæ gulæ. Condu-
 cendus: ut alios doceat impudica uerba: & obscena sacra.
 Quid tamen expectant phrygio quos tempus erat iam More su-
 peruacuam cultris abscondere carnem. Sensus hic quum effœmi-
 nato sint corpore & animo fluxo: quid aliud expectant nisi ut gal-
 lorum more castrentur: galli enim excisis testiculis: impudica sa-
 cra impudicæ matri: impudico corpore faciunt. Superuacuam
 carnem: ex superiore sensu testes accipere possumus. uenusta pe-
 riphrafi expressos: sic & Ouidius in fastis. Mollesque ministri Cædunt
 iactatis uilia membra comis: Sed alium ego sensum: ut reconditū
 ita ueriores (ni fallor) excogitauit. Superuacuam carnem: extan-
 tem intelligi debere: & significare corporis musculos quos Galli
 simulato diuino furore: cultris scindebant. Quam rem Martialis:
 & Apuleius sapius commemorant: Neque enim cultris: sed famia
 testa: ut alio loco dicemus genitalia sacerdotibus cybeles absconde-
 bantur. Ergo cur non phrygio more in propatulo gallorum licentia
 semet ipsos cultris confauciant. Quadringenta dedit gracchus se-
 stertia. Legitimas masculorum nuptias lacerat: quæ iisdem solenni-
 tatibus iam fiunt: hoc est signatis de dote tabulis inuocatoque Thala-
 sii nomine: quemadmodum inter uirum & uxorem contrahi solent
 quos incoessos obscenosque mores hoc epigramate Martialis dānat.
 Barbatus rigido nubet calistratus aphro:
 Hac qua lege uiro nubere uirgo sol:&
 Præluxere faces uelantur flamma uultus
 Nec tua defuerunt uerba thalase tibi
 Dos etiam dicta est: non dum tibi roma uidetur,
 Hoc satis expectas nunquid & ut pariat.
 Cornicini: cornu cārant: quod incuruū erat. Recto ære: tuba: quæ
 patet per illud Ouidii. Non tuba directi non æris cornua flexis

Signata tabulæ: de dote subaudi. Dictum feliciter: hoc est fe-
 lix faustumque: bonumque sit: quod in omni re gerenda præfari anti-
 qui consueuerant. Vel ut Catullus ait.
 Bona cum bona nubat alite uirgo.
 Ingens cœna: nuptialis. Sed & discumbitur. Censore opus est:
 ad mores corrigendos: An haruspice: Ad monstra expianda: cum
 par monstrum sit: & eo modo procurandum uirum nubere: mulieri
 parturienti uitulum: uel boui agnum. Segmenta. Seruius monile
 segmentum appellat: & ornamentum gutturis: Licet segmentatas ue-
 stes dicamus: ut idem poeta alio loco. Et segmentatis dormisset par-
 uula cunnis. Ouidius item de Arte amandi: de ornatu mulieris uer-
 ba faciens sic ait. Quid de ueste loquar? nec non segmenta requiro
 Idem significare segmentum quod circulum. In septimo naturalis hi-
 storie Plinius docet: Paralelos & circulos his uerbis describens: Plu-
 ra sunt autem hæc segmenta mundi: quæ nostri circulos appellauerunt
 græci paralelos. Nascitur autem segmentum a seco secas: in g mu-
 tata: ut a fringo figmentum: & a stringo strigentum: quod ex eodē
 auctore contici datur: Secandorum enim marmorum rationem affe-
 rens sic ait. Crassior enim arena lassioribus segmentis terit: & plus e-
 rodit. Flammea sumit: Flammeum tegmen erat capitis rubrum:
 quo noua nupta uelabatur. Sudauit: patriciis tantum saliaris di-
 gnitas dabatur. uicanus. Sic illa profecto Sacrificio cecidere numæ
 quæ lecta iuuentus Patricia ceruice mouet. Hunc igitur significat
 & salium & patriciū fuisse. Clipeis ancylibus: id est circuncisis: &
 pro adiectiuo habetur. Ferebāt sane salii ancylia. duodecim saliarum
 carmina cantantes: quod institutum a Numa fuit: quo regnate e cæ-
 lo fertur. cecidisse ancyle scutum breue: ideo sic appellatū: quia ex u-
 troque latere erat rectum: ut summum infimumque eius latus medi-
 o pateret: Vnaque ædita uox omnium: potentissimam fore ciuitatem
 quæ diu id in ea mansisset: itaque facta eiusdem generis plurima: quibus
 id miseretur ne inter nosci cælestis possit. Probaturque est maxime o-
 pus Mamurii uetuli fabri: qui premii loco petiit: ut suum nomen in-
 ter carmina salii canerent. Dicitur autem ancyle quasi ancisum: Vt
 ex hoc Ouidii disticho cognoscitur: Atque ancyle uocat quod ab om-
 ni parte rectum Quæque oculis spectes angulus omnis abest. Quan-
 lubas in monumentis (ut Plutarchus in Pompilii uita tradit) etnimo-
 logiam huius nominis. a græco deducat
 Ancylibus. secundum regulam
 declinauit. Horatius tamē ancylorum dixit: magis auctoritate sua
 fretusque regula declinandi. Latius pastoribus. ab huiusmodi gente
 originem traxit roma quæ prisca relicta duricie in mollicie transit.

Catullus

Segmentum

omid

Paralelli
Segmenta
Strigentum
Figmentum

Flammeum

Salii ex pa-
triciis

Ancyle

Mamurius

Vrtica: uenuste herbam mordacis & uivacis pruritus: Ad signifi-
 cantiam libidinis transtulit. Nam sic per libidinem scalpuntur igui-
 na: q̄ sol & fricari ea corporis pars: quæ huiusmodi herba tangitur
 Gradiuus
 Gradiue mars: uel quia gradatim & per ordines in bellum itur:
 Vela uerbo græco γραιλαίνιυ quod est uibrare propter hastas cre-
 bro in bello uibratas Nec galeã quassas: nec uel irati numinis si-
 gna ostendis: Quæ sunt uel caput concutere: uel pede terram pulsa-
 re. Vade ergo: deum acerbe irridet: quem a campo martio illi di-
 cato abigit. Seueri: quia iura in eo dicebantur: & tunc præcipu-
 e quum dicta dies ad populum alicui erat. Officium cras: ser-
 mocinatio inductæ personæ ad narrandas nuptias masculorum in-
 ter se. Officium conueniens uerbum. Suetonius in Calicula
 Liuiam cæstillam Caio Pisoni nubentem: quum ad officium. &
 ipse uenisset ad se deduci imperauit. Nubit amicus: secundum
 tempora dixit: Nam nubere foeminarum est. Sic Martialis: Noli
 fronti credere nupit heri. Fient ista palam: quia tempore
 nephando sceleri licentia fit. Cupient & in acta referri: Romæ
 officium
 Mar
 omnia in acta referebantur. Nam & apud Alconium legimus in
 actis senatus: & apud Plinim in actis triumphorum. Interea
 tormentum ingens nubentibus hæret: Quum nuptiæ prolis gratia
 fiant: sintq̄ filii amoris: & coniugii pignus non possunt huiusmo-
 di uiri: quum per naturam parere nequeant amorem conseruare.
 Sed melius q̄ nil animis in corpora iuris. Ironicos dixit quæ
 do quicquid iuris habent amittunt: dum diuersum abeunt sexum
 Turgida lydæ. Lyda pro aranea ponitur. Ex lydia enim na-
 ta est arachne: quæ Pallade deuicta in araneam uersa fuit.
 Turgida: unguentis: & iis uenenis tumescens. Conditæ in
 pyxide lydæ: Aiunt araneam in pyxide conditam gestare con-
 ceptioni referre. Pyxis græcum est a buxo nomen deductum: quod
 Pyxis
 græce pyxon dicitur. Nec prodest agili palmas prebere luper-
 co: quod olim steriles Romanas iuuu quæ percussæ a luperco per
 urbem discurrentibus: statim concepisse leguntur. Palmas: Tan-
 tum enim auctore Ouidio palmas cedebant. Ait enim. Nupta
 quid expectas non iam pallentibus herbis: Nec prece nec magico
 carmine mater eris. Excipe secundæ patienter uerbera dextræ: iam
 focer optatum nomen habebit aui. Luperco: in lupercalibus e-
 rant lupercalia in honorem panos lycæi: qua die mulieres febru-
 rantur a luperco amiculo luuenis: id est pelle caprina interpretan-
 tur quidam lupcal quasi luere per caprū. Oui. uero i fastis: Vela lu-
 pa: uel a mote arcadiæ dictione hac: adducit sic de lupa tradēs: quæ
 lac rōulo & remo dedit. Illa loco nomē fecit: locus ille lupcal magna

dati nutrix premia lactis habet. & ista: Quis uetat arcadico dictos a
 monte luperco: Phaunus in archadia templa lyceus habet. Vicit
 & hoc monstrum tunicati fuscina grachi. maius flagitium notat
 nobilis uiri qui iussu Neronis gladiaturā spectate populo exercuit
 Nero enim (ut Suetonius & tacitus referunt) nobilissimos uiros ad
 artem ludicram & gestus usq̄ ad modos haud uiriles exercendos co-
 egit. Tunicati grachi. Qui tunicatus fuscinam gestans & retia p
 mediã arenã secutorē fugiēs actus est nō sine dedecore suæ familiæ.

Hoc monstrum. Viros nuber. Nam turpius erat operam arti ludi-
 cræ in propatulo dare & digladiari q̄ nubere. Nam artem ludicram
 exercentes ignominiosi habebantur Tunicati: tunicatos legimus
 gladiatores i harenam prodisse. Et capitolinis generosior & mar-
 cellis. Nobilissimæ hæ fuerunt familiæ capitolinis progenies ue-
 rus & illustris fuit. Nam Galba imperator statuarum titulis pronepo-
 tem se Quinti Catuli semper ascripsit. Quippe significans se nobi-
 lissimum quod ex uetere & magna prosapia genitus foret. Marcel-
 lis: Marcellorum familia auctore Alconio Claudia quoque dicta
 est. & duplex fuit: Plebeia quæ & pulchrorum dicta est & patri-
 tia. Et catulis: de gente Lucratia intelligendum: ex qua præ-
 stantes Catuli progeniti sunt. Paulis minoribus: duos paulos
 legimus egregios fuisse: Eum qui cum Varrone apud cannas con-
 sul: delato ab Annibale exercitu mori maluit ex uulnere quum fuge-
 re posset. In cuius laudem dixit Horatius: Animæq̄ magnæ pro-
 digum paulum superate pœno. Huius filius Persam regem macedo-
 niæ deuicit: deq̄ eo triumphauit: & pater naturalis posterioris Afri-
 cani. Ad podium spectantibus: Principes & potentes iura de podi-
 is spectare solebant. Sic Neronem legimus nisi aperto podio lu-
 dos nō spectasse: & a Iuliano curante gladiatorū munus Neronis tā-
 ta copia inuenta succini fuerat: ut retia arcendis feris podium prote-
 gentia succinis nodarentur: Vt autem tradit Viçtruius in theatris
 Scena orchestra podium & pulpitem extruebantur. Sed podii altitu-
 do ad libramentum pulpiti cum corona fiebat supra quod colum-
 næ erant cum capitulis & spiris. Munere: ludo. Retia misit: Re-
 tiarius is dicebatur qui rete immittebat. Manes animæ dicuntur:
 ut tradit Apuleius in libro de Demonio Socratis: Melioris meriti:
 quæ i corpore nostro genii dicuntur. Corpori renunciantes Lemures.
 Tum domos incurfionibus infestarent laruæ appellabantur. Con-
 tra si bonæ fuerint: Lares familiares. Nigras ranas: Lepidæ di-
 xit acolas inferorum. Aere lauantur: Mos erat: ut corpora lo-
 turi æs soluerent: qd̄ & ista idē poeta significat cū ait: Cedere siluã
 porcū quadrãte Lauari. & Horatius: Dū in quadrãte lauãtū rex ibis.

Capitolini

Marcelli

Gens Iucta-
tius
Pauli duo

Podium

Retiarius

Manes
Genius
Lemure
Laruæ
Lares
hora

Cremera

Cannæ

Cur Iaurus
inpurgatio
nibus
Tæda

Februâ

Britannia

Iuerna

Ambo scipiade: duo scipiones: Gneus & Publius qui fraude puni
ca potius q̄ armis Cæsi fuere: secutusq; è Virgiliû: qui dixit. Gemi
nos duo fulmina belli scipiades. Hac forma usus è. Fabricius: hic
quemadmodum Curius frugalissimus fuit: & in tenuissimo censu sã
nitû munera forti animo spreuit. Camillus: assertor patriæ: quã
galli subegerant: exul dictator creatus signa recepit. De quo Virgi
lius. Referetem signa Camillum. Quid cremere legio: Fabios si
gnat: qui idibus februariis trecenti & sex ad unum per insidias a ue
ientibus iuxta cremeram fluuium cæsi fuere: Quorum cædem Ovi
dius in secundo fastorum sic deplorat. Vna dies fabios ad bellum
miserat omnes. Ad bellum missos perdidit una dies. Cannis con
sumpta iuuentus: Apuliæ uicus cannæ clade romana nobilis: Nam
apud eum Paulo & Varrone consulibus infelicissime cum annibale
pugnatum est. Lustrari: purgari: expiari. Siqua darentur sul
fura cum tædis: & si for& humida laurus: Sulphure: tæda & lauro in
purgationibus usi sunt ueteres. Nanq; i religionibus auctore Plinio
locum hab& sulphur ad expiandas suffitu domos. Tæda inter arbo
res liquorem stillantes annumeratur ab eodem abundas succo liqui
diore: & ob hoc flammis ac lumini sacrorum gratam laurum Massu
rius putauit suffimentum cædis hostium & purgationis esse: adeo
q; in prophanis usibus polui laurum & oleam: Vt ne propiciandis
quidem numinibus: accedi ex his altaria: aræ ue debeat. Et Ouidius
in fastis: Doc& rimum lauri februaria. hoc est purgamina rite uocari
sic. Nomen idem ramo qui cæsus ab arbore pura. Casta sacerdotû
tempora fronde tegit. illuc heu miseri traducimur: Misericordiam hûa
nam deplorat Nam omnes & si inferos esse non credamus. Illuc tamẽ
descendimus: Nec adhuc inferos inuenimus: & si extrema occidentis
partes armis quæsitæ sint. Iuerna: Inter septentrionem & occi
dentem ut celebres geographi tradunt duæ sitæ sunt insulæ: Britan
nia: cui albion nomen fuit & hibernia: ut quidam scribunt. paulo mi
nor britannia: Ultra quas sunt quadraginta insulæ Orcades appel
latæ modicis spaciis inter se distinctæ. Iuerna: Ratio metri
legi exigit: græce Vernya scribitur. Modo captas orcadæ:
Hieronymus in chronicis Eusebi tradit Claudium imperatorem
de Britannis triumphasse & orcadæ insulas romano adiecisse impe
rio. Id quod apud Senecam Octauia his uersibus commemorat.
Miserande pater modo cui totus: Paruit orbis. Ultra oceanum cuiq;
britanni terga dedere: Ducibus nostris ante ignoti: Iurisque sui.
Minima contentos nocte britanos. Apud quos longissimus dies.
xvii. horarum deprehenditur: & æstate lucidæ sunt noctes auctore
Plinio. Armenius Zalazes: Hic quum obses ess& tribuno impati

enter amantem pudicitiam prostituit: datos fuisse ab armenis obsides
Claudio & Domitio corbuloni tradit Cornelius tacitus. Hic fiut
homines. Ironicos dixit. Mittentur braccæ cultelli frena flagellû.
his sane muneribus honestius: & perinde facilius capi uidentur pue
ri q̄ pecunia: & uidetur respexisse ad illud Aristophais in Pluto. qui
generosos adolescêtes atheniensium ait huiusmodi munera ab ama
toribus suis exiere.

αι του σοιν ουκ αργυριον οι χρισοι τι
ομεν ιππιον αγωον ο δε κιννασ θηρευτικασ.
Braccæ. uestes quibus pudendæ partes uelatur: & ab umbelico usq;
ad genua protédunt: falsoq; adducit Diodorum siculum expositor
quidam q; celtæ intonsas uestes: ac coloris uarii ferrent: quas uocat
braccas: cum is historicus scribat a gallis braccas uocari: quas græci
αναξυριλιασ dicunt: uerbaq; græca subiciemus: ut uerior nostra sen
tentia habeatur εσθησιδε χρωηται κατα πληκτικαισ χιτωνασ
μεν βραπτουσ χρωμασι πον το λαπιοσ λιηθισμενουσ και α
ναξυρισιηασ εκεινοι βρακασ προσεγορευουσιν. Artaxata. accu
satiuus pluralis aduerbialiter positus: & decliatur hæc artaxata των
artaxaton: estq; Armeniæ ciuitas.

Braccæ

Artaxata
των

Enarratio Tertiz Satyræ.

9 Vãuis digressu ueteris cõsufus amici. Laudo ramẽ
uacuis q; sedẽfigere cumis. Destinet. Sub umbricitii
persona uiri innocentis & integri plurima carpit ui
tia: quibus uniuersa Roma laborabat: sed in primis
græcæ gentis mores: quæ assentatione totam urbẽ
inuaserat. Imitaturq; Horatium: qui nũc per Dama
sippum: nunc per patrem: plurimos non bonos designat. Ergo migra
turus cumas umbricitius: uelut rogatus a poeta causas affert: cur Ro
mam relinquit. Vacuis. desertis. Cumis. ciuitas in cãpania Cu
mæ: quæ ab undis nomen traxit. Nam τυ κωμα undam significat.
Vnum ciuem donare sibyllæ. festiua periphrafi significauit hunc ci
uem cumanam futurum. Cumas enim sibylla incoluit: ubi & sortes
dabat. Ianua baiarum. Ianua ingressus: & aditus baiarũ. Baia.
locus amœnissimus i campania ab Vlysse conditus: & ab eius socio
appellatus: de cuius amœnitate dixit Horatius sub persona diuitis
Nullus in urbe locus baiis prælucet amœnis. Prochyta insula in pu
colano sinu: dista prochyta quasi profusa. Emerfit enim hæc insula

Baia

Prochyta

Subura

Reda

Veteres ar
cus
Capena por
ta

Numa Pom
pilius
Egeria

Augustinus
Hydromatia
numæ

Camœnæ

Delubrum

prouolutis montibus in mare: cum prius nō foret: Vt scribit Plinius Suburæ. Subura regio Romæ dicta a pago succufano: uel ut Iunius ait auctore Varrone: ab eo quod fuerit sub antiqua urbē. uel q̄ sit sub muto terreo carinarum: Augusto recitantes mense poetas. quo tē pore ad declinandos nimios æstus: in suburbana & loca frigidiora reliqui concedebant. Reda una. tenuitatem rei familiaris significat. Et uocabulum gallicum reda est. Sustitit ad ueteres arcus: Romulus arcus ueteres latericios posuit. quos florentes postea opibus Romani: in marmoreos mutauerunt: ne conditoris urbis suæ memoria deperiret. Madidamque capenam. porta capena. Apia quoq; dicta est: ut Iunius frontinus docet in libro de aquæ ductibus: per quam capuam itur: Madidam. dixit quod depresso sit in loco restagnentq; illic aquæ iu tyberim delabentes: dicitur autem capena a capena urbe: quam italus Rex ædificauit (Vt Solinus scribit). Amicæ nocturnæ. hoc est egeriæ. Numa: Numa pōpilius ut se magis uenerandum: legesq; suas sanctiores redderet: simulauit secreta colloquia noctu cum nymp̄ha Egeria habere: cuius monitu rem diuinam atq; publicam administraret: quæ res facile i animos imperitos descendit. Augustinus in septimo diuinæ ciuitatis libro: refert numam Pompilium hydromantiam fecisse: ut in aqua uideret & imagies deorum: uel ludificationes dæmonū: a quibus audiret quid in sacris constituere atq; obseruare deberet. Quod genus diuinationis Varro a Persis dixit illatum: quo & ipsum numam: & pythagoram philosophum fuisse usum commemorat. Amicæ. nam uelut amica colloquia cum ea secreto habebat. Ouidius. Siue hoc a famio didicit qui posse reuertī. Nos docet: egeria siue monente sua. Nemus sacri fontis. Auctore liuio: pompilius locum: quem mediū ex opaco specu fons perenni rigabat aqua: ad quem persæpe sine arbitris: uelut ad congressum deæ inferebat: camœnis sacrauit: quod earū sibi consilia cum coniuge sua egeria essent. Sacri fontis. Plutarchus scribit. Non solum camœnis lucum & prata: quæ circū erāt: sacrata a Numa fuisse: sed & fontem ipsum sacris uestalibus uirginibus constitutum. Delubra. Asconius pedianus tradit quosdā dixisse: templa esse singulorum diis attributorū locorū. Delubra uero multarū ædium: sub uno tecto a diluuiō pluuia munitarū. Alii delubra dicunt ea templa: in quibus sunt delubra corporū abluendorum: more dodomei iouis: aut apollinis delphici. In quorum delubris lebetes tripodēsq; uisuntur. Sunt etiam qui delubra ligna delibrata: id est decorata pro simulacris deorum more ueterum posita existiment: sed male. Locantur iudæis. quibus edicto Domitiani urbe pulsīs

necesse fuit siluas incolere. Cophinus fenumq; supellex. ex tenui & uili supellectile inopiam declarauit iudeorum. cophinus græca dictio corbem latine Priscianus interpretatur. Pendere. soluere ab eo dicitur: quod ære graui cum uterentur romani: penso eo nō numerato debitum soluebant: Vnde & pensiones dictæ. Iussa est arbor. ædicto Cæsaris: eiectis camœnis: quibus sacratum erat nemus. Mendicat silua. id est iudei siluam incolentes: quod clarius expressit ubi dixit. Cum dedit ille locum: cophino fenoq; relicto. Archana iudea tremens mendicat in aurem. In uallem egeriæ descēdimus & speluncas dissimiles ueris. exculta & incrustata marmoribus ualis erat egeriæ: propter aquæ ductum. Nam (ut Frōtinus tradit) oritur supra portā capenā anio nouus: & Claudia a piscinis in altiores aquas recipiuntur: ita ut altior sit anio. Quanto præstantius esset numē aquæ. Naturali solo & illaborato riuo: dicit præsentius & uenerabilius numen fontis futurum. Ingenuum tophum. tophus lapis est tener & friabilis. Hic tunc umbrītius. Plinius meminit umbrītii aruspice suo æuo peritissimi: idem fere de hoc aruspice apud Cornelium tacitum legitur: sed uix crediderim hunc esse: quem hic poeta i ducit: quando astorum motus ignorare se dicit: & aruspicine imperitum esse. Here. & heri pro metri ratione ueteres dixisse legimus. Martialis. Cur here quod dederas hodie puer hile negasti. Deteret. diminuet. Dedalus alas. amisso in aquis Icaro filio dedalus cumas delatus est: ubi & templum apollini condidit: auctore Virgilio. Dum noua canities. multis uerbis: & idem fere significatibus: pulchre se uirentem senem: & laboris adhuc patientem demonstrat. Lachesis. una parcarum: quæ de nobis sortitur. Nā fortis latine interpretari potest. Torqueat. neat: ut alibi penelope melius leuius torqueatis arachne. Maneant arturii illic & catulus: hos infames fuisse: & si alibi non meminerim me legisse. tamē ex his uerbis facile patet. Nigrum in candida uertunt. prouerbialiter dictū de iis qui mala arte freti: quod prauum est in rectum uertūt: solebāt prisca: quod bonum & laudabile erat: creta uel alba linea notare: contra quod turpe fuisset: nigro signabant. Vnde Persius. Quæq; sequenda forent & quæ uitanda uicissim Illa prius creta: mox hæc carbone notasti. Et præbere caput domina uenale sub hasta. hi operam suam precio ad fraudem & sordidum questum locabāt: de quibus Plautus i mulstellaria. Vbi isti qui trium numerorum causa subeunt sub hasta: aut eos intelligit qui se uendi patiebantur: nam ut in iure lectum est: homo liber maior uiginti annorum qui se uēdidit manumissus ad statum suum reuertitur quo se abdicauit. Siccandam eluuiem. aut

Cophinus

Pensiones

Frontinus
Anio nouus

Tophus fria
bilis lapis

Umbrītius

Here pheri
Martii

Lachesis

Persius

Sub hasta
Plautus

Templum libitinæ
 designatores
 Libitinarii
 . hora .
 Seneca
 Vulpianus
 Munerarius
 Foricæ
 Foriolus
 Laodiceni
 σφοκλεισ
 ueneficia ex
 rubeta
 nota
 Græci uitio
 rum omniū
 pgenitores
 Orontes

de repurgādo aſueo tiberis itelligit: aut quōtiēs is reſtagnaffet: ſicca
 ri locum depreſſum & lacunas oportet&. Portandum ad buſta ca
 dauet. In templo libitinæ ad funus neceſſaria uendere conſueuerunt
 Romani: ut tradit Plutarchus: ergo erant qui funera locarēt & qui cō
 ducerent: hos ego tum designatores: tum etiam libitinarios fuiſſe pu
 to. Nam auctore Donato designatores ludis funeribus præerant: de
 quibus Horatius. Et opella forēſis designatorem decorat liētoribus
 atris: Seneca de beneficiis. An tu Aruntium & Ateium & cat: ros: qui
 captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt: non putas eadem
 habere: quæ designatores & libitinarios uota? Vulpianus de inſtito
 ria actione: ſi libitinarius ſeruum polinēctorem habuerit: iſq; mortuū
 ſpoliauerit dandam in eum quaſi iſtitoriam actionem & proprie cō
 ducere funera dixit: quando ut apud Plinium legimus locator fune
 ris eſſet. Municipalis harenæ perpetui comites notæq; per oppida
 buccæ. tibicines periphraſticos dixit: qui per municipia harenæ fer
 uebant: & buccas appellauit: quod iis tumentibus tuba inſletur & in
 ſonet. Munera nunc ædunt. ludos dant: hinc æditor munerum: &
 munerarius dicebatur: qui ludos exhibebat: & hic eſt ſenſus: oli harenæ
 municipalis miniſtri: turpi miniſterio & queſtu aucti: opibus iā
 munerarii habentur. Conducunt foricas, foricæ ſunt i quas recre
 menta alui deicimus. Foria enim (ut tradit Nonius) ſtercora liquidio
 ra dixerunt ueteres: inde foriolus pomponius in mago: cōforiſti me
 Diomedes: Laberius in paniceis: foriolus eſſe uideris in coleos cacas.
 Librum ſi malus nequeo laudare & poſcere. fuere non nulli qui pre
 cio laudatores operum ſuorum conducerent: hos Junior Plinius Lao
 dicens dicit latine dici: græce uero σφοκλεισ a uoce quam profe
 rebant ſapientes eos uocantes. Ranarum uiſcera nunquam inſpe
 xi. ad ueneficia ſubaudi paranda: ſane auctore Plinio: ex ranæ rube
 tæ uiſceribus: hoc eſt lingua: officulo: liene: iecore & corde mira fieri
 poſſe conſtat. Quæ mittit adulter. munera. Quæ mandant. mā
 data & uerba. Fur erit. adulter. Vnde & furta adulteria. Omnis
 harena tagi. tagus fluius Hispaniæ: qui auriferis arenis celebratur
 Opaci. umbroſi: aut temperie loci: aut conſitis arboribus opaci.
 Nam declinandi æſtus gratia: licinianum ad tagum mittit Valerius
 Martialis dicens.
 Aëſtus ſerenos aureo frangēs tagol
 Obscurus umbris arborum.
 Non poſſum ferre quirites græcam urbem: græcos hic grauiffime i
 ſtatur: hos ut uitiorum omnium progenitores: non ceſſat ubique
 Plautus exagitare. Jam pridem ſyrus in tiberim defluxit orontes.
 Orontes in Syria merſus in hiatum quēdam: qui inter antiochiam &

Apameā poſitus eſt: charybdis dicitur. Rurſum poſt triginta ſtadia
 erumpit: deferturq; i mare iuxta ſeleuciam. Typhon ob typhonis fa
 bulam primum dictus: tum Orontes nominatus ab eius uideic& no
 mine: qui eum primus ponte iunxit: Et per metonymiam Orontem
 pro Syris. Tiberim pro Roma poſuit. Chordas obliquas. pro for
 ma citharæ. Gentilia tympana: gentis propria: Gentiles tamen ut
 Cicero ait in topicis ii ſunt: qui inter ſe eodem ſunt nomine: ab inge
 nuis oriūdi: quorum maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit: & qui ca
 pite diminuti non ſunt: Ite quibus grata eſt picta lupa barbara mi
 tra. Ratio metri caſus diſtinguit. Mitra enim hac in parte ornāmētū
 eſt capitis & muliebri. Sic Virgilius in quarto:
 Et nunc ille paris cum ſemiuiro comitatu.
 Meonia mentum mitra crinemq; madentem
 Subnixus raptō potitur. Ceromatico collo. ceromate perunēto. de
 Ceromate plura infra dicemus. Niceteria. premia relata ex uictō
 ria: quæ Athla & ephla Iulius pollux tradit alio nomine dici: ſitq; a
 græco νικω quod eſt uico. Sicyone. ciuitas peloponeſſi: quæ nūc
 clarentia dicitur: in qua Cicerone teſte: molles & muliebres calcei cō
 fici ſolebant. Alta. quia in montibus poſita. Amydone relicta
 Ciuitas peoniæ Amydon: de qua Homerus tradit auxilia miſſa tro
 ianis τηλοδεν εξ αμυδωνος απρειον ευρυρεωντος Andro.
 una cycladū Andros: ab andro nominata: auctore Eufſthio. Tra
 libus. tralis urbs lydiæ ſita in uertice quodam plano: qui promonto
 rium natura munitum habet: & ut Strabo ait: optime habitatur ab
 hominibus opulentis: ſi qua alia aſiaticarum urbium: Alabandæ
 Ioniæ ciuitas: Apollonio rhetore nobilitata. Item meneclæ & hierocle
 fratibus: qui & ipſi oratores fuere clariffimi. Exquiliæ. exquili
 num montem ſignificat: de quo Varro ſic ait. Exquilius mōs ſepti
 ceps apud ædē lunonis lucinæ: ubi æditimus habitare ſol&. Et Oui
 dius in faſtis.
 Adde quod excubias ubi Rex Romanus agebat.
 Qui nunc exquiliæ nomine collis hab&.
 Auimine collem. Viminalem collem ſignificat a Ioue uimineo di
 ctum: quod ibi aræ ſint: uel quod ibi uimina nata fuerunt Varrone
 auctore. Iſæo torētior. aut iſæo fluiuo: aut iſæo rhetore pariter &
 philoſopho. Torentior. uehemētior copioſior: de quo iunior Pl
 nius in epiſtolis multa ſcribit. Philoſtratus in uitis ſophiſtarum Iſeū
 Aſſyrium tradit eius hoc inuentum fuit omnem materiam in breue
 conicere. Grammaticus: qui grammaticam docet: ſed iſterpretes
 pprie poetarū grammatici dicuntur. Martialis de epigrāmatis ſuis:
 Grammaticis placeant & ſine grammaticis.

Gentilis
 Mitra
 Verg
 Niciteria
 Sicyone
 Amydon
 Eufſthius
 Tralis
 Alabandæ
 Exquiliæ
 omolinf
 Viminalis
 Iſæus
 Philoſtratus
 Grammatici
 prius critici
 Marti.

Nota de gra
 atif.

Dion chryso-
stomus

Rhetor

Aliptes

Schenobates
Magus qs?

Marti

Virg.

Persius

Pruna dama-
scena

Mar.

Coctona

Vox elisa

Dion tamen chrysofthomus ait: prius dictos fuisse criticos: quos po-
steriores grammaticos uocauerunt: Vnde legimus saepe a criticis fu-
isse notatū Virgiliū: & Oratius ut critici dicūt. Rhetor. & q̄ rhetori-
ces praecepta tradit: & qui orat rhetor dicitur. Geometres. legendū
puto. & est terrae mensor. Aliptes. is erat cuius curae tradebatur ii
qui in sacris certaminibus pugnarent: dictus ab αἰπτο του αλειφειν:
id est unguendo. Schenobates. funābulus a αἰπτο του σχοινοῦ κα-
βατου. i. fune & ascensore. Magus. lingua persarū sapiēs. Hic ue-
ro pro eo ponitur: qui ueneficiis pollet. Mediis sed natus athenis.
Emphanticos dixit: mediis athenis: ubi olim graece artes floruerunt:
& aut t̄agit Dedalum: qui sibi & filio alas aptauit: aut eum qui tem-
pore suo: ut effingeret Dedalum: uolauit & ipse: in quem est & illud
Martialis. Dedale lucano cum sis laceratus ab urso

Quam cuperes pennas tunc habuisse tuas.

Conchilia. conchiliatam uestem significat: de qua Suetonius Vsum
conchiliatæ uestis abstulit. Me prior ille signabit. in signandis ta-
bulis mihi praeponetur. Fultusq̄ thoro meliore recumbet. honora-
tiore loco discumbet. Nam tribus stratis lectis epulari ueteres cōsu-
euerant. Vnde Virgilius.

Inde thoro pater aeneas sic orsus ab alto.

Aduectus ro. quo pr. & coct. uento. Sic Persius: ita fit postquā sa-
pere urbi cum pipere & palmis uenit nostrum hoc maris expers: ergo
ita naui uectus est Romam graeculus: quemadmodum e Damasco
pruna: & de Syria coctana: Pruna hac in parte damascena itelligo
Nam peregrina erant: & transmarinis locis uecta: Martialis.

Pruna peregrinae carie rugosa senectae.

Sume: solent duri soluere uentris onus.

Coctana. uero ficus miores: de quibus idem. Hæc tibi quæ torta
uenerunt condita mensa: Si maiora forent coctana: ficus erant. De
utrisq̄. xiii. naturalis historiae hæc legimus. Syria peculiare habet
arbores: in nucum genere pistacia. Nota prodesse aduersus serpentū
morsus: traduntur & potu & cibo: In ficorum autem caricas minoris
eius generis: quæ coctana uocant: item pruna in damasco monte na-
ta: & in quintodecimo. In peregrinis arboribus: dicta sunt damascena
a syriae damasco cognominata: iā pridem in Italia nascētia. Bacca
fabina. oleo fabino: & per hoc Romæ indigena ostenditur. Mira-
tur uoce angustam Qua deterius nec ille sonat quo mordetur galli-
na marito. Hanc uocis figuram improbat his uerbis Quintilianus in
.xi. Nam & suffocatur saepe & maiore nixu minus clara est: Et iterim
elisa in illum sonum erumpit: cui graeci nomen ab imaturo gallorū
cantu dederūt. Sustinet thaida. personam agit thaidis i comœdia

Dorida. personā dorida: Nullo cultam palliolo. nullo testam
lineo uelamine: quod mulierum est: palliolum a pallio sit. Et uidetur
lintheū esse ad caput obtegendum: Inde palliolatus. Suetonius de clau-
dio palliolatus nouo more praesedit: Martialis.
Hanc uolo quæ facilis quæ palliolata uagatur. Et idem.
Sucida palliolo uellera quinq; petit.

Infra uentriculū auctore Macrobio uentriculum id latini uocāt:
quod graeci κροτακοιλια. Tenui distantia rima. uenuste partem:
qua muliebris sexus discernitur expressit. Aut stratocles aut cum
molli demetrius hemo. Anthiochus Stratocles Demetrius hemus co-
mœdi celebres fuerunt: quorū Stratocles & Demetrius: diuersa uir-
tute a Quintiliano commendantur: iis ferme uerbis: Maximos acto-
res comœdiarū placere diuersis uirtutibus uidimus: Sed illud nimis
mirum: q̄ alter deos & iuuenes: & bonos patres seruosq; & matronas
& graues anus optime: alter acres senes: callidos seruos: parasitos: le-
nones: & omnia agitatiores melius: fuit enim natura diuersa. Nā uox
Demetrii iucundior: illius acrior erat. Endromydem. Endromys
uestis gallica: nomen tamen graecum sortita: quæ potissimum arce-
do frigori conueniebat: de qua Martialis in apophoretis.

Pauperis est munus: sed non est pauperis usus.

Hanc tibi pro togula mittimus endromyda. Et alibi

Vtus endromydis hoc epigrammate enumerat.

Hanc tibi sequanice pinguem textricis alumnam.

Quæ lacedæmonium barbara nomen habet.

Aspera: sed gelido non aspernanda decembri.

Dona peregrinam mittimus endromyda.

Trula inuerso crepitum dedit aurea fundo. Nō infestine. est au-
tem sensus graecus adulator laudat & emissum crepitum: & quotiens
rectum minxerit: quia utrūq; bonæ ualitudini conferat crepitum quē
diuitis uenter emittit: translatione uenusta aperuit. Nam inuersa
trula in aquam cadens crepitum hunc imitatur: Fit autem Trula a
trua dicta auctore Varrone a traiciendo quod per eam traiciatur
a qua Plinius in. xxxvii. naturalis historiae Murinam trulā dicit: hoc
est in formam trulae excavatam. Transi gymnasia. hoc est fileto
de ludis & certaminibus gymnics quibus romana iuuentus ad imi-
tationem graecorum exercebatur. Atque audi facinus maioris ab-
ollæ. Abolla cynicæ sectæ uestis erat: Vnde Martialis de cynico phi-
losopho.

Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabati.

De qua ueste intellexisse Horatium sentit Seruius: cum de Diogene
loquens ait.

c iiii

Palliolum

Marti.

idem

Ventriculus

Stratocles

Demetrius

Endromys

Marti.

idem

Trula

Abolla

hora.

Bareæ Sorai
accusatio &
cædes

.P. ægnatius

Pyrene fons
Diphilus

Limen pro a
micitia

Mos salutati
um

Marti

perfunf

Contra quem duplici panno patientia uellat:
Mirabor uitæ uia si diuersa decebit. Nam in expositione illius Virgiliani: duplicē ex humeris reiecit amictum: Horatii uerba affert: contendens duplicem amictum esse abollam: qua philosophi & milites utebantur. Nonius item: Marcellus abollam militarem accipit uestē Varrone fretus: de qua dictione plura alio loco diximus. Stoicus occidit baream. hic fuit Soranus Bareas: quem in asia minore procofulatum agentem: reum detulit Torius Seuinus eques Romanus orditusq; crimen ab amicitia rubellii: qui in pisoniana coniuratione cōtra Neronem senserat: obiciensq; q; proconsul nihil ex utilitate communi fecisset: immo seditiones in prouincia aluisset: Neronem in primis in reum commouit: cognitioneq; senatui mandata: accitaq; filia cui Seruiliæ nomen erat: quæ & ipsa rea facta est: q; pecuniam dilargita esset ad deuotiones & ueneficia pro salute patris: testibus locus datus fuit: Multumq; ira aduersus Soranum. P. ægnatius testis conciuuit. Clientis hic Sorani: & tunc emptus ad opprimendū amicum stoicæ sectæ præferabat habitum: & ore ad exprimendum imaginem: & honesti & exerciti. Cæterum animo perfidiosus & subdolos: auariciam & libidinem occultans: quo teste: Sorano & filia datum est mortis arbitrium. Hæc de Cornelio sumpsimus. Apud quem itē legitur a .P. celere: baream Soranum falso testimonio fuisse circumuentum. Gorgonei delapsa est penna caballi. pegasi: quem uolucrum equū poetæ finxerunt: hic ictu unguis ad radices parnasi fontem excita uit: non absurdum item foret pyrenen itelligi corynthis fontem: iuxta quem edomitus fuit a bellerophonte pegalus. Diphilus. legendū est quasi Iouis amicus: non autem dysphilus: quasi malus amicus: ut quidam somniauit: Limine submoueor: repellor ab amicitia: Sic Seruius illud enarrans de turno se limine pelli: limen dicit a poetis p amicitia poni. Ne nobis blandiar. in malo: uidelicet sic Quintilianus. Blandiar iudices paulisper calamitatibus meis Si curet nocte togatus currere cum præ. lecto. impellat. poteres aut qui in magistratu erant: quotiens ante Lucano tempore ad amicos salutandos ibant post: & ante se togatos habebant: a quibus in ædes amicorum deducebantur: & inde domum reducebantur. Martialis: Exigis a nobis operam sine fine togatam: Et ad Afrum. Nec caret officio consul uterq; tuo: Et alibi. Et sine te nulli fas est prodire tribuno.

Diuitis hic serui claudit latus ingenuorū fil. sic Horatius. Comes exterior si postulet ire recuses uis ne tegam spurco damæ latus. Ut semel atq; iterum super illam palpiter. tecta periphrafi coitum si gnat: Sic Perlius:

Cum tibi moroso singuliet inguine uena
Patritæ inmeiat uulua. Chione. meretrix: in cuius nomen hoc disticho iocatus est Martialis.
Digna tuo cur sis indignaq; nomine dicam.
Frigida es & nigra es non es & es chione.
chion græce: latine nix. Hospes numinis idaci. Scipionem nascicā intelligimus: qui (ut ipsis Plinii uerbis utar) Vir optimus semel a cōdito æuo iudicatus. Et dignus qui domi matrem deum usq; ad conditum templum exciperet: Vnde in fastis.
Nasica excepit templi non perstitit auctor.
Augustus nunc est ante Metellus erat.

Seruauit trepidam flagranti ex æde minernam. Luciu Metellum designat: qui orbam luminibus exegit senectam amissis incendio: cū palladium pontifex raperet ex ede uestæ memorabili causa. Sed eū tu misero. de quo: ut apud Senecam legimus facta fuit declamatio: Metello pontifici negatur post amissos oculos sacerdotiū. Ouidius in fastis.

Prouolat in medium & magna succurrite uoce.
Non est officium flere Metellus ait.

Quā multa magnaq; paropside coenat: Paropside per o legendū est: nō per a παρρα και οψον. i. ad cibū: & est proprie paropsis iuris genus: auctoribus polluce & Eustathio: q̄q̄ nō nūq; p repositoio obsoniorū apud idoneos tā græcos q̄ latinos legat. Iures li. & samo. & no. aras. Dii samothracæ: ut Varro scribit: sūt terra: & cælū: q̄ iidē principes in latio saturnus & ops: Vulgus putauit deos magnos esse samothracas: hoc est castorē & pollucē: Sed nō sunt: immo mas & foemina: quos augurū libri scriptos habet. Sic diuipotes sunt p illo qui samothracæ: hæc duo cælū & terra. Exeat iquit si pu. ē. uox est excitatis: de. xiiii. primis gradibus eū: qui legitimū cælū equestre nō habebat: qui quadrigetorū erat sesteritiū. Puluino sur. eque. puluinū hic accipit pro equestribus: in quibus sedebāt equites: Seneca septio de beneficiis. Equestria omniū equitū romanorū sunt: & itē: sed cū i theatrum ueni si plena sunt equestria & iure habeo locū illic: q̄ a sede re mihi licet quē admodum popularia dicebātur: ubi: plebs ipsa i theatris sedebat. Suetonius in Domitiano. Et quia pars maior itra popularia deciderat quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestres: ac senatorii ordinis pronunciauit. Preconis filius. qui auctionem indicebat: & audientiam faciebat: is: præco dicebatur. Pinnirapi. pinnirapius gladiator: compositum nomen ex duobus corruptis: hoc est pinna & rapio. Iuuenesq; lanistæ. lanistæ ii dicebantur: qui familias domi ad gladiaturā exercedā istituēbāt: ergo iuuenes lanistæ

Chione
Marr.

Scipio Nassi
ca hospes nu
minis idci
omid.

Metellus ca
cus

omid.

Paropsis

samothracæ
dei

Equestria
quæ essent

Popularia

Pinnirapius

Lanista

lex rosciathe
atralis
hora

Temporariū
theatru
Exodium

contra Tortelium & no
miz marcellum & scif
m. Pompeium. Nota. Orchestra

Earinus
quintili.

Præneste
Verg.

gladiatores accipimus. Sic libitum uano qui uos distinxit othoni
Roscius Otho tribunus plebis legem tulit ne quis sederet intra quar
tumdecimum theatri gradum: nisi cuius auo patrique ignuo qua
dringenta sestertia fuissent. De quo Horatius in epodo: Othone con
tempo sedet: & ad mecenasem.

Roscia dic fodes melior lex an puerorum nenia?

Veneto cucullo. ueneti coloris: quem nunc blauum appellat uul
go ut existimamus: de quo plura alias. Cucullo. Cucullus uela
men: quo caput obtegatur. Theatro herbofo. pro tempore ex her
bis extructo. Nam & temporarium dicebatur theatrum: quod ligneū
erat. Tandemque redit ad pulpita norum exodium. cum sit
exodium: tradente polluce: cantus quem cedentes de theatro canta
bāt: Aperte errauit Ioannes Tortelius: qui dicit erogationem id esse
Sed & Nonius Marcellus: & Festus Pompeius in origine & interpre
tatione huius dictionis parum erudite loquuntur: deducunt enim di
ctionem a graeco ab ἐξ και οδου: id est extra uiam & finem significa
re aiunt: cum fiat ab ἐξοδω. Similemque uidebis orchestram &
populum: hoc est: idem est: tum habitus: tum ornatu nobilium & ple
beiorum: quando indiscretus spectat populus: in orchestra apud ro
manos quantum ex Vitruuii uerbis colligimus senatorum sedibus
loca erant designata. cuius pulpiti altitudo non erat plus quinque pe
dam: Vt ii qui in orchestra federent: spectare possent omnium agen
tium gestus: Vnde apud Suetonium legimus legatos exterarū gen
tium & honoratioris personas ex orchestra ludos spectasse. Tun
icæ albæ. quod ædiles soli in municipiis albas induiti tunicas specta
rent: cum Romæ omnes albis induiti spectarent. Ambitiosa paup
rate. Sic Quintilianus: Ne sim ambitiosus in malis. Crinem hic
deponit amati. capillatorum & crispulorum crines non nisi solemn
ter tondebantur: utpote alicui deo dicandi: quod de earino Domitia
ni puero apud Stratum & Martialem legimus: cuius recisi capilli E
sculapio Pergamum missi fuere. Gelida præneste. Sic Virgilius.
Præneste sub ipsa. ad significatum referens: non ad uocem: gelida
quia i monte sita est. Dicitur autem præneste: uel απτο του πρηου
id est ab ilice: uel ut Pompeius Festus ait q̄ præstet motibus is locus
quo condita est Solinus autem ex sententia Zenodoti a præneste V
lissis nepote Latini filio: uel ut prænestini sonant libri a ceculo: que
iuxta ignes fortuitos inuenerint. Vulscinii. Etruriæ populi uulsci
nii. Gabiis simplicibus aut illaboratis: aut ad fraudem Sexti Tar
quini alludit. Proni tiburis. i. peduli: in monte enī ab argeo colono
positū fuit tibur. Tenui tibiçie. debili fulcro: sane tibiçines auctoꝝ
Popeio in ædificiis dici existimatur a similitudine tibiam canentiū

qui ut cantantes sustineant: ita illi ædificiorum tecta: & quod i suste
taculo alterius ponitur tibiçen dicitur. Ouidius in quarto fastorum.
Hæc modo uersabat stantem tibiçine telam.

Ipsæ quoq; particulae quibus uersus replentur tibiçines a gramaticis
dicuntur. Vcalegon. alludit ad illud Virgilianum. Jam proximus
ardet Vcalegon. & posuit personam pro domo uicina. Friuola. p
prie uasa fictilia quassa: deduciturq; hæc dictio a frio as quod signi
ficat uix atrectando aliquid confringere: & i puluerem uertere: quo
uerbo frequenter utitur Plinius. Ornamentum abaci. coquorum
tabula: & item mensa: in qua tam ad edendum q̄ ad bibendum uasa
exponuntur: abacus dicitur: sitq; a genitiuo graeco nominatiuus lati
nus: quin & tabulae in quibus lineæ & figuræ mathematicorū deducū
tur abaci appellantur. Et recubans sub eodem marmore chiron.
hanc putamus delphicam fuisse: quæ superposita erat basibus abaco
rum: de qua Horatius in sermonibus: Et lapis albus pocula cū cyato
duo sustinet: quem lapidem porphyriion pro delphica exponit: Ergo
sculptus erat in marmore chiron sustinens abacum cum basi. Cpi
ci rodebant carmina mures. opici frendetes & barbari: Osci uero cā
paniæ populi prius opici dicti: quo epitheto humilitatē uerbi suble
uauit: & aptam fecit carmini dictionem: Sic Virgilius Quintiliano
tradente: Exiguus mus. Et Horatius: Nascetur ridiculus mus: Cōtra
uero merito riserunt poetam dicentem. Prætextam in cista mures ro
sere camilli. Pullati proceres. atrati & funebres. pullas sane & lon
gas uestes induiti ex lectu parētū: aut p̄pinq̄uorū incedebāt: qui mos
a lydis captus fuit: Vt scripsit Plutarchus in cōsolatione ad apollo
niū. Differt uadimonia prætor. Sic Cicero: Vadimonia dilata nec
esset alienū iusticiū forsitan intelligi: quod i lectu publico fieri sole
bat. Liuius: Accepta caudina clade iustitium sua sponte factum est.
Et Lucanus: Tristi iustitio: Euphranoris aut polideti: Statuarius
hic fuit celeberrimus: ille pictor egregius: Phæcasianorum uetera
ornamenta deorum: deos phæcasios apud athenienses cultos fuisse
ex Apiano alexandrino colligimus: apud quem legitur Antoniū ab
expeditione parthica in ægyptum reuersum ad cleopatram sūpsisse
togam graecorum quadratam & calceos candidos Alexandinorum:
& Atheniensium sacerdotum: quos phæcasios appellant. Iulius pol
lux & alii idonei graecorum scriptores: phæcasios calceos esse tradūt:
habetq; hæc dictio æ diphthongum in principio: a phæcasio phæca
satum formauit: Seneca ad Lucilium: Si quem palliatū: aut phæca
satum conspexeris: Forulos: capsulas & conditoria Suetonius du
obus forulis condidit auratis: Tanq̄ ipse suas icenderit aedes: Idē
de tongiliano Martialis:

Tibiçines

Verg.
Friuola
Frio

Abacus

Delphica

hora.

Opici

Virg.
hora.

Pullatæ ue
stes a lydis

Iusticium

Phæcasii dei

Phæcasius
Foruli

Marti

Collatum est decies rogo non potes ipse uideri.
Incendisse tuam Tongiliane domum.
Sora fabrateria frusino. campaniæ oppida : a fabrateria fit fabrater
nus. Hortulus hic puteusq; breuis nec recte mouendus. talem pu
teum Columella iubet in hortis habendum: uersibus his.
Aut fons illachrymet putei non sede profundi
Ne grauis hausturis tendentibus ilia uellat.
Centum dare pythagoreis. apud græcos pythagoreus is dicitur: qui
sectam tenet pythagoræ: pythagorista uero qui uitã. Imperfectus
non coctus. Meritoria. publica diuersoria a meredo dicta. Stã
tis mandræ: tardantis gregis. Vitulisq; marinis. qui & phocæ dicũ
tur: uituli uero nomen accipiunt: q; illis in somno mugitus fit: nullũq;
animal: teste Plinio: grauiore premitur somno. Carret super ora li
burno. currus autem lecticæ genus: quo diuites uehebantur: a libur
nis populis a quibus & liburnæ naues: de quibus Lucanus.
Ordine contentæ gemino creuisse liburnæ.
Claustra lectica fenestra. huiusmodi lecticas Plinius in ultimo natu
ralis historiæ: cubicula uiatoria appellat. Obiter leget. aduerbiũ
obiter: quod significare uidetur precise tali causa. Plinius i prologo
naturalis historiæ: Vt obiter caueã istos homeromastygas. Sõnũ
admittunt. idem fere Martialis: Nec requiescendi in urbe locus est:
pauperi negant uitam ludi magistri mane pistores arariorum mar
culi die toto: & ad cubile est Roma tedio: fessis dormire quotiens li
buit imus in uillã. Assere duro. asseres dicti scribente festo q; assi
deant parieti trabibusq;. Sed lignum hac in parte habetur: quo utebã
tur lecticarii: quã rē confirmat Suetonius in uita caligulæ. Ad primũ
tumultum lecticarii cum asseribus accurrerunt. Ille metretam.
Metreta uas certe cuiusdam mensure. Martialis.
Plurimus hispanas misit tibi nauta metretas.
Centum conuiuæ sequitur sua quæq; culina. tanta erat turba petentiũ
tãtoq; studio obsonia quæ distribuebãtur: hoies excipiebãt. Vt illa
cum foculis exciperent: ne intepescerent: in quam rem scribit Seneca
ad Lucilium in xii. epistolarum moralium. Tumultus coquorum:
iplos cum obsoniis focos transferentium: hoc enim iam luxuria cõ
mentata est: ne quis intepescat cibus: ne quid palato iam calloso pa
rum fieret: Coenam culina persequitur. Corbulo. aut est nomen a
corbe deductum: aut de aliquo sui temporis corbulone intelligit.
Sarraco ueniente abies: Sarracum currus: quod uerbũ humile est: &
satyræ cõuenit: Nam eo parum apte: Quintiliano teste: Cicero usus
est: Saxa ligustica: marmor lunense: quod in liguria excidebatur:
sæpe eni casu ponderũ obtrebãtur homines & in primis tenuiores:

Columella

Pythagore
us
Pythago
rista
Vituli mari
ni
Liburnus
Incantus.

Obiter

Martia.

Asseres

Metreta

Marti

Cõmetũ gu
lis

Sarracum

Horatius.

Torquet nunc lapidem hunc ingens machina tignum.

Tristia robustis luctantur funera plaustris.

Domus secura. domestici nihil timetes de morte heri. Et bucca fo
culum excitat. foculum in quo ignis continetur accipimus. Gellius i

noctibus atticis. Tum illa foculum coram eo cum igni apposuit.

Et sonat unctis. increpat subaudi præfectus familiæ. Sic infra. Vox

domini fremet instantis uirgamq; tenentis: & Perlius.

I puer & strigiles crispini ad balnea defer.

Soliti enim erant prisici: priusq; comederent lauari Ergo uenturo do
mino ad balneum necessaria parabantur. Strigilibus. hanc dictio
nem Priscianus a uerbo latino stringo: uel a a græco σλεγγισ deducit.

Est autem aeneũ instrumentũ ad destringendũ corpus sudorẽq; ter
gendum aptum. Martialis.

Pergamus has misit curuo destringere ferro.

Non tam sæpe teret lintea fullo tibi.

Cornelius celsus: medicamentum in aurem per strigilem instillari iu
bet. Sed strigilis & gutti formã graphice describit Apuleius Madau
rensis i floridis: his uerbis. De habitu & ornatu hippicæ sophistæ scri
bens: qui magno inceptu prædicauit fabricatum semet sibi ampullã

quoq; oleariam: quã gestabat lenticulari forma tereti ambitu: pressu
la rotunditate. iuxtaq; honestam strigileculã recta fastigatione clau
sulã flexa tribulatione ligulã: ut & ipsa in manu capulo moraretur

Et sudor ex ea riuulo laberetur Ampullam uocat quod poeta guttũ

& strigileculam forma diminutiua quam strigilem. Cicero quoq; in
quarto de finibus. De ampulla & strigili sic loquitur. Si ad illã uitã

quæ cũ uirtute degatur Ampulla aut strigilis accedat. Ampulla græ
ce λυκισος dicitur. Plinius massulas auri strigiles appellat. Porthmea

portitorem græca dictio. Nã & porthmos fretum significat. Alnũ

pro cymba alnum posuit: q; ex hac arbore primum factæ sint lintres.

Virgilius. Tum primum fluuii alnos sensere cauatas.

Nõ sperat. quia i sepulchris iacet: se uidũ illud Virgili i sexto. Ii quos

uehit unda sepulti. Nec habet quẽ porrigat ore tridentẽ. Diodorus

Siculus in secũdo bibliothecæ historiæ: De sepulchris ægyptiorum

qui heliopolim accolũt hæc tradit: paludẽ esse acherusiã: in quã imit
tantur: cadauera in ulteriorem ripã deferenda: nauim uero ipsã qua

traicitur barim hoc est onerariã appellari: portoriũq; dari uelut por
titorũ obolũ: qui sermõẽ patrio charon uocetur. Apuleius itẽ i libris

metamorphoseos ostendit eũ qui traiecturus paludẽ stygẽ esset ferre

i ore stipẽ: quã charon portitor sua manu de ore sumeret. Ebrius

ac petu. qui nul. for. cecidit: hoc othonem fecisse Traquillus scribit:

Perlius

Forma strigi
lis

Cor. celsus
Apuleius

Guttus

Porthmeus

Ving.
idem
Traiectio ca
dauerum

Apuleius

Tecta subli
ma

Coccus

Marti

Conchis
Elixum

Grassato:
Pontinae pa
ludes

Gallinaria
sylua

Marræ
Sarcula

Noctibus enim uagari solitus: in ualidum quæq; obuiorum: uel potulentum corripiebat: ac distento sago impositum in sublime iactabat. Lugētis amicum pelidæ. Achillem apud Homerum legimus ob patrocly mortē: quem unice dilexerat in somnes & inquietissimas noctes modo pronum modo supinum egisse. Tectis sublimibus

Vitruuius q; maiestate urbis & ciuium infinita frequentia innumera habitationes opus fuit explicare in urbe: Ergo cum aræ cōplanate recipere non possent tantam multitudinem ad habitandum in urbe ad auxilium altitudinis ædificiorum res ipsa coegit deuenire: Ita q; pilis lapideis structuris testaceis: parietibus cementiciis altitudines extructæ contignationibus crebris coaxate cenaculorū ad summas utilitates perficiebant despectationes: Ergo contignationibus & mœnibus uariis alto spacio multiplicatis, P. R. egregias habitabitationes: non sine causa igitur ab alto sublimium tectorū spatio umbricius timere se dicit ne iactu testarum feriatur: Cocchina læna: coccinea: purpurea: coccos græce: latine granum: inde coccinus & coccineus: grano (Vt uulgus loquitur) infectus. Longissimus ordo. comitatus & multitudo. Sectile porrum. sectinum porrum: de quo Martialis.

Mittit præcipuos nemoralis aricia porros.

In medio uirides stipite cerne comas.

Cuius cōche tumes. legumenti genus: quæ & caryca cōcha: Vt apud Martialē. Elix: aqua cocti: lixa aqua dr: unde elixū ad differentiā affi: Veruecis: ueruex aries cui apudati sūt testiculi: Profeucha: locus precantiū simul & peregrinantiū: Vadimonia deinde irati faciunt: iubēt cōuadari ut reum: quē pulsauerunt: hoc est uades dare.

Fixa cathenata: idest cathenis cōfixæ & cōclusæ: Grassator. sub tessor uia: qui per uim & insidias latrocinatur: Et pontina palus & gallinaria pinus: palus pontina in cāpania a circeis incipēs: quē locum. xii. urbiū fuisse Mutianus ter consul pdidit. Suetonius itē scribit cæsare dīctatorē uoluisse pontinas paludes siccare. Gallinaria pinus. q̄q̄ cōtra mōtes ligusticos insula sit (Vt Varro tradit gallinaria dicta: tamē hic de silua gallinaria cumis uicina itelligēdum est: De qua Cicero ad petum. Quītus ceparius obuīā mihi fuit in silua gallinaria. Strabo itē de hac silua hæc tradit: hoc quoq; ī sinu fructi

cosis uirgultis frequēs & arboribus silua est: multis porrecta stadiis aquarū idigna: ceterū fabulosa: quā gallinariā uocāt siluā: hic Sexti Pompeii classis præfecti piratica struxere nauigia. Qua tempestate Siciliam ab Romano desciscere fecit imperio. Marræ & sarcula desint. Instrumenta rustica atq; olitoria. Columella.

Tunc tritura solum splendentia sarcula sumat.

Tum penitus matris eradere uiscera matris Ne dubita.
Sub regibus atq; tribunis. per tribunos consules intelligimus: sub quibus tribunitia potestas creata fuit: Vno uiderunt contentam carcere Romam. Ancus rex ut scribit Liuius: cum res Romana aucta foret: & facinora clandestina fierent ad terrorem incrementis audaciæ media urbe eminentem foro carcerem ædificauit. Eluinam cererē uelstrāq; dianam. quarum dearum ædes aquino proximas fuisse existimamus.

Enarratio quartæ satyræ:

Cce iterum crispinus adest mihi sæpe uocāus. Crispini prodigum animum & uoracem gulā acius in seclatur: simulq; nimium & infra cæsaream dignitatem Domitiani studium in rombocoquendo. Ad cuius cōdimentū: uelut ad deliberāda magna iussu Cæsaris accersiti patres fuere. Ad partes subaudi satyrarū: in quibus sicut in comœdiis sunt personæ primarum partium. Et rursum secundarū. Quid refert igitur. quid prodest ædes extrusisse cū gestatione hortulis & laxis porticibus. Et uelut terræ iugera in medio urbis possedisse? quando malus felix esse non possit. Vbi sciendū solitos fuisse prisicos in domibus gestationes habere. In quibus gestaretur hortulis uel inclusas uel coniunctas: quam rem apud iuniorē Plinium frequenter legimus. Cum quo nuper uittata iaceret. Incestū uidetur cum uirgine Vestali fecisse: quæ pollutæ pudicitia rea: & incesti conuicta: uiua in subterraneum cubiculū defodiebatur. Quod pluribus uerbis in camilli uita plutarchus refert. Qua item poena iubente domitiano affecta est: Cornelia Maronilla: Vt Suetonius & Plinius tradunt: Mulum sex milibus emit. Mulus is piscis est: quem nūc uulgus barbonem appellat: barbatus enim est: Vt Cicero & Varro scribunt: græca est dictio: de qua plura alias dicemus: sed mulum expirantem uersicolor & numerosa uarietate (Vt uerbis Plinii utar) spectari proceres gulæ narrant: rubentium squamarū multiplici mutatione pallescentē: utiq; si uitro spectetur inclusus: unde Martialis. Spirat in aduecto: sed iam piger æquore mulus Languescit: uinum da mare fortis erit.

Cuius piscis insana precia Plinius & Macrobius referūt. Nā octo sestertis Alinius celer uir consularis mulum unū mercatus est. Aequantem sane paribus sestertia libris. hoc est pendentem libras sex p numero sestertiorum. Nam mille nummos sestertius ualebat. Quārē ex uerbis Plinii & Samonici colligere licet. Scribit enī Plinius Alinium celerem sestertiis octo mulū emisse: quod precium fuisse octo

Quando car
cer romæ

Gestationes
in domibus

Vestabulū
poena
Cor. Maroni
la
Mullus

Varietas mu
lorū ī morte
Marti

sestertius mil
le nūmos ua
lebat

Quādo spe
cularia Ro
mæ
Martii

Seneca

Tiberius cæ
sar
Apitius & P
Octavius li
citatur mulū

Ex papyro
quid
Prouincia

Prouincialis
Italicus

Silurus

miliū nūmū Macrobius tradit Samonicū scribere. Ex Horatio
item si diligētius attenderimus: hoc idem cognoscemus: ait enim. Si
quadringentis sex septem milia defunt: plebs eris: quasi quadringen
ta milia nummum legitimum equitum census foret. Quam summā
quadringentorum sestertium fuisse: tum historici: tum reliqui scrip
tores referunt. Ergo sex milia nummum sex sestertia accipere debe
mus: ad quem numerum referendum est piscis pondus. Precipua
in tabulis ceram. si habendæ hereditatis gratia: aut amicæ donasset
ignoscendum foret. Latis specularibus antro speculariorum usū
perlucente testa clarum transmittentium lumen memoria sua pro
diisse scribit Seneca in epistolis: qui item de Scipione tradit. Quod
non in caldarium suum latis specularibus diem admiserit. Et Mart.
Hibernis obiecta notis specularia puros
Admittunt soles & sine fece dies.

Plura uidemus quæ miser & frugi non fecit apitius. Sensus hic sum
ptuosior: & magis damnosus nostro tempore est Crispinus: quā olī
apitius fuerit: qui nepotum omnium gurges altissimus irritatæ gu
læ parum obsequens mulum preciosum nō emit: sed octauio cessit
quam historiam ipsis Senecæ uerbis ad Luciliū aperiemus. Mulus ī
gentis formæ quare autem non pondus adiicio. Et aliquorum gulā
irrito: quattuor pondo & asse libram fuisse aiebant Tiberius Cæsar
missum sibi: cum ī macellum deferri & uenire iussisset. Amici iquit
animus me fallit: nisi istum mulum aut apitius emerit: aut Publius
Octavius: ultra spem illi coniectura processit: licitati sunt: uicit octa
uius: & ingentem consecutus est inter suos gloriam: cum quinque se
stertis emisset piscem quem Cæsar uendiderat: ne Apitius quidem
emerat. numerare tantum octauio turpe fuit. Nam ille qui emerat: ut
tiberio mitteret (quā illum quoque reprehenderim) admiratus est rem:
qua putauit Cæsare dignum amico ergo aliquis assidet probamus.
At hereditatis causa facit: si uultur es cadauer expecta. Succictus
patria quondā crispine papyro. quia & in ægypto papyrus nascitur
& ægyptius fuit Crispinus. Succictus q̄ ex papyro (ut plinius scri
bit) nauigia texunt: & e libro uela tegetesq̄. Nec nō uestem atq̄ stra
gula conficiunt. Prouincia tanti uendit agros. proprie prouincia
extra Italiam dicebatur: quæ & procuratorem accipiebat. Plinius de
galia narbonensi Italia uerius quā prouincia: & Iunior in epistolis pro
uincialis es an Italicus. Maiores appulia uendit. non solum extra
Italiam: sed in desertis appuliæ tanti agros emere inuidiosum foret.
Iam princeps equitum. quia præfectus prætorii fuit hic Crispinus.
Municipes fracta de merce siluros. peculiaris nili piscis Silurus tra
ditur: quāq̄ & in danubio reperitur: quem piscem nōn absimilem ei

colligimus: quem sturionem appellamus. Municipes. concius &
conterraneos. Nam ægyptii pisces: ægyptii hominis municipes erāt.

Flauius orbem ultimus. Domitianus hic fuit ex gente flauia: qui
post Vespasianum patrem & Titum fratrem Romanū tenuit imperiū

Et caluo seruiret roma Neroni. Alterum Neronem Domitianū
appellat: secutus Virgilium: qui aneam parin uocat.

Et nunc ille paris cum semiuiro comitatu.

Caluum legimus Domitianum fuisse nō Neronem: adeoq̄ caluitio
offendebatur: Auctore Suetonio: ut in contumeliam suam traheret:
Si cui alii ioco uel iurgio obiectaretur: & Aufonius.

Frater quem caluum dixit sua Roma neronem.

Incidit adriaci spatium mirabile rombi. rombus piscis de genere
planorum: quemadmodum passer & solea perhibetur: hic Rauennæ
auctore Plinio optimus est: de quo Martialis

Quāuis lata gerat patella rombum.

Rombus latior est tamen patella.

Ante domum ueneris quam dorica sustinet ancon. Dores Anco
na condidere: cuius urbis patrona uenus quondam fuit. ad quā Ca
tullus. O quæ ceruleo creata ponto. Quæ sactum idalium urosq̄
apertos. Quæq̄ ancona gnidūq̄ harūdinofam colis. Quos operit
glacies meotica. In palude meotica per hiemem conglaciata: pisces
pinguescunt: qui mox resoluta glacie in pontū effunduntur. Tor
pentis ad hostia ponti. bosphorum cimmericum ponti hostia intelli
gimus: per quem palus meotica in pontum defluit. Pontifici sum
mo. Domitiano. Sic Plinius ad Cornelium de eodem: qui ut pontifi
cis maximi iure reliquos pontifices non in regiam: sed ī albanā uillā
conuocauit: ut incestu Corneliam maximillam condemnaret: De
pastumq̄ diu uiuaria Cæsaris. separatim in uiuariis pisces romani
Cæsares concludebant: atq̄ pascebant. Plinius & manu pascentur pi
sces in pluribus quidem cæsaris uillis Et Martialis.
Sacris piscibus hæ natantur undæ.

Palphurio si credimus armillato. nō absolum foret palphurium
suram intelligere: quem senatu olim pulsum: ac de oratoribus coro
natum: Ut Domitianus restitueret in capitolino certamine multi in
genti consensu precati sunt: quos tamen nullo responso dignatus: ta
cere tantummodo iussit uoce preconis. Hæc Suetonius. Armillato.
uel armillis donato uel coronato. Res fisci est. fiscus uas ad maio
ris summæ pecunias capiendas: inde confisco. Tamen hic prope
rat uelut urget auster. quis instante hieme potuisset piscis seruari p
frigora: tamen uelut auster urgeret: piscator festinabat: quo ueto spi
rante: obsonia corrumpi aiunt. Horatius.

Verg.

Caluicium
domitiani

Aufonius

Rombus so
lea passer pla
ni pisces

Martii

Ancon
catullus
Venus

Bosphorus
cimerius

Viuaris
Martii

Fiscus
Confisco

horat.

saperet mare
piscis

Verg
Lucanus

pegasus præ
urb.
Pomponius
Vibius cris
pus

Acilius glab
rio

Quinquater
na

Culter uena
torius

Marti

Vrsus numi
dia non gene
rat

Marti

Rubrus

Pompeius

Cor. fufus in
dacis cædi

At uos præfentes auftri coquite horum obsonia. Refertq; Seneca tã
tum fastidii in illis fuisse: ut nolent attingere nisi eodem die captum
piscem: & (ut aiunt) saperet ipsum mare: ideo cursu aduehebatur: ideo
gerulis cū anhelitu & clamore properatibus dabatur uia. Letifero
cedete pruinis autūno. & extremitatē significat autūni: Sic Virgilius
Auctuni frigore primo: Quo tēpore longiores & autūnales febres in
quartanā plerūq; mutatur. Et uestā colit alba minorē. Albæ uesta
lis ignis seruatus est usq; in tēpora Cæsarum: de quo Lucanus.

Nec non iliacæ numen quod præsidet albæ. Rapta properabat ab
olla pegasus. iuriconsultus celeberrimus fuit pegasus: & a Vespasi
ano urbi præfectus: Ut pomponius tradit i origine iuris. Vnde eū &
uullicum urbis: & interpretem legum sanctissimū appellat. Crispi
iucunda senectus. uibius crispus uir igenii iucundi & elegantis fuit
qui forte interrogatus est: ne quis intus cum Cæsare Domitiano.
Non absurde responderit: ne musca quidem. Nā domitianus sūpto
secreto muscas solebat captare: ac stilo præacuto cōfiger. Eiusdē
properabat acilius æui. Domitianus complures senatores iniuste ali
quot consulares interemit: ex quibus: ciuicā cerealē in ipso Asiæ p
cōsulatu: Saluidienū orphitum Acilium Glabronē exilio quasi mo
litores rerum nouarū: Hæc Suetonius. Profuit ergo nihil misero.
nihil furor simulatus in cōficiēdis feris illi profuit. Albana nudus
arena. aut in uenationibus in albano exhibitis. aut ad id respexit: q
Tranquillus de domitiano refert. Qui celebrabat quotannis quiqua
tria mineruæ: cui collegium instituerat: ex quo sorte ducti magiste
rio fungerentur: redderentq; eximias uenationes & scenicos ludos.

Cominus. cultro uenatorio: de quo Martialis:

Si deirecta geres longo uenabula rostro
Hic breuis in grandem cōminus ibit aprum.

Vrsos figebat numidas: cum in aphrica scribente plinio uisū non
gigni constet: mirandum aduici a poeta numidas. Itē apud Martialē
Quod freno libyci domatur urfi: Nisi forte secuti sunt annales. In
quibus notatū est domitiū Aenobarbū adilē curulē uros centū Nu
midicos. & totidē uenatores æthiopas i circo dedisse. Rubrius of
fensæ ueteris memor. Rubrius gallus ut apud Corneliū legimus pre
ces cohortiū: quæ brixelli egerat tulit: quo item ministro sermonum
pleriq; crediderunt cōcussam cecinnæ mentem in bello bebriacensi.

Montani quoq; ueter. Curtii mōtani qui detestāda carmina face
ret meminit Tacitus. Pompeius. Siue de pompeio paulino: quem
uectigalibus publicis præposuit Cæsar domitianus: siue de pōpeio
longino intelligere possumus. Et qui uultu. seruabat uiscera dacis
fuscus. Cornelius fuscus præfectus cohortiū prætorianarū: cui sūmā

belli Domitianus cōmiserat: oppressus fuit i dacis legione simul ca
sa: in quem est illud Martialis.

Hic situs est fuscus lic & hoc fortuna fateri,
Jam lapis hostiles non timet iste minas,

Et cum mortifeto prudens ueiēto catullo. de quibus ad Sempro
nium Rufum Plinius hæc scribit. Cœnabat nerua cum paucis ueien
to recumbebat proximus atq; etiam in sinu. Dixi omnia cū hominē
nominari. Incidit sermo de Catullo Messalino: qui luminibus orba
tus ingenio seuo mala cecitatis addiderat: non uerebatur: non erube
scebatur: non miserebatur: quo sapius a Domitiano non secus ac tela:
quæ & ipsa cæca ac iprouida feruntur in optimū quēq; cōtorquebat
De huius nequitia sanguinariisq; sentētiis in cōmune oēs sup cœnā
loquebatur. A ponte satelles. pōtes mēdicos obsedisse poscendæ
stipis grā his uerbis Seneca tradit: in sublicium pontē me trāffer: & i
ter egenos abige: nō ideo tamen me despiciā quod in illoꝝ numero
cōfedeo. qui manū ad stipem porrigūt. Aricinos q mēdicaret ad
axes. bouillas significat & cliuum uirbii: quæ loca egeni mendican
do frequentabāt Persius. Accedo bouillas cliuumq; & uirbii. Presto
est mihi manius hæres. Bouillæ autem teste pediano i uia erāt: quæ
ariciam ducebat. Nā ad bouillas interfectus fuit Clodius aricia redi
ens. Deuexæ redæ propter cliuum dixit. Pugnas ciliis. gladia
tor hic fuit: q̄q; Martialis de Cilice fure sic scribat. Cōpillare cilix uo
lebat oitum. Pegma. sunt qui a uerbo græco dictionem hæc dedu
cant πηγμων. i. ludo. Alii a uerbo πηγμων hoc ē pango & extruo
Et erāt lignæ substructiones: quæ formā & positionē sic describit
Seneca. His ānumeres lic & machinatores qui pegmata per se surgē
tia excogitant: & tabulata tacite in sublime crescentia: & alias ex ino
pinato uarietates: aut dehiscētib; quæ cohærebant: aut quæ dista
bant sua sponte cohærentibus: aut iis quæ eminebant paulatim in se
residentibus: in quem sensum accipimus illud Martialis.
Et cresunt media pægmata celsa uia.

Seruius i. iii. georgicoꝝ. Scena de lignis ad tempus fiebat. Vnde etiā
hodie permāsit consuetudo: Ut cōponatur pægmata ludorū theatra
lium editoribus. Iosephus i belli iudaici libro. vii. de triūpho Vespasi
fiani & Titi: pægma in hunc modum describit. Maxime autē stupor
erat machinarum: quæ portabatur: siue pægmātū fabricatio p quo
rum magnitudine timendum uiribus portatiū: occurrentes timebāt.
Multa enim in tertium nidum quartūq; surgebant: & magnificentia
fabricæ cum admiratione delectabat. Raptos stupratos post con
fectos ludos a uelo uelarium fit: quod uelis claudit. Nō cedit ue
iēto. hic & fabricius dictus est: de quo idē Cornelius. Haud dispari
d ii

Marti

Veiento

Catullus

Mendici ad
pontes

Bouille

Per

Forma pæg
matum

Mar

Iosephus

Vellarium

Oestrus

crimine Fabricius uicino conflictatus est: quod multa & probrosa i
pres & sacerdotes coposuit iis libris: quibus nomen codicilloru dederat.
Oestro, i. furor. Est autem uoluitans cui nomen a silo Romanu
oestrum graii uertere uocantes. Oestrum, furorē poetā duntaxat
dicūt. Statius i genethiaco Lucani: Docto pectora concitauit oestro
Bellona, huius deae sacerdotes phanatici diuinabāt. Martialis,

Nec turba cessat entheata bellonae. Tibullius
Hæc ubi bellonae motu est agitata. Temone, regno metaphoricis
dixit alludens ad currus: quibus uehebantur britani. Sudes, spinas
cristas & pennas. Testa alta paretur Quæ tenui muro spatiosum
colligat orbē, quis hæc opprobret Domitiano Iuuenalis: alibi tamen
nusq̄ legitur. Plinius de Vitellio in xxx, hæc notauit. At hercules Vi
tellius in principatu suo decem talentis patinam condidit: cui facien
dæ fornax in capis exedificata erat: quoniam eo peruenit luxuria: ut
etiam fictilia pluris costiterint q̄ murina: propter hæc Mutianus alte
ro cōsulatu suo i cōtione exprobrauit patinarū paludes Vitellii me
moriat. Noctesq; Neronis iā medias dominus nero scribente Sue
ronio epulas e medio die ad mediā noctē prahebat: reffotus sapius
callidis piscinis ac tepore æstiuo niuatis. Maior fuit usus edendi,
subaudi q̄ montano. Circeis nata forent an lucrinū ad saxū: rutipi
no ue edita fundo ostrea callebat primo deprehēderi morlu, ex lōgo

Rutipinum

usu sapore nouerat ostreorū: quæ maiores p̄ locorū qualitate discre
uerant. nam Sergius orata primus: optimū sapore lucrinis adiudica
uit. Circeis in cāpania iuxta paludē pōtinā. Rutipino ue edita
fundo, britannica significat ostrea: de quibus Plinius: Nōdū britani
ca seruibant littora: cum orata lucrina nobilitabat, Rutipinū p̄mon
torium est britanniae: de quo Lucanus i sexto,

Aut uaga cum thetis rutipina ue littora feruēt.

Vnda caledonios nescit turbata britanos.

De iudicio gulæ: in ostreorū delectu: ne fraudetur gloria sua littora
mutiani uerba subiiciā: in naturali historia a notata. Cizicena maio
ra lucrinis: dulciora britannicis: suauiora medullis: acriora lepticis:
pleniora lucēsibus: sicciora coryphātenis: teneriora istricis: cādidiōra
carthaginēsibus. sed his neq; dulciora: neq; teneriora ulla esse cōptū
est. Et semel aspecti littus dicebat echini, echinus maxime gadita
nus celebratur: de quo Martialis,

Delectus o
streorum

Echinus ga
ditanus

Iste licet digitos testudine pungat acuta:

Cortice deposito mollis echinus erit.

Sunt autē echini ex genere cācorū: i qbus sp̄iæ p̄ pedibus igredi est:
his i orbē uolui. Itaq; detritis sæpe aculeis iueniūt. Est & alius puus
admodū pisciculus echineus appellatus: qui ruāt uenti licet: sæuiant

Echineus

Statius
Marti

Marti

procella: i perat furori: tantaq; uires cōpescit: & cogit stare nauigia.
Vnde & græce echineus: latine uero remorā quidā appellauere: quā
etiā ob causam amatoriis quoq; ueneficiis ifamis est: & iudicioꝝ ac
litium mora. Hæc Plinius. In aulā albanā, quia frequēter i uillā al
banā se cedebat Domitianus. Toruisq; sicābris, Sicāri iter rhenū
& albim flumē siti: sunt tamen uicini rheni amnis accolæ: de quibus
triūphauit germanicus iunior. De getis aliquid, miror Iuuenalē
primā p̄duxisse eius dictiōis: quæ apud alios corripit: nisi forte ma
gis mendosi sunt codices: & pro catts getis sit scriptum. De catts. n.
dacisq; post uaria prælia duplicē triūphum domitianus egit: suntq;
catti populi germaniæ sicābris finitimi: ut strabo refert. Anxia pre
cipiti uenisset epistola penna. Cursores (ut Dion scribit) p̄grinātes
soliti erant pennas i uertice arrectas ferre. Sed periit de morte Do
mitiani & si ex multis scriptoribus pluriā cognosci possint: illud ego
subiungā: quod Philostratus in apollonii uita notauit: cū Apolloni
us tianeus pythagoricus philosophus Ephesi uitā ageret: & forte in
multitudine disputaret: per eā horā qua domitianus interficiebatur:
ut postea cognitum est diligentius ex iis quæ utriq; facta sunt uelut
defixus & elinguis stetit. Tum autē exclamauit Euge Stephane pul
chre Stephane p̄cute peccatorē: pulsasti uulnerasti & interfecisti.

Cerdonibus esse timendus, cerdones hic accipimus tenuis fortūæ
hoies. Nā Stephanus de quo supra Domiullæ procurator erat: prate
rea manibus libertorū & quorundā e ludo gladiatorio: septē uulneri
bus cōtrucidatus domitianus fuit. Lamiarū cede madeti, elium la
miam scribit Suetonius a domitiano interemptū ob suspiciosos qdē
uerum & ueteres & innoxios iocos: quod post adductā uxorem laudā
ti uocem suā heu taceo dixerat: quodq; Ito hortāti se ad alterū ma
trimoniū responderat μυ και συ γαμυσαι θελεισ: lamiarū gens ab
lamo patre antiphatis lestrigonum rege: qui formis regnauit: origi
nem duxit: q̄tum ad elium lamiā Oratius scribit. Eli uetusto mobi
lis ab lamo. Quando priores hinc lamias ferunt.

Enarratio Quintæ Satyræ.

I

Ite propositi nondum pudet atq; eadem est mens.

Turpem notat: nō parasiti: sed clientis patientiam:

qui inciulis ac uilissimæ coenæ gratia: in domibus

potentis & diuitis hois ludibria patiat: atq; e diuer

so sordidum simul & sumptuosum increpat: q̄ sibi

opima: cæteris uero uilia & minuta poneret: utpote qui aicos cliētes

atq; libertos: descriptis in genera edulitiis. atq; poculis: nō ad coenam:

sed ad notam inuitaret: noua quadam societate luxuriæ ac sordium

d iii

Sicambri

Geta

Catti

Mors domi
tiani nuncia
ta ephesi

Nō ad coenā
sed ad notā

Verg.
hor.

Mar.

Mar.

Mar.

Quadrati
panes

Sarmentus

Galba

Crepidio

Culcitra un
de
Ligulae i cal
ceis

Lingula
succida lana

Fistulae Sa
guntinum

Vinum opi
mianum

Alloquiturq; clientem primū: qui huiusmodi diuitē cenat. Aliena
uiuere quadra. alieno pane: quadra autem dixit: q; quadratas sectio
nes haberent. Inuenio apud celebrem scriptorē græcū panes in sectio
nes habentes appellari blomilios: quos Romani quadratos dicunt.
Virgilius. Patulis nec parcere quadris Fatalis crusti. Et Martialis
Cum mittis turdumue mihi: quadramue placentæ.

Sarmentus iniquas. sarmenti meminit Horatius his uersibus:
Nūc mihi paucis: sarmenti scurræ pugna: Mesi q; cicerri musa uelim
referas. Romanus eques hic fuit sub augusto Cæsare: scurrilitate no
tissimus. Nec tristis galba tulisset. de hoc arbitror intellexisse Mar
tialem: cum dixit. Qui galbam salibus tuis: & ipsum posses uincere
Sestium caballum. Et in. x. Elisio redeat si forte remissus ab agro.
Ille suo felix cæsare galba uetus. Qui capitolinum pariter galbamq;
iocantes. Audierit dicet rustice galba tace. Nulla crepido uacat.
Crepido est abrupti faxi altitudo: & editioris cuiusq; loci extremitas
quā mendici insidere solebant. Seneca de Mario mendicante, Quis
crederet iacentem super crepidinem. Marius aut fuisse: aut futurū
consulem. Panis canini. aut quem canes rodere solent: aut quē mē
dici uelut latrantes accipiunt. Martialis.
Cui dat latratos obuia turba panes.

Tertia ne uacuo cessaret culcitra lecto, tribus stratis lectis maio
res comedebant: Vnde triclinium sterni dicebatur: ut supra diximus.
Culcitra uero appellata q; in ea tomentum uel sagum inculcetur.
Ligulas dimittere. in calceis auctore Festo ligulae dicebantur: ad fimi
litudinem exerta lingua. Est & ligula mensuræ genus: & nunc quod
uulgus cocleare appellat: & a lingua fit: de qua Martialis.

Qua uis me ligulam dicant equitesq; patres.
Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Succida lana. quæ sudā
te oue lana tōdetur: eam Varro succidam appellat: hæc ut molescat
uino suffunditur. Corybanta. furentem & furore corybāteo perci
tum. Interuos. subaudi cliētes uel amicos: qui cum libertis discre
tas epulas cœnatis. Saguntina lagena. fistili saguntino. Nam figu
linis olim nobilitata fuit saguntus hispaniæ ciuitas. & nostris tempo
ribus saguntina uasa cōmendantur: quæ q; uilia forent conuiuis ap
ponebantur: nullo adhibito custode. Martialis.

Quæ non sollicitus teneat seruetq; minister
Sume saguntino pocula facta luto. Idse capillato diffu. con. de ui
no opimiano existimamus hic intelligi: nā āno urbis. dcxxxiiii. lucio
opimio consule bonitas mirabilis fuit in uino cæli tēperie & solis co
ctura: quod a cōsulis noīe opimianū dictū est nec miretur quispiam
fuisse ea uina tēporibus luuenalis. Cū fere ducēti āni excessisset q̄do

hoc uini genus tēporibus plinii duraret: iā uino in speciē mellis aspe
ri redactō. Bellis socialibus: sub opimio consule: quē eūdē capilla
tū appellat agitata fuit respu. seditiōe. C. gracchi: & bellū sociale cap
tum: auctore Peditano: Vuā. pro uino uuā dixit imitatus Horatiū
q; ait. Cecubū & prelo domitā caleno tu bibes uuā. Cardiaco cya
thum aīco. laboranti cardiaco morbo q; ex nimia ibecillitate corpo
ris: & lāguēte stomacho sudore nimio nascitur sed ibecillitati succur
ritur uino q; nō sit austerū: sed meracū: nā uino i stomacho cōtento
calor cōtinetur. hæc Celsus. Seneca autē in epistolis sic ait. Bibere &
sudare uita cardiaci est. Cras bibet alb. aliqd de mōtibus. albanū
uinum signat: de quo Martialis.

Hæc de cæsareis mitis uindemia prælis
Misit: iuleo quæ sibi monte placent. De setinis: hoc est setinum ui
num quod diuus Augustus cunctis prætulit auctore plinio. Fit au
tem Setia urbe campaniæ, Martialis.

Pendula pomptinos quæ spectat setia campos:
Exigua uetulos misit ab urbe cados. Trafea. petustrafea patauii
oriundus repugnans neroni: uariis accusatus crimibus fuit: ut Tac
tus scribit: q; scilicet e senatu egressus esset: cum de agrippiā referret:
& q; iuueniliū ludicro pagæ expectabilē operā præbuerat: & q; die:
quo prætor Antistius obprobra i Nerone cōposita dānabat mitiora
censuit: premēte cosutiano capitone: q; ppe qui diceret: ut quōdā. C.

Cæsare: & M. Catonē. Ita tunc Nerone & Trafea auidā discordiarū
ciuitatē loq; tādē accepto senatuscōsulto: quo Eluidius gener italia
tātū arcebatur: utq; brachium ad secādas uenas præbuit: Eluidius
autē e municipio tarentino clauio præ: qui ordinē primipli duxisset: i
genium illustre: altioribus studiis iuuenis admodum dedit. Quæ
istorius uir a pecto trafea gener delectus est: e moribus soceri nihil æ
que ac libertatē hausit. Ruina soceri i exiliū pulsus: Galbæ princpa
tu rediit. Natales merito brutorū & cassii colebāt: utpote assertorum
libertatis romanæ. Eliadum crustas. electrum signat: eliades post
ictum iouis telo fratrem: pregemitu & dolore: i arbores stillātes ele
ctrum cōuersæ fuerunt. Ouidius. Deq; ramis electra fluunt: quæ lu
cidus amnis Excipit: & nuribus mittit gestanda latinis. Inæquales
beryllos. beryllus gēma est: quæ ab indis mittit: sempq; berylli sexā
gula figura artificum i geniis poliunt: quoniā hebescunt: nisi color re
pcussu āgulorum excitef. Vnde merito inæquales eos appellauit.

Præclara illic lau. iaspis. iaspis uiridis gēma interpretatur auctōr Pli
nio: cuius species. xvi traduntur: quarum una est stellata rutilis pun
ctis: ad quā alluisse mihi uidetur Virgilius: cum dixit Stellatus ia
spide fulua ensis erat: ergo ex Virgiliano colore dixit. Præclara illic
d iiii

Bellum foci
ale

Cardiacus

uita tardiaci

Setinum ui

Petus trafea

Eluidius

Electrum

Beryllus

iaspis

hor

Ma

Ma

Ver

Mar.

Pocula gēma
ta

laudatur iaspis. Nā uir. ut mul. gē. ad po. trássert a digitis, Hæc po
cula gēmata dicebātur. Martialis.

Vatini calices

Gemmatum scythicus ut luceat ignibus aurum.
Ah quotiens digitos exuit iste calix. Tu Beneuētani sutoris nomē
habentē Siccabis calicē nāforū quattuor. Beneuētanū sutorē uatiniū
itellige: de quo hæc Tacitus. Beneuēti Nero cōsedit: ubi gladiatorū
munus a Vatinio celebre edebatur: Vatinius iter foedissima neronis
aulæ ostēta fuit futrinæ tabernæ alūnus corporē detorto: facietis scur
rilibus. De Vatinii calicibus Martialis.

Mutatio Vati
niorum

Vilia sutoris calices monumenta Vatinii
Accipe: sed nāsus grandior ille fuit. ergo pro nāsi magnitudine cali
ces Vatinii patebāt. Rupto po. sulph. hu. uitro. hoc est sulphuratis p
mutādus erat calix hic cōfractus. Nā uitrea uasa cōfracta: aut pmut
tabāt: aut minio emebātur: quā rē significat Martialis his uersibus.

Decocta

Qui pallentia sulphurata fractis pmutat uitreis. Et alibi. Vatiniorū
ploneta fractorū. Statius in siluis. Quiq; cōminutis pmutat uitreis
gregale sulphur. Decocta pruinis. neronis principis inuentū fuisse
scribit Plinius. Decoquere aquā: ultroq; demissā ī niuē refrigerat. Se
neca. Sitio. Vtrū hoc aqua sit: quā ex lacu pxio excepero: an ea quā
multa niue clusero: ut rigore refrigeretur alieno: ad naturā nihil pti
net: hoc idem Martialis hoc disticho notat.

Mar

Aqua calida
& frigida

Non potare niuem: sed aquam potare rigentem.
De niue cōmenta est ingeniosa sitis. Legimus tamen apud comicos
& tragicos prius græcos olī aquā calidā bibisse: quā rē etiā Plato ī
pria politiarū signat. Calidæ gelidæq; mīster. Veteres Ro. aquā
calidā & frigidā simul mīscēbāt: habebātq; urceolos ministratorū ad
huiusmōi officiū praparatos. Martialis.

Mar.

Augustus
Calda p cali
da
Genuinus
Siligineus
Siligo

Frigida nō desit non deerit calda petenti:
Sed tu morosa ludere parce siti. Illud addimus: Quintiliano auctore
Augustū cæsare primū caldā dixisse p calidā. Genuinū agitent.
genuinus dens est ī extrema nascēs gingiua: post decimū nonū anūm
quē græci σωφρονισθηρα appellant. Molliq; siligine factus, hūc
panē precipue cōmendat Seneca ī epistolis his uerbis. Malū panē īqs
expecta bonus fiet: etiā illū tenerū tibi & siligineū fames reddet: quē
itē panē Plinius & ipse laudat: De siligine hæc scribens: Siligo uero
nūq; maturescit pariter: nec ulla segetū minus dilationē patitur: pro
pter teneritatem iis: quæ maturuere granum dimittentibus: sed mīus
q̄ cætera frumenta in stipula periclitatur: quoniam semper hab& re
ctam spicam: nec rorem continet qui rubiginem faciat. Artocopi
reuerentia. confecto res panis αρτοποιοι græce dicuntur. Quos pla
to ī gorgia artocopos appellauit: sed ab artocopo nequaquā is dictus

Artocopus

est panis: quem Plinius artopticium uocet. ad quod confirmandum
ip̄sius scriptoris subiecta uerba explanabimus. Genera panis uaria
persequi superuacuum uidetur. alia sub obsoniis appellata: ut ostre
arii: alia a delitiis: ut Artolagani: alia a festinatione: ut Streptitii. Nec
non a coquendi ratione: ut furnatii uel artoptitii: ut in clibanis cocti:
quæ de his panis generibus apud græcos scriptores legerim dicenda
sunt. Streptitius panis modico cōspergitur lacte: addiiciūt alii piper
& olei parum: quod si oleum non habuerint adipem imponunt. In eū
uero panem: quem artolaganum uocant: parum uini cum pipere &
adipe: uel oleo modico immittitur. Artolagani panis meminit Cice
ro in epistolis ad L. Petum. Dediscendæ tibi sunt sportellæ & Arto
lagani tui. Artopticus uero panis ex fermento duriore cōficitur: tor
returq; in artopta: unde & nomen est enim artopta: Vt Julius Pollux
scribit: instrumentum artopti: in quo panes torrebātur: id quod ex
interpretatione dictionis cognosci potest. Nam αρτοσ panis: οπτω
uero torreo uel asso dicitur: nec nos moueat q̄ Plautus in aulularia
coquam inducat utendam artoptam a uicino petentē: quādo Attei
Capitonis sententia tostum panem coquos lautioribus coquere so
litos certum sit: ergo a coquendi ratione artopticus panis dicitur: si
militer & furnacius & clibanicius qui molliore fermento gaudēt. Nā
in furnis coctus panis furnacius appellatur. In clibanis uero clibaniti
us. hæc ex latinis & græcis scriptoribus sūpta annotauimus. Quæ
fertur domino squilla. piscis est squilla: quam pinnæ adherere Cice
ro & Plinius scribunt. & Martialis distichon hoc de squillis scribit.
Ceruleus nos liris amat quem silua maricæ
Protegit: hinc squillæ maxima turba sumus.
Squillæ & Cammari qui colorem atq; speciem scire desiderat. Is le
gat. iiii. librum Aristotelis de animalibus. Dimidio ponatur cam
marus ouo. cammarus uilissimus habebatur. Martialis.
Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta muli
Concolor in nostra cammaræ lance rubes.
Columella quoq; cammarum in piscinas ad maiores pisces alendos
obiici iub&: græca est dictō καμμοροι καριδων σινωσ και υπο πο
μαιων ουτωσ καουνται: hoc est camari locustarū genus: sic a Ro
manis appellatur. Præterea Plinius aconiti radicem cammaro mari
no similem dicit esse. Ferialis cœna. quæ sacris feralibus diis ma
nibus offerri solebat: de qua in fastis.
Tegula porrectis satis est uelata coronis:
Et sparsæ fruges paruaq; mica salis.
Inq; mero mollita ceres: uiolæq; solutæ. Hæc habeat media testa reli
cta uia. Ferialia sacra diis manibus erant a ferendis epulis: Vela

Streptitius
panis

artolaganus
panis
Artopticus
panis
Artopta

furnacius pa
nis
Clibaniti
panis
Squilla

Camarus

ferialis cœna

Mar

om

Mar

a feriendis pecudibus appellata. Venafrano piscem pfundit oliuo.
oleum uenafri natum precio in magno fuit. Martialis.
Hoc tibi capani sudauit baccha uenafri
Vnguentum: quotiens sumis & istud olet. Pallidus. pallescentes
caules fastidium mouebant: sed nitrum incoquebatur: ut uiriditate
custodiant id quod precipitur hoc disticho:
Ne tibi pallentes moueant fastidia caules.

Cana p nauiculis

taurominiu

ucamis

De murena

Nicander

Archelaus

Andreas me

Fluta

Mar.

Lupus maculosus

Nitrata uiridis brassica fiet aqua. Cana micipsarum prora subue
xit acuta. cana hic p nauicula ponit: na Mella & Plinio auctoribus.
Cannae uicem nauigiorum apud afros praestabant: Micipsarum autem
p numidis posuit. Na rex Numidia: Micipsa fuit po. Ro. aicus ater
balis & hiempsalis pater. Oleum enim afrum praepiguitudine oliuarum
uitiosum odorem accipiebat. Cum hoc nemo la. praefetore cor
rupti olei cum bocchare numida mercatore oleario nemo lauari su
stinet. Taurominitanae rupes. Taurominium in Sicilia colonia ro
mana fuit iuxta drepanum: sed a graeco taurominita taurominitanu
formauit. Sic & Lucanus. Taurominitanam uincunt feruore charybi
dim. Corfica. insula in mari ligustico: quam graeci cirnan appellaue
re. Prouicia. qa longe a litore italico piscis capiebatur. Lenas &
aurelia noia captatiu hareditate preciosis muneribus. Murena
datur qua ma. ue. gur. de sicula. Murena quocunq; mense parit: cum
caeteri pisces statuto tpre pariant: uulgus coitu serpentium ipleri pu
tat: Licinius autem Macer murenas tantum foeminini sexus esse tra
dit. Fuste iceta no iterimi: easdem ferula ptnus: animaq; hre in cauda
certum est: eaq; iceta celerime exanimari: a capitis icetu difficulter. Ni
caeder tradit: captas Murenas & i uiuarium demissas: si exierint mor
fu suo pisces i mare precipites agere ex nauis: uim scilicet earum
timentes. Archelaus i libro de duplici natura: Murenas scribit i terra
elapsas serpentibus comisceri: habent enim dentes serpentibus similes.
Ast Andreas medicus falsum hoc dicit. Na nec murena i terra elabi
tur: nec serpens i marino litore uersatur: ex murenis maxie pbatur:
auctore Varrone & Columella fluta: qua graece plotae dicuntur. Ac
cersabatur enim ab usq; freto siculo ad mensa diuitis. Fluta uero scri
bente Macrobio dictae sunt: q; in summo sup nantes sole torrefactae
curuare se posse: & i aqua mergere desinunt: ad quod respexit Marti
alis: cum dixit.

Quaenatat in siculo grandis murena profundo:
No ualet exusta mergere sole cutem. Aut glacie aspsum ma. tyb.
Quousq; melius no iuenero hac in parte contenderim de lupo pisce
intelligi posse: non de eo quem aduersa tyberis aqua fatigatum
atque inter duos pontes captum: Cullinarum censors olim pre

ciouissimum dixere spinerte illum & uarium accipio: que columella
piscinis includi uetat. Na no ois lupo preciosus habebat. Legimus
enim tum apud Varrone: tum apud Columella luxuriosu dictu & factu
.L. philippi Na is forte casini cu apud: Minidiu hospite cenaret: ap
posituq; e proximo fluuio lupo degustass: atq; expuiss & iprobu fa
ctum dicto psecutus: pereat inquit nisi piscem putauit: & ut uerbis co
lumellae utar: hoc perituru multoru subtiliore fecit gula docta q; & e
rudita palata fastidire docuit fluuiale lupo: nisi que tyberis auerso
torrente fatigasset. itaq; Terrentius Varro. Nullus est inquit hoc sa
culo nebulo ac rinton: qui no ia dicat nihil sua itereffe utru eiusmoi
piscibus an ranis: freques habeat uiuariu. Horatius quoq; maiores
lupos fastidiri docet & tyberinos: contra maiore mulu appeti.
Vnde datum sentis lupo hic tyberinus an alto
Captus hiet: pontes ne inter iactatus an amnis
Hostia sub tusci: laudes insane trilibrem
Mulum: in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species uide quo pertinet ergo.
Proceros odisse lupos: quia scilicet illis: Maiore natura modu dedit:
his breue pondus: Pinguis torrente cloaca. haec no abhorret ab his
qua de lupo pisce ex lucilio supra macrobius tradit: q acer & uiolen
tus poeta ostendit se scire: huc pisce egregii saporis: qui iter duos po
tes captus esset: euq; quasi liguritoru catillonu appellat scilicet q pxie
ripas stercus insectaretur: proprie autem catiliones dicebatur qui ad
pollutu herculis ultimi cu uenirent catillos liguriebant: haec Macro
bius. Ergo catillo lupo pxime ripas stercora insectatus pinguis erat
torrente cloaca: p qua publica sordes elluuntur. Crypta. a uerbo
graco κρυπτω. i. occulto: & significat subterranea cauerna. A Se
neca qua pifo bonus. Seneca & pifone in aicos suos: uel liberales fu
isse Martialis hoc epigrammate significare uidetur.
Atria pisonum stabant cum stemmate toto:
Et docti senecae ter ueneranda domus.
Praetulum tantis solum te posthume regnis:
Pauper eras sed eques & mihi consul eras.
Sed & Cornelius tacitus pifone calpurniu q auctor coniurationis in
Nerone fuit: tradit. Claro apud uulgum rumore fuisse: per uirtutem:
aut species uirtutibus similes. Namq; facundiam tuendis ciuibus ex
ercebat: largitionem aduersus amicos. in ignotos quoque comi ser
mone & congressu. Anseris ante ipsum magni iecur. nouere prisci
Romani anseres bonitate iecoris: quod fertilibus in magnam ampli
tudinem crescit. exemptum quoq; lacte ac mulso augetur. Atque in
quaestione fuit: Scipio an Metellus uir consularis an Marcus sextius

luxuriosum
dictum phili
ppi

Lupus tybe
rinus

Catillo

Crypta

Pifo

Iecur anseris

hor

M.

Mar

Altilis galliā

tertullianus

Aper ætolus

Nar.

Nar.

Tnberes

Nar.

tubera terræ
Callus

Chiromon.

verg

Dictata

eques Romānus prior inuenerit: de iecinore anseris: hæc Martialis.
 Aspice qua tumeat magno iecur anseris maius.
 Miratus dices hoc rogo creuit ubi. Anseribus paratilis. q̄q̄ pprie
 qcquid domi ad saginā alitur altile dicatur: tamē hac in parte galli
 nam altile intellexerim: quæ olim lege fania ī cœnis uetabat: hoc enī
 caput erat legis: nequid pponeretur: præter unā gallinā quæ nō est &
 altilis. Tertullianus in apologetico saginatā appellat quā altile alii:
 in cœnam iubebāt leges nec amplius quā unā inferri gallinā: & eā nō
 saginatā. Hæ sane aues quæ conuiuiō cōparātū q̄tum ex uerbis Se
 necæ colligimus: ut īmotæ facile pinguescant in obscuro cōtinētur:
 de quibus Martialis:
 Paschitur & dulci facilis gallina farina.
 Paschitur & tenebris: ingeniosa gula est. Dignus ferro meleagri fu
 mat aper. satis constat aprum quē irata ceres in agros ætolorū misit
 a Meleagro cōfectum. Tum agri capite donatā fuisse: amicā: Vnde
 auunculorū cedes: mris dolor: & filii præcipitata mors fuit: hunc au
 tem morē poetæ tenuerunt: ut quē aprum cōmendarent: ad meleagri
 factum alluderent. Martialis.
 Qui diomedes metuendus fetiger agris:
 Aetola cecidit cuspide talis erat. Et alibi. Aetolo de sue diues edat.
 Post hunc raduntur tubera. Ut ipsis Plinii uerbis utar: uel maxi
 mum miraculum est aliqd nasci: aut uiuere sine ulla radice. Tubera
 uocantur hæc undiq; terra circumdata; nullisq; fibris nixa aut saltem
 capillamentis: nec utiq; extuberāte ī quo gignuntur loco: aut rima ī
 gerente: neq; ipsa terræ coherent: Corticæ etiā includunt: ut plane: nec
 terrā esse possumus dicere: neq; aliud q̄ terræ callū. Martialis de tube
 ribus. Rumpimus altricē tenero de uertice terrā Tubera: bolletis po
 ma secunda fumus Si uer tunc erit. eodem auctore cōstat tubera
 uerna tenerima esse. Optata tonitrua cœnas maiores. de tuberibus
 hæc peculiariter traduntur. Cum fuerit imbres autumnales. ac toni
 trua crebra tunc nasci: & maxie e tonitribus: nec ultra ānum durare.
 O libya disiunge boues. hoc ideo optabat Aledius qa laudatissi
 ma fuerunt africæ tubera. Structorē. structor cellarius qui īstruē
 dæ mensæ curā habebat: ut tradit seruius enarrās illud Virgilianum
 Cura penum struere. Et chironomōta uolāti cultello. præfectus e
 rat diuitum mensæ: ad quā (ut Senecæ uerbis rem dicā) alius precio
 sas aues scīdit: & clunes certis ductibus circumferens eruditā manum
 frustra excutit infelix qui huic uni uiuit ut altilia decenter secet: nisi
 quod tam miserius: qui hoc uoluptate causa doc& q̄ qui necessitatis
 discit. Peragat dictata magistri. dictata erant quæ: sumpta deli
 bris ueterum magister pueris præbare cunsueuerat. Sic Asconius.

perf.

Quod uerbū in hāc significationē semp accipit Cicero & Perſius,
 Ten ciratorū centū dictata fuisse: Pro nihilo pendas? Dictata autē di
 xit: quia (ut scribit Seneca) magistri erant scindendi obsonii. Quo
 ge. lepo. & gal. secetur. nō simpliciter: aut rustice in mēsa diuitis aues
 scindebant. Sed ut Seneca declamat. In repositoria diuitum pectora
 auiū: tota enī uidere fastidiū erat cōgesta ponebantur. Et plinius ī. x.
 de gallinis scribēs. Non oēs ad saginā eliguntur: nec nisi in ceruice pī
 gui cute postea culinarū artes: ut clunes spectētur: ut diuibātur inter
 gora: ut a pede uno dilatata repositoria occupēt. Habeas tria no.
 sis hō triū litterarū: hoc est sur: nā uelut fur. & alter cacus abigeris: in
 uenio Ausoniū in enumeratiōe ternarii griphi scribere tria fuisse no
 biliorū noīa: quæ diomedes grāmaticus explanat in hunc modum.
 Prænomen est quod noībus gentilitiis præponitur: ut. M. Nomen p
 prium gentilium. i. q̄ originē gentis. uel familiæ declarat: ut Portius.
 Cognomen quod uniuscuiusq; pprium est: & noībus gentilitiis sub
 iungitur: ut Cato: & erunt tria noīa. M. Portius Cato: & erit sensus tu
 uelut nobilis qui triplici notatur noīe & cōtēptui hī foras eicieris: Si
 quicq̄ ausus fueris loqui. Propinat post potū tradit cum prior bi
 berit. Ab ipsis ilibus: Illia in quarto medicinæ libro iradit celsus ī
 ter coxā & pubē ubo uentre posita esse. Ancipites fungi. quia ple
 rūq; lætales sunt inuēti: q̄q̄ magna sit uoluptas ancipitis cibi oriūtur
 expituita arborum. hæc plinius. Vilibus amicis. īsimis. sic plinius
 ad auitum. Aliud mioribus aīcis. Boletus doīo. boleti nouissima
 gulæ irritamenta fuere auctore plinio ad radices roboris & quercus
 natī: qui & ipsi temere maduntur: preciosi quōdā habiti. Martialis.
 Argētum atq; aurum facile est: lenaq; togam Mittere boletos mittere
 difficile est. Huncq; opimum cibum comitabatur apparatus: quē bo
 letariā appella uerunt: de qua idem poeta.
 Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen:
 Prototomis pudet heu seruiō coliculis. Sed qualem clodius edit.
 Agrippia claudio Cæsari marito p occasione boleti: quo cibo ualde
 delectabatur uenenum dedit: quo facto illa terris uenenum alterum
 sibiq; ante oēs neronem suum dedit. Qualia perpetuus pheacum
 autumus habebat. pheacum Rex fuit alcinous: cuius filia nauſicaa
 naufragum & nudum ulyſsem excepit: huius hortos miris mōis lau
 dat Homerus: ad quos respexit Virgilius: cum dixit. Qualia credibi
 le est spaciantem rure paterno. Nauſicaam pleno sæpe tulisse sinu:
 Crederemq; posses surrepta fororibus aftris. μηλα των εσπεριων
 a græcis dicuntur: hoc est malo hesperidum: In Mauritania poetæ fi
 xerunt hortos fuisse hesperidum aurea mala ferentes a dracōe custo
 dita: hæc hercules surripuisse fertur: sed hesperidū poma qdā græci

Magistri sci
den. obsonii

Diomedes

Ilia

Boletus

Boletaria

Quale uene
num
Agrippinæ
Horti pheacum
Nauſicaa
Mala hespe
ridum

Ma

Veru

comendatio
pomorum p
poetas

Malum orbi
culatum q̄ e
piroticum

Mimus

Mimus etho
logus
Bilis

Bulla

bullā aureā ī
genus sc̄or
:ea libertinis

epimelides uocauerunt: bene enī olent: sed nō comedunt: illud addi
mus poetas generosum pomū sub alcinoi & hesperidum mētiōe cō
mendare. Martialis de Citro malo.

Aut corcyrei sunt hęc de frondibus horti.
Aut hęc masili poma draconis erant.

Tu sca. fru. mali: quod ī ag. ro. orbiculatum hoc puto pomū. Sic
Brutus ad Ciceronē de tenuitate copiarum. Orbiculatis malis pasti
esse uidetur. Orbiculata autem mala a figura orbis in rotunditatem
circumacti. Hęc ī epiro primum puenisse argumento sunt gr̄aci qui
epirotica uocāt. Hęc Plinius. Discit ab hir. iacu. tor. capella. hoc ē
amentatas hastas uibrare: ex caprina pelle amenta fiunt: lora uideli
cet q̄bus iaculum: uel hastæ illigatæ emitti solent. Mimus qs me
lior. Mimus ad comedīæ formā cōpositus. in scenis agebat: & a dio
mede sic diffinitur. Mimus est sermonis cuiuslibet & motus sine reue
rentia: uel factorum & turpium cum lasciuia imitatio. Dicebātur itē
Mimi ethologi: hoc est theatrales. In ethologorum mimorum exposi
tione longe fallitur Laurētius Vallensis: dum nimis cupide Rauden
sem insectatur. Effundere bilem, fel irā. Nā bilis auctore Plinio in
mores nomen est criminis. Etruscum puero si cōt. aur. Sensus hęc
quæ tu o cliens pateris ī domo diuitis: nec romanus īgenuus: nec li
bertinæ cōditiōis quisq̄ ferret per etruscum aurum bullam itelligit:
quā patricii & idem ingenui auctore Macrobio gestabāt. Signum
de paupere loro. libertinorum quoq; filiis qui ex iusta duntaxat ma
tre familias nati fuissent cōcessum fuit ut togā prætectā. & lorum in
collo p bullā decoro gestarent. Huic Macrobiū sententiā pedianus
suffragat. Hęc breuissime de puerili ornatu scribens: bulla suspendi
ī collo infantibus īgenuis sol & aurea: libertinis uero scortea. Plinius
Si modo fidelis est liber nō nihil discrepat: ait enī. Sed a prisco Tarq
nio omnium priō filium cum prætectā anis occidisset hostē bulla
aurea donatum cōstat. Vnde mos bullā durauit: ut eorum qui equo
meruissent filii ī ligno haberent ceteri lorum.

Enarratio Satyræ Sex.

c Redo pudicitiam saturno rege moratam In terris.
Posthumum Virgidium ab re uxoria deterret muli
erum precipue impudicitiam & non ferendam pec
candi licentiam acerrime exagitans: docetq; pudicā
non inueniri foemina: quam rem uiri summis uo
tis optant: Quoniam iam pridem relictis hominibus pudicitia cum
iustitia ad supos mig. auerit. Saturno rege. quo regnate aetas au
rea fuisse scribitur: neq; adhuc adulterium nouerat illiusq; temporis

simplicē & incultā uitā pluribus uerbis psequitur. Haud similis ti
bi Cynthia. Propertius in carmine suo auctore Apuleio cynthiam di
xit: & hostiam dissimulauit: Catullus itē Lesbiam p Clodia nomina
uit: quam impatienter mortem passeris: quem ī delitiis habuerat de
fleuisse constat. Nam in amicæ huiusmodi lachrymas endecha sylia
bū scripsit. Has poeta ut nimium molles & delicatas & priscis nequa
quā similes uituperat. Infantibus ubera magnis. respexit ad hesio
dum qui tradit rudi sæculo homines centum annis sub matris īpio
stetisse: utpote adhuc infantes. Glandem ructante marito. tunc e
nim cum frumenti usum non inuenissent glandibus uescebantur.
Rupto robore nati. ut Seruius auctor est primi homines cauas arbo
res incoluerunt: a quibus cum prole exeuntes existimati fuerunt ab
arboribus fuisse progeniti. Virgilius.

Hęc nemora indigenæ phauni nymphæq; tenebant:
Genq; uirum truncis & duro robore nata.

Gr̄acis iurare paratis Per caput alterius. εἰς τὸν κεφαλὴν .i. p ca
put. Virgilius.

Per caput hoc uiro per quod pater ante solebat.

Astrea. iustitia Astrei gigantis filia. quæ ut Aratus scribit: primo
in urbibus: postea tantum in agris fuit: tum terris abscessit. Geniū
sacri fulcri. lectum genialem significat: qui nubētibus puellis sterni
solebat. Conuentum tamen & pactum. quantū ad dotē aurū & ue
stem: & his similia cōuentū atq; pactū dixit: Spōsalia. Seruius sul
pitius scribente Gelio: hoc more atq; iure spōsalia solita fieri scripsit
Qui uxore inquit ducturus erat ab eo unde ducenda erat stipulabat
eā in matrimoniū ductum iri: qui daturus erat itidē spondebat datu
rum: Is contractus stipulationum spōsionūq; dicebatur spōsalia: Tū
quæ pmissa erat sponsa appellabatur: qui spōsoderat ducturū spon
sus. Nostra tēpestare. qua uix pudica haberi possit mulier. Et
digito pignus fortasse dediisti. dato anulo sponsa uiro oppignerata
erat: quē more his uerbis Tertulianus exponit. Aurum nulla norat
præter q̄ unico digito: quē sponsus oppigerasset pronubo anulo.

Aemilius. pōs. aemilium pontem. Aemilius Scaurus censor. Pu
sio. Varro scribit pusum puerum dictum fuisse: & pusā puera. Vnde
pusio nascitur: quod nomen in pathicos cōuicij fuit. Cicero p Celio
Pusio cum maiore cubitabat fonte Valerius maxīus: Possedit fauo
rē plebis Clodius adhærēsq; fuluianæ scholæ pusio Apuleius ī asino
aureo. At uero adulter bellissimus ille pusio īclinatā dolio p̄nā uxo
rē fabri sup̄icuruatus secure dedolabat. Lex iulia. quā cōtra adul
teros Augustus tulit. Tollere. suscipere nutrire. Ouidius.
Quos tamen omnes:

Cynthia pro
hostia
Lesbia p Clo
dia

Gr̄aci per ca
putiurant

Genialis lec
tus

spōsalia quō
fiunt

Spōsa
Spōsus

Tertulianus

Pusio

Verg

m Laurentiū
Vallam

oid

Non ego tollendi causa sed ille fuit. Dulcem hæredé. Virgilius.
Nec dulcis natos ueneris nec premia noris.

Turtur

Cariturus turtute magno. Auem hic intelligo: quæ hoc disticho
a Martiale commendatur.

Cum pinguis mihi turtur erit laetua ualebit:
Et cocleas tibi habe perdere nolo famem.

Trygon
Pastinaca
marina

Quæ trygona hoc est turturem græci eum piscem appellant: quem
latini pastinacam marinam: in cuius cauda stat radius presentissimi
ueneni: de quo pisce Aufonius.

Lætalifq; trygon & bina triboria corui.

Mulorūq; iubis & captatore macello. piscis est mulus: quem olim
Romani ueteres summo in precio habuere: ut supra diximus. Peri-
turi cista latini. forsam superueniente latino uxor eius thymelene cū
adultero deprehenderetur: urfidium uimine cista occultabat: non
sine mariti periculo. Horatius item mœchos sic occultari tradit his
uersibus. An turpi clausus in arca. Quo te dimisit peccati cōscia he-
rilis. Contractum genibus tangas caput. Delicias hominis. accla-
matio in eum qui moribus sui sæculi non contentus electissimā mu-
lierem quærat. Tarpeium limen adora pronus. tēplum iouis ca-
pitolini. Auratam Iunoni cæde iuuenam. deorum honori Plinio
tradente in sacris nihil aliud excogitatum est: q̄ ut auratis cornibus
hostiæ maiores duntaxat imolarentur. Ouidius in metamorpho. x.
Et blandis induræ cornibus aurum

Thesmopho-
ria

Conciderant istæ niuea ceruice iuuenæ.
Pauca adeo cereris uittas contingere dignæ. Thesmophoria erāt
sacra cereris legifera: quæ per matronas castas athenis celebrabātur
hæ ut castitatem custodirent amerinæ salicis foliis cubitus sibi ster-
nebant: ergo impudicæ mulieres sacris cerealibus non admittebātur.

Quarum non timeat pater oscula: tanta est libido: ut filiarum o-
scula p̄res extimescāt: utpote lasciuissima nec pietatis aut bōesti affe-
ctis plena: quā rem & insticho senex a filiabus metuit. Corymbos.
uua hæderæ corymbus dicitur. Et agello ce. paterno. sensus cōce-
do ut infra limites paterni agri semper uixerit. Porticibus. quia in
porticus frequentes mulieres defluiebant. Ouidius in arte amandi.

Tu modo pompeia lentus spaciare sub umbra
Cum sol herculei signa leonis hab&.

Cuneis spectacula totis: ad spectandos ludos ex omni urbis parte
frequentes decurrebant fœminæ. Idem poeta.

Sic ruit ad celebres cultissima fœmina ludos. Et
Spectatum ueniunt ueniunt spectentur ut ipsæ.

Cuneus

Cuneis. sedes theatri cunei dicebantur. Virgilius Per cuneos ge-

minatus enim. Chironomon. gesticulatricem: nam interpretante
Quintiliano: chironomia lex est gestus: Fit autem a græco a χερ&
νομω moueo apud Plutarchum in symposiis legimus chironomō
saltatorem fuisse: Vnde hic erit ordo Tucia nō iperat uessicæ molli
bathyllo saltante lædā chironomon. Molli saltante bathyllo. pan-
thomimo bathyllo mollius saltante. Tucia uessicæ non imperat.
sensus præ gaudio Tucia urinam cohibere non potest adeo rapitur
in furias spectando: Gannit. obmurmurat: proprie est uulpium gā-
nitus: ergo dulci murmure tanq̄ in amplexu uiri utitur. Subitum
& miserabile. sensus hic rustica & imperita puella obseruans subitā
illam & miserabile atq; longam spectantis fœminæ uoluptatē discit
& ipsa impudicos gestus & turpem impatientiam. Ast aliæ quoti-
ens aulea recondita cessant. sensus hic aliæ mulieres cū theatra clau-
sa sunt: plebsq; ī agendis rebus negotiosa manet: instrumenta & orna-
menta histrionica tractant: ludosq; agunt: nec sinunt cytharedos aut
comicos quiescere. Megalesia. ludi in honorē magnæ matris hoc
est cybeles. Personam. laruam ad tegendam faciem. Thyrsum
hastam inuolutam pampino. Subligar acci. quo pudendæ partes
obtegūtur. Id subligar. & subligaculum ducitur. Cicero in officiis sce-
nicorum quidem mos tantam hab& uetere disciplina uerecundiam:
ut in scenam sine subligaculo prodeat nemo. Attellanæ. fabula:
quæ ab attella ciuitate osorum sumpta fuit: in qua ridiculæ perso-
næ inducebantur. Respondebatq; græcæ satyræ: proprie autē Attel-
lanicum dicebatur exodium. Liuius in septimo ab urbe condita. In
uētus histrionibus fabellarum actu relicto ipsa inter se more at̄quo
ridicula intexta uersibus factitare cap̄it: quæ exodia postea appella-
ta: cōsertaq; fabellis potissimum attellanis sunt: quod genus ludorū
ab oscis acceptum tenuit iuuentus. Gestibus autoones. fabulæ de
Autonoæ: quæ acætonis mater fuisse dicitur. Soluitur his magno
comœdi fibula. sensus magna perfoluta pecuniā refibulari iudēt co-
mœdum: quem uocis seruandæ gratia Celso tradente infibulare cō-
sueuerunt: De huiusmodi infibulatione est Martialis distichon.
Dic mihi simpliciter comœdis & cytharedis
Fibula quid præstas? carius ut futuant.
Et rursus de refibulato adolescente idem ait. Occurrit aliquis inter
ista draucus. Et iā pedagogo liberatus Et cuius refibulauit turgidū
faber penem. Adolescentulos autē infibulabant interdum uocis: iterū
ualitudinis causa: quæ infibulatio fiebat perforata utriq; a lateribus
cute: quæ super glādem extenditur atq; superaddita fibula: id quod
idem Celsus pluribus uerbis in medicinæ libris explicat. Sed quod
fibula circulus sit æneus. Columella de bobus loquēs significat. ait

Chironomō

Subligar
Subligaculū

Attellanæ fa-
bulæ
Exodium

infibulatio
& refibulatio

Fibula

Hippomanes scribit esse uirus: quod ab inguine equarum: dū mares appetunt defluit: hinc demum hippomanes uero: quod nomine dicunt hippomanes: quod sæpe malæ legere nouerunt: Aristoteles uero in libro de historia animalium carunculam tradit in fronte equini pulli natam: quam circūambentes deuorant: cui a stipulatur his uerbis Plinius: & sane innascitur amoris ueneficium hippomanes appellatum in fronte caricæ magnitudine colore nigro. quod statim edito partu deuorat. Foeta autem partum ad ubera non admittit: si quis præreptū habeat. At Theocritus his uerbis herbam uult esse: quæ amatoriuū habeat *ἵππομανισφυτον ἔστι πᾶν ἄρκηστυγὸν ἀετι πᾶσαι καὶ πολλοὶ μᾶιν ὄνται ἄν ὤρεα καὶ θοοὶ ἵπποι.* **Calet**, formosa est: Nam & per sanguinem & calescimus: & formosi sumus. **Quæ canusinam**, in naturali historia legimus summam nobilitatem habuisse lanas circa tarentum & canusium: de quibus Martialis.

Canusina: lana
Canusinatus

Hæc tibi turbato canusina simillima mulso:
Munus erit grande non cito fiet anus.
hinc canusinatus deriuatur: canusinam indutus uestem. **Idem canusinatus** nostro Syrus asserere sudet: & Suetonius Mulionibus canusinatis usum Neronem scribit. Natiuum habuit hæc lana colorem: utpote pastu uel potu uel generatum: quam rem his uerbis Plinius innuit. Item betica canusium fuluas tarētum & suæ pulliginis. **Mercator iafon**, alludit ad eum qui euxinum pontum potiundi aurei uelleris gratia nauigauit. **Mese brumæ**, per hyemem mare uidetur claudī nauigantibus: icere autem aperiri: quod designat **Horatius**: cū dicit. Soluitur acris hyems gratia uice ueris & fauonii:

Crystallum

Trahuntq; siccas machinæ carinas:
Armatis, instructis ad nauigationem faciendam. **Crystallina**, a crystallo deducta dictio: crystallum ut Plinius tradit ex gelu uehementiore concreto nascitur. nō alibi certe reperitur: q̄ ubi hibernæ nives rigent: glaciemq; esse certum est: Vnde & nomen græci dederunt. Nam *κρῖος* gelu *στέλλω* contraho: inde crystallum gelu contractū. **Maxima rursus murrina**, a murra murrinum nasci existimus. Nam in usu murrinam habemus. **Lucanus**.

Murra
Murrina

Non erigit ægros Nobilis ignoto diffusus consule bacchus:

Non auro murræq; bibunt. **Martialis**.

Si calidum potas ardenti murra falerno.

Conuenit & melior fit sapor inde mero.

Oriens tradente Plinio murrina mittit. Inueniuntur ibi in pluribus locis nec insignibus maxime parthici regni: precipue tamen in carmania humorem sub terra putant calore condensari. Amplitudine nunquā paruos excedunt abacos: crassitudine raro quanta dictū est potoria

splendoris sine uiribus nitorq; potiusq; splendor: Sed in precio uarietas colorum circūagētibus se maculis in purpuram candoremq; fiebat autem ex murrino abaci escaria uasa & potoria & trulæ. Maxia ergo murrina amplitudine & crassitudine quanta maxima iueniri poterant. Vasa murrina uidi ego uarii generis in thesauris diui Marci. Nā ut sunt Veneti religionis nostræ cultores pii atq; magnifici amplissima quæq; per terrarum orbem inuenta ad exornandam ædem opulentissimam contulerunt ergo ex oriente & Constantinopoli precipue accersita fuerunt uasa diuersarum formarum ex gemma: quā nunc uulgo Agatham dicunt: quam eandem esse murrinam collata gēma: cum iis quæ Plinius scribit certo deprehendimus. **Adamas** notissimus & beronices. **Adamas** maximum in rebus humanis nō solum inter gemmas precium habet: diu non nisi regibus & iis admodū paucis cognitus. Hæc Plinius apud quem de adamante plura leguntur

Murrina Venetiis hēntur

Adamas

Agrippa Beronycæ

Beronices. **Agrippa** Rex Iudæorum: qui regnum fauente & iuuante germanico Cæsare post mortem tyberii adeptus est: moriens filiū reliquit Agrippam nomine septem & decem annorum: & filias tres Drusillam Mariam & Beronicem: quæ Herodi patruo iuncta fuit. Hæc post herodis mortem multo tempore uidua fama discurrens: q̄ cum fratre coiret suasit polemoni regi lyciæ: ut circuncisus eā haberet uxorem. Sic enim iudicabat falsas oblocutiōes posse monstrari. Hæc in ultimo antiquitatis iudaicæ libro legimus. **Nudo pede sabbata reges**, hæc sacra Nudipedalia a Tertulliano & Hieronymo contra Iouinianum appellantur: quibus sacris hierosolymis agrippā & Beronicem interfuisse scribit Lucas in apostolorum gestis: quo itē tempore Paulus Apostolus ante Agrippam Regem & festum præsidem Syriæ causam egit. Apud eundem Iosephum in iudaici belli libro secundo. **Beronice** regina ut deo uota solueret pro salute hierosolymas uenisse: & pro more patrio hostiis cæsis capillisq; derasis nudipes ante tribunal stetit. Egisippus uero in secundo belli iudaici libro scribit. **Beronice** Sororem Agrippæ Regis ad templum religionis causa uenisse: atq; festum præsidem syriæ obsecrasse ne acerbissima cede in populū defeuaret astabat enī nudis pedibus religioni iseruiēs & erat in xisto quo in loco frater Agrippa iudæos acri & copiosa oratione increpuit: ergo hic erit sensus: poscitur a muliere maritus eum adamantem: quem olim Agrippa iudæorum Rex Hierosolymis cū illuc ad nudipedalia cum magna pompa uenisset: sorori quā simul duxerat donauit. **Et uetus indulget senibus clementia porcis**. Iudæo carne porcina uesci non licet. **Vetustos porticibus disponat auos**, in atriis atque porticibus magnarum domuum stabant stēmata per imagines gentilium cum lineis distincta. **Bellum dirimente**

nudipedalia
Tertullians
Lucas
Paulus Apo

Sabinæ muli
eres

Cornelia

Supercilia sup
bia sedes

Siphax

De filiis mo
bes

Aloes herba

Attica

Sabina. Sabinæ uirgines: quæ in iurâ maritorû prædæ nomine uene
runt: intactæ prius fuerant: Sed cum iam matres forent oborto bello
ex iniuria raptarum inter Romulum & Sabinos mediæ inter patres:
& maritos intercesserunt: Vnde pace facta in urbem receptus est Ta
cius. Cornelia mater gracchorû. hæc maioris Africani filia: ex Ti
berio graccho duos genuit gracchos: qui eloquentia simul & popula
ritate freti perniciosas patriæ leges ferre conati sût. Cum magnis
uirtutibus laudatur Cornelia a Valerio maximo: quod matronæ cã
panæ ornamenta sua pulcherrima ostentanti: non aurum: nõ gēmas:
non deniq; uestes opposuerit. sed liberos qui maxima sunt matrona
rum ornamenta. Grande supercilium. elationem & superbiam p
supercilium intelligit. Nam ut naturali historia legitur: Superbia a
liubi conceptaculum: sed in superciliis sedem habet in corde nascitur
hic subit hic pendet nihil altius simul abruptumq; iuenit: nisi solita
ria esset. Tolle tuum precor hanibalem uictumq; siphacem in ca
stris. & hanibalé deuicit Scipio: & siphacem mauritanæ regem post
solutam fidem: quã Scipioni & senatui Romano promiserat castris
exutum Romam captiuum milit. Tum autem tributariam fecit car
thaginem secundo bello finem imponens. Amphion. mobes mari
tus. Extulit ergo gregem natorum. certum suppressit numerum fi
liorum mobes: de quibus (ut filius tradit) mira prope atq; adeo ridi
cula diuersitas fabulæ: apud græcos deprehenditur: Nam Homerus
pueros puellasq; eius senos scribit fuisse: Euripides bis septenos: Sa
pho bis nouenos: Bacchilydes & pindarus bis denos. Quidã alii scri
ptores tres fuisse iolos dixerunt: quas diuersas sententias sub gregis
appellatione complexus est. Scrophæ alba. ad scropham æneæ re
spexit. Plus aloes q̄ mellis habet. aloen pro amaritudine posuit.
Quã herbam similitudinem habere scyllæ scribit Plinius q̄q̄ maior
& pinguioribus foliis ex obliquo striata. caulis eius tener: & rubens
est medius: non dissimilis antericò: radice una: ceu palo in terram de
missa graui odore: gustu amara. Inq; diem septenis oderit horis.
hoc est ex maiore diei parte: oderit uxorem. Nam cuiusq; diei maior
est pars horarum septem primarum diei non supremarum. Vt affir
mat Paulus in iure. Rancidius: putidius: Vnde Persius. Rancidu
lum quiddam balba de nare locutus. Cecropis atheniensis a cecro
pe qui in Attica regnauit: & quia inter quinq; græcorum linguas Atti
ca elegantissima habetur: Ideo meram cecropem: hoc est atheniensem
puram uelut deridens Romanam foeminam appellat: quæ græcû ser
monem affectat: & animorum affectus peregrina lingua exprimat.
Concubunt græce. is fortasse græcus appellatur coitus: quem in
tertio de arte amandi Ouidius de minalione & Atalanta loquens his

ueribus designat.

Minalion humeris atalantes cõtra ferebat:

Si bona crura: hæc sunt accipiēda. Modo sub Iodice relictis. Iodix
uestis ad ornandos lectulos: sine qua nudi quodammodo starent: id
quod ex Martialis endecasyllabo: cuius inscriptio est Iodix colligere
possumus.

Nudo stragula ne toro paterent.

Iunctæ nos tibi uenimus sorores.

Cœnam nuptialem subaudi in quam (Vt Apuleius de nuptiis præ
dentissime scribit) quinquaginta milia nummum impendi plerumq;
solebant. Mustacea. neutro genere dixit. Cato uero in re rustica
sub masculino genere protulit: de mustaceis hæc scribens. Mustaceos
sic facito. Farinæ siliginæ modium unum musto cõspergito anysû
cuminum adipis pondo duo casei libram: & de uirga lauri deradito
eodem addito: & ubi defrixeris lauri folia subtus addito: dum cõco
ques. Palladius item fermentum musteorum & facere & seruare ad
mustaceos faciendos docet. Et Plinius ipse scribit genus esse lauri:
quam leneus grammaticus mustacem appellat. q; mustaceis subice
retur: ad quam alludens dixit Cicero ad Atticum de bubulo. In eodẽ
amano cœpit laureolam in mustacio quærere. Cum lance beata.
id est diuite. Hæc munera noua nupta a marito accipiebat: erantque
aurea uascula domitiani imaginem sculptam habentia: qui auctore
Suetonio & Martiale: dacijs & germanicus dictus est. Lanista.
ut supra diximus familias gladiatorum domi lanista habebat & isti
tuebat. Flamea conterit. flameum nuptiale uelamen: quo caput
nouæ nuptæ cõtegi solebat: Lucanus de Martia. Iterû nubete catoni
Lutea demissos uellarunt flamea uultus.

Et erant colore luteo: quo nomine in honore summo fuerunt: ut per
hæc Plinii uerba colligimus: Lutei uideo honorem antiquissimum in
nuptialibus flameis totum foeminis concessum: & fortassis ideo nõ
numerari inter principales: hoc est communes maribus ac foeminis:
quoniam societas principatum dedit: a flameo Plautus flamearum
deduxit pro confectore flameorum. Titulo res digna sepulchri.
quia maritorum nomina sepulchris uxoribus inscribi solebant: quam
rem Martia apud Lucanum optat: cum ait. Liceat scripsi: se catonis.
Martia & Martialis.

Inscripsit tumulo septem celebrata uirorum

Se fecisse cloe quid pete simplicius.

Aduocat archigenem. celeberrimus fuit Archigenes medicus: cu
ius opiniones & remedia aduersus grauios morbos paulus ægyne
ta p̄sæpe cõmemorat. Accusat Mamilia si rea nõ est. cû distinctõe

e iiii

Lodix

Mustaceus

Cicero

Flamea colo
re luteo

Flamearius

Paulus ægy
neta

omid

Mar

Lucan

Lucan
Mar

legatur: accusat Manilia: cum inferendum: si rea non est: eritq; sefus etiam in causis in quibus rea non est litem facere nouit Manilia contra rhetorum præcepta: litem illic esse non posse: ubi reus nullus est.

Loci Formantq; libellos. actiones quibus aut petimus: aut accusamus libellos hic appellat. **Principium.** proemium uel exordium. **Locos.** argumetorum sedes: in quibus latent: & ex quibus ipsa argumeta petenda sunt: locos scriptores artium appellauerunt. **Celso dicta** re parata: Cornelius hic celsus fuit: qui non solum de omnibus liberalibus conscripsit artibus: sed amplius rei militaris & rusticae: etiam & medicinae præcepta reliquit: huius tamen scriptoris sententiae quintilianus & fortiter & pæpe repugnat. **Endromydas tyrias & foemineu** ceroma qd nescit. eas nunc carpit foeminas: quæ gymnica certaminibus dedita: athletarum uestibus & ceromate utebantur: nec non eas quæ tyronum more in campo Martio ad palum militaria officia docebantur. **Endromys** ut diximus uestis: quam athleta post certamina induere solebant. **Tyrias.** non gallicas: nec crassioris uelleris: quales alia erant: sed purpureas & mollioris lanæ. **Foemineum ceroma.** ceroma luctatorum erat: nam luctam ingressuri ceromate perfundebantur: tum insperfi puluere studiis palestra inuicem oblucebantur. quæ insperfiio happe dicebatur Martialis. Et flauescit happe: Nam puluere perfusa obluentium corpora: quodammodo flauescit: lepras patientibus similia: happe enim græce: & tactum significat: & notas: quibus lepra corpus maculat. **Pollux** haphem accipit primam infecturam: quotiens uestes imbuuntur coloribus: sed hunc luctatorum morem ad Luciliu Seneca scribens cumulate expressit. Ait enim cum a bais deberem Neapolim repetere facile credidi tempestatem esse: ne iterum nauim experirer: & tantum luti tota uia fuit: ut possim uideri nihilominus nauigasse: Totum athletarum fatum mihi illo die perpeciendum est. A ceromate nos happe excepit: in cripta Neapolitana. **Quod** autem puluere illo uterentur ostendit Plinius sic dicens. Non multum a puluere puteolano distat arena tenuissima sui parte non ad sustinenda maria: fluctusq; frangendos: sed ad bellanda corpora palestra studiis: & iulius pollux *κοινωσ σπυρις*: hoc est pulueris sportula gymnica inter instrumenta annuerat. **Quis** non uidit uulnera pali. **Vegetius** scribit tyrones non tantum mane: sed & post meridiem ad palos exerceri debere. Nam palorum usus: non tantum militibus: sed etiam gladiatoribus plurimum proderat a singulis a tyronibus singuli pali defigebantur in terram: ita ut mutare non possent. & contra aduersarium Tyro cum crate & claua: ue-

lut cum gladio se exercebat: & scuto: Ut nunc quasi caput & faciem peteret. nunc lateribus minaretur: interdum contenderet poplites: & crura succidere recederet assultaret insiliret: & quasi presentem ad uersarium: sic palum omni impetu bellandi arte tentaret quæ omnia diligenter foemina seruabant: utpote in uera arena certaturæ: & de palo intellexisse uidetur Martialis: cum ait.

Non pila non follis non te paganica thermis
Præparat. aut nudi stipitis ictus adest.

Sudibus. fudes hac in parte pro claua accipimus: qua palum percutiebant. **Atque** omnes implet uumeros, hoc est ad plenum omnia peragit: quæ ratio exercitii & campi doctor iusserit: & est sermo perfectionem significans. Sic Seneca de beneficiis: Magnus luctator non qui omnes numeros: nexuq; perdidit: quorum usus sub aduersario rarus est: sed in uno se: aut altero diligenter exercuit. **Floralia** matrona tuba. ad sacra floræ per tubam meretrices ad ludos ededos accersebantur: Ut nobilis poeta in fastis ait. Cui item querenti.

Turba quidem cur hos celebrat meretricia ludos?
Non est difficili cognita causa fuit.
Non est de tetricis: non est de magna professis:
Vult sua plebeio sacra patere choro.

Veræque paratur arenae. quasi uere digladiatura sit in arena: cuius pugnae simulacrum in campo tyronum more perdidit.

Auctio. publica rerum priuatarum uenditio solet auctio appellari. **Baltheus.** Varro ait quod gladiatores cingulum habebant e corio bullatum balteum dictum. **Manicæ.** quibus manus muniuntur tam contra pugnantem: quæ aduersus uim & iniuriam frigoris. **Plinius Junior** ad Macrum. Ad latus notarius cum libro: & pugilaribus: cuius manus hyeme manicis muniabantur. **Ocreas.** ocrea dicta: auctore Varrone: quod opponebatur ob crus.

Tenui sudant in cyclade: Vestis tenuissima uidetur esse cyclas: inde cycladatus. **Panniculus bombicinus.** ex bombice coa confectus: de qua Aristoteles & Plinius fere idem tradunt: in sex mensibus bombices telas araneorum modo detexunt: ad uestem: luxumque foeminarum. quæ bombicina appellatur. **Prima** eas retorquere: rursumque texere inuenit mulier Pamphile plateæ filia non fraudanda gloria excogitatae rationis: Ut denudet foeminas uestis bombicina. **Et ride** positus scaphium cum sumitur. **Iulius pollux** Euolidem secutus: Scaphium dicit uas foeminarum esse: in quod mingerent: quemadmodum uiris. **Lasanum** necessarium erat:

Mart.

Mar

omid

Seneca

Floralia

Baltheus
Manicæ

Ocrea

Bombix

Pamphile

Scaphiū mulierum
Lafanū nigrū

Fabius gurgis

Tigris

Coccyus
Helianus

Color in cauis

Seneca

collina porta

Istrii mores

erat: in quod uentris recrementa cogente natura delicerent. Horatius de Laſano ait. Portantes laſanum: ergo ride: cum depositis uirilibus armis scaphium: quod foeminarum proprium est afferri iubet.

Neptes lepidi. ad Corneliam Martii lepidi uxorem respexit: quae ut Peditanus scribit: casta fuit: & pro exemplo pudicitiae suo saeculo habita. Ceci uel metelli. qui oculos amisit. ut palladium flagrante aede uestae seruaret. Gurgitis aut fabii. Macrobius scribit a deuorato patrimonio gurgitem esse appellatum: qui tamen insignibus uirtutis secutae uitia prioris compensauit aetatis: cuius abstinentiam Valerius extollit: quae scilicet in aetarium miserit dona: quae legatus a Ptolemeo accepisset. Orba tigride. tunc enim uelocitatis tremenda & maxime cognita est Tigris (ut Plinii uerbis utar) cum foetus eius capitur. Nam ubi uacuum cubile reperit feta: maribus enim cura sobolis non est fertur preceps odore uestigans. Raptor appropinquante fremitu abicit unum ex catulis. Tollit illa morsu: & pondere etiam ocior antra remeat: iterumque consequitur: ac subinde donec in nauim regresso irrita feritas saeuit in littore. Tu tibi tunc curuca places.

Coccyus auis est temporaria: haec in trium auium nidis oua generat: ut Helianus tradit palubarum. Corydi hoc est galericuli: siue a laudae & chloridis. Quare curucam unam harum auium metaphoricis appellat: & pro marito accipit qui alienos filios pro suis educat. Zelotypae mechae. quae cum sit adultera Zelotypam se fingit. Dic qui tilitane colorem. excusabilem facti causam colorem latini. Hermogenes autem χρῶμα appellat. Nam tum in declamationibus: tum in ueris causis in primis color quaerebatur: qui si abfuisset uix causa stabat: quem colore in narratione praecipue: & per omnes orationis partes seruari debere Quintilianus praecipit: Et Seneca in declamationibus refert ab egregiis declamatoribus: saepe extra causam quaesitum fuisse de colore. Quare non est accipienda hac in parte eorum sententia: qui pro exornatione uerborum: aut sententiarum colorem dictum accipiunt: ergo hesitante Quintiliano colorem subiicit foemina dicens: Olim conuenerat in sponsalibus. ut faceres tu quod uelles: nec non ego possem indulgere mihi. Stantes collina in turre mariti. Hannibal laturus obsessae capuae auxilium cum a consulibus repulsus fuisset Romam petiit quippe reuocaturus Romanum exercitum ad tuendam uidelicet urbem: quod ubi patres rescuere: Copiarum partem ex sententia consulum Romam per Quintum Fuluium proconsulem reuocarunt. Sed cum Hannibal trans Anienem castra locasset. Fuluius iter ex quillina porta & collinam castra habuit. Ad istros: istri in extrema Italiae parte cotermini sunt illyricis hos molles fuisse intelligere possumus. Et sybaris colles. ciuitas calabrae sybaris iter

crathim & Sybarim fluuios: cuius ciues deliciis & luxurta intemperates a Crotoniatis finitimis deuicti turpiter fuere. Nam non armis: sed tympanis & cymbalis usi debellauerunt: cum forte equitatus sybaritani exercitus tradente Plinio ad symphoniae cantum saltatione quadam moueri solitus esset: hostes abiectis armis cum cymbalis tympana percutientes crotalis quoque & fistulis usi equos in saltationem conuerterunt. Unde effusi equites uictoriam crotoniatis dedere: Sybaris autem apud idoneos graecos pro mollicie capitur: quae scilicet omnium molliissimi & delicatissimi fuerint sybaritae. Lampridius scribit Sybariticum missum semper exhibuisse heliogaballum ex oleo & garo: quem quo anno sybaritae repererunt & perierunt. Rhodios. Rhodii olim & mari imperauerunt: & deliciis affluxere: in rhodum enim insulam imbrem aureum louem immisisse poetae finxerunt.

Miletos. miletus urbs in finibus Ioniae & cariae a Neleo auctore Herodoto aedificata: Hanc generosa uellera nobilitauerunt. Unde per uerbum mansit. Milesia stragula. & Theocritus dicens Taperas molliores somno statim infert diceret hoc quispiam miletum & Samum depascens: Sed cum dicit Iuuenalis luxuriam ex urbe Roma miletum defluxisse: Tangit molliciem milesiarum: Qui cum prius potentes essent: & opulenti deliciis dediti: & opes & potentiam amiserunt: Unde taxati fuere a comicis Graecis hoc prouerbio ἠσπυ ποθησπυ αλκιμοι μιλησιοι: hoc est olim potentes erant miletici. Atque coronatum & madidum petulantemque tarentum. Strabo tradit illecebrosas adeo tarenti inualuisse delicias propter fortunas nimium secundas: ut plures totius populi ludos: festaque: celebritates: quot annis agerent quam reliquos anni dies: & Cicero Trebatii molliciem in gallia arguens ait: Quid si Tarentum non Samarobrinam misissem. Madidum. unguentatum: de cuius urbis mollicie haec Theopompus. Tarentinorum autem ciuitas ferme quoque mense caeso boue epulum publicae instruit: priuatorum uero turba assidue ueneri & comestationibus indulget: Vsurpantque Tarentini crebro hunc sermonem. Ceteros quidem mortales ideo laboris studiosos: & semper in quaestu uersari: ut uictui necessaria comparent: se autem ipsos in coitu: atque uoluptate esse: iamque uiuere Coronatum. autem quia in conuiuibus corona utebantur. Perfusa mero spumant unguenta. aut quia perfusi unguento solebant in conuiuibus uino suffundi: quod notat Horatius in Lydia: Vror seu tibi candidos turparunt humeros in modica mero rixae Aut quae ebriae mulieres desudantes unguenta uino permiscebant. Inguinis & capitis quae sint discrimina nescit. Sic Horatis de ebrietate thracum.

Cum fas atque nefas exiguo sine libidinum discernunt auidi:

Sybaris

sybariticus
missus

rhodos & imber aureus

Miletus

taratum molle

Theopompus

hora

Sanna Cum iam uertigine tectum ambulat. sic Seneca in epistolis. Vertiginem capitis tecta ipsa mobilia uelut aliquo turbine. Sanna. distorto hiatu oris olfactus aera. Geminis lucernis. ebriis omnia duplicia uidentur confuso luminis meatu. Pudicitiae ueterum dum praeerit aram. hanc puto aram esse: in qua dicenda tradit Liuius: Cer tamen ortu fuisse in sacello patriciae pudicitiae equae in foro boario est: ad aedem rotundam Herculis inter matronas: atque a patriciis mulieribus Virginiam Auli filiam patriciam: quod plebeio nupta fuisse & expulsam. Vnde irata mulier in parte aedium ubi habitabat modicum sacellum extruxit: aramque ibi positam pudicitiae plebeiae dedicauit.

Syphones Longis syphonibus implent. syphones dictio graeca: Sunt autem tubi per quos urgeat spiritu aqua uel alius liquor emittitur. Plinius in secundo naturalis historiae: de qua in summa iuga erumpente: quo spiritu acta & terrae pondere pressa syphonum modo emicat. Seneca naturalium quaestionum libro secundo pene sub oculos subicit syphonis formam ac uim: solemus duabus manibus accipere interius etis: & compressa utriusque palma immodum syphosis exprimere: sed hic syphones tubos accipit uesticulae: per quos urina emittitur. Tibia lumbos. Ad sonitum tibiae huiusmodi sacra celebrari solebant.

Pendentis premia coxae: quia inter se nouum commentae scelus mulieres confricabant: Vnde tribades a Martiale appellatur. Dormitat adulter. uerba libidinantis foeminae & adulterum optantis atque indignantis quae ad se non ueniat. Nestoris hernia possit. Idem Martialis de puella lasciuia.

Hernia Vlcus habet priami quod tendere posset alutam. Herniam uero dicit Cornelius Celsus a latinis appellari: quam graeci enterocelen: uel epiplocelen dicant: & fit hic morbus: quotiens potest abrupta fuerit tunica: quae diducere ab inferioribus partibus in testina debuit: eoque deuoluitur omentum: aut intestinum: cum tumore se rotat. Penem. penis caudam significat: sed pro obsceno positum est auctore Cicerone. Nam Piso conquestus est adolescentes peni deditos esse. Anticatones. duo fuerunt anticatones: in quibus Catonem uticensem lacerauit caesar nimis imprudenter: Vt ait Cicero: & est composita ex graeco & latino dictio: quod praro fieri debere sentit Quintilianus. Testiculi sibi conscius Vnde fugit mus. in sacris bonae deae auctore Seneca: ita sumouebant extra conspectum oes uiri: ut picturae quoque masculorum animalium cotererent. Simpuuium. uas erat simpuuium ad sacrificia a sumedo dictum: ut auctor est Varro fictile fuisse declarat Plinius his uerbis: sed fictilibus prolibatur simpuuiis: Numae pompili aetate: fictilibus uasis diis libabant: posteriores uero auro & murinis: atque crystallinis sunt usi. Vaticano de monte. ex cuius

ereta fingebantur uasa. Martialis. In uaticanis condita musta cadis. Dicitur est uaticanus collis: quae eo potitus sit populus Romanus uatum responso: expulsis etruscis: quae Gelius a uaticiniis: uel a uagitu agrum uaticanum scribat appellari. Rediuuius. pompeius festus rediuuium ex uetusto renouatum exponit: quod & Seneca uidetur sentire in tertio libro declamationum dicens. rediuuium me senem meretrix uocat. Sunt quas eunuchi. Eunuchis utebantur Romanae mulieres: ut scilicet sine timore potius coirent. Martialis. Cur tantum eunuchos habeat tua gelia quaeris Panice: uult futuri gelia non parere. Desperatio barbae. quia eunuchus barbam non emittit: Pectine nigro: pube nigrescente. Nam pecten pubem significat. Inguina traduntur medicis. subaudi excidenda. Tonforis dano. nam tonfore non indiget: cuius barba non succrescat. Custodem uitae & orti. priapum cuius tutelae orti sunt traditi. Tondendum eunuchis bromium comittere noli. hic fetus tuto uxorem eunuchis comittere poteris: Sed bromius adolescens iam plane tondendus apud eunuchum parum tutus erit. Nullius fibula durat. ut supra declarauimus: uocis seruandae gratia: quae a coitu immutatur: infibulari solebant adolescentes: qui deinde pratorum iussu: fabularum cantica peragebant. Testudine. cithara. Sardonice. gemma est Pectine crispo. i. plectro: uel per artem crispo: uel stridulo pecten enim id significat: quo citharam ferimus. Virgilius. Atque eadem digitis mox pectine pulsat eburno. Tener idymeles. citharedi nomen idymeles. Numero lamiarum nobilissima fuit lamiarum familia. Cum farre & uino. hoc ferto uelut dape propiciari iubet cato & ianum patrem & uestam. Sed hac in parte nequaquam de farreatione intelligendum est: quando genus illud matrimonii: auctoribus Festo & Boetio libro farreo fieret: unde farreatio dicta: quotiens nuptiae conferentur: at cum dissoluerentur matrimonia diffarreatio dicebatur. Apuleius ut est audax uerborum nouator: confarreaturum formauit sic dicens. Talis mulieris publicus matrimonium confarreaturus. An capitolinam deberet pollio quercum sperare. non inconueniens est hunc dicere polliorem: de quo Martialis dixit. Here de theatro polliore cantante. Quercum capitolinam. aut consulum: aut triumphum significat. Nam quercus & in capitolio: & in palatio ante iouis aedem: & caesarum domos: media inter lauros stabat. Vnde Ouidius de lauro: Fidisissima custos Postibus augustis mediamque tuebere quercum. Et in fastis.

Mar.

Rediuuius

Mar.

Pecten

Verg

Farreatio qd

Diffarreatio
Confarreatu
rus

apule

Mar

oid

Mar.

State palatimæ laurus: prætexta q; quercu Stet domus.

Capitis uel latio Vellare caput. quia rem diuinam faciētes & deos salutātes caput uellabāt sumpto iſtituto ab ænea: qui caput operiens rem diuinam prætereunte Diomede fecerit: siue q; operientes caput se humiliore diis redderent: quam rem pluribus rationibus explicat Plutarchus in problematis romanorum. Aperta palluit agna. q; scilicet fibræ nihil portenderent. Varicosus. uarices in cruribus uiro tantum mulieri raro: Celsus scribit præ nimio pondere nasci uarices: aut si stantes poplitibus innixi fuerimus uaricosos fieri. Haruspex. ab haruga hostia: haruga uero ab hara pro stabulo deriuatur: quare præcipalitate ratione primam corripit: q̄q̄ grāmaticus quidam de quātitate syllabæ præcipiens ab ara fieri uelit: nec principalis naturam seruat.

Varices

Haruspex
Haruga
Hara

paludamentū
Cometæ Paludatis. paludamento indutis: militaria omnia ornamenta paludamenta dici posse Festus scribit. Instantem cometem. imminens exitium minantem: Cometæ crinitum sidus: quod nostri crinitas appellauere: horrentes crine sanguineo: & comarum modo in uertice hispida: terrificum q; est magna ex parte sidus: atq; non leuiter piatum Virgilius. Non diri quotiens arsere cometæ. Et alibi. Cometæ sanguinei lugubre rubent. Quosdam facit ire niphatem Niphates Armeniæ mons habetur: ex quo auctore Strabone Tigris nascitur: sed hac in parte pro monte flumen posuit: quem inundasse ait. Conchas. solium in quo lauari in balneo solebant cōchas hic appellat. Gaudet magno sudare tumultu: Cum lassata graui ceci. brachia massa. in balneis uariis circūsonabat clamor. Nā sudaturi: auctoribus Celso & Paulo se exercebant: nunc grauiora onera ferendo: nunc alteres rotando: quam item rem Seneca epistolarum. vii. significat hæc scribēs: supra ipsum balneum habito: propone nūc tibi omnia genera uocum: quæ in odium possūt inducere aures: cū fortiores exercentur: & manus plumbo graues iactant: cum aut laborant: aut laborantem imitantur: Ergo graui massa: alterē accipe: Nā alter siue alteres quantum in antiquo ethymologico græco legi: ex plumbo massa quædam erat: qua ad exercenda corpora in gymnasiis utebantur ab αλλομα: quod est salio: Nam circūducebant alteres: dū saltando se exercebant: Vnde Iulius pollux gymnasiorum instrumenta enumerās hæc ait. καίνονεωσ σπυρις και αληρες θι τροχοι και δισκοι: hoc est pulueris sportula: alteres: trochi: & disci q; aut i balneis alteres haberēt: atq; iactaret ostendit Martialis de philenide dicēs. Alteres facili rotat lacerto. Et de altere idem scriptor.

Niphates

Alteres

Aliptes Quid pereunt stulto fortes altere lacerti Exerc& melius uinea fossa uiros. Cristæ digitos ipressit aliptes. In balneis unctio fiebat iussu Aliptæ: qui item alas uellebat: nec unq̄

Jerg.

Var.

tacebat: auctore Seneca: nisi aliū pro se dum alas uellit clamore coegisset: ergo femur domiæ: id est ipsam dominā exclamare coegit: aut illud extendendo: aut pillos uellendo. Oenophorum. uas ad uina ferenda. Persius: Oenophorum aptans. Rabidā facturū orexim. pro uomitu hac in parte uidetur posuisse orexim: cum apud græcos quorum est dictio: orexis appetitū significet: nisi forte prouocari uomitum ex potu uelit: & inde appetitum nasci: Nam uino precioso sumpto nauſia cohibetur: & appetitum suscitatur. Horatius. Vel q; fluentem nauſeam coerceat. metire nobis cecubum. Martialis. atque ab eo quod sequitur: id quod præcedit positum fuisse accipiamus ωπεγομα: latine est appeto: inde orexis appetitus: quidam orexim latinam uocem existimantes ridiculam etymologiā: quasi ab ore exiēs græcæ dictioni dedere. Luto intestino. non absonum foret luto p luteo positum dicere: quasi sanguine per uomitum emisso: quando Virgilius scribens. Croceo mutabit uellera luto: pro luteo posuerit. Laboranti poterit succurrere lunæ: Vt uerbis Plinii utar: misera mortalitas uelut mortem siderum pauens: deliquo solis in luna: ueneficia arguente: ob id crepitu dissono: auxiliata est: ergo ui & copia uerborū una mulier laboranti lunæ ex eclipsi succurret: utpote dissonum immitata æris crepitu ne carmina sentiantur. Crure tenus medio tunicas succingere deb& tunicis hoc modo succinctis: uiri incedere solebant: quam rem Quintilianus de oratoris habitu loquēs sic notauit. Tunicæ prioribus oris isfra genua paulum posterioribus ad medios poplites usq; perueniāt. nam infra mulierum est: supra ceturionum. Horatius item malchini mollicie taxans tunicis demissis ambulare eum scribit. utpote delicati & mollis uiri habitum tenentē. Silvano porcum. huic deo sacrificium cæso porco mares faciebāt Quadrante lauati. hanc mercedem loturi mares perfoluebant. Horatius de stoico philosopho. Dum tu quadrante lauati Rex ibis Seneca in epistolis de balneis loquens. Cur enim exornaretur res quadrantaria & in usum non oblectamentum reperta. Cicero pro Celio: Nisi forte mulier potēs quadrantaria illa permissione familiaris facta erit balneatori: Torqueat enthymema. enthymema Quintilianus interpretante est omne quod mente concipimus. Et q̄q̄ latinorū quidam commentum & commentationē appellauerunt enthymema: Tamen melius uerbo utimur græco. Curtum. quia imperfectum syllogismum enthymema quidam dixerunt. Sermone rotato. c. i. spo & celeri uerborum modulo. Palæmonis artē grāmaticā itelligit cuius artis celeberrimus fuit scriptor. Quintus rhemius palæmon Vincētinus gener arrogātia tāta: ut secūnatas & pituras lras diceret: Atque de se diuinasse Virgilius: cum dixit. Tantum uicine palæmon.

pers

Verg.

Orexis

Auxilium lunæ

Tunicæ

Quadrans
Quadrantaria

Enthymema

Q. Rhenius
Palæmon

Verg.

Antiquarii

Cacozelos

Smaragdus

Elenci

Plinius
Seneca

Popeanum
Foliatum
Petalium

Tectorium

Lac asinae

Ut uidelicet poetarum aliquando arbiter foret: hunc tradit Quintilianus uocabulum: siue appellationem nominis subiecisse: tanquam species eius. Ignotoque mihi tenet antiquaria uersus. Antiquarii erant qui uerba ab usu remota: & commentarios pontificum: & uetustissima foedera: & exoletos scrutati auctores: ex his ea contrahebant: quae non intelligerentur: hincque ut Quintilianus irridet: famam eruditionis affectabant: ut quaedam soli scire uiderentur: Cacozelos autem & antiquarios: ut diuerso genere uitiosos: pari studio spreuisse legimus Augustum Caesarem. Opicae balbutienti & frementi magis quam loquenti. Virides gemmas. Smaragdus intelligit. Nam ut ipsius Plinii uerbis utar: herbas quoque uirides frondesque despectamus: smaragdus uero tanto libentius: quoniam nihil omnino illis comparatum uiridius uiret. Elencos. Plinius proceriores uniones elencos priscos appellasse scribit: factigata longitudine: alabastrorum figura: in pleniore orbe desinentes: hos digitis suspendere: & binos: ac ternos: auri bus foeminarum gloria est: Sed & Seneca in. vii. de beneficiis: in furorem mulierum haec scribit. Video uniones: non singulos: singulis comparatos: iam enim exercitatae aures oneri ferendo sunt: iunguntur inter se & insuper aliis binis superponuntur: non satis muliebris infania uiros subiecerat: nisi bina ac trina patrimonia auribus singulis pepere dissent. Panetumet facies. solebant feruenti pane: formae gratia: faciem fouere. Popeana: unguenta: ab auctoris nomine dicta: Et forsitan a popea Neronis uxore. Foliatum. nardinum siue foliatum unguentum: quod Plinius constare scribit omphatio: balamino: iunco: nardo: amomo: myrra: balsamo: hoc petalium Plautus appellat. Graciles, macilenti & tenues: puto respexisse ad nardum indicum: quod eodem scriptore tradente: praecipuum erat infoliato. Tectoria. a tegendo tectorium: & idest quod parietibus: aut pauimentis inducitur ad splendorem: quod lacte & croco quidam subigebant: ut in naturali legimus historia: ergo fucata mulier accedens ad moechum superinductum: tectorium deponit. Lacte. ad id respexit: quod legitur apud Plinium: hoc est cutem in facie erugari: & tenerescere: & candorem custodiri lacte asinino: notumque quaedam quotidie se pringentis: custodito numero fouere. Popea hoc uxor Neronis principis balnearum quoque sic folio tempato: asinorum gregibus ob hoc eam comitantibus. Libraria. quae praerant partiendis pensis Colmetae. ornatores: fit autem a κοσμηω quod est orno. Flagellis. quibus tortores noxios cedebant: locusque destinatus his erat: quam rem Martialis innuit: cum ait: Hic ubi pendent flagella tortorum. Pictae uestis considerat aurum. pictae uestes iam apud Homerum

fuisse scribit Plinius: Vnde triumphales natae: ac facere id phryges inuenerunt: ideoque phrygioniae appellatae sunt: & phrygiones quoque acupingunt: de quibus intellexisse uidetur Virgilius: cum dixit: Fert picturatas auri sub tegmine uestes. Possumus tamen & hic attalicas uestes intelligere: Nam aurum intere. In eadem Asia inuenit Attalus Rex: unde nomen attalicis. Longi relegit transuersa diurni. solebant domini a seruis domesticis hora fere tertia: rationes illorum accipere: Verberibus peccata corrigentes: quam rem in spanio Seneca notat. Audio inquit circa horam tertiam noctis flagellorum sonum: quae quid faciat: dicitur rationes accipere: Ergo mulier imperiosa longi diurni delicta recognoscens: seruos durius caedebat. Transuersa. peccata quae transuerso calamo notabantur. Horatius. Allinet atrum transuerso calamo signum. Aut apud Isiacae potius sacraria lenae. Isidis templa intelligit: in quibus adulter cum amica constituere solebat: ad quae item Ouidius a mantem mittit iuuenem hoc uersu. Nec fuge niliacae memphitica templa iuuencae: Multas illa facit: quod fuit ipsa ioui. Et Iosephus tradit paulinam quandam genetisam: & pudicam alioque matronam: nouo commento religionis: a sacerdotibus Isidis elusam. Nam simulato per noctem colloquio cum Osiride: recepta in aede mulier: ab iuene: qui deum simulabat: compressa fuit: qui cum petulantius matronae incastum opprobriasset: illa rem omnem marito aperuit: qui dolum mox Tiberio detulit: Vnde supplicio affecti sunt sacerdotes: simulacro isidis in tiberim precipitato: ac iuene trans mare relegato. Psechas. sumptum ancillae nomen de metamorphosi Ouidii: Psechas enim dianae fuit ministra: quae loturae deae uestes ex cepit: fitque a uerbo graeco ψεκαζειν quod est latine refrigerare & irorare. Et uoluit in orbem. reuoluuntur in orbem: & annuli formam: muliebres capilli. Martialis. Vnus de toto peccauerat orbe comarum. Anulus: incerta uix bene fixus acu. Et Seneca in desidem quorundam occupationem sic declamat. Quo modo excandescunt: siquid ex sua iuba decisum est: siquid extra ordinem iacuit: nisi omnia sua in anulos reciderunt. Cessat acu. mulieres post acum ad lanificium se conferebant. Emerita. uacatione habente. Censebunt. sententiam ceu in re graui dicent. Andromachen a fronte uidebis. longissimam fuisse Andromachen Ouidius significat his uerbis. Parua uehatur equo: quae erat longissima nunquam Thebais hec oreo iuncta resedit equo.

Phrygiones

Attalicae

Seneca

Nouum comentum in matrona Panlina

Psechas

Anulus

Andromache

Veru

hor

omid

omid

omia

Mar

f

Cothurnus

Ergo nixā cothurnis mulier a fronte: quāvis sit breuior pygmeo: par ta men uidetur andromache. Cothurnis, muliebre & altius calciamē tum ex suberis cortice confectum hoc in loco cothurnus significat.

Bellona ifis & cibile idē

Grauis est rationibus, subaudi domesticis. Nam impēdia uxoris rationem familiarem pregrauant. Ecce furentis bellonæ matrisq; deum chorus intrat, ex Apuleii sententia eadem erat dea cybele bel lona & Ifis: idemq; sacerdotes trium dearum sacra peragebāt. Recte itaq; eundem matris deum bellonæ & ifidis chorus inducit: quē su perstitiosa foemina anxie sectatur: Martialis quoq;. Furētis bello næ, in sacris bellonæ ipsi sacerdotes non alieno: sed suo cruore sacri ficabant: sectis nāq; humeris: & utraq; manu gladios districtos exerē tes currebant: & uelut insani efferebantur: quam turbam Martialis entheatam idest phanaticā appellauit. Matrisq; deum, hoc est cy beles: cuius sacerdotes amputato uirili sexu: tū furore perciti muscu los cultris concidebant. Semiuir, i. gallus: qui nec uir: nec foemina erat. Rapta secuit genitalia testa, i. naturali legitur historia: samia testa: sacerdotes matris deum: qui galli uocentur citra perniciem ui rilitatem amputare: quam rem Martialis betico gallo opprobrat sic dicens: Abscissa est quare samia tibi mentula testa: Si tibi tam gratus betice cunnus erat.

Samia testa

Tyara, pileus & sacrum gestamen: quod Virgilius masculino ge nere protulit. Sacerq; tyaras. Grande sonat metuiq; iub& septēbris & austrī Aduentum. Galli per urbes discursantes cruentis membris: propalam talia uociferabantur: quæ omnia Seneca in libro de beata uita: sic irridet. Cum sistrum aliquis concuciens: ex imperio mentiē tū aliquis secandi lacertos suos artifex brachia atq; humeros: suspē sa manu cruentat: cū aliqua: genibus per uiam repens: ululat laurūq; linteatus fenex: & medio lucernam die preferens conclamat: iratū ali quem deorum, concurritis & auditis: ac diuinum esse eum: inuicem mutuum alentes stuporem affirmatis. Centum lustrauerit ouis. Apuleius in ultimo metamorphoseos tradit: Sacerdotes Ifidis in pu rificationibus: teda ouis & sulphure uti solitos: Vnde Lucianus i dia logo q; inscribitur τυραννος hoc est tyrānus: oua appellauit lustra lia: centum igitur oua in expiationem: atq; purificationem petit: De lustratione huiusmodi hæc Ouidius in arte. Et ueniat quæ lustrat anus lectumq; locumq; Præferat & tremula sulfur & oua manu.

diuatio gal lorum

oualustralia

Suidas

Xerampelinas, has uestes atrabaticas inuenio latine appellatas: his uerbis apud Suidam. Diebus festis & in uictoria aut astātibus le gatis i duebantur tunicas & chlamydes auro: ac purpura uariatas: aut alio quouis modo preciosas: in quotidianis uero cōuētibus xeram

Mar. Verg

omd.

pēlinas: sic a colore dictas: quas uocabant atrabaticas: de colore uide licet atrum. n. nigrum uocat: Vnde conuicimus xerampelinas nigras fuisse: non autem uirides: ut quidam somniant. Ter matutino ti beri mergetur. mane aqua tiberis se perfundentes expiari credebant Perlius. Hæc sancte ut poscas tiberino in flumine mergis Mane caput: bis terq; & noctem flumine purgas.

Xerāpelinae Atrabaticæ

Totum regis agrum, martium significat campum: Nam pulsus re gibus: cælisq; cōiuratis: Tarquiniorum ager populo datus: & dictus est martius. A meroe portabit aquas. Meroe insula quā nilus suo ambitu facit: hanc equinoctiali suppositam calidam appellauit: Et quia in templo Ifidis (Vt scribit Seruius) aqua sparsa de nilo esse di cebatur: quā plerūq; simulata foret: & non uera: inulier sacris dedita usq; a meroe aquam referebat. Quæ proxima surgit ouilia. Ouille accipit pro campo Martio: ubi erant septa in quibus comitorum tē pore populus claudebatur: Ouidius in fastis: Est quoq; quo populum fas est includere septis: Lucanus item exponente Seruio: ouilia pro campo posuit: cū dixit. Et miseræ maculauit ouilia Romæ. Campo itaq; Ifidis ædem proxi mam fuisse accipere debemus. Grege linigero. Ifiaci lino tecti ice debant: quotiens sacra ifidis celebrarent. Ouidius. Nunc dea linigera colitur celeberrima turba. Et Martialis. Linigeri fugiunt calui sistrataq; turba.

Ouilia

Ifiacorum habitus

Suetonius de Othone. Sacra etiam ifidis: sæpe i lintea: religiosaque ueste propalam celebravit. Et grege caluo, derafis capitibus: sacer dotes quæsituri apim bouem merebāt (Vt tradit Plinius) & Lampri dius de comodo hæc ait. Sacra ifidis coluit: Vt & caput raderet & a nubim portaret: sed Ifiacorum habitum: & ifidis pompā sic describit Apuleius in metamorphoseos libris. Tunc influunt turbæ: sacris di uinis iniciatæ: uiri foemīaq; omnis dignitatis: & omnis ætatis linteæ uestis candore luminosi: illæ limpido tegmine crines madidos obuo lutæ: hi capillum derafi funditus uerticem prænitentes. Subiūgit itē quinq; fuisse antistites: quorum primus lucernam claro premicantē porrigebat lumine. Secundus ambabus manibus gerebat altaria. Ter tius palmam attollebat auro subtiliter foliatam: nec non mercuriale etiam caduceum. Quartus aureum uasculum i modum papillæ ro tundatum: de quo lacte libabat. Quintus auream uannū: aureis con gestam ramulis: tum prodibant anubis attollens canis ceruices ardu as: & bos apis in erectum leuata: hoc autem sacrum qui cupit cogno scere: eundem legat auctorem. Plangentis populi. Lactantius hæc de Ifide scribit: Ifidis ægyptia sacra sunt: quatenus filium paruulum uel perdidit: uel inuenit. Nam primo sacerdotes eius deglabrato

Apuleius

Antistite & pōpa Ifidis

Anubis bos apis

Glabri sacer dotes ifidis

corpore sua pectora tundunt: sicut ipsa: cum perdidit fecerat: deinde puer producit: quasi inuentus: & in lætitiā luctus ille mutatur.

Anubis Currit derisor anubis. Diodorus refert unū ex comilitonibus osi ridis: anubim dictum fuisse: qui galeam tulit caninam: Vnde & lator anubis apud Virgilium: quem derisorem superstitionis scemice dicit. Festis obseruandisq; diebus, per nouem dies sibi mulieres a uiris temperabant: dum Isidi sacrificarent Propertius. Cynthia iam noctes est operata nouē. **Argentea serpens**, aut aspis in cymbii anfulis insurgens: & arduum caput extollens ceruicibus late tumescentibus, aut ea serpens: de qua Ouidius in amoribus de pō pa isidis loquens: hæc scribit. Pigraq; labatur circum donaria serpens: Et comes in pompa corniger apis eat.

Popanon Tenui popano, popanon placente genus: qua in sacrificiis: auctōr polluce utebantur: huius dictionis usum habemus frequentem apud Aristophanē: sunt qui deducāt popanō a uerbo græco κοπτω: quod est icido: ut popanō quasi κοπωνον uel πεττω το χονευω Cogitatus, seductus & mercede placatus: ut illud Periti.

Solymæ hierosolymæ Quæ nisi seductis nequeas comittere diuis, Legum solymarum Solymæ hierosolymæ postea dictæ fuerunt longe clarissima: Vt ait plinius: Urbium olim fuit orientis: Solymas Tacitus existimat a solymis appellatas. Solymi & enim gēs fuit uel homeri carminibus celebrata: Sacerdos arboris, aut quia siluā icolebant iudæi: aut quia ad arborem sacra faciebant. Armenius, ab armenia: quam duplicem geographi tradunt maiorem scilicet & minorem. **Comagena** Comagenus, comagena pars Syriæ inter montem taurum & Euphratem sita: in qua scribit Plinius repertum adipem anserinū: in uase æreo: cum cynamo niue multa obrutum: ac rigore gelido maceratum: ad usum præclari medicaminis, quod a gente dicitur comagenum. A fronte relatum hamonis: In lybia cyrenaica oraculum erat hamonis muneribus opulētum: & ueritate sortium celeberrimū. Nam illud consulturi populi frequentissimi adibant. Colebatur iupiter in arietis formam: sed umbilicum gemmis & auro (Vt ait Curtius) coagmentatum: aurato nauigio sacerdotes gestabant: multis ar genteis pateris ab utroq; nauigii latere pendentibus: sequebantur matronæ uirginēq; patrio more inconditum quoddam cāmen canentes: quo propitiari iouem credebant: ut certum redderet oraculum.

Cur cessent oracula Delphis oracula cessant, cur delphica cessauerint oracula, Lucanus hæc scribit, Sed siluit postquam reges timuere futura: Et superos uetere loqui, Quidam in Nerōnis impietatem referūt:

cuius iussu delphici apollinis templum sit euersum. Cicero autem in diuinatione tradit: ideo euanuisse delphicum oraculum q̄ exhausta sit cælestis cuiusdam spiritus uis: quam sententiā idem Lucanus sequitur: uel q̄ incendio templi: quod a Gallis patratum fuit: spiritus diuinationis sit extinctus: Plutarchus specialem composuit libellū: quem inscripsit περι των εκλελοιπο των χρησθηριων: hoc est de oraculis quæ defecerunt. Magnus ciuis obit & formidandus othoni, Ptolemeum mathematicum: hic significari arbitror: qui ut Tacitus scribit promiserat othoni in Hispania eum superfuturum Neroni: & postquam ex euentu fides euenit: coniectura iam: & rumore: senium galbæ: & iuuentam Othonis computantium persuaserat fore: ut imperium ascisceretur. Quare Otho peritia & monitu factorum: & cupidine ingenii humani libenter obscura credidit: & de nece Galbæ cogitauit: nec defuit Ptolemeus sceleris instigator. Hæc Suetonius Seleu cū præmonuisse scribit. Sonuit, hoc est si manicas gestauerit uinctus. Seripho, sariptus una sporadum in mari ægeo, quæ a deo petrosa est ut illi opprobretur hoc fuisse passa q̄ perseum nutriuerit: qui Medusæ capite illuc allato in lapides conuertisse dicat. Hæc Eustathius: in has insulas deportabantur plerunq; nocentes.

Ictericæ matris, icteron patientis. Est autem icteros: auctore Paulō morbus: cum per totum corpus bilis suffunditur: quæ interdum nigra: interdum flaua est. Hunc morbum Plinius regium appellat: quem præcipue in oculis mirari ait tenuitatem illam desitatemque tunicularum felle subeunte: hunc eūdem regium uocauit Varro: q̄ nullo præcipue curaretur. Cornelius & Apuleius Auriginem & Auriginosum hominem dicunt. Ast Marcellus arquatum a colore uide licet cælestis arcus. Sed ictericus ab ictero nascitur. Est enim icterus auis: quam latine galbulam Plinius appellari existimat: de qua hæc legimus.

Galbula decipitur calamis & retibus ales Turget adhuc uiridi cum leuis uua mero.

Tanaquil tua, non simpliciter hic Tanaquil accipiatur pro qua cunq; uxore astrologos consulenti: sed occultior sensus subest: Nam morem nubentium respexit: quas domum mariti ingressuras dicere iubebant tradente Plutarcho. Vbi tu Caius: ego Caia: siue ut ostenderent pariter utrumque imperaturum: quasi sit: ubi tu dominus: ego domina: Siue magis propter Caiam Ceciliam honestam sane mulierem ac bonam: quæ Tanaquil dicta est: Tarquinii uxor: Hæc tantæ probitatis fuit: ut id nomen boni ominis causa frequentarent nubentes: Ergo hic erit sensus. Tua Tanaquil: quæ uetere instituto & bono nubentium omine pari cum potestate in domum tuam uenit de uita

Plutarchus

Ptolemæus

Otho Galba

Icteros Paulus

Arquatus Ictericus

Caius

Tanaquil

mid.

Ephemeris

annisq; tuis primum inquirat Pinguia succina, hanc gemmam (ut Plinius scribit) arboris succum esse etiam prisci nostri crediderunt ob id succinum appellantes: Igitur a succo succinum deriuatur. Ephemeridas, annotationes eorum: quae per quaque diem accidunt graeci ephemeridas uocant: Nam medici (ut in naturali legimus historia) cautius religiosiusque ad siderum ex ephemeride mathematica cibos dabant: horasque obseruabant. Ephemeris uero latine diarium dicitur Ouidius autem in amoribus Tabellas ab amica remissas sic execrat.

Inter ephemeridas melius tabulaeque iacerent: In quibus absuntas fletet auarus opes.

Thrasylus

Thrasyllo, dion scribit Thrasyllo Astrologo Tyberium in primis confisum: quod is ad astrologiae disciplinam natus esset: per quem sibi: & Lucio atque Caio quid fata portederent: cognoscebat: fertur olim statuisse: Tyberius: quem Rhodum secessisset: eum muro deicere: quod is solus secretorum eius conscius esset. Ergo cum Tyberius forte perturbatum uidisset Thrasylum: quae si uel contraeae frontis causam: Cumque respondisset imminente periculo se obturbari. Admiratus Tyberius non ausus est id exequi quod mente cogitasset: adeo omnia per scientiam Astrorum nouerat Thrasylus: ut cum olim nauim a longe uidisset a matre: & ab augusto nuntium de reditu in urbem ferentem omnia praedixerit. Quaecumque nauis nuntiatura erat.

Collyria Petosiris

Collyria, medicamina sunt collyria: quae priuatim oculis adhibentur: dicuntur autem collyria a graeco κολλυρια quia truncata & imperfecta sint. Horatius. Oculis collyria lippis. Columella uero Collyria immittenda aluo bouis truditate laborantis tradit. Petosiris, Astrologus nobilis genere aegyptius fuit Petosiris: eius rationem Astronomicam Plinius affert in septimo naturalis historiae. Durat ea ratio: quam petosiris ac Necepsos tradiderunt: & trimorion appellarunt a trium signorum portione: qua posse in Italiae tractu centum uiginti quattuor annos uitae contingere apparet. Spatium iustrabit utranque metarum. Metae in medio circi sitae erant. circa quas (ut ait Varro) circensis pompa & equi currebant: sed circum diuinatores frequentabant: Vnde fallacem circum in sermonibus dixit Horatius

Trimorion

Meta Circus

Ducet sortes, oracula sumet. Frontem, ex fronte futura pluri mi praedicebant: cuius artificii metoposcopi uocabantur. Nam μετοσκοπος frons σκοπος inspector: hic legimus apud Suetonium: metoposcopum a Narcisso Claudii liberti adhibitum: ut britannicum inspiceret constantissime affirmasse illum quidem nullo modo. Caeterum Titum qui prope astant utique imperaturum: Quam Plinius in trigesimo quinto ex facie diuinatorem metoposcon appellat: his uer

Metoposcopus

bis. Quendam ex facie hominum addiuinante: quos metoposcos uocant. Ex his dixisse: aut futurae mortis annos: aut praeteritae. Corrigaturque dictio. Nam legitur metopus. Manum, propter chiro mantiam. Popyisma roganti. popyisma crepitus est illisae manus: si concaua fuerit. Sed proprie sibilus & pulsae ceruicis equinae plausus: de quo Virgilius. Et plausum pulsae ceruicis amare. Martialis. Velut uitium notauit in galla popyisma. Vtpote insulsum coeuntiu crepitum. Ait enim.

Quis nam ferre potest fatui popyismata cunni? Cum sonat hic: cui non mentula mensque cadit.

Publica fulgura condant. scribit Seneca priscos Romanos: cum crederent nisi fato fulmina non decidere: caesis hostiis extructisque aris: adhibito sacerdote: uelut in procurationem malorum illa condere: istum uero fulmine locum: & hostiis expiatum: bidental dixere. Peritus.

Triste iaces lucis euitandumque bidental.

Publica, autem ad differentiam priuatorum dixit: de quibus idem auctor in secundo naturalium quaestionum haec tradit. Priuata enim fulgura negat ultra decimum annum. publica ultra tricesimum posse differri. Plinius item de fulminibus: Caeterum existimant non ultra decem annos portendere priuata: praeterquam in patrimonio primo facta aut natali die. publica non ultra trigessimum annum: praeterquam in deditione oppidi. Plebeium in circo positum est & in aggere fatum. In circo iam diximus sortes dari. Aggerem uero intelligi Tarquinii: de quo haec Plinius in descriptione Urbis Romae. Clauditur ab oriente aggere Tarquinii superbi inter ipsa opera mirabili: namque eum muris aequauit: qua maxime patebat aditu plano. caeterum munita erat praecelsis muris: aut abruptis montibus. Sensus igitur erit plebei & infimae sortis: aggerem Tarquinii & circum petunt: ut ab auguribus fatum suum discant. Potens autem & opulenta foemina externos augures atque haruspices consulit. Falas, falae dictae (ut ait Festus) ab altitudine a falando: quod apud Etruscos caelum significat. Nonius uero turres ligneas interpretatur. & falae in circo apud ueteres propter spectatores eligis erigebantur. Nos hac in parte per falas spectacula & metas intelligimus: quae olim lignae & mirae altitudinis fuerunt.

Delphinorumque columnas, Ioannes Cassiodorus scribit in circo Euryppum in gyrum actum fuisse: quod & Suetonius innuit: reddebatque imaginem uitrei maris: in quem delphini aequorei influebant: Vbi item erant obelisci: & in primis ille magnus: quem diuus Augustus in circo magno constituit continentem rerum interpretationes

Popyisma

Mar.

Bidental

publica fulgura Priuata

Falae

Delphinorum columnae

f iiii

uates i circo

Philtia

Furor caligula

claudii mors

Traduco

Dion

philosophia ægyptiorum: per delphinorū itaq; columnas obeliscos accipimus: circa quos delphines per euryppum agerentur. Et hic sēsus mediocris mulier in circo uates consulit: qui metas spectacula & delphinorum columnas frequentabant. Nam uates & sacrificulos circū frequentasse scribit Liuius: abs quo sæpe pulsi fuere. Transeo suppositos. per occupationem in eas inuehitur: quæ ad eludendos maritos ementito partu aliunde petitos pueros supponebant. Spurcos lacus locus in quem pueri incertis nati parentibus exponebantur: sēsus igitur erit: Vota in suscipiendis filiis decepta ad spurcos lacus feruntur: ex quibus clam accersiti infantes: uelut suppositi nouo mulierum commento generosis familiis inseruntur magnas hæreditates adituri. Pontifices falsos. quia tantum falsi ex nobilibus creabantur. Secretum mimum. habet fortuna pro mimo theatri infantē fortunatum sane: quo secreto se plurimum oblectet: & quæ summo studio in magnis opibus foueat. Magicos cantus. incantamēta & carmina. Philtia. græce latine amatoria: quæ ad conciliandū amorem ualent: qui potius moribus & forma parari deberet. Nam ut nobilis poeta dixit.

Philtia mouent animos uimq; furoris habent. Thessalia. quia in thessalia mulieres erant ueneficiorum peritissimæ. Et solea pulsare nates. Sic Persius. Solea puer obiurgabere cubra. Et illud Terētiū fere in hunc sensum accipi potest: commitigari uideam sandalio caput. Auunculus ille Neronis. caligula germanici filius & agrippinæ frater: quæ mater Neronis fuit (Vt Suetonius refert) a cesonia uxore amatorio medicamento potionatus est: Vnde i furorem uersus fuit: incitabantur insomniis maxime: neq; enim plusq̄ tribus horis nocturnis quiescebat: ac ne his quidē placida quiete: sed pauida miris rerum imaginibus: ut qui inter cæteras pelagi speciem colloquētem secum uidere uisus sit: nec immerito ualitudine mētis diuersissima in hoc homine uitia apparuerunt. Frontem pulli. hippomanes significatur. Nam ut diximus in fronte equini pulli inhæret. Agrippina boletus. medicato boleto Agrippina maritum claudium interemit: cuius mors non adeo pestifera urbi fuit: q̄ caligulæ furor: qui in rabiem actus plurimos senatores & equites sustulit: amicos interfecit: clades publicas exoptauit. Tremulum caput. Claudium (Vt scribit Suetonius) remisit quid uel serio agētē: multa dehonestabantur risus indecens: ira turpior spumante rictu humentibus naribus: plestra linguæ titubantia: caputque cum semper: tum in quantulocūq; actu: uel maxime tremulum. Descēdere iussit in cælum. Dion scribit Agrippinam & Neronem in Claudium defunctum ea omnia cō-

tulisse quæcunq; olim augusto collata fuerunt: eumq; ausi sunt fletis flere lachrymis quem peremerant: & hunc in cælum tulerūt: quæ ex conuiuio clam extulerant: quo nomine non indignum memoria uerbum reliquit Nero: Boletum deorum cibum esse dictitans: q̄ scilicet Claudius per boletum deus factus esset: Ad quod uidetur mihi alludere poeta in hac parte: declamauit autem a contrario ex imitatione Virgillii: qui dixit.

Toto descendit corpore pestis.
Nam cum ignis ascendat: atque in cælum ascendatur descendere a contrario posuerunt. Adipata: pinguis ientacula: quibus primum soluitur ieiunium. Martialis.
Surgite iam uendit pueri ientacula pistor:
Cristatæq; sonant undiq; lucis aues.

Papas. grandior aliquis natus: qui dignus sit honorifica hac appellatione: qua filii ad parentes usi sunt. Nam papas uenerationis est nomen a Syracusiis tractum: apud quos pas pater dicitur: & per geminationem papas. Sophocleo hiatu. magnitudine & elegancia tragediæ sophoclis: qui inter omnes tragicos poetas eminentissimus floruit historiæ tradunt obsidentibus athenas lacedæmoniis Lysandrum eorum Regem liberum patrem persæpe admonuisse pateretur huic mari delicias suas: Vnde cum Rex requisuisset: quis supremum diem athenis obisset: intellexissetque Sophoclis mortem. statim pacem feneri dedit. Montibus ignotum rutilus cæloq; latino. quia ædes priorum filiorum & domesticorum mortes ueneficio patratas in Italia non legimus. Sed clamat pontia feci confiteor: hæc crudelis & impia mater filios duos ueneno necauit: Vt scilicet licentius libidini indulgeret: quod scelus impietatem notās in galla Martialis hoc epigrammate tetigit.

Cum placeat phileros nulla non dote redemptus
Tris pateris natos galla perire fame.
Præstatur cano tanta indulgentia cunno
O mater qua nec pontia deterior.
Pontio meminit Cornelius Tacitus interfectæ ab Octauio sagitta: dum uiro necato ei nubere uellet. Colchide. medea: quæ spectante uiro Iasone filios dilacerauit. Progne: quæ filium ithym: ut scelus mariti ulcisceretur: obruncauit: & Tereo epulandum apposuit.

Sana facit. nullo grauiore animi affectu uexata. Subeūtem fata mariti Alcestem. Admethus Thessaliæ Rex: cū iam ingrauescente morbo deploratus iaceret cōsulto oraculo didicit: uitā recuperari posse

Claudius in deos

Boletus deorum abus

Adipata

Papas

Sophocles

Pontia

Admethus

Alceſtis Si alius ſe uoluntariæ morti pro eo obiiceret: quod cum reſciuiſſet Alceſtis uxor ultro fato ſuo mariti fatum promouit: Vnde & apud græcos prouerbiū extat *αλιγιδος ανδρα*: hoc eſt alceſtidis uirilitas: de fortibus dictū: de hoc factæ fuerunt tragœdiæ: quæ quæ totidem patrueles eorūdemq; maritos prima nocte coniugii iter emerunt. Eryphile. hæc Amphiarai uxor latentem maritum ne in bellum thebanum prodiret auro capta polynici quærenti manifeſta uit. Vnde in bellum ire coactus hiatu terræ abſumptus eſt. Clytemneſtram. quæ maritum Agamemnonem de bello troiano reuerſum ab ægyſto adultero tolli curauit. Pulmone rubetæ. ex qua uenenū conficitur præſentarium. Atrides. pro quocunq; marito ponitur. Nam Agamemnon Clytemneſtræ maritus Atræi filius fuit. Tindaris. clytemneſtra Tindarei filia Horatius. Diſſecuit medium fortiſſima tindaridarum.

Mithridatis Pontica ter uicti cautus medicamina regis. Mithridatis ſubaudi: qui (ut Plinii uerbis loquar) maximus ſua ætate regum omnium ante ſe genitorum diligent. ſtimus uitæ fuiſſe argumentis præterquam fama intelligitur uni ei excogitatum quotidie uenenum bibere: præſumptis remediis: ut conſuetudine ipſa innoxium fieret. Primo inuenta genera antidoti: ex quibus unum etiam nomen eius retinet: illius inuentum autumant: ſanguinem anatum ponticarum miſcere Antidotis: quoniam ueneno uiuerent. Ergo aut mithridaticum antidotū uſq; in noſtra tempora celebratiſſimum præguſtandum iubet: aut eam compositionem ſignificat: quam in ſæctuariis eiſdem regis de uicti. Gneus Pompeius inuenit in peculiari commentario ipſius manu ſcriptam: e duabus nucibus ſiccis: item ficis totidem: & rutæ foliis uiginti ſimul tritis: addito ſalis grano: Et qui hoc ieiunus ſumat nullum uenenum nociturum illo die. Ter uicti. a Sylla primum: tum a murena & lucullo demū a magno pompeio debellati: abs quo conſciſcere ſibi mortem coactus eſt.

Enarratio Septimæ Satyræ.

e **T** ſpes & ratio ſtudioſorum in Cæſare tantum eſt. Tertius ſatyrarum liber quātum colligere licet ex ueterum grāmaticorū diuiſiōe: i cuius præſa ſatyræ inopes & médicos fere eos oſtēdit: qui litteratorio

muſere uitam ſuam tuehtur: & hoc per auariciam tam præcipis q̄ diuitum qui litterarum ſtudioſos nullo munere proſequantur. Vnde poſſent uitam uel difficilem degere: immo hoc genus hominū quodammodo ſpernant: quo nomine bonæ diſciplinæ penitus peſſumiere: Quando ea ſit talium ſtudioſorum conditio. ut niſi a potentibus uiris foueantur corruant atque dilabantur. Vtitur autem in notando principe ironia plane diuina. In Cæſare. Domitiano ſubaudi:

Reſpexit. ceu deus. Nam dii reſpicientes rebus hominum fauere dicuntur. Precones. qui ad res emendas homines cogeant. Et hic quaſtus illiberalis erat: quod & notat Martialis.

Preconem iubeas uel architectum.

Gabiis. deſertis plane: in quibus nulla frequentia eſt populis: Machæra. gladii: & græca eſt dictio: poſuit autem pro gladiatore per tropum: qui dicitur metonymia: Tripodes. quibus uel delphica ſuſtinebatur uel merſa. Alcyonem bacchi. bacchus hic poeta fuit: qui fabulam alcyones ſcripſit: ſed duæ alcyonæ fuiſſe leguntur. Altera ceicis uxor: quæ uiſo cadauere mariti in littus eiectum ſe deiecit in mare: iuſſuque amphytrites in naues conuerſi ambo fuerunt: quæ mari per quattuordecim dies quieto foetificantes diebus nomē dederunt: quos *αικνοντι λαοσ ημερασ* appellat: a foetura uidelicet harum auium. Altera fuit Eueni fluminis filia: quæ poſtea Marpeſa: auctore Euſtathio dicta eſt: qui item tradit pro aue declinari Alcyon onis: pro muliere uero Alcyonæ nes: aſpiratione caret hæc dictio: quanuis Tortelius aſpirari præcipiat. Terea fauſti. fabulam quæ Fauſtus poeta de tereo conſcripſit. Qui philomelam progenes uxoris ſororem non ſolum uitauit: ſed & illi linguam amputauit. ne ſcelus prodere poſſet: quo tãdem cognito male interempto filio: & patri appoſito ultæ ſunt tereum: de hoc frequens agebatur tragœdia: Hoc fatius: q̄ ſi dicas ſub iudice uidi: quod non uidiſti. Melius eſt auctione & quaſtu ſordido uitam tueri: q̄ religionem testimoni contemneret: quod Aſiani faciunt. Nam minoris Aſiæ populis: nullam adhibendam fidem clamat Cicero pro Flacco Cappadoces: horum item ſemper leue fuit testimonium. Bithini. bithinia Regio minoris Aſiæ: quæ & pontus: auctore Euſebio: olim dicta fuit. Altera quos nudo tradit gallia talo. gallogræcos hic intelligere debemus quando & altera ſit gallia: ab illa quæ eſt in Europa: & gallogræcorum proprium fuit testimonia uenditare. Traducit. infames facit & deridendos: hoc enim ſignificat traducere Martialis.

Rideris multoq; magis traduceris aſer. Græce dicitur *προλαγματορειν*: hoc eſt i exēplū dā. Nudo talo. forſan p more gētis: quæ nudo talo ſcedat. Lauzq; momordit. lycophrō

Machæra

alcyonæ duæ

Alcyon
Alcyonæ

Aſiani

Bithinia

Gallogræci

Traduco

Δαφνηφοτος diuatores appellat: utpote lauz comedetes: Vnde & poetæ: uelut afflati numine laurum mordere dicuntur. Marito ueneris, periphraſis uulcani: qui pro igne accipitur. Teleſine, forſitã hic eſt: ad quem Martialis.

Quod mihi non credis ueteri teleſine ſodali.

Croceæ tabellæ, aut illitæ croco: aut colore croceo: Et imagine macra, poetæ macra & pallescenti effigie habebantur. Nã & ipſi ſtudio macilenti apparebant, Perſius.

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis.

Aede relicta, quia Apollo & muſæ præſentia erant poetarum numina. Ut pueri Iunonis auem, pauonem ſignificat: i cuius cauda Iuno a Mercurio interfecti Argi oculos locauit. Anabathra, gradus penſiles Δι α β α ρ α α π ο τ ο υ Δ υ α γ ο ι ν ε ι υ hoc eſt ab aſcendendo:

Orchestra, in orchestra honeſtiores ſedere conſueuerant: quam rem ſupra declarauimus. Nam ut ſcribit Iunior Plinius: frequenter recitabant carmina poetæ: Ad quæ audienda plurimos inuitabant: domoſq; conducebant. Cornelius item Tacitus maternum inducit ſic irridentem Cornelium Baſſum: ut cum toto anno per omnes dies magna noctium parte unum librum excudit & elucubrauit: rogare ultro & ambiſe cogatur: ut ſint qui dignentur audire: Et ne id quidẽ gratis. Nam & domum mutuatur & auditorium extruit: & ſubſelia conducit: & libellos diſpergit: & ut beatiffimus recitationem eius euentus proſequatur: omnis illa laus intra unum: aut alterum diem: uelut in herba uel flore præcepta ad nullam certam & ſolidam peruenit frugem. Reportandis cathedris, in quibus Viri egregii & dignitate præſtantes ſedere conſueuerant. Cacethos, malus mos: κακοσ enim malus mos. Ergo in corde, ideſt ambitione famæ laboranti. Publica uena, communi materia. Sic &. Triuiale carmen, tritam & uulgarem materiam ſignificat: utpote quod in triuiis cantari ſoleat. Cum dicit Horatius ohoe, uox baccantium: quata men Donatus ſatietatem ſignificari dicit. Eſt autem Horatianum carmen.

Quo me bacche rapis tui plenum?

Ohoe recenti mens trepidat motu.

Cyrræ nyſæque feruntur. Parnaſus in duo diuiditur iuga in helicon: ubi cyrra Apollini dicata: & cytherona: in quo nyſa baccho dicata habetur: quæ duo numina frequenter poetæ inuocãt. Lucanus.

Nec ſi te pectore uates

Accipio: cyrrea uelim ſecreta mouentem

Sollicitare deum: bacchumq; auertere nyſa:

Currus & equos facieſq; deorũ, hæc oĩa Virg. fixit i ornãdo turno:

Anabathra

Orchestra

Mos recitan
tiũ

Ohe
Parnaſus

Rutulũ cõfundat erinnys, iuſſu Iouis: uña dirãrũ ab inferis accitata in feralem & importunam conuerſa auem: obturni oculos uoluitans: illum obturbabat: quam rem negotioſus Virgilius: nec aſpicere nec ſcribere potuiſſet. A crinibus hydri, quos in caſſide Turni: ubi & chimera explendefcebat: idem poeta ſtetiffe decãtat. Surda nihil gerneret graue buccina, alludit ad illud: Tum uero ad ſonitum celerem quẽ buccina miſit. Antiquo cothurno, antiqua tragœdia

Rubrenus lappa, poeta hic: quãtum ex Iuuenale colligi poteſt: illius temporibus inops fuit & egentiffimus. Albiolos, diminutiũ ab albo. Nam albus tabula erat gypſata: i qua iudices notari ſolebãt & prætorum iura aſcribi: Pontifices item maximi in album: auctore Cicerone: annales reſerebãt. Lucanus, Melæ filius: diues ſane fuit Nam eius defunſti opes pater: auctore Eufebio: impetrauit a Nerone: qui poetam celeberrimum: tum emulatione carminis: tum magnitudine opum paſſus eſt dañnari. Hortis marmoreis, marmore in cruſtatis: uel frigoris captandi gratia. Martialis.

Quisquam picta colit ſpartani frigora ſaxi.

Vel uenustatis & ſuperbiæ: ac luxus gratia: & erit ſenſus: uelut pironiam. Lucanus ergo ſola contentus fama in hortis marmoreis manebit: nihil aliud curans quando gloria quãlibet magna: nihil plane ſiſi aliud fruſtus non percipitur. Curritur ad uocem iucundam & carmen amicæ Thebaidos, Statius ut ipſe de ſe i ſiluarum libris ſcribit: Neapolitanus fuit patre natus perquã docto Domitiano imperãte ſcripſit poemata: ac recitauit: tulitq; a Cæſare premia de carminibus: quæ Iuuenalis hac in parte ſatyrico ſale iſectatur. Fregit ſubſelia, crebra recitatione. Virgilius.

Et cantu querulæ rumpunt arbuſta cicadæ.

Paridi, pantomimo: qui domitiano gratiffimus fuit: & i hũc mortuum Martialis hæc ſcribit.

Quisquis flamineam teris uiator: Noli nobile prætereire marmor. Urbis deliciæ ſaleſq; nili: Ars & gratia luſus & uoluptas. Romani decus & dolor theatri: Atque omnes ueneres cupidineſq; Hoc ſũt condita quo paris ſepulchro. Intractam agauem, agauis fabulam nouam & nondum recitatam. Nam de pentheo & Agaue matre frequens facta fuit tragœdia. Ille & militiæ multis largitur honorẽ, militiæ honorem tribunatum: & præfecturam militum: quas dignitates ſæpe Cæſares petentibus pantomimis concedebant. Semestri auro, ſolebant in ludis: qui placuiſſent aureo annulo donari Afinius pollio ad Ciceronem. G. Cæſar ludis: quos gadibus fecit Herẽnium Gallum hiſtrionem ſummo ludorum die: annulo aureo donatum: In quattuordecim ſeſſum deduxit: Ergo paris annulo: q placuiſſent

Albus
Albioli

Lucanus

Statius

Paridis epi
gramma

Anuli dati

donabat: quo auro donatus est a Domitiano Statio: ut his uersibus ipse testatur.

Cum modo germanicas acies: modo dactylon sonantem
Prælia: palladio tua me manus induat auro.

Tu camerinos & bareas. curandæ non sunt nobiles familiæ a poetis nec generosa atria frequentanda: quædo histrio plura præstare possit quæ camerini aut bareæ: Pelopeia facit. thyestes post deuoratos filios oraculo didicit scelus fratris uindictari posse: si cum filia coiuisset & inde enim ultor nasceretur: mistus itaque filia ægistu genuit: qui Agamemnonem interfecit. Philomela. fabula de philomela: quæ Tereus uitiauit: in cuius sceleris ultionem uxor progne Thesum filium patri epulandum apposuit. Mecocnas. hic poetas studiose & ample fouit: Similiter Proculeius Fabius. & Cotta: de proculeio Horatius. Viuet extento Proculeius æuo notus in fratres animi fraterni: De Fabio Ouidius.

Maxime qui tanti mensuram nominis implet:

Et geminas animi nobilitate genus.

Qui nasci ut posses: quæque perire trecenti

Non omnes fabios abtulit una dies.

Ad hunc enim Fabium uelut ad poetarum studiosum sapissime idem scribit Ouidius: Et toto uinum nescire decembri. per decembrem mensem licentiam saturnaliorum licet & intelligere: quo tempore uino & alæ: indulgebant Romani Martialis.

Postulat ecce nouos ebria bruma sales. Et Horatius. Age libertate decembri. Sensus itaque hic erit. Utile tunc erat. Ut uis per saturnalia uinum non bibere: imo potius in studiis pallefcere. Quatum daret acta legenti. Asconius tradit scribam fuisse: qui uerba siue legis: siue actorum senatus: preconi subiicere: qui ea in populum promulgaret lectorum actorum scribam intelligere possumus. Sed genus ignauum quod testator gaudet & umbra. ignauum appellat historiographum: qui intra domesticos parietes: & sub umbra conscribat historias: at causidicum: qui in foro & uera pugna causas ageret laboriosum & industrium uocat: quæque ex patrocinio causarum uel tenuis ueniat utilitas. Creditor. is dicitur qui pecuniam credidit: qua plerumque abiurata cognitione prætoris repetebat. Quod autem Cicero ait Res agit per eosdem creditores: per quos cum tu aderas agebatur: non est ibi intelligendum de pecunia credita nomine prociui: sed creditores regios accipere debemus: qui ut in quadam epistola ad Atticum scribitur a parte pecunias suppeditabant contra Læulium. Ad dubium nomen. actoris aut rei: put iudices senserunt. Rus sati pone laetum concitare possumus Satus lacerta ditissimus fuit ut solus causidico cæsus superaret. Cose. duc. ex Ouidio locus apud quem in confessione ducit

Fabius

Saturnalia

Vnde ebrium
brumam dicit

Creditor

græcorum. Ajax causam agit petens arma patruelis Achillis: Dubia pro libertate. aut statum tetigit negocialem: in quo citra complexum personarum Quintiliano præcipiente causa tractatur: ut illud. Vtrum qui in assertionem est: liber sit: aut cum libertate agitur: quo iudicio: Ut Cicero in primo de Oratore scribit. Nullum grauius esse potest: ut cum quaeritur is qui domini uoluntate census sit: si non sit conditum iustrum: sit ne liber? & coniunctum ne. Bubulco iudice. rustico & imperito legum: utpote qui in agris uersatus fuerit. Nam ut Quintilianus scribit. Rura plerumque in decurias iudicem mittebat. Salarum gloria. oratum gradus ramis arborum & frondibus coronari consueuerat quotiens massent insignem lætitiæ. Siccus petasunculus. diminutiuum a petasone: Est autem petaso coxa porcina salita. Siccum uero petasonem: ut ingratum sperni debere docet Martialis: cum dicit.

Musteus est propera: caros nec differ amicos

Nam mihi cum uetulo sit petasone nihil. Et alibi.

Et pulpam dubio de petasone uoras. Et uas pelamidum. pelamides thynnorum genus. Nam thynni cordile primum: limose uero: aut e luto: pelamides incipiunt uocari: & cum annum excessere tempus thynni pelamides autem απὸ τοῦ πηλου. i. a luto dicuntur Veteres aforum epimedia bulbi. epimendia legedum dicimus: non epimonia. Est autem epimendium: ut Plinius scribit: tertium bulbi genus cibus gratum angustius folio: ac minus aspero. Aforum. nam in africa nati bulbi Plinio teste: maxime laudabantur. Et Columella. Et quæ sicca legit getulis obruta glebis. Sunt autem bulbi genus capæ non absimile ascalonia. Inde cadunt partes in foedera pragmaticorum. pragmatici teste Quintiliano iuris interpretes a graecis dicunt: qui uelut ad arcus sedebant: & parua mercede conducti iura oratoribus suggerebant: hi proprie sunt aduocati. Nam tradente Asconio. Aduocati: aut ius sugerebant: aut presentiam suam amico comodabant. Et sensus hic erit. Si oratori aureus unus obtigerit: pragmatici qui iura sumministrant: partes sibi poscunt: Sed quæ merces foret pragmaticorum. Martialis hoc epigrammate ad panicum docet:

Deseris urbanas tua predia panice lites

Paruaque sunt tritæ premia certa togæ.

Fruentum: milium: pisanamque fabamque solebas

Vendere pragmaticus: nunc emis agricola. Si quater egisti. ad ampliationem iudiciorum respexit: quoties causæ maiore cognitione indigentes non statim decidebantur: sed producebantur. Vnde legimus multos ter & quater fuisse ampliatos. De ampliatione plura dicemus in ultima satyra. Stat currus æneus. maiorum statuæ: (Ut ait Plinius) antriquitus togata effigie dicabantur. Placere & nudæ hastas tenentes:

An tribus lustris conditis
sit liber

Petaso

Pelamides

Epimedium

Bulbi

Pragmaticus
Aduocatus

Statuæ

equestres quoque statuæ celebratæ sunt. Postea uero in bigis & quadrigis. Vnde & triumphales natæ. Causidicorum autem statuas equestres fuisse significat Martialis.

Tam graue percussis in cudibus: æra resultant
Causidicum: medio cum faber aprat equo.

Statua lusca aut quod uere luscus esset: aut positionem statuæ ostendit: cuius tantum solus oculus conspiceretur. Pedito & matho: causidicorum nomina. Tongili. forsan hic est; de quo Martialis. Vri tongilius male dicitur hemitriteo.

Noui hominis mores esurit: atque sitit;

Rinocerote lauari. per rinocerotem guttum corneum intelligimus de quo Martialis. Gestauit modo fronte me iuuencus: Verum rinocerota me putabas: In balnea siquidem guttum cum oleo deferebant antiqui. Est autem rinoceros (ut Plinii uerbis rem aperiam) Animal quod unum in nare cornu habet. hostis uidelicet elephanto: cornuque ad saxa limato præparat se pugnae: in dimicatione alium maxime petens: quem scit esse molliorem: longitudo ei par: crura multo breuiora. Color buxeus: sed hic sensus: quemadmodum Tongilius gutto corneo: & ex rinocerote balnea ingreditur: perturbatque alios: sic ambitio se ornatus causidicus deficientibus reliquis. uictor est causæ: illud addimus declinari rinoceros otis: & reliqua huius desinentiæ: ut monoceros: & ægoceros: Nec in obliquis casibus recipere. n. Attici tamen declinant rinoceros rinocero. Medos. assyrios seruos. Strataria purpura. lata stlateron scribit Pompeius festus genus nauigii latum magis quam altum: & a latitudine sic appellatum: sed ea consuetudine: qua stlotum pro lotum: & stlitem pro litem dicebant antiqui: quæ res & Quintilianus notauit de arte grammatica scribens. Tyrio filo. quia tyria purpura intensior erat & preciosior. Vir & tyrio saturata murice palla. Spondet. spondere est fidem præstare ita ut credi possit.

Empturus pueros. Seneca sæpe (ut supra diximus) arguit nimiam Romanorum diligentiam: in exquirendis & emendis pueris: ergo causidicus ostentatione opum promittit etiam se empturum pueros: quod opulentiissimi faciebant. Amethystina. amethystus gemma est: colore uiolaceo: unde & color purpureus amethystus dicitur: quæ rursus (ut scribit Plinius) absolutus inebriatur tyrio: ut sit ex utroque nomen improbum: simulque luxuria duplex: quem colorem in uiola uidemus: & de carbunculis idem auctor loquens optimos eos ait esse amethystizos: hoc est quorum extremus igniculus in amethystinum uiolam exeat. Octo serui. octaphorum significat. Martialis.

Octaphoro sanus portatur a uite philippus.
Hunc tu si sanus credis a uite furis.

Rhinoceros

Stlataria

Stlotus

Amethystus

Octophorū

Togati ante pedes. ad ostentandas opes: quærendamque auctoritatem oratores causas acturi: exemplo potetium ciuium: togatos & antambulones præmittebant: quem morem sapissime Martialis notat.

Quando licet basilis flentem deducere matrem. proni (ut Quintilianus scribit) non solum dicendo: sed etiam faciendo lachrymas mouebant: unde sæpe eos producebant: quæ periclitarentur squalidos atque deformes: & liberos eorum: ac parentes: ut horum deformi & miserando aspectu tragedias mouerent. Nutricula causidicorum gallia. Quintilianus de eloquentia gallica hæc. Julius florinus in eloquentia galliarum: quoniam ibi demum exercuit eam princeps. Declamare doces. prisci rhetores per declamationes adolescentulos exercebant: quas ante Ciceronem (ut Seneca ait) thesis uocabant: Mox cōtrouersias dixerunt: atque declamationes. Est enim declamare (ut Caluus dixit). iam non mediocriter dicere: quoniam alterum putat esse domesticæ exercitationis: alterum hoc est dicere ueræ actionis. Classis numerosa tyrannos. prisci rhetores militari exemplo declamantes discipulos in classes distribuebant: & dicendi ordinem secundum uires ingenii dabant: & ita superiore loco quæque declamabat: ut præcedere profectum uidebatur: hinc ingens erat contentio palmæ: ducere uero classē multo pulcherrimum: Nam uictor classi præponebatur: eratque triginta diebus in imperio deinde uicto certaminis erat potestas: hæc Quintilianus. Tyrannos. frequentes huiusmodi erant scholasticæ cōtrouersia. Tyrannicæ premium quod optauerit dato: inde multiplex nascebatur de optione tyrannicæ contentio. Quæcumque sedens modo legerat. Hæc eadem stans proferret. hunc morem magistrorum in scholis seruasse scribit Seneca Quintilianus atque philostratus: ut ipsi prius materias componerent & pronunciarent: ut ad eorum exemplum discipuli se formarent. Cambre repetita. materia uidetur cambre: & causa fuisse sæpius per declamantes tractata. Quis color: & quod sit causæ genus: atque ubi summa Quæstio: quæ ueniat diuersa parte sagittæ. his uerbis Iuuenalis diuisiones rhetorum significare uidetur: rem sane utilissimam eloquentiæ studiosis: de qua latius dicendum arbitror: quando correctores Quintiliani græcæ & latinæ uocis uim ignorantes pene nobis præcepta dicendi eripuerint. Nam quid diuisio rhetorum foret nescientes uerbum græcū: per quod latina dictio aperiebatur deleuerunt: hoc est παραρρησις in fidelioribus enim codicibus hæc legitur inscriptio: de diuisione siue parenchiresi. Et erat diuisio: quando præceptores discipulis propositam materiam diuisione dirigentes: uelut primas lineas ducebant. Eratque declamatio minor: utpote quæ capita tantum rerum: sine probationibus affectibus & schematis contineret. Nam declamatio plenior: & uelut omnibus

Producti rei

Thesis
Cōtrouersia
Declamare
Dicere
classes declamantium

Paréchiresis

Quid iter diuisionē & declamationē

Albutius

absoluta numeris. ueram causam representabat: quod sic esse docet Seneca in declamationibus: de albutio qui sine fine euagabatur: hæc scribens: raro totam controuersiam implebat: non posses dicere diuisionem esse: non posses declamationē: tanq̄ declamationi deerat: tanq̄ diuisioni multum supererat: Quod utq; exercitationis genus mirifice conferre ad parandam eloquentiam: docet Quintilianus i primo oratoriarum institutionum his uerbis. Taceo de partitionibus: & de clamationibus rhetorum: quibus certe quantuscunq; numerus adhibetur: tamen unusquisq; totum ferret. Ergo petēs a discipulo præceptor colorem causæ genus summam quæstionem: hoc est in qua causa uertitur: & ex qua nascitur status. Nā ubi summa quæstio: ibi constitutio quærens item partis aduersæ contradictiones: diuisione utebatur. Quis color. in omni controuersia potissimum de colore certabant declamantes (Vt apud Senecam) & quintilianum legimus.

Color

Leua i parte mamillæ Nil salit. hoc est: cuius præcordia frigescūt quæ obrusum arguunt ingenium. Virgilius.

Frigidus obstiterit circū præcordia sanguis. Arcadico iuueni. Asinam significat ignauiam. Nam generosos asinos olim i arcadia pgenitos fuisse scribunt Varro & Plinius. Hānibal implet. suaforia materia: in qua deliberat Hannibal: an post canēsem cladem: maharbalis sententiam secutus Romam petat: nec ne: & an romanis obsidētibz capuam: cum ipse urbem Romam premeret: & ab imbre repulsus circūactis cohortibus in Apuliam reuertatur. Quātum uis stipulare. interroga: exponit Priscianus: Vnde & stipulatio contractus: qui per interrogationem & responsionem fit. Sunt autem hæc uerba tradentis discipulum rhetori. Vt totiens illum pater audiat. soliti erant patres: accersitis amicis scholas ingredi declamantes filios audiri. Persius.

Stipulatio unde?

Grandia si nollem perituri uerba Catonis
Discere: ab infano multum laudanda magistro:
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.

Philostratus
Sophistæ

Sex sophistæ. Philostratus in libro: qui inscribitur ΠΡΟΙ ΣΟΦΙΣΤΩΝ hoc est uitæ sophistarum: hæc ait. Antiqui sophistas denominabant: non solum rhetores declamantes & illustres: sed & eos philosophos: qui cum sermonis copia interpretarentur: & de utroq; sophistarū genere. hoc est rhetoribus & philosophis: qui appellati sunt sophistæ uitas conscribit. Sed Iuuenalis hac in parte sophistas accipit eos: q̄ meditationem oratoriam in scholis faciebant: & hic erit sensus. Alii sex sophistæ: hoc est declamatores: fictas materias relinquentes: ueras in iudiciis causas agitant: quas a scholasticis causis. Sic Quintilianus diuidit. Nam quæ in scholis abdicatorum: hæc in foro exheredatorum

a parentibus: & bona apud consules repetentium ratio est: quæ illic malæ tractationis: hic rei uxoriæ cū quæritur: utrius culpam diuortium factum sit: quæ illic dementia: hic petendi curatoris: Quare secundum declamantium mores subiecit fictas controuersias sileri ab iis: qui iam ueras causas tractare nouerunt. Sex autem sophistæ numerus finitus pro infinito. Raptore relicto. cōtrouersia de raptore .i. stuprator quæ frequēs i scholis agebat ad hūc modū. Rapta raptoris: aut nuptias indotatas: aut mortem optet. Vna nocte quidam duas rapuit: altera mortem optat: altera nuptias Fusa uenena silent. Actio ueneficii: qualis est apud Quintilianum & Senecam frequens ad hunc modum. Meretrix amatori suo pauperi dedit odii potionē: adolescens desit amare: accusat illam ueneficii. Malus maritus. malæ tractationis actionem tangit: cuius tale apud Quintilianum habemus exemplum: quæ amissum filium nocte uidebat in somnis: indicauit marito: ille adhibito mago incantaui sepulchrū: mater desit uidere filium. Accusat maritum malæ tractationis. Ingratusq; maritus. actio ingrati: quæ talis inducitur a Seneca torta a tyranno uxor: nunquid de uiri tyrannicidio sciret perseuerauit negare postea maritus eius tyrannum occidit: intra quinquennium non patientem sterilitatis nomine dimisit: agit illa ingrati: hac in parte non possumus nō mirari eos: qui ad Iasonem & Medeam huiusmodi materias referunt. Et quæ iam miseros sanant mortaria cæcos. Plinius scribit lapides mortariorum: qui succum reddunt: oculorum medicamentis utiles existimari: Sed hac in parte declamatio significatur filii conterentis in mortario medicamenta: ad sanandos cæci patris oculos: quæ nouerca uenena esse dixit: & pater credidit: testamentumq; mutauit: ergo tales scholasticæ erant controuersiæ: quæ desinunt agi: a sophistis: iam ueras causas in foro agentibus. Dabit ipse rudem. finem imponet A gladiatoribus sumpta translatio: qui donati rude gladiatorum renunciabant. Diuersum inter. contrariā uiam. Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra. pugnam pforensi & uera causa posuit: umbram uero pro declamatione & scholastica controuersia. Qua uilis tessera uenit. Romano populo tessera frumentariæ dabatur: quod & Suetonius sæpe commemorat: & Persius donatum libertate seruum: & iam suam tribunū habentem: scabiosum tessera far possidere scribit. Chrysofonus & pollio. illustres fuere rhetores. Lautorum. ditiorum. Artem scindens Theodori. in minuras particulas resicans Theodori gadarei præcepta: qui cum a gadaribus iudeæ oppido oriundus esset: se Rhodium tamen dici maluit: hunc studio se audisse: cum in eam insulam

Raptor

Actio ueneficii

Malæ tractationis

Actio ingrati

Mortaria

Tessera

Theodorus unde?
Theodori:

secessisset: traditur Tiberius Cæsar: cuius rhetoris sectatores: ad mo-
rem sectæ philosophorum: theodori postea sunt appellati: scripsit
de arte rhetorica libros: in quibus (ut Quintius scribit) minutatim: &
per capita quædam dicendi præcepta tradidit: ergo secans diuidens
uelut ex singulis quæstionibus: singulos sensus eliciens. Porticus.
ad gestationes extruebant porticus: ut supra diximus. Numidarū
colūnis. numidico marmore. Argentem capiat cœnatō solem. Cœ-
nationem triclinium appellauit: quæ septétriones: tum ad æstatis fri-
gora: tum ad salubrioris aeris gratiam spectabat: hoc enim in archite-
cturæ libris fieri debere tradit Vitruuius & Horatius. Nulla decem
pedis metata opacam porticus excipiebat arcton. Felix & sapiens
& generosus. diuitias Quintiliani nō minus fortunæ q̄ doctrinæ im-
putat. Vnde eum pariter felicem & prudentem appellat. Hic Romæ
rhetoricam docuit: & primus publice salarium meruit. Appositā
nigræ lunam subtexit alutæ. nobilitate illustres calceos nigros cum
luna inscripta gestabant. Horatius in sermonibus:
Nam ut quisq; insanus nigris medium impedit crūs
Pellibus: & latum demisit pectore clauum.
Martialis.
Lunata nusquam pellis & nusquam toga.
Cur autem lunam subtexerent calceo.
Plutarchus in problematis Romanorū has causas dicit: Quod uelut
ab Euandro profecti Romani: ut archades ante lunam nati uideren-
tur: an ut elatos homines ac superbos rerum humanarum instabilita-
tis admonerent. cuius rei luna exemplo sit: quæ ab obscuro primum
prodit: tum progrediens luce ac splendore os suum complet: & cum
clarissima facta sit rursus deflorescit: & ad nihilum redit. An mode-
stia & disciplinæ obedientia quædam erat: Vt dicto audientes esse:
& imperium æquo animo ferre condiscerent: & quemadmodum lu-
na meliori obsequi: & solem: ut inquit Parmenides semper itueri so-
let: sic homines secundum locum tenere contenti duci primas partes
relinquere: & honore & potestate per illum fruerentur. Et si perfrī-
xit cantat bene. qui perfrixerunt rauci fiunt & uocis gratiam amittūt
Vnde multi leguntur hac præfatione se excusare quod perfrixissent
Martialis.
Perfrixisse tuas quæsta est præfatio fauces
Cum te excusaris maxime quid recitas.
Sed Quintilianus: uel si perfrixerit beneficio fortunæ gratiam uocis
tenet. Fies de rhetore consul. hic de Quintiliano intelligendum
est: quem ad consulatum peruenisse scribit Aufonius: & ipse in sexto

Cœnatio

Quintilianus

Calcei nigri
Luna

Cur luna in
calceis

Quintilianus

oratoriarum institutionum libro: ubi prematuram uxoris & filiorū
mortem deplorat cōsulatum suum significare uidetur. Nam sermo
nem ad filium cōuertens ait. Tene consulari nuper adeptione ad om-
nium spes bonorum prius admotum quem locum correctores depra-
uauerunt. nihil de Quintiliani consulatu intelligentes. Fies de cō-
sule rhetor. existimo hac in parte Iuuenalem ad Valerii Liciniani uer-
ba alluisse: qui prætorius & inter eloquentissimos: ut Iunior scribit
Plinius in Sicilia relegatus cum profiteretur: & eo decidisset: Vt exul
de senatore rhetor de oratore fieret: in præfatione dixit dolēter & gra-
uiter. Quos tibi ludos fortuna facis? facis enim ex professoribus se-
natores. & ex senatoribus professores. Ventidius. hunc picentem:
& ex humili loco natum: atque a pompeio Strabone cum matre cap-
tum: & ægre uictum quæsiuisse historici tradunt: Deinde bello ciui-
li in amicitiam Cæsar: atque in amplissimum ordinem peruenisse
Consul enim factus est: primusque omnium de parthis triumphauit

Quid Tullius. Seruius Tullius e serua natus: post cæsum Tar-
quiniū Romæ regnum optinuit. Ergo fatorum iussu Serui regna-
bunt: quod in Tullio apparuit: & captiui triumphabunt: quam rem
de Ventidio legimus. Thrasimachi probat exitus atque secundi.
Thrasimachus carthaginiensis inter sophistas a philostrato scribitur:
Quanquam plato hunc dixerit esse sycophantam: & in iudiciis syc-
phantia gratia uersari: Secundi carinatis. Tacitus scribit carinatē
secundum græca doctrina eruditum fuisse. Sed dion hoc amplius tra-
dit: caligulam adeo inuidum & suspiciosum ad omnia: ut secundum
carinatē rhetora in exilium egerit: quod aliquādo orationem quā-
dam per exercitationem in tyrannos dixisset: Philostratus uero in ui-
tis sophistarum secundum Atheniensem Sophistam commemorat
Herodis Attici præceptorem: Cum quo etiam discipulo inimicitias
gessit: morientem tamen laudauit: quanquam senex uita decederet:
Cuius secundi hæc in primis causa celebrata fuit: qui seditionē mo-
uerit morte mulctetur: quis uero sedauerit premium ferat: seditionis
auctor: idemque sedator premium petit: quam causam breuiter ad
hunc modum explicuit. Quid igitur primum fuit? Mouere seditio-
nem. Quid secundum? sedare. Des igitur primum pro malefacto pœ-
nam. Mox si poteris beneficii gratiam accipies. Puto poetam de eo
intelligere: quem germanicus in exilium egit. Præter cicutas. Cicu-
ta uenenum publica atheniensium pœna inuisa. Cuius uis (Vt Plini-
us scribit) refrigeratoria est: qui enim sic necatur incipiunt algere ab
extremitatibus corporis. In urna perpetuum uer. hæc optabāt ma-
iores mortuis: uelut felicitatem allatura. Persius.

Val. Licinia
nus

Vetidius

Thrasima-
chus

Dion
Secundus ca-
rinas
Philostratus

Secundus A-
theniensis

Acute

Cicuta

Fortunataq; fauilla nascuntur uiolæ;
Et leuior cippus nunc imprimit ossa,
Martialis.

Sit tibi terra leuis molliq; tegaris arena.

Citharoedi cauda magistri, chironis centauri: abs quo Achilles
musicam & medicinam didicit. Ouidius in arte amandi.
Phylirides chiron cithara præfecit achillem.

Curtius Ru
fus

Rufum. inuenio in fragmentis Suetonii de rhetoribus fuisse. Q.
Curtium Rufum rhetorem: de quo hoc loco poetam intellexisse di
xerim: qui in declamationibus suis fingeat Ciceronem cum allobro
gibus sensisse: & cum uideret coniurationem non procedere: iisdem
ministris rem aperuisse. Nam huiusmodi materias de historia sume
bant rhetores ad exercendos adolescentes in scholis. Custos disci
puli, aut pedagogus: aut amicus grauis: aut fidelis libertus. quales la
teri filiorum a parentibus iungi debere Quintilianus præcipit. A
nucetus, hoc nomine pedagogus Neronis tuit. Institor hibernæ te
getis niueiq; cadurci, Institor (Vt Vulpianus tradit) appellatus est ex
eo quod negotio gerendo instet: nec multum facit tabernæ sit præpo
situs: an cui libet alii negotiationi. Tegetis hibernæ, idest uilis rei
familiaris. Et cadurci, hoc est culcitæ: Vt enim in uigesimo natu
ralis historiæ legimus, nullum est candidius linum lanæ ue similius
Sicut in culcitris præcipuam gloriam cadurci obtinent. Galliarum
hoc ad tomenta pariter inuentum. Ergo quemadmodum harum re
rum institores: sæpe plurimum de iusto precio diminuunt: Sic Gram
matici Enceledus atque Palemon patiantur aliquid detrahi: atq; di
minui de pacta mercede. Mediæ quod noctis ab hora, idest post
mediam noctem: quo sane tempore pueri in ludum litterarium mit
tebantur. Martialis.

Institor
Vulpianus

Quid tibi nobiscum est ludi scelerate magister:
Infelix pueris uirginibusq; caput.
Nondum cristati rupere silentia galli
Murmure cum sæuo uerberibusq; tonas.
Cum totus decolor esset flaccus, hoc dixit quia proprium gram
maticorum est poetas interpretari: in quorum scholis tum atreæ
one assidua: tum fuligine lucernarum clarissimorum uatum libri de
formes fierent. Quæ cognitionem tribuni non egeat, hoc est ut co
gnoscente tribuno merces soluatur. Phœbi balnea, i. urbe phœbus
balnea habebat. Martialis.

Cadurci

Non phœbi uada principesue baiæ.

Dicat nutricem Anchisæ, hæc quæstiones dicuntur poeticæ: in qui

bus charra dis maxime grammatici elaborauerunt. Primusq; Didy
mus (Vt scribunt Seneca atq; Quintilianus) exquisitissimus fuit in
huiusmodi quæstionibus soluendis: adeo ut numerosos libros con
scripserit. Est autem enarratio (Vt Diomedes grammaticus diffinit)
obscuriorum sensuum quæstionum ue explanatio: uel exquisitio: p
quam uniuscuiusq; rei qualitatem poeticis glosulis exoluimus. Ti
berium item Cæsarem scribit Suetonius grammaticos (quod genus
hominum præcipue appetebat: eiusmodi fere quæstionibus experiri
Quæ mater hecubæ: quod Achilli nomē iter uirgines fuisset? Quot
fyrenes cantare solitæ. Nomen patriamq; nouercæ Anchemoli.
Quidam Anchemori legunt: quod non procedit: Sed Anchemoli le
gendum est: quem ab Aenea occisum scribit Virgilius his uersibus.
Hinc sthelenum petit: & rheti de gēte uetusta:

Anchemolum thalamos ausum icæstare nouercæ.

Nam de Anchemolo & nouerca eius nusquam i auctoribus lectum
est: exponente Seruio. Abienus tamē qui totum Virgilium & Liuiū
iambicis scripsit: hanc commemorat fabulam dicens græcam esse.

Rhetus ergo Rex Marubiorum fuit i Italia: qui Anchemolo filio ca
speriam super duxit nouercam: hanc priuignus stuprauit: quo cogni
to: cum eum pater persequeretur: & ad pœnam uocaret fugiens ille
se ad Turnum contulit. Pollice, sic statius de Achille. Qualiter
artificis uicturæ pollice ceræ. Accipiunt formas ignemque manūq;
sequuntur. Tanquam enim digito formatur animus ratione: & præ
ceptis docentis. Trementes oculos, sic Persius.

Patranti fractus ocello.

Ob libidinem subaudi: quæ solet oculos in hircos retorquere. Et
cum se uerterit annus, non simpliciter intelligimus absolutum annū
sed uertentem annum: de quo hæc Vitruuius in octauo. Sol autem
signis spacium: quod est duodecima pars mundi: mense uertente ua
dens transit in duodecim mensibus: duodecim signorum interualla
peruagando. Cum redit ad signum unde cœperit: perficit spacium
uertentis anni. Sunt autem prisca frequenter hoc sermone usi: ut uer
tentem annum appellarent. Plautus & Cicero in philippicis: & Sueto
nius in caligula. Immensas opes: totumque illud Tiberii. C. uicies ac
septies milies sestertium non toto uertente año absumpsit. Victo
ri populus quod postulat aurum, Victoribus in ludis & uenationi
bus quotiens exhiberentur in publico postulatos fuisse aureos a po
pulo: ex Tranquilli uerbis colligere possumus: qui hæc de Claudio
tradit. Nec ullo spectadi genere communior: aut remissior erat: adeo

g iiii

Didymus

Quidenarra
tio

anchemolus

Rhetus

Annus uertē

ut oblatos uictoribus aureos probata sinistra pariter cum uulgo uoce digitisq; numeraret.

Enarratio Satyræ Octauæ.

Stemmata quid faciunt. In eos inuehitur qui uetustate generis elati. & maiorum uirtutibus nixi: nihil agunt cur ipsi nobiles dici possint: immo hercule a parentibus degenerantes: nebulam quandam & tenebras nobilitati obiciunt. Stemmata. coronæ apud Homerum sunt: Vt illud $\sigma\tau\epsilon\mu\mu\alpha\tau\alpha\ \epsilon\chi\omega\eta$

$\epsilon\eta\ \chi\epsilon\rho\sigma\iota$: hoc est coronas in manibus habens: fitque a uerbo $\sigma\tau\epsilon\phi\omega$: quod est coronare. Sed hac in parte gradus generis & ordines descendendum significat: qui ramis quibusdam. et uelut intercurrentibus lineis distinguebantur. Persius.

Stemmata quod tusco ramum milesime ducis.

Suetonius de Galba. Imperator uero etiam stemmata in atrio proposuerit: quo paternam originem ad iouem: maternam ad pasiphaenam Minois uxorem refert. Et Martialis:

Atria pisonum stabant cum stemmate toto.

Et docti Senecæ ter ueneranda domus.

Sed ad huius loci explanationem ea subiiciemus: quæ in trigesimo quinto historiae naturalis legimus. Apud maiores in atris hæc erant quæ spectarentur. Non signa externorum artificum: nec æra: aut marmora: expressi cera uultus: singulis disponebantur armariis: ut essent imagines: quæ comitarentur gentilicia funera: semperq; defuncto aliquo: totus aderat familiae eius qui unquam fuerat populus. Stemmata uero in lineis discurrebant ad imagines pictas. Tabulina codicibus implebantur & monumentis rerum in magistratu gestarum. Incurribus qui triumphassent: ut supra ex Plinio notauimus in curribus stantes ponebantur. Aemilianos. de gente æmilia. quorum illustres fuere Paulus æmilius: qui de Perse Rege Macedoniae triumphauit: & filius eius qui adoptatus in gentem corneliam carthaginem deleuit atque Numantiam. Et curios iam dimidios. Curii atq; coruini notiores sunt quæ explanatione nostra indigeant. Dimidios. per uetustatem.

Galbam. in gentes sulpicia cognomen Galbæ fuit: sed familiam maxime illustrauit: ut tradit Suetonius: Sergius galba cõsularis temporum suorum eloquentissimus: quæ tradunt hispaniam ex prætura obtinente lusitanorum. xxx. milibus trucidatis uiriatim belli causam extitisse forsam huius imagines iam uetustate absumptas: atq; collapsas significat. Famosos equitum cum dictatore magistris. famosos hac in parte illustres accipio. Plinius in epistolis. Ad curam tuam pulchram atq;

Stemma. quid
fuit

Imagines in
funere:
Tabulina

Ser. galba

famosam: sunt qui legant fumosos. Cum dictatore. dictatores ut in origine iuris ait Pomponius hi erant: a quibus nec prouocandi ius fuit: & quibus etiam capitis animaduersio data est: huc magistratus: quoniam summam potestatem habebat: non fas ultra sextum mensem retineri: & his dictatoribus magistri equitum iungebantur: sic quomodo regibus tribuni celerum. quod officium fere tale erat: quale est hodie præfectorum prætorii: ergo cum sine magistro equitum dictator non esset: iunxit cum dictatore magistris equitum: Illud autem addimus ex sententia ciceronis & Senecæ: dictatorem apud antiquos magistris populi uocatum: & testimonium esse: quod qui ab eo nominatur magister equitum est: Ante numantinos si dormire incipis ortus. Numantinos hispanos: ubi serius oritur lucifer quam in Italia. & locutus est more Virgiliano. Tibi deferit hesperus oetem. Et alibi.

lucifer iugis summæ surgebat lucifer idæ.

Eos autem carpit qui contra naturam ad faces & cereos: ut scribit Seneca uiuebant: quosque delectabat uita in contrarium circumacta. Cur alabrogis. fabium alobrogis fabii filium tangit: cui patrimonium dilapidanti (Tradit Valerius) pompeium bona paterna interdixisse. Sed quæ primus Fabius dictus est allobrox. Is apud flumen Isaram regem allobrogum aruanorumque gentes ad sextum idus augustas cecidit: deuictisq; allobrogibus allobrox nominatus est: hæc Plinius. Huius autem fuit fornix fabianus: cuius Cicero & Quintilianus meminere: hoc est arcus iuxta regiam in sacra uia eo censore. Vt Peditanus tradit constructus.

Magna ara. de qua Virgilius.

Hanc aram luco statuit quæ maxima semper

Dicetur noais & erit quæ maxima semper.

Hercules enim: ut exponit Seruius: cum se euandro & Iouis filium esse dixisset: & morte Caci uirtutem suam probasset: hospicio ab eo susceptus est: & pro numine habitus: denique ei ara maxima constituta quod Herculi delphicus apollo in Italia fore prædixerat. Natus in herculeo fabius lare. gens fabia ab hercule originem traxisse Ouidius in fastis testatur his uersibus. Vt tamen herculeæ superessent semina gentis Credibile est ipsos consuluisse deos.

Euganea. patuina: & ad oues altinates respexit quæ mollitie lanæ auctore Columella commendabatur. Martialis. Velleribus primis apulia Parma secundis Nobilis: altinum tertia laudat ouis.

Pumice catinensi. hoc est Siculo a Catania Urbe Siciliae: in quam usque liquefacta saxa eructat æterna. Sed pumices in Melo: & æoliis insulis tradit Plinius fuisse ad corpora leuiganda laudatissimos. Paulus. forsita de Paulo æmilio & patre intelligit. Exornet

Dictator
Magister equitum

Tribunus celerum

Magister populi

Fabius allobrox

Fornix fabianus

Ara maxima herculi

Lanæ altinates

Pumices

Tabulina
 Cossus genti
 licus
 Cossu
 Drusus
 Osyris
 Serapis
 Lactantius
 Rubellius
 plautus
 Vetusitas A
 thenien.
 ænygma un
 dec

utridiq; cetera atria. Vt supra diximus in atris tabulina erant: & imagines
 frequetes: ex quibus nobilitas longa notabatur. Apuleius: Quod ta
 bulina perpulchra in ædibus cernant. Cossus. hac in parte non cre
 diderim de Cossio intelligi qui larem Tolunium manu propria in
 teremit: & opima spolia secundus a Romulo Ioui feretrio rettulit;
 immo uero de Cossio: qui scribete floro Mussulanos atque getulos
 accolas syrtium mandante Cæsare Augusto compescuit. Vnde illi
 getulici nomen latius uictoria patuit. Idemque erit Cossus: & getuli
 cius. Sunt autem Cossi uermes in lignis editi: a quibus & Cossi dicti
 sunt natura rugosi corporis homines: Vt scribit Pompeius. Drusus
 uel Neronem drusum intelligere debemus: qui Asdrubalem cæcidit
 uel alterum Drusum Iulia filium: cui a deuictis germanis primum
 cognomen germanico inditum est: & ab eo fossæ drusinæ dictæ.
 Agnosco procerem. noue procerem singulari numero dixit. Po
 pulus quod clamat osyri inuento. Apim bouem quem uice numinis
 ægyptus colit pro Osyride luctu quærentes derasis capitibus moerēt
 donec inuentus producitur: Tumq; in lætitiā luctus ille mutatur.
 ideo Lucanus ait.
 Nūquāq; fatis quæsitus osyris.
 Semper enim perdunt semper & inueniunt.
 Pompeius quoq; adolescens morte patris audita hæc loquitur.
 Euoluam busto iam numen gentibus isim.
 Et tectum legno spargam per uulgus osyrim.
 Hic est osyris quem serapim & Serapidem uulgus appellat: hæc La
 ctantius. Creticus, a Metello cretico oriundus. Camerinus, a
 camerino sulphicio. Rubelli plaute, hic sine dubio de rubello plau
 to itelligit: cui nobilitatem per matrem ex iulia familia fuisse scribit
 Cornelius: paterna uero origo ex Tybure: ideo subiungit ut te concl
 peret quæ sanguine fulget Iuli. Quem Iulum generis auctorem gēs
 Julia iactabat. Ast ego cecropides, sensus hic cæteri aduenæ sunt
 & aduentiti: utpote quorum ignoretur priā. Ego autem αὐτοχθὼν
 νεῖσ: hoc est indigena sum: quæ uox Atheniensium erat iactatiū q̄ nō
 aliūde uenissent: quā rē tangit Tucidides: ea enī dicebat terræ atticæ
 uetustas: ut ait Cicero: ut ipsa ex se ciues suos genuisse diceret. Iu
 ris ænygmata sol ænygma sermo ē obscurus interpretamēto idigēs ab
 αἰνιγμῶ: quod est innuo. Innuitur enim quiddam: quod postea pluri
 bus explicandum est: Vt illud. Vidi mare concretum in creta ligneo
 in campo: Vbi caro humana ossibus ludebat. Significat enim salinū
 cum sale in mensa. Vbi manus humana talos iactabat. Bataui, ut

Tacitus ait Bataui pars chatorum feditiōe domestica pulsi ab extre
 ma gallicæ oræ uacua cultoribus: simulque insulam in teruada sitā
 occupauere: qua mare oceanus a fronte rhenus amnis terga lateraq;
 circumluit: hos ut idem auctor scribit ciuili compescuit. Eufratē
 iuuenis, fuerunt & munimenta: Vt Tacitus refert: imposita Eufрати
 fluuio ad tuendam Syriam arcendosque parthos. Ergo petit plebe
 ius tanquam præfectus legionum Eufratem. Herme, mercurius
 græce hermes dicitur: Alludit autem ad Atheniensem morem qui for
 tes uiros pluribus Mercurii statuis donabant: atque impropatulo re
 ponebant: quam rem scribit Aemilius probus. In Alcibiadis uita his
 uerbis. Id cum appareretur priusquam classis exiret: accidit ut una
 nocte omnes herme qui in oppido erant athenis deiicerentur: præter
 unum qui ante ianuam erat: Androcidesque uocatus est. Teucro
 rum proles, quia rubellius Plautus a troianis originem trahebat: &
 ut supra diximus Romani proceres auctores generis Troianos prin
 cipes iactabant. Circo rauco, propter plausum. Corithæ & hyr
 pini, hi generosi equi fuisse uidentur: quorum soboles segnis & im
 bellis ad circumagendas molas mittebatur nulla adhibita gratia pa
 trum. Epirhedia, ut Quintilianus tradit & græco & gallico dictio
 composita est. Virgiliusq; primus usus uidetur in Georgicis,
 Tritoq; trahunt epirhedia collo:

Molam uersare nepotis, hac in parte nepos proprium nomen est,
 Molam equi imbelles & impotentes circumagere solebant. Nero
 ne propinquo, aut druso Nerone: aut Nenore domitio: Nam rubel
 lius per maternam originem id quod tradit Tacitus pari ac nero gra
 du a diuo erat Augusto. Sensus communis, non ille quem philo
 sophi dicunt esse in parte crebri nostri: sed communis quædam om
 nium intelligentia: hoc autem sermone frequenter Seneca & Quinti
 lianus utuntur. Ostrea cætum gaurana, lucrina significat. Gaurus
 enim in cæpania mons lucrino lacui finitimus: i quo Romani ostrea
 compascebant de gaurō Lucanus. Vel si conuulso uertice gaurus,
 Decidat in fundum penitus stagnantis auerni.

Cosmi mergatur ahenō. Vnguentarius cosmus: de quo Martialis
 Delitias cosmi uos redolet nurus.

Mergatur. Vt declamat Plinius: non liniri solum: sed etiam per
 fundi unguentis gaudebant suo tempore Romani. Idem Horati
 us, Perfundi nardo iuuat. Phalaris, Agrigentinus Tyrannus
 crudelitate notissimus. Hic cum perillus Atheniensis faber æreum
 taurum ad cruciandos homines fabricatum attulisset & artificem pri
 mum tauro inclusum igne subito interemit. Prouincia cum te

Bataui

Hermes

Epirhedia

Sensus cōmu
 nis

Phalaris

Prouincia Procurationem rectorum accipiet. prouincia extra Italiam dicebatur. Rectores autem quarundam prouinciarum procuratores appellabantur. Quam rem a Seneca & a Cornelio Tacito discere possumus. Capito & Numitor. Nerone secundo & L. Pisone Conf. scribente Tacito Ciliaces Cossutianum Capitonem Tigillini generum detulerunt maliciosum: foedumque: & idem ius audaciae in prouincia ratum: quod in urbe exercuerat: sed peruicaci accusatione conflictatus postremo defensionem omisit: ac lege repetundarum damnatus est: eodem iudicio damnatum fuisse Numitorem conicere possumus. Quintilianus tradit accusatorem Cossutianum Capitonis egregie dixisse: graece quidem. Sed in hunc sensum erubescit Caesarem timere. Piratae ciliacum: hoc est spoliatores praedonum. Pirata graece: latine praedo dicitur. Cilices autem praedatoris nauibus mare quondam infestauerunt: quos domuit Pompeius. Perdere naulum. precium quod nauis uecturae nomine soluitur: naulon graeci uocant. & est metaphora ab his qui merces deuehunt: Nam & si de precio diminuunt: rationem tamen Nauli integram seruant. Spartana chlamys. latonica purpura: quam in Europa optimam fuisse Plinius scribit: Et Martialis hoc disticho extollit.
 Nos lacedemoniae pastor donauit amicae.
 Deterior ledae purpura matris erat.

Coa uestis Coa. uestis tenuissima: que in co insula de rasis uelleribus a paruis animantibus conficiebatur. Illud hic addam Varronem auctorem esse ab eadem insula: quae quondam Euboeae euulsa fuit profectam fuisse delectationis gratia foeminis uestem. Parrhasius tabulis. Parrhasius pictor egregius ephesi natus multa constituit: & circa peloponnesiaca tempora floruit primus: Vt in naturali traditur historia Symmetriam picturae dedit: primus argutias uultus: Elegantiam capilli uenustatem confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus: plurimas tabulas reliquit preciosas uade. Signis myronis. celeberrimus hic statuarius et buccula maxime commendatus. Phidiacum uidebat ebur. laus maxima phidiae: cuius signa quodammodo uiuere uiderentur. Sic Virgilius.
 Credo etiam uiuos ducent de marmore uultus.
 Ebur autem phidiacum dixit: quia ut scribit Quintilianus. Phidias tantis quam hominibus effingendis melior artifex creditur. In ebone uero longe citra emulum: uel si nihil nisi Mineruam Athenis: aut olympium in elide Iouem fecisset: cuius pulchritudo adiecisset aliquid etiam receptae religioni uideretur. Polycleti. Sicionius polycletus fuit: in quo eodem scriptore tradente diligentia supra ceteros fuit:

huic: quam plerique palmam tribuerunt: tamen ne nihil detraheretur deesse pondus putauerunt. Nam ut humanae naturae decorem addiderit supra uerum ita non expleuisse deorum auctoritatem uidetur.

Rarae sine mentore mensae. Mentori testimonium perhibuit capitolinus Iuppiter & diana Ephesia: quibus fuere consecrata artis eius uasa: de quibus Martialis.

Accipe mentorea pocula facta manu.

Inde Dolobella. de quo dolobella intelligat dubium me facit Peditianus: apud quem saepe repeti lego: duos fuisse dolobellas eodem tempore & praenomine & nomine & cognomine: quorum alterum ex Sicilia reum accusauit Caesar: nec damnauit: huc & ego puto Cornelium dolobellam: quem consularem & triumphalem a Caesare repetundarum postulatam scribit Suetonius: quo absoluto Rhodum secedere statuit. Fuit autem Dolobellae legatus Verres. Alterum uero Dolobellam Scaurus & accusauit & damnauit. Hinc Antonius. non de Marco Antonio triumuiro intelligendum est. sed de alio Antonio cuius meminit Cicero in actionibus in Verrem: hic enim est Antonius dissolutissimus curator largitatis orae maritimae: cretae mortuus quem Salustius ait: perdunda pecuniae genitum: uel de Caio Antonio contra quem & Catilina dixit Cicero. Hic cum multos in Achaia spoliasset a graecis eductus est in ius ad Lucillum praetorem qui ius inter peregrinos dicebat cumque Lucullus id quod graeci postulabant decreuisset appellauit tribunos Antonius hunc eundem Antonium Gelius: & Lentulus censors senatu mouerent: causaque subscripserunt: quod socios dirripuisset. & iudicium recusasset: haec Peditianus. Sacrilegus Verres. per triennium Siciliam Verres tenuit: atque fuit in ea libidinosae auare crudeliterque uersatus: Succedente tandem in eadem prouincia Metello repetundarum reus a siculis postulatus est. Sacrilegus. non solum enim deos siculorum sustulit. Vnde est illud Oxymoron Ciceronis. Siculos iam ne deos quidem in suis urbibus ad quos confugerent habere: quod eorum simulacra sanctissima Caius Verres ex delubris sanctissimis sustulisset: sed Athenis Mineruam Deliam Apollinem lunonem Sami Dianam pergami: deosque tota Asia: & graecia uiolauit. Aedicula. proprie ubi deum simulacra locata seruantur Plinius trigesimo sexto de Venere gnidia. Aedicula eius tota aperitur: ut conspici possit undique effigies deae. Vinctamque corynthum. propter isthmia: quae iuxta corynthum iuuentus graeciae peruncta exercebat. unctam appellauit corynthum. Refinata. Plinius arborum: ex quibus manat fucus: aliae picem: aliae Refinam mittunt: Sed Refinae maximus iam honor erat in euellendis e uiroque

Mentor

Dolobella
duo

Oxymoron

Sacrilegia
Verres

Aedicula

Resina erat in euellendis e uirorum corporibus pilis. Ergo resinata uulsa & cuius crura depilia sunt Messoribus illis. afros significat: quos si mul & gallos atque illyricos uitandos esse ait Saturant urbem, ex Africa frumenta Romam uehebantur: de quibus Martialis.

Libya Tercentum libyci modios de messe coloni Sume: suburbanus ne moriatur ager.

Marius Lucanus item ex Sicilia Sardinia & Libya horrea Romana compleri scribit. Cum tenuis nuper Marius discinxerit afros, hic est ille marius priscus: de quo & supra dixit exul ab octaua marius bibit. Discinxerit: proprie de afris Virgilius.

Discinctos mulciber afros:
Folium recitare sybillæ. in foliis sortes & oracula Sybilla dabat. Virgilius. Foliisq; notas & nomina mandat.

acersecomes Vendit acersecomes. capillatus interpretatur: & græca est compositio: Fit autem ab a priuatiua particula: & κερσω: quod est tondeo: cuius futurum secundum æoles est κερσω: & coma: inde acersecomes intonsus comam & capillatus: quod genus puerorum sæpe præfides prouinciarum in deliciis habuere eorum nutu iudicia uendentes: similiter uxoribus arbitrio multa administrabant. Per conuentus. conuentus hac in parte loca significat: ubi a magistratibus iudicii gratia populi prouinciæ congregabantur. Erant enim in prouinciis statuti conuentus per rectores earum ad iudicia facienda. Vnde Cicero pro ligario. Veniebat is in Africam prouinciam unam ex omnibus huic uictoriæ maxime infestam: in qua Rex erat potentissimus inimicus huic causæ aliena uoluntas conuentus firmi atque magni. Et Plinius de hispania citeriore nunc uniuersa prouincia diuiditur: inconuentus septem: & paulo iufra: nunc per singulos conuentus reddentur insignia. Quintilianus affirmat conuentus latine esse: quæ græce panegyris dicitur: inde panegyricus sermo: qui in conuentibus ageretur. Celeno: una harpyarum: quæ auaræ & rapaces finguntur a poetis: sed hac in parte auariciam procuratoris significat. Picus qui primus Rex ab originum fuit: de quo Virgilius. Fauno picus pater: isq; parentem te saturne refert: Tu sanguinis ultimus auctor.

Titanes Omnem titanida pugnam. Titanes primi terram incoluerunt: atq; regnauerunt (auctore Lactantio). Ipsum promethea: qui secundum fabulas hominem primum formauit. Tempora santonico uelas adoperta cucullo. hoc uelamen Bardocucullus aliter dicitur. Martialis.

Bardocucullus Gallia santonico uestit te bardocucullo. Cercopithetorum penula nup erat. Sâtōico. a sâdōibus populis agra

nia a quibus dixit Tibullus. Et oceanii littora santonici. Dama sippus. equorum domitor interpretatur: quo nomine: siue uero: siue ficto utitur etiam in Satyra Horatius. Multo sufflamine. sufflame retinaculum quo decurrens rota inhibetur. Vnde & participium sufflaminandus formauit Augustus (auctore Seneca). Nam de Mario declamatore: qui solus omnium Romanorum in linguam latinam transtulerat græcam facultatem: tãtaq; illi fuerat orationis uelocitas ut uitiu fieret: diuus Augustus optime dixit: Acherius noster sufflaminandus est: adeo non currere: sed decurrere uideatur. More numæ. pro constitutione Numæ: qui secundus a Romulo ferocem & bellicosum populum ad religiones transtulit. Iurat solam hippona. dea erat hippona: quam stabularii maxime colebãt: cuiusq; effigies in stabulis locabatur. Apuleius in ii metamorphoseos Respicio pilæ medio: quæ stabuli trabes sustinebat: In ipso uero meditullio hippona deæ simulacrum residens ædiculæ: quod accurate corollis roseis equidem recentibus fuerat ornatum: Instaurare popinas. popina locus ubi delicatiores cibi apparabantur: atque uedebatur. Horatius in epistolis. Fornix tibi & uncta popina incuciant urbis desiderium.

Peruigiles. in quibus tota nocte peruigilaretur. Syrophenix udu amomo. Syrophenica aliquem hic itelligit popinarum prefectum atque unguentis delibutum. Idumæa: incola portæ. qui subtilius diuidunt Syriam circa Euphratem Syriam pheniceam uolunt: & esse oram maritimam Syriæ. cuius pars sit Idumæa & Iudæa: deinde phenicem: deinde Syriam. Ergo secundum fines regionum syrophenix erit incola portæ idumææ. Est sane idume Syriæ pars palestina: cotermina: olim palmis fertilis: de qua Virgilius. Primus idumæas referam tibi Mantua palmas. Et Lucanus. Et arbusculo palmarum diues idume.

Venali lagena. uiuariam forsan lagenam accipere possumus: de qua Martialis.

Spoletina bibis uel marsis condita cellis.

Quo tibi decocta: nobile frigus aquæ.

Maturus bello armenia. temporibus Neronis bellum in Armenia gerebatur per Domicium corbulonem: Vt apud Plinium legimus & Cornelium. Annibus Syriæ. Eufrate uel oronte. Rheno. ad sum mouendos germanos & bataurorum gentem compescendam. Sandapilarum. sandapila feretrum ad funerandos homines Suetonius de Domiciano casu. Cadauer eius populari Sandapila per Vespilones exportatum. Tusca ergastula. proprie ergastula ubi ad metalla effodienda tenebantur hoies. Erantq; in Lucanis in agro gallico & Tusco frequentia. Fit autem ergastulum a uerbo græco εργαζομαι. Brutos

Sufflaminandus

Hippona Apuleius

Popina

Syrophenix

Idume

Sandapila

Ergastula

uolefosq; hi ueteres fuere Romani & nobiles. Cōsumptis opibus. Sensus abſūpto patrimonio scenæ uacans uocem prætori uendidisti ad agendas uidelicet fabulas. Supparioq; datū. suppariū tenuiffi mum erat uelum ad scenas uelandas. Tunc demum cum personas Mimi induerent & agerent. Cicero de prouinciis consularibus. Itaq; ut ille alter: ut ipse est homo doctus: & a suis græcis subtilius eruditus: quibus cum iam ex orchestra heluatur: antea post suppariū solebat. Seneca de tranquillitate animi ad serenum. Tragicis minutisq; uehementior ingenis quotiens inimicitias ineptas & uerba ad ſūmā caueam ſpectantia reliquit inter multa alia coturno supparioq; fortiora. Apuleius i metamorphosi: Oro te inq; auleum tragicum dimoueto: & supparium scenicum complicato. & item auleo ſubducto: & complicitis suppariis scena disponitur: & quantum ego coniecturis aſſequi poſſum. uel potius ex ratione græca colligere: a supparo fit supparium diminutiua forma: quare faceſſant: q; aut premium cantoris: aut proprium nomen ſipharium uolunt eſſe corrupte uocem elegantiffimam legentes. Phafma catulli. phafma nomen eſt fabulæ: ſed cuius catulli fuerit non ſatis compertum eſt: phafma græce. latine apparitio dicitur. Laureolam. mimum hic intelligit laureatum. de quo ſcribit Suetonius in uita caligulæ: hūc representa uit Lētulus in ſcena: qui uera cruce dignus erat: cū patricius ſcenicæ fabulæ ageret: huius Mimi meminit etiam Martialis ſic dicens:
Nuda colidonio ſic uiſcera præbuit urſo.
Non falſa pendens in cruce laureolus.
Quod autem hic eſſet laureatus ille Mimus: de quo diximus: Si conſulerimus Suetonii & Iosephi iudæi ſcriptoris uerba facile cognoscemus. Ait enim ille enumerans prodigia: quæ ab illo ipſo die: quo cæſus caligula fuit acciderant: & cum laureato Mimo: in quo auctor p̄ripiens ſe ruina ſanguinem uomit: ut plures ſecundarum certatim experimentum artis darent cruore ſcena abundauit. Iosephus cedem caligulæ deſcribens hæc ait. In illo ſiquidem ſpectaculo duo ei auguria prouenerunt. Mimus nāq; introductus eſt: quo actum eſt ut iudex deprehenſus crucifigeretur: & pantomimus fabulā ſaltauit Cynare in qua & ipſa occiſa: & eius filia myrra uidebatur: atq; ſanguis inimica arte diſſuſus: & circa iudicem crucifixum: & circa cynaram atque myrram. Ergo laureatus Mimus erit iudex depreheſus & crucifixus:
Trifcuria patriciorum. noua & feſtiua compositio qua nimia notatur ſcurilitas patriciorum qui ſcenæ operam dabant. Videtur enī compositum a tris & ſcurra: quo numero magnitudo & perfectio rerum plerūq; demonſtratur. Planipedes audit fabios. planipes comœdiæ genus: quæ plano pede ſine coturnis ageretur. Diomedes ta

Supparium

Apuleius

Phafma

Mimus laureatus

Iosephus

Trifcuria

Planipes

men grammatikus planipedem latine: græce mimum ſignificare tradit: dicitur autem planipes q; actores planipedibus: id eſt nudis pro ſcenium intrarent: non ut tragici actores cum cothurnis. Mamer cor alapas. nobiles mamerici: qui & ipſi i agendis theatralibus mimis alapas & uerbera patiebantur. Nullo uendunt cogente Nerone. quia Nero multos: coegit ad ſcenicæ operas: ergo ſenſus erit magis ignoſcendum eſt iis qui nullo cogente hiſtrionicam exercent: q̄ iis q; Neronis iuſſu theatra ingrediuntur: quando iubente Nerone decus imperii quodāmodo inquinetur. Fige tamen gladios. ſenſus hic: ſi ex una parte figantur gladii ad gladiaturam per p̄cios exercēdam: ex altera pulpita ad mimos ethologos: & comœdias agendas: utrū eſt fatius: ſic exhorrere mortem digladiando: ut potius quiſquam ſit in ſcena Zelotypus thymeles: dū latini perſonam ſuſtinet: & thymeles mimus agitur. Thymeles. hic ſine dubio de mimo ethologo intelligimus: in quo iuducebatur perſona thymeles & corinthei adulteri: ſæpeq; actus eſt temporibus Iuuenalis & Martialis. thymeles apud græcos: & quidem ueteres: Vt phrynicus ad cornelianum ſcribit olim p̄ ſacrificando ponebatur: recentiores uero pro loco theatri ex quo ribi cines & citharedi & alii quidam certarent: uerum ubi tragœdi atque comœdi fabulas agunt logion dicemus: Vbi uero tibicines & chorus orcheſtram non thymelem appellabimus: Suidas ſcribit fuiſſe aram in theatris thymelen. Et collega. ſtupidi corinthei: qui forſā rualis in amanda thymeles latini fuerat. Citharedo principe natus nobilis. ergo Romāus nobilis ſub Neronis imperio natus: quid ultra erit niſi ludus. Refert enim principem quem citharedicæ arti adeo deditum conſtat: ut quoniam ita diis placuit lamina plumbea pectori impoſita ſub ea cantica exclamans alendis uocibus demonſtrauerit rationem. Et illic dedecus urbis habes. ſcenæ deditis tātum eſt dedecus urbis: Nam qui ſcenicam artem exercebant pro infamibus habebantur: & ſubmouebantur tribu cenſoria nota in certum tabulas relati. Nec mirmillonis. hoc eſt gladiatorem non habes quēadmodum ſub Nerone quo iubente: ut i ſecunda ſatyra legitur Gracchus digladiatus eſt. Poſtquam uibrata pendentia retia dextra. compositi gladiatores per paria diuerſa forciebantur nomia. Nam: alter dicebatur Retiarius q; rete iaceret: alter uero ſecutor. Vnde eſt illud amphibologicum. Audiui ſecutorem percuiſſe retiarium. ignominiam grauiorem reſpexit ad cenſoriam notam. Libera ſi dentur ſuffragia. puto reſpexiſſe hac i parte Iuuenalem ad id quod Cornelius tradit hanc fuiſſe coniurationis ſummam rerum Senecæ de Nerone atq; Piſone: qui auctor coniurationis ſummam rerum Senecæ defferent. Nō debuit una parari ſimia. hoc ſupplicio paricidæ affici

Thymeles

Phrynicus

Logion

Retiarius
Secutor

Culeus

solebant: Nam in culeum serpens & simia cum paricida includebant
Culeo autē: Vt scribit Valerius maximus: Tarquinius Rex. M. Tul-
lium insutum in mare abiici iussit: quod supplicii genus non multo
post paricidis lege irrogatum est. Par agamemnonide crimen. Ore-
stis qui matrem interfecit: & est hypophora defendentis Neronē: cui
respondetur. Diis auctoribus. hoc est iussu deorum Orestem ma-
trem interfecisse: quam causam matris necatā solebat Orestes (aucto-
re Quintiliano) afferre: q̄ responsis deorum sit impulsus. Alii dicūt
in primis oraculo a pollinis coactum in cede matris fuisse Orestem

Electræ iugulo se polluit. electræ soror Orestis fuit. & Hermione
uxor eius: quas Orestes non peremit. Nero autē a similibus cædibus
non temperauit: qui britanicum fratrem ueneno tolli curauit: Vxorē
Octauiam sub crimine adulteriorum occidit: Pompeiam ictu calcis
interemit. Nullis aconita propinquis miscuit inscuit in scena nūq̄
cantauit Orestes. quas res Neronem fecisse scribunt Tranquillus &
Tacitus. Nam amitam largius purgatā Aulum plautium lateranū
propinquitate coniunctum. Priuignum suum Rufum Crispinum &
Burrum toxico immisso sustulit. Prætera personatus Nero Trago-
edias cantauit: heroum deorum q̄ & inter cætera canacem parturientē
Orestem matricidam: œdipodem execatam: & herculem insanum.

Troica non scripsit. Nero ut traditur ad componenda carmina p̄
nus poema confecit. quod troica inscripsit: cuius mentionem sæpe fa-
cit Seruius. ait enim exponens illud. Et troicæ cynthius auctor. : Cyn-
thium esse Regem troicæ: quem in troicis suis Nero commemorat: &
item enarrans. Solus qui paridem solitus contendere cōtra. Hic paris
secūdam troica Neronis fortissimus fuit. Eustathius titulos iliados
explanās tradit idē esse troica: q̄ ilias fuisseq̄ tragicos nōnullos: q̄ nō
iliada homeri opus appellarent: sed troica. Quid. n. uirginius. Ru-
fus uirginius germanici ductor exercitus cū galbæ assensurus nō fo-
ret: neq̄ alii: nisi quem senatus delegisset ad iperū. Vnde cōgressus
cum uindice qui partes galbæ fouebat cæsis gallis ad. xxx. milia ipsū
uindicē ad mortē coegit. Recusato imperio q̄ milites uotis & studiis
illi offerebant. Vnde inscriptū eius tumulo hoc distichon fuit: quod
notat iunior plinius.

Hic situs est rufus pulso qui uindice quondam.
Imperium asseruit non sibi sed patriæ.

Cum uindice. iulio uindice duce: qui prætor puinciā galliā optine-
bat galli a Nerone descuerunt. Galba uero auctore hispaniæ defece-
runt. Peregrina ad pulpita. Nero ut idē Tranquillus scribit ī mul-
tis græciæ ciuitatibus musicum proposuit agonū: ubi sub iudicibus
certauit: uocēq̄ suā in cæticis fabularū decantadis uendidit. Ad iouis

Vxores occi-
dit Nero

Agit fabulas
Nero

Troica
Ilias
Eustathius

Virginius

Cantat Nero

autem Cassii arā cantare auspicatus est. Græciq̄ ap̄sum meruisse
coronā. Nero certamina oīa in græcia obiuit: & ex eis coronas repor-
tauit. Sed quattuor erant celebratissima certamīa Olympica ī hono-
rem olympii iouis: donabanturq̄ uictores corona oleagina. Pythia a
pollini sacra erant: quorum uictor poma referebat. Isthmia uero pa-
lemoni dicata: & qui uicissim coronam ex Apio reportabat. At nemea
in memoriam Archemori fiebant. Victores uero pinu coronati abi-
bant: quam rem subiectum epigramma declarat: quod ut potuimus
latinum fecimus:

Quattuor exercet certamina græcia sacra:

Mortali duo sunt: & duo sacra deo.

Sunt iouis & phœbi atq̄ palemonis archemoriq̄:

Pinum oleam atq̄ apium malaq̄ uixor habet.

Maiorum effigies habeant insignia uocis. non oīa dicūtur ī signia
sed auctore Quintiliano: illa dūtaxat: quæ in ap̄lo scenæ ornatu: aut
fori ponebantur: nō quia sola ornarent: sed q̄ excelleret. Neroni ue-
ro omnes ciuitates: apud quas musici agones ædi solebant: citharedo-
rum coronas miserunt: quas & ipse grate recepit. In cantando uero &
præcepta enixissime obseruabat: & iudices reuerentissime alloqueba-
tur: dicebatq̄ omnia se facienda fecisse: sed euentū esse ī manu fortu-
næ: illos ut sapiētes & doctos uiros fortuitu debet excludere sacrasq̄
coronas circum lectos posuit. item statuas suas citharedico habitu:
qua nota etiam nūmū percussit. Ante pedes domiti. siue lucii do-
mitii: cui ut Suetonius tradit rure quōdam reuertēti iuuenes gemini
augustiore forma ex occurso imperasse traduntur: nūciaret senatui:
ac populo uictoriam: de qua incertū adhuc erat: atq̄ in fidē maiesta-
tis adeo permulsiſse malas: ut e nigro rutilum æriq̄ assimilē capillū
redderent: quod insignē mansit: & in posteris eius ac magna pars ruti-
la barba fuerunt. Aut de Caio domitio neronis attauo: qui tribunus
& consul fuit: & in quem dixit licinius crassus orator non esse miran-
dum q̄ æneā barbā haberet: cui os ferreum cor plumbeum esset: aut
de duobus domitiis: altero auo: altero Neronis p̄re qui clarissimi fu-
erunt. Syrma. uestis qua tragœdi utebantur dicta a uerbo græco
σyrμα quod est traho: trahebatur enim Martialis.

Transtulit ad satyros se nostra thalia cothurnos.

Aptasti longum tu quoq̄ syrma tibi.

Nero enim has tragœdias personatus cantauit. Thyestē Antigonem
& Menalippen q̄tum ex Iuuenale cognoscimus. Suetōius tamē alias
scribit fabulas p̄ eum actas. Antigōes. duæ legunt ātigonæ: altera
laumedōtis filia ī ciconiā a Iunone cōuerſa: Altera œdipi: quæ cæci
p̄ris dux fuerat de hac frequēs cōposita fuit tragœdia. Menalippes

Quattuor
certamina
Olympica
Pythia
Isthmia
Nemea

Insignia quæ

Coronæ mis-
sæ neroni

Domitius ce-
nobarbus

Syrma

Antigonæ
duæ
Menalippe

Dionysius
Alicarn.

Colossus

Colossenses

Braccata gal
lia

Molesta tu
nica

Ci. pater pa
triae

Leucas

Menalippe una fuit amazonum regina: altera uero Menalippa (ut e
narrauimus in aenotamentis in Varronem) in uinculis coniecta cum
boeto eius filio quem pepererat: in metapontum delata fuit ubi sacra
aedem habuit. Dionysius autem Alicarnaseus Euripidem scribit co
mœdiam fecisse της σοφης μεναλιππης idest de sapiente Me
nalippe: in qua comœdia quidam menalippe filios in pris stabulis ex
posuit: quam rem pater prodigium esse existimans deliberauit infan
tes adure: sed Menalippe dum uellet filios seruare philosophorum ra
tionibus non esse monstrum ostendit: hanc eam: de qua Varro loqui
tur putamus: & cuius personam Nero sustinuit. Colossus. in uestibu
lo eius domus: quam Nero primo transitoriam: mox incedio absupra resti
tutamque auream nominauit. Colossus stetit. cxx. pedum: hunc Plinius
.xxx. naturalis historiae scribit areum fuisse soli dicatum: atque a Zeno
doro factum: quem ab auernis ciuitate gallorum romam Nero acciuerat.
Idem auctor tradit. Statuarum moles turribus pares colossos uocitasse.
Sed miror poetam dicere marmoreum colossus: quem alii areum fu
isse scribunt. Fuit autem in insula rhodo colossus summa magnitudinis
Charetis opus: soli dicatus a quo rhodii appellati colossenses. Ca
tilina atque cethegi. horum coniuratio notior est quam aliter declarari conue
niat. Braccatorum pueri. narbonensis prouincia: galliarum pars: quae
interno mari alluitur: braccata antea dicta est. Senones autem popu
li lugdunensis gallicae hi duce breno romano exercitu apud aliam flu
uium caeso romam ceperunt. Ergo catilina & cethegus uelut gallorum
nepotes in perniciem patriae coniurarunt. Tunica punire molesta.
sunt qui per tunicam molestam culeum intelligunt: nos uero eam intelli
gimus tunicam: de qua haec scribit Seneca ad Luciliu: Cogita hoc loco
carceres & cruces & culeos & uncum & actum per medium hominem sti
pitem: qui per os emergere possit & distracta in diuersum actis cruri
bus membra: illam tunicam alimentis ignium & illam & intextam. Et quicquid
aliud praeter haec cometae saeuicia est igitur tunica erit molesta. qua
obuoluti comburentur uiui: quem cruciatum: per locum libro suo Martia
lis opprobrat: cum ait

Nec scombris tunicas dabis molestas.

Et alio loco grauissimum tormenti genus docet esse: dum dicit.
Maioris esse animi & constantiae tunicam molestam pati quam manum in
flamas iniicere. Sic enim legimus: nam cum dicatur tunica praesente mo
lesta ure manum plus est dicere non facio. Novus arpinas. cicero
nem intelligit ex municipio arpinati editum hunc ascripticiu urbi equi
tem post Catilinae coniurationem extinctam. Quintus catullus princeps
senatorii ordinis & auctor publici consilii frequentissimo senatu pa
rentem patriae nominauit. Leucade. leucas insula est uicina actio p

montorio Epiri: iuxta quam Octavianus Caesar Antonium & Cleopa
tram bello nauali deuicit. Thesaliae campis. philippos intellige in
quibus bis bello ciuili romani exercitus conflixere: post enim bella
ciuilia confecta Caesar Augustus pater patriae dictus est: quae appel
latio honestior Ciceroni in libera urbe contigit. Arpinas alius. ma
rius hic fuit arpini natus loco humili romae ignobilis. & saepe in toga
candida fastiditus: hic teutonas cimbro in Italia irruentes deleuit: &
trepidantem urbem confirmauit. Volsorum. uolsi populi: quo
rum oppidum fuit arpinum & aquinum. Nodosam post haec frange
bat uertice uitem. Gregarius miles a tribuno militum saepe castiga
tus fuit uerbere uitis marius. Nam ut plinius ait inserta uitis castris
summam rerum imperiumque continet. Centurionum in manu uitis:
& optimo premio tardos ordines ad lentas perducit aquilas: atque etiam
in delictis poenae ipsam honorant. Lucanus de sceua centurione.
Promotus latiam longo gerit ordine uitem.

Macrobius de traiano Caesare. Vitem centuriale deus ex muneribus
in aedem dedicatis deferri iussit. Nobilis ornatus lauro collega se
cunda. i. secundo triumpho Marius cum Teutonas & ambronas: apud
aquas festas duobus praeliis fudisset: absens quantum consul creatus
fuit: triumphumque oblatum: donec cimbro uicit distulit. Nam cimbro
ab alpiibus. Q. Catulum fugauerant: sed iunctis catuli & Cai marii
exercitibus praelio uicti fuere cimbro. Marius totius ciuitatis consensu
receptus pro duobus triumphis quae offerebantur uno contentus fuit: atque
ut Cicero scribit cimbricae uictoriae gloriam cum collega Catulo com
municauit: ergo nobilis collega erit Lucatius catulus: qui triumphum
cimbricum a Mario cui duo offerebantur concessum accepit. Ple
beae deciorum animae. decii duo fuerunt: quorum pater in bello lati
no uoluntariam mortem oppetiit: ut uictorem romanum exercitum
faceret. At in bello gallico & tusco exercitu in aciem ducto & cornu in
clinante exemplum patris imitatus Decius aduocato Marco Liuiio po
tifice hastae insistens: & solenia uerba respondens se & hostes diis ma
nibus deuouit: impetumque in hostes facto uictoriam suis reliquit. Le
gionibus. de romanis intelligendum: inde legionarii milites appella
ti: Auxiliis. de sociis & confederatis: unde auxiliares copiae. Pu
be latina. ad hostes referendum est cum quibus bellum gerebatur: in
quo prior Decius consul se deuouit: haec ut tradit Liuius dicit: Sicuti
uerbis nuncupauit. Ita pro repu. quiritorium exercitu legionibus auxi
liis populi romani quiritorium legiones: auxiliaque hostium mecum diis ma
nibus deuoueo. Sufficiunt diis infernis terraeque parenti. Respexit
poeta ad alterius Decii factum: qui patrem. P. decium compellens: simul
ut aciem gallicam uidit. Quid ultra moror? inquit. familiare fatum

b iij

Marius

Vitis centuria
lis

Triumphus
Marii & Q.
Catuli

Deciorum
mors

Legiones &
auxilia

Ortus Tulli
us ex flāma

Conspirant
patritii
Horatius co
cles & Muti
us

Audax uir
go

Tersites

datum hoc nostro generi est. Vt luendis periculis publicis piacula si
mus. Iam ego mecum legiones hostium mastrādas telluri ac diis ma
nibus dabo: quo amisso statim instaurata pugna fuit: cepitq; ponti
fex uociferari uicisse romanos defunctos consulis fato: gallos samni
tesq; telluris matris: ac deorum manium esse: hęc Liuius. Ancilla
natus. Seruius Tullius hic fuit: qui cęso prisco Tarquinio Sextus a
Romulo regnū Romanū obtinuit. De huius uiri ortu hęc scribit pli
nius. Taranio prisco regnante tradunt repente in foco cōparuisse ge
nitalem cinerem masculini sexus: eamq; quę insiderat. Ibi Tanaqlis
reginę ancillam Cretiam captiuā confurrexisse grauidam: ita seruiū
Tullium natū: qui regno successit: inde in regia cubanti: & caput pue
ro arsisse uisum: creditumque laris familiaris filium ob id compita
lia ludos laribus primum instituisse. Trabea. Vt Seruius Sue
tonium sequens tradit. Trabea uestis erat regia: imperatoria &
deorum. Pro dita laxabunt. pulsus regibus patricii iuuenes eius
recordati licentię quam sub regibus habuerant: in libertatem patrię
conspirauerunt: ut scilicet reges inducerent: quod ubi cognitum fuit
de coniuratis supplicia sumpta fuerunt: cęsiq; duo bruti tunc consu
lis filii. Miraretur cum coclitate Mutius. Horatius cocles irruētibus
etruscis: dum Tarquinium in regnum restituere conabantur solus ī
ponte sublitio omnē impetū hostium sustinuit: quousq; a tergo pōs
iterrumpererur. Mutius uero obsidente porfena urbē: cū regiū scribā
deceptus pro rege īterfecisset manū passus est flāmis aduti. Impii
fines tiberinū uirgo natauit. cloelia uirgo cum inter obsides a porfe
na accepta fuisset: deceptis custodibus tiberim traiecit: sed a porfena
per legatos repetita & redita est: huius ille uirtutem admirans cū qui
bus optasset romam redere pmisit. Illa uirgines pueros quidē elegit
quorum atatem haud iniurię obnoxia sciebat huic statua equestris
in foro posita est. Imperii fines. ut Seruius refert. Tiberis q; & thu
scus amnis dictus est fuit romani īperii finis. Crimina seruus. uin
dicius hic fuit coniurationis index: quem primum uindicta liberatū
tradunt historici: unde & uindicta qua serui contacti liberi fierent.

Legum prima securis. respexit ut puto ad brutum: qui consulis ī
periu primus sęuaq; secures accepit: & erit sensus securi primū usus
est consul in proprios filios. Legum. libertatis: sic Liuius. Leges rē
surdam & inexorabilem salubriorem meliorēq; esse inopi q̄ potenti.

Malo pater tibi sit Tersites. in exercitu gręcorum aduersus troiā
nemo unus fuit tersite deformior aut turpior: quod ex hoc Homeri
co patet αἰσχιστος δὲ αὐτῆρ ὑποηλειλιον. Vulcaniaq; arma
capeffas. Vulcanus orante thetide achilli arma fabricauit. Ab ifa
mi gentem deducis asylo. Romulus cōuenis asyllū aperuit: ī quod

fugientes tuti essent: nec extrahi possent. Dictum est autem asyllum
ab a priuatiua particula & rapio uel moueo.

Enarratio nonę Satyrę.

¶ Cire uelim quare totiens mihi neuole tristis. Mol
les diuites & perinde auaros insectatur: qui mentu
latum clientem: & assiduo ac longo labore agēdi
in se iam defectum & impotentem spemant. Quę
ritq; a Neuolo qui cinedos sectabatur unde tristis
fit. Respōdetq; ex auaricia cinedorum se tristē esse.

Sunt autem in hac Satyra uerba multa poetę interrogātis: & neuoli
respondentis: immo detestantis consuetudinem huiusmodi hominū

Rodopes uda terit inguina barba. cunnilingum rauolam innuit.
Erant autem qui mulierum cunnos lingerēt: quo ministerio pecuniā
grandem parabant. Vnde Seneca in epistolis Natalem cunnilingum
cōmemorat ex impuritate oris & linguę grandem pecuniam quę si
uisset: quod genus uitii plensq; Martialis in epigrammatis opprobrat
Terere inguina hac ī parte cunnum lingere est. Rodopes mulieris no
men: de qua dictione plura diximus in enarratione epistolę Saphus
ad phanē. Nos colophum in cutimus lambenti crustula seruo. an
cæsus fortasse fuisti: quemadmodum ab heris serui frequenter cedi
solent: & tunc præcipue cum lamberint crustulum. Tradūt gramma
tici crustulum hoc a crusta differre: quod fœminini generis sit eorū:
quę non comeduntur. ut marmoris: inde incrusto uerbum. Hinc legi
mus ī crustare parietes marmore. Crustum uero neutri generis de his
quę comedimus. Virgilius. Patulis nec parcerē quadris fatalis crusti
Vnde per diminutionem crustulum. Horatius. Vt crustula blandi
Doctores elementa uelint ut discere prima. Quod genus esse dulcia
rii exponit Porphyrio. Agebas uernam equitem. hoc est represen
tabas uernilem iocum: & p equite uerna habebaris. Martialis eqtes
uernas appellat ex acillis domesticis natos. Sic enim notat Martialis
Quirinalem futuit ancillas domumque & agros īplet equitibus uer
nis. Hos licentiores & dicatiores fuisse Persius docet sic dicens.

Cum bene discincto cantauerit ozima uerne.

Ioco mordente facetus. iocum ut ipsis Quirtiliani; Contrariū se
rio dicimus: & erit mordente ioco: asperiore & grauius incessente. Fa
cetus autem: ut idem auctor ait: non solum in ridiculis accipitur: sed

h iiii

Natalis cun
nilingus

Crustum

Crusta

Incrusto

Verna eques

Iocus

Facetus

Sales

qui cuiusdam excultæ est elegantiæ facetus dicitur. Et salobus. ci cerone & Quintiliano auctoribus. Sales sunt ipsa ridicula: quæ neces sario falsa esse oportet. Nam falsum id erit quod non erit insulsum: uelut quoddam simplex orationis condimentum: quod sentitur latè te iudicio: & ueluti palatum excitat. Intra pomeria natis. sales eos intelligit: qui tradente eodem scriptore in uerbis & sono & usu ppruū quendam gestum urbis: & sumptam ex conuersatione doctorum ta citam eruditionem præ se ferant. Pomerium dicitur quasi post mœ nium: & est ut scribit Liuius spacium: quod neq; habitari: neq; arari fas erat: non magis q; post murum esset: q̄ quod post id pomerium ro mani appellarunt. Silua come. capillos hispidos & incultos meta phoricos expressit. Calidi uisci. legimus apud Plinium: uiscū cum resina pannos in cutenatos omnis generis mitigare. Fanum ilidis ī quod diximus frequentes foeminas conuenire. Ganymedem pa cis. aut quod ī templo pacis statua esset Ganymedis: aut quia uenus in templo pacis: ubi & Ganymedes erat colebatur: Martialis ī septio Sic tibi lasciui non desit copia furti Siue cupis pace: seu ganymede coli.

Tunicæ cras siores

Palatia matris. cybeles quæ secundo bello punico Romani Sybilli nis uersibus moniti ex Asia romam accerfuerunt. Hūc item locum frequentabat foemia secreto. Pingues lacernas. crassiores: Sic Mar tialis de tunicis patauinis.

Vellera cum sumant patauinæ multa trilices:

Et pingues tunicas ferra secare sol&

Testoris pectine. in gallia crassiores panni conficiebantur: quam rē Martialis designat: cum ait.

Hanc tibi sequanice pinguem textricis alūnam.

ἠοοὺς γὰρ γλυκεροσ ἀνδρα κιναιδου. idest dulcis moris est uirum cinedum esse. Usus autem est sermone græco uelut lasciuiore. et enī uerbis græcis intemperantem libidinem & impudicos affectus plerū que exprimebant. Affeclæ. ab assequendo deductum nomen est.

En cui tu uiridem umbellam. Verba sunt acrius increpantis eum qui in cinedum agit: dicitque hunc esse cui natalicia & calédaria mu nera mittat: quibus diebus amicis munera talia mittebantur. Et cum felle hæc dicta sunt. Viridem umbellam. in theatris ad arcendum solem umbella utebantur. Martialis.

Accipe quæ nimios uincant umbracula soles.

Sic lic& & uentus te tua tela tegent.

Succina. electra defudantia ab arboribus: quas sudines appellari scribit Plinius. Martialis.

Cum phærontea formica uagatur in umbra.
Implicuit tenuem succina gutta feram.

Fœmineis calendis, idest martiis: quas foeminae in primis colebāt eisq; munera mittebantur in honorem belli cum Sabinis compositi. Horatius. Martiis celebs quid agam calendis. Dic passer. libidini indulgentem passerem appellat a salacitate scilic& aus. Virgilius in Priapeis Vermis passeribus salaciores. Tot miluos. frequens de iis dictum qui ampla latifundia possiderent. Persius. Diues arat curibus quantum non miluus oberrat.

Trifolinus ager. In Campania hunc agrū scribit Plinius iuxta Ca puam caulinis in suo agro trebulanis: alioquin semper inter plebeia: & trifolinis gloriata fert enim uinum: de quo hæc Martialis. Non sum de primo fateor trifolina lyeo. Inter uina tamen septima uitis ero.

Suspectūq; iugū cumis & gaurus ianis. gaurus massici uini ferax certauere massica: ut ait Plinius ex monte gaurano puteolos baiafq; spectātia. Cymbala pulsantis. legatus galli subaudi amantis. Galli enim cymbala pulsabant: uel amatoris dixit ad amicam legatū. Sole bant sanæ amicæ ianuā crepitu cymbalorum & sonitu fistulæ sæpe salutare. Virgilius.

Cymbala cum crotolis pruriginis arma priape.

Appellat. ut soluant debitum Sic Quinti appellabatur a credito ribus. Et Columella de Alphio. Bona nomina non appellando pesti ma fieri. Polyphemi lata facies. unoculus hic fuit: Neptuni & tho ossæ filius: quem uino maroneo ebrum Ulysses obcecauit. Clausus autem in antro mira solertia euasit (Ut Homerus scribit. Dissimi les. fingas non me cognoscere. nec quantum mihi debeas intelligere pro nauata opera qua te uirum probaui. Libris actorum. ī quibus publica & priuata negocia scribebantur. Iura parentis. qui ut pa ter heres scriberis. Dulce caducum. caducum dicitur: non quod a primis heredibus ad secundos cadat: sed quod possessorem non ha bet: & uelut uacuum & cadēs excipiat id quod colligere lic& ex his Ciceronis uerbis in libris de oratore: in quam homines quasi caducā atq; uacuam abundantes ocio nobis occupatis inuolauerūt. Dul ce. quia expectatum possidetur. Si tres impleuero. ius hic tangit triū natorum. Legimus enim in iure eos qui tres haberēt filios: quiq; in Italia: septem in prouinciis imunes fuisse ab onere publico: q̄q; imu nitate pleriq; a cæsaribus sine uxore ac liberis impetrauerūt. Martia lis ad Domitianum. Quod fortuna uetat fieri permitte uideri. Natorum genitor dicat ut esse trium. Statimque hæc ad uxorem

Ager trifoli nus

Appellare

Caducum

Ius trium na
torum

Cōmoda fe
cundæ fœmi
næ

Galli

Plinius
Censorinus

Librarius

Vulpianus

uxorē ait. Natorum mihi ius trium rogāti musarum precium dedit
mearum: solus qui poterat: ualebis uxor non deb& domini perire
munus. Innuīt enim non opus esse uxore ei: qui ius trium natorum
implorauerit. Vnde festiuus est iocus ille Lactantii quærentis. Cur
salacissimus Iupiter generare desiit. An illi lex papia indulfit: & ius
trium liberorum impetrauit. Appianus tamen refert in diuisione cā
pani agri: iussisse Iulium cæsarem agros: qui circa Capuam: cæteris
cultiores & uberiores habebantur patribus diuidendos esse: quibus
trium liberorum ius adesset: quo factō cōcurrerunt ad uiginti homi
num milia: qui trium liberorum alimenta deposcerent. Fœminæ itē
fœcūdiore certo numero sobolis honorari a patrefamilias solebāt.
Nam cui tres erant filii: Vt Columella tradit ociū & uacatio: cui plu
res: libertas quoq; contingebat: & his dūtaxat: quæ seruat dominorū
rura colerent. Candelam apponere ualuis, domum incendere ad
mota candela ianuar. Annona ueneni. monet semper patēr ueneni
ad mortem parandam: nec esse difficile iuentu: quādo iam sit ānona
ueneni: & uidetur esse dictum in utrāq; partem. Vt curia martis A
thenis. Ariopagus qui cliuus martis interpretatur: ubi primū de ho
minis capite iudicatum est (Auctore plinio) Polux autem scribit in
Ariopago iudicia cædis: uulnerum & ueneficiorum per populū exer
ceri solita. Occulta teges Ad cantum galli facit ille secundum. ut
in naturali legitur historia galli nocturni uigiles: quos excitandis in
opera mortalibus: rumpendoq; somno natura genuit: Norūt sydera
& ternas distinguunt horas: interdū cantu: cum sole eūt cubitū. Quar
taq; castrensi uigilia ad curas laboresq; reuocant: nec solis ortum in
cautis patiuntur obrepere: diemq; uenientem nuntiant cantu: ergo se
cundum posuit cantum: aut eum quo homines quarta uigilia ad la
bores excitantur: aut quo solis ortum gallus indicat. Sed cur Plinius
quartam dixerit uigiliam quid ea sit: Censorinum sequentes aperie
mus: qui ait in. xii. tabulis nusquā nominatas horas iueniri ut postea
in aliis lectum est: sed ante meridiem eo uidelicet: q; partes diei bifa
riam tum diuisas meridies discernebat. Alii diem quadripartito: sed
& noctem similiter diuidebant. Idq; similitudo testatur militaris ubi
dicitur uigilia prima: secunda: tertia: & quarta. Librarius. inter mā
cipia librariorum habebant Romani partiendis pensis præfectos. quo
rum conditio paulo honestior erat: Vt Vulpianus his uerbis signat:
mācipioꝝ quoq; usufructu legato nō deb& abuti: sed secundū cōdi
tionē eorū. Nā si librariū rus mittat: & qualum & calcē portare cogat
uel histrionē balneatorē faciat: uel de symphoniacō atriēsem: uel de
palestra stercoreādis latinis præponat: abuti uidebitur proprietatis.

Archimagirus. princeps & magister coquorum. Nam ut apud
Plautum in aulularia legimus: coqui conducebantur de Macello:
secumque habebant ministros quibus imperarent: Magiros græce:
latine coquus: Vnde facta est dictio archimagirus. Baltea ulciscū
tur. aut rumoribus ulciscuntur uim & petulantiam herilem: Nam
balteum pro petulanti quadam ostentatione positum est. Persius:
Sed balteus ambit. aut baltea uulnera accepta ab iis quæ depēdebāt
a balteo. Nam Seneca scribit: gladios: cultros: & pugiones balteis so
lere appendi. Pro populo faciens. sacrificans pro populo: quod sa
crificium bonæ deæ erat: ut aperte docet Seneca in epistolis ad Luci
lium hæc scribens. Credat aliquis pecuniam esse uersatam ī eo iudi
cio: in quo reus erat Clodius ob id adulterium: quod cum Cæsaris u
xore in aperto cōmiserat uiolatis religiōbus eius sacrificii: quod pro
populo fieri dicitur. sic summotis extra conspectum omnibus uiris:
ut pieturæ quoque masculorum animalium contegant. Qui digi
to scalpunt imo cap. quam rem molles plerūque faciunt: & in Pom
peio notatum hoc. Scribit plutarchus in eo libro qui inscribitur πρὸς
ἀντισὺν ὑπεχέρων ὀφελοίτο: hoc est quomodo aliquis iuuetur
ab inimico. Scribit enim calidem argiuorum regem: quadam positio
ne comæ & molliore incessu: ut mollem uituperatum & pompeium
cum longe abesset a mollicie & ctimine: tamē infamiā subiisse quod
uno digito caput scalperet. Nostri paruique lares. Diomedes grū
diles lares dicit. quos Romulus constituisse dicitur in honorem sero
phæ: quæ. xxx. pepererat: quod ita esse confirmat testimonio Cassii
in secundo historiarum: pastorum uulgius sine contentione consen
tendo præfecerunt æqualiter Remum & Romulum: ita de regno ut
pares inter se essent. Monstrum sus parit porcos. xxx. cuius rei fanū
fecerūt grundiles. Dicti sunt autem grundiles a uoce porcorum: hoc
est a grūtu: hos lares farre ac thure placare Neuiolus dicitat: aut for
san lares familiares: de quibus & paruis: sic Persius.
Bullaq; succinctis laribus donata pependit.

Fabricius censor notet. in noctibus atticis legimus. C. Fabricium
Lusciniū: & Quintum æmilium Papum censes. P. Cornelium:
Ruffinum qui bis consul ac dictator fuerat senatu mouisse: causāq;
isti notæ suscipisse: quod eum compissent cœnæ gratia decem pō
do argenti habere. Optat itaque id ponderis quod censes notent.

De grege mesorū. ex Melia strui habebātur: duplicē esse mesiam
alterā ī asia: alterā in Europa alibi docuimus. Affigit ceras illa de
naue petitas. Vlysses acyrce præmonitus: quo pacto ille sus littus cā
panū præterlaberet: Remigū & sociorū aures cera: & pice obturauit
ne scilicet uocem & cantus syrenum auderent: se autem iussit ad

Archimagi
rus

Balteus

Sacrificiū p
populo

Scalper cap.
Plutarchus

Lares grūdu
les:

Fabricius
Censor

Mesia

malum deligari: tam remigibus innuens syrenam bladas uoces sine noxia audiuit atq; reliquit.

Enarratio Decimæ Satyræ.

- o Mnibus in terris quæ sūt a gadibus usq; Quartus hic Satyrarum liber: in cuius prima satyra: tum rationibus: tum exemplis: stulta uota arguit: & imprudentiam hominum: in optandis rebus demonstrat q̄ potissimum hic nascitur: quia pauci: imo plane nulli: quæ uera sint bona: & rursum quæ uera mala dignosceri possunt. Gadibus: gades isula extra fretum herculeū Gagem. ganges indiae fluuus: quem alii incertis fontibus ut nilū rigantemq; uicina eodē modo: alii in scythicis montibus nasci dixerūt: fluereq; in eum. xxx. amnes. Dextro pede concipis. legēdum est concipis: non concupis ut sit uerbum uotis idoneum. Nam concipi uota legimus: & concepta animo uota dicuntur. Viribus ille cōsifus perit. milonem crotoniatē intelligimus: cuius sane miserandus fuit exitus. Nam dum grandis natu uires experiri tentaret: conatus rescidere hiantem quercum manibus: redeunte in naturam arbore retētis a feris laceratus est: Balena britanica. balenam latini dicunt: græci phalenam: in oceano britanico maximæ omnium balenæ uifuntur. Delphinis. ablatiuus a nominatiuo delphinus: qui nascitur a genitiuo græco delphinos. Iussuq; neronis, nero (ut scribitur) cum sine delectu & modo quoscunq; libuisset interimeret. Cassium Lōginum iurifconsultum: ac luminibus orbatum iussit interfici: q̄ in uetere gentili stemate Cassii percussoris cæsaris imagines retinuisset. Et maghos Senecæ præciuitis hortos. Seneca (ut Cornelius tradit) cum ingentes & supra priuatum modum euectas opes augetet: atq; studia ciuium i se uerteret: hortorum quoq; amoenitate & uillarum magnificentia principem prægrederetur: uariis criminibus apud Neronē conflictatus ē: quæ cum tradere Neroni uellet aspernatus omnia tyrannus mortē ei iussit indici: Seneca uero denunciata ultima necessitate interitus: crurum & poplitum uenas secandas prebuit: tum hausto ueneno: & in balneum illatus mortuus est. Lateranorum. obsidet ædes. plautium quoque lateranum iussit Nero interfici: unde dixit: Lateranorum quæ obsidet ædes. Rarus uenit in coenacula miles. ad necem subaudi per uim inferendam. Qualis illata fuit Cassio: Laterano: & Senecæ. Coenacula (Vt Festus tradit) dicuntur: ad quæ scalis ascenditur: Hæc tenuiores incolebant: Coenationem uero potentiorum: ac ditiorum accipere possumus. Vnde de
- Ganges
Concipio
Milo
Senecæ mors
Coenacula
Coenatio

dorno diuitis legitur & algētem capiat coenatio solem: Pocula gemmata. de quibus: ut supra diximus, Martialis. Gemmatum scythicis ut luceat ignibus aurum. Ah quotiens digitos exuit iste calix.

Setiuū uinum a setia deductum. Martialis. Pendula pontinos quæ spectat setia campos. Exigua uetulos misit ab urbe cados.

Alter ridebat. heracleti & democriti sententiā laudat qui diuerso affectu hominū stulticiā iriderent de quibus philosophis hæc Seneca. Heracletus quoties prodierat: & tantū circa se male uiuentiū imo male pereūtiū: flebat miserebat omniū: qui sibi læti felicesq; occurrebant miti animo: sed minus imbecillo: & ipse iter deploratores erat Democritū contra aiunt nunq̄ sine risu in publico prodiiisse: adeo nihil uidebatur feruū eorum: quæ serio agebantur: De lachrymis autē & de risu utriusq; græce epigrammata legimus a diuersis scriptoribus edita. Prætexta. hoc loco prætexta triūphantiū est Liuius in. x. ab urbe cōdita. Triumphantēs toga prætexta: tunica palmata: & toga picta & corona triūphali laurea q̄ honoratos: simulq; iouis optimi maximi ornatu decoratos: curru aurato per urbem uectos i capitolium ascendere solitos scribit. Prætorē curribus altis extātē. prætor hac in partē pro eo accipitur qui iura diceret. Sed ut Pedianus auctor est. Veteres omnē magistratum: cui pareret exercitus prætorē appellauerunt. Vnde & prætorium tabernaculū eius: & in castris porta prætorii & hodie præfectus prætorii: prætorem igitur cōsulem cui parebat exercitus & triumphantē accipe. In tunica iouis: in trabea quæ & iouis & triumphantis erat. Pictæ sarana ferentē. pictas uestes de scribit plinius apud homerum fuisse: unde & triumphales nata: hæc eadem uestis dicebatur: auctore Seruio palmata toga: quā ii uidelicet merebantur qui reportassent de hostibus palmā. Apuleius i apologia magiæ: deniq; triumphantibus quadrigas albas & togā palmatam. Et sibi consul ne placeat. sic enim triumphabant i eodē curru seruū habebant coronā sustinentem. Plinius cum corona hetrusca & auro sustineretur a tergo: anulus tamē in digito ferreus erat: æqua fortuna triumphantis & serui coronā sustinetis: sic triūphauit de iugurtha. C. Marius. Sceptro quæ surgit eburno. Liuius in decimo secundi punici belli scribit triumphantes ornari solitos aurea corona Scipione eburneo toga picta & palmata tunica. Niueos ad frena quirites. paulo æmilio ad hiberos cum prætura eunti duodecim. Concessi sunt lictores: equo uectus est albo trabeamque indutus albam: ministros omnes albis indutos duxit. Ad hunc ergo ornatum respiciens poeta dixit: Niueos ad frena quirites.

Heracleti lachrymæ

Democriti risus

Ornatu triūphantis

Prætor Prætorium

Palmata toga

coronā triumphantis

Paulus æmilius

Veruccum in pr̄ia crassoq; sub aere nasci. scribunt physici p̄ qua-
litate locorum: & aeris temperie uaria peruenire igenia. Vnde cicero
ī libro de fato socordes & ignauos fuisse thebanos scripsit: aeris uide-
licet crassitudine: quo nomine hoc dicto taxati fuere thebani *ἄπορ-
ῶτα* hoc est ius boetica: & Horatius:

Boetum in crasso iurares aere natum.

Contra athenienses catos atq; solertes cæli benignitas produxit. Erit
autē sensus democritus phyliscus progenitus ex abdera urbe thraciæ
quam diomedis soror condidit: & a se ipsa sic uocauit: docuit uel in
crassissimo aere solertissimos uiros gigni posse. Mediumq; osten-
deret unguem. a parte medium digitum significauit quem alii īpu-
dicum. Martialis Ostendit digitum: sed impudicum alcōti Dasio Si-
machoq;. Et alibi.

Rideto & medium porrigito digitum.

Quidam infamē. Persius.

Infami digito lustralibus ante saluis Expiat.

Quosdam præcipit subiecta potentia magnæ inuidiæ. Seiani
maxime miserandum: & calamitosum exitum spatio sius exequitur
q; ut Seneca ait magnis insperatis & uniuersis honoribus functus fue-
rat. Hic ergo seianus (Vt dion scriptor illustris tradit) olim pathicus
fuit Marci gabii apicii: illius inq; apicii: qui cæteros oēs luxuria supe-
rauit: hunc tiberius similitudine morum assumpsit: atq; inter primos
immo supremum omnium habuit: tantusq; apud principem erat: ut
tum excellenti prudentia: tum magnitudine potestatis: ipsum iā Cæ-
sarem appellarent: quem uiuentem in theatro Cæsar æreum statuit:
tum ab omni ordīe statuæ illi erectæ sunt: decretumq; fuit ut natalis
eius publice coleretur: quin p̄ses: equites: & plebs: legatos ad eum mit-
tebant: iurabāq; pariter per tiberii & seiani fortunā. Vnde cum ī dies
potentior: & magis formidolosus fieret: illiq; primores urbis: ueluti
principi parerēt: Veritus Tiberius ne seianum aperte & palam īpera-
torem declararent. Aggressus est hominem dolo: nam illum consulē
designauit: tum participem curarum appellabat: plerunq; repetēs di-
cebat meus seianus: tam senatui q̄ populo scribens: quibus uerbis p̄
multi creduli: non solum æreum tam Tiberium q̄ Seianum cōstitue-
bant: sed in scriptis omnibus utriusq; nomē apponebant. Currus præ-
terea auratos in theatrum utriusque intulerunt. Decretumque est desi-
gnari eos consules in quinquennium. Quæ omnia cum non ignora-
ret Tiberius omnino perdere eum statuit: & cum uiam non inueni-
ret: qua tuto & aperte id facere possit: miro quodam commento: exi-
tium machinatus est primum enī de se ipso multa & diuersa senatui
scribebat: & aliquando q; male se haberet: nec quidē iam moriturus;

ipudicus di-
gitus

Apicius

de seiano ex
dione

Dolus Tib. ī
Seianum

Interim uero q; per bene ualeret atq; ī urbē Romā ueniret: seianū ue-
ro ut aliquādo maxie laudabat: ita nō nūq; execrabat: cuius amicos
nūc illius gratia honorabat nūc ignominia afficiebat: Vt seianus ipse
tum superbiæ: tum timoris plenus suspensus admodū foret: utpote
inter metum & spem dubius. Cæteri uero nec hominē suspiciebant:
nec item despiciebant. At cū Tiberius eum pontificem: secum & filiū
eius fecisset magis cultus est. & quidē multi mentē tiberii ignorantes
publice illi ministrabant: tamen male suspicabātur stuporem eius: &
negocioq; inconstantiam considerantes: per hæc cum Tiberius & se-
natus & plebi satis fideret: diuulgauit se illi tribunitiā potestātē datu-
rum: ut scilicet inopinatum opprimeret. Scripsit autē senatui per Ne-
uium Sertorium macronē: quē occulte prætorianis cohortibus præfe-
cit qui Romam noctu uenit: & sibi mandatā cū memio regulo & La-
cone custodum præfecto cōmunicauit: & cum forte senatus ea die ī
apollinis æde haberet: ascēdit & ipse in pallatiū: incidit autē in seianū
qui per q̄ turbatus erat: q; nihil ad se Tiberius scripsisset: hunc tamē
solatus est: quippe dicens potestātē tribunitiam se ei afferre: unde læ-
tus supramodum curiam ingressus est. Macron uero domesticos mi-
lites qui circa illum & consilium stabant in castra dimisit. Aperiēs po-
testatem sibi per litteras in eos a Tiberio traditā munera insup polli-
citus: tum dispositis circa tēplū custodibus: ingressus est denuo curiā
traditaq; consulibus epistola priusq; quicq; legeretur egressus est: ut
uidelicet caueret: ne in castris nouitas rerum fieret. Sed lecta epistola
statim tribuni & milites circūsteterunt seianum uinctūq; ac mox per
senatū cōdēnatū ī gemonias scalas abiecere. uicoq; distraxerūt. De-
scendunt statuæ restēq; secuntur: Idē tradit historicus a senatu equi-
tibus & tribunis: statuas quas nō facile aliquis numerasset seiano ere-
ctas fuisse: quas omnes eo spectante: ut primum uincula iniecta fue-
runt plebs deiecit: tum cōfregit: & funibus distraxit: quæ tria Iuena-
lis hac in parte tangit. Facie toto orbe secunda. secūsus a Tiberio:
īmo potius pari iure regnare seianus existatus est. Nam interdum
per eius fortunam: interim per Tiberii atq; seiani fortunam iurabant
omnes: quippe significantes illum simul cum tiberio īperare: nō solū
ī consulari: sed in omni potestate quin etiam illi ut deo sacrificabāt

Pone domi lauros. ut supra diximus ad significanda gaudia ī di-
gnitate habita solebant postes laureis exornare. In capitolia ma-
gnū cretatūq; bouē. pro claudio exponit Seruius cū enarrat illud uir-
gilii: Aurata fronte iuuencum candentem. Sic Persius. Cretatā dixit
ambitionem: quia magistratū petitori candidati in cāpū descēdebāt.
& Martialis. Cretatā mappā p̄ cādida posuit. Allusisse autē uidet ad
historiam. Nam quo die seianus in capitolium ascēdit: ut sacrificiū

neuius ser-
torius macron

Memius
Regulus

Disiectæ sta-
tuæ seiani

Pau. tib. seia-
nus

Cretatus

annis quingentis sexaginta. Et rursus alibi: de Nerone principe & lapide phengite hoc construxit ædem fortunæ: quæ Seiani appellatio dicebat a Seruio Rege sacratam: quem locum correctores deprauerunt. Ex quo suffragia nulli uendimus. candidati non solum uenera populo exhibebat: sed & pecunias apud sequestres deponebat: uiritim per tribus diuidedas: quam rem apud historicos multos legimus: & in primis in oratione Ciceronis pro plancio: & Lucanus. Sætorq; fauoris: Ipse sui populus: lætalisq; ambitus urbi. Annuæ uenali referens certamina campo.

Et hic erit sensus: posteaq; dignitates & magistratus nõ iussu populi: sed arbitrio Cæsaris demandantur. Pan & cersenses. hos ego cõtenderim nominatiuos esse uelut absolute: cum exclamatione prolatos quasi lupercalia & circenses ludi sint curæ populo: quidam legunt panum & circenses: ut quattuor factiones significantur: quibus in ludis circensibus per uarios colores panorum populus studebat: de quibus latius dicemus: cum illud enarrabimus: euentum uiridis quo colligo panum. Victus ne pœnas exigat aiax. Ut male deus. ex amicis Seiani accusati quidam defensi fuere: qui iterum rei facti eiusdem criminis. & cum plures item alii semet ipsos interficiebant priusq; cõuicti forent: ne scilicet uexationem & grauem ignominiam ferrent. Additque idem scriptor pauca admodum publicata fuisse bona eorum qui ante iudicium uoluntaria morte perierant: sed filii tradita fuisse: quam rem fecit Tiberius ne uideretur eos interfecisse. Alegoricos per aiacem qui sibi mortem consciiuit posteaq; in iudicio armorum achillis succubuit quempiam moriturum propria manu significat.

Dum iacet in ripa calcemus cæsaris hostem. Seianus eadem die qua in carcerem conuictus fuit damnatus est atq; in gemonios gradus obiectus: cuius cadauer cum totos tres dies grauissimis iniuriis plebs affecisset: in tiberim postea demersum est. Ceruice astricta dominum trahat. sic solebant fere omnes rapi in iudicium qui præcipitandi de saxo tarpeio erant: ut nonnũq; ex tortis faucibus sanguis per aures exprimeretur quam rem apud Liuium & pliniũ legimus. Vis ne salutari sicut seianus: ut idem narrat historicus: studia & salutatioes frequenter circa seiani ianuam fiebant: uerebanturq; non solum hoies ne uiderentur ab eo: sed ne inter ultimos salutatores apparerent: diligenter enim tum uerba: tum nutus hominum is obseruabat. Quadã aut Kal. die: multis in seiani ædes ingrediẽtib; cubile in quo iacebat: cum salutareretur pene totum obtritum fuit a turba sedetium. Illi fellas donare currulos. adeo prudẽtia & potestate pollebat seianus ut ipsũ imperatorem appellarent Tiberiũ uero υησιαρχωυ τινα hoc ẽ quẽdam insulæ principem: quod in insula quam Capreas dicunt assidue

Aedes uoluntaria

Salutatur seianus

Appellat seianus Impe.

uerfaretur: seiani autem ædes cum alii egregii uiri: tum maxime consules mane frequentabant: ad quem priuata omnia deferebant: quæcunq; a Tiberio petitori essent: & publica pariter de quibus responderi oporteret: adeo ut sine eo nihil: siue publicum: siue priuatum fieret.

Tutor haberi principis. cum Tiberius ob morum similitudinem assumpsisset illum imperatoris ornamenti decorauit: id quod nemini eorum contigit qui illis similes forent: tum eo consiliario atq; ministro ad oia usus est. Cum grege chaldeo. Mathematicos pro chaldeis accipe. Idem enim sunt Gelio tradente chaldei Genethliaci: atq; Mathematici. Mathematicæ autem additus fuit Tiberius: plenusq; per suasionis omnia fato agi. Egregios equites & castra. prætorianas cohortes intelligimus quibus præfuerat quodam tempore Strabo seiani pater quo in ægyptum misso solus præfecturam earum gessit seianus: constituitq; stationes proprias & separatas inuicem: ut tanquam uigiles intra unum murum compulsi prætoriani milites simul & celementer mandata capesserent & oibus formidolosi forent si uno muro: uelut castris intra moenia urbis continerentur. Castra domestica: exponit per castra domestica quid sint egregii equites. Nam apud Suidam hæc legimus: *δομῆστικοι οἱ τῶν Ῥωμαίων ἰππῆιστῆ κατὰ Ῥωμαίοισ οἰκίτικοι στρατιῶται*: hoc est domestici romanorum equites: uel secundum romanos domestici stratiotæ. Prætextam sumere aut imperatoria ornamenta intelligimus: per prætextam & enim togam prætextam triumphantes imperatores gestabant: aut purpuream uestem accipere possumus quam ille iuduerat qua die in senatum uenit Hæ omnia Dion. Potestas. magistratus & officii appellatio potestas: quo nomine urbium prætores & oppidorum passim honorantur Suetonius in claudio. Iurisdictionem de fidei commissis quotannis: & tantum in urbe delegari magistratibus solitam in perpetuum atq; etiam per prouincias potestatibus demandauit. Vasa minora frangere. adilium erat de ponderibus & mensuris cauere. Perseus. Sese aliquem credens italo q; honore supinus: Fregerit eminas arreti adilis iniquas.

Ulubris. infrequens & pene desertus in latio locus: de quo in similem sensum dixit Horatius.

Est animus ulubris si te non deficit æquus. Gentile nomen formauit Plinius ulubrensis in tertio naturalis historiarum. Quid crassos. patrem & filium: qui a parthis trucidati fuere: & enim scribit Appianus. Gloria belli gerendi elatum crassum: ut scilicet ad indicum penetraret oceanum: & aurum parthorum raperet bellum iniuste in parthos mouisse. Pompeios. magnum pompeium: cum duobus filiis: qui tres orbis partes sua cæde inquinaunt: inde

Mathematicus

Seia. præfec. prætorii

Potestas

Ulubris

Crassi

Quinquatri
bus

Capfarius
quis?

Vulpianus

Cicerōis cæ
des

Martialis acclamat.
Pompeios iuuenes asia atq; europa: sed ipsum:
Terra tegit lybies si tamen ulla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe iacere.
Vno non poterat tanta ruina loco.
Deduxit flagra quirites. cæsarem dictatorem designat quem in se
natu cõfoderūt patres principibus coniurationis duobus: brutis atq;
Cassio. Totis quinquatribus optat. festa in honorem palladis quĩ
quatria erant: de quibus Ouidius in tristibus.
Hæc est armigeræ festis de quinq; mineruæ.
Quæ fieri pugna prima cruenta solet. Dicta sunt autem quĩquatria
q̄ erant post diem quintum: uel ut nobilis poeta in fastis scribit a die
rum numero.
Vna dies media est: & fiunt sacra mineruæ
Nomina quæ adiunctis quinq; diebus habent.
Sanguine prima uacat: nec fas concurrere ferro:
Causa q̄ est illa nata minerua die.
Altera tresq; super strata celebrantur harena:
Ensis expertis bellica læta dea est.
Mineruam enim pueri colebāt: ut scilicet eis dea in discendis litteris
faueret. Idem poeta:
Pallada nunc pueri teneræq; ornate puellæ.
Qui bene placarit pallada doctus erit.
Optat igitur uel puer primis iberibus litteris: eloquentiam aut Demo
sthenis: aut cicerōis. Custos agustæ uernula capfæ. igneuis & pau
lo ditioribus pueris: non solū pedagogi adhibebātur: sed & capfarum
custodes: qui capfarii appellati fuere: quam rē hic poeta inuit: & Sue
tonius apertius demõstrat: apud quē legimus Neronē dānatorū libe
ros quosdam cū pedagogis: & capfariis: uno prandio pariter iussisse
necari. Vulpianus autem ubi de manumissis loquitur tradit pedago
gū alūnū. & capfariū sæpe ab heris manumitti solitos interpretaturq;
capfariū eū esse qui libros portet. Ingenio manus est & ceruix cæsa
proscriptū a triuuiris Ciceronē herenius popilius iterfecit: hãc uideli
cet grām referēs Ciceroni a quo seruatus fuerat: eius caput cū manu
ãputatū romã tulit: atq; rostris affixit gratificatus Antonio: quē nobi
lissimus orator: orõnibus suis adeo isectatus fuerat ut hostis priã iu
dicaretur. Tradit Appianus senatus decretū aduersus Antoniū Cice
ronis manu scriptū fuisse: & in rostris ab eodē pronuciatū: in cuius fa
cti ultionē & manus & caput rostris affixa fuerunt. Dion hoc aplius
Antoniū i Ciceronis caput maledicta igessisse: quod iussit: cū dextra
eius abscissa suggestui suffigi: ut ex eo loco ubi in eum concionatus

orator fuerat conspectus caput stare. Fulvia uero Antonii uxor: cū
illud in manibus sumplisset tum amara dicens: tum inspuens: in gre
mio reposuit: oreque aperto linguam eduxit: in quã eas infixit acus
quibus in ornando capite utebatur. O fortunatam natam me con
sule Romam. hoc cecinit Cicero in laudem suam post debellatum
Catilinam: & seruata patriam. Genero a philippica fame. inue
ctus Orator in Antonium orationes suas: quas alii antonianas: ipse
philippica appellauit. Imitatus Demosthenem qui hoc nomie inscri
psit orationes illas uehementes in philippum Amyntæ filium Mace
doniæ Regem. Secunda autem in ordine philippica: grauissima om
nium habetur. In ea enim acerrime Antonii uitam lacerat. Quem
mirabantur athenæ. Demosthenem (tradit Plutarchus) natum patre
qui cultellarius cognominatus est: quod scilicet domi haberet offic
nam: & operarios cultellorum. Relictus puer in hereditate locupleti:
tutorum fraude: & negligentia direptis bonis: uix habuit unde præce
ptoribus mercedem solueret. Verum cū multo studio: & laborio so
peruigilio in clarissimum oratorem euasisset libertatis græciæ defen
sor: publice grauibus conditionibus philippum insectatus est utpote
publicæ libertatis insidiatorem: post cuius mortem patria pulsus: tã
dem reuocatus est: sed iam mortuo Alexandro: & Antipatro rebus
græciæ præposito. Cum apertam cædem uideret relictis athenis: in
calabriam insulam: ubi asylum erat Neptuno sacrum concessit: hau
stoque ueneno se necauit. Cum iam paratam sibi mortem ab archia
cerneret Pleni moderantem frena theatri. tetigit historiam de pe
cuniis publicis: quas in theatralem usum: athenienses impendebant:
lege lata ne aliter de eis impendendis quispiam ad populum ferret:
Sed Demosthenes libertati patriæ consulturus: primum persuasit po
pulo decemuiros creare penes quos tollendi: & item condendi leges
potestas foret: qui statim sublata lege qua capitale erat: contionem
habere de pecuniis in usum militiæ impendendis. sermonem fecit ad
populum: de suscipiendo bello contra philippum: uelut aduersus pu
blicum græciæ hostem. Ad rhetora. tradunt hermippus ex Gelio
Demosthenem solitum audire platonem: eo relicto secutum esse Ca
listratum oratorem Atheniensem publicam agentem de oropõ cau
sam. Buccula. a bucca uideturque esse tegmen buccæ. Describit
autem pluribus uerbis consuetudinem eorum: qui trophea erigebāt
sumpta de hostibus quos in fugam conuertissent. Amplustræ: am
plustria scribit Pompeius Festus: nauium esse ornamenta: quæ quia
plur erant q̄ essent necessaria: etiam amplustria dicebantur. In ar
cu. triumphali subaudi: in quo sculpti erant captiui: & habitu & for
i iii

Fulvia ima
nis

Demosthe
nes

Mors Demo
sthenis

Prudēter lex
abrogata

Buccula
Trophea
Amplustræ

ma propria: Sterilis mala robora ficus. paraphrasis caprifici: quæ in muris nata: eos dissipat & diffringit huius fructus: quæ uis non maturefcit. Inter ficus tamen seritur: q̄ paruos generet culices: qui morfu ficorum ora aperiant: solemque inducant: Vnde maturefcunt: & est familiaris locutio de his quorum æternitas sperata tollitur ruina monumentorum. Martialis.

Caprifici culices

Marmora messale findit caprificus: & audax
Dimidios crispus nullo ridet equos.

Caprificatio

Caprificationem tamen appellat Plinius in arboribus: quotiens illarum cortex per uer cultello finditur: ut comodius prorumpant arbores: atque ctescant. A similitudine credo caprificis: quæ ruptis muris intumescens exit. Ex pende annibalem. puer adhuc Annibal uiuente patre: in odium populi Romani iure iurando adactus in hispania iam patris armis edomita bella gessit: Tum sagunto expugnata: atq; direpta in Italiam transit: quattuorque grauissimis cladibus Romanos affecit: quæ omnia in historiis decantata: nunc pluribus uerbis declaranda non sunt. Aphrica mauro perfusa oceano. Aphrica quam tertiam orbis partem plerique dixerunt: ab occidente Atlantico alluitur oceano: mari nostro ab Europa discreta: ab Asia uero flumine Nilo: quos fines hic poeta percurrit. Nilo tepenti. Nilus ab Aphrica dispescit eam æthiopiam: quæ sub Aegypto est. Ad æthiopum populos. existimo hic significari alteram æthiopiam Agisimbam nomine. Aliosque elephantos. uersus ortum (ut Ptolemæus tradit iuxta totam libyam regio magna æthiopum est: in qua elephanti albi omnes: & rhinocerotes: & tygres sunt: nisi forte alios ad differentiam indorum dixit: qui maiores esse aphris leguntur: secunda declinatione protulit elephantos nominatiuum latinum a genitiuo græco formans. Pyreneum. montes pyrenæi hispanias a galiis disternant dicti pyrenæi (Auctore Diodoro) απὸ τοῦ πυρός idest ab igne ferunt enim priscis temporibus: relicto a pastoribus igne: terræ superficiem totam exaruisse. Vnde ex eo quod forte accidit pyrenæi montes appellati sunt. Diduxit scopulos. alpes quarum iuga Italiani muniunt: duas fores habere ab historicis traduntur: graias atque pœninas his pœnos graias herculem transisse memorant. Et montem rupit aceto. Annibal transgressurus alpes: recisis syluis: combustisq; lignis atque superinfuso aceto: saxa resoluit in cinerem: apertoq; transitu in Italiam trāsmisit exercitum. Et quali digna tabella. tetigit hac in parte frequentem pictorum morem: qui in talibus sæpe deformes facies: & distorta corpora pingere solebant: & præcipue Romæ: Vt Plutarchus notat in eo libro: qui inscribitur περὶ τῶν πραγμῶν

Annibal in romanos

Fines africæ

Agisimba
elephanti albi

Vnlepyrenei

Graias & pœninas

Vis aceti

Deformes in tabulas referuntur

ἑπιπέδῳ: hoc est de negotiositate siue de curiositate ad hunc modum Romæ quidam picturas: aut statuas per Iouem: uenaliū puerorū: aut mulierum: nihil faciunt: sed circa forum monstrorum obuersatur per discentes eos: qui sine cruribus sunt: aut curuo cubito: aut trium oculorum: aut acuto capite hos inquirunt: & si quid mixtam habuerit figuram: aut abortiuum monstrum fuerit. Portaret bellualuscum. Annibal eturiam cum per hyemem peragraret: & pluuiis armis inundaasset: ad eum traiciendum elephantum inscendit: uerum prementibus aquis atque frigore: altero captus est oculo: In exiliū præceps fugit. pace data carthaginensibus Annibal ipse in exiliū pulsus: ad Antiochum Syriæ Regem se contulit: quo superato Prusiam Regem Bithiniæ adiit. Sed cum Romani eum repeterent: sumpto ueneno quod sub anuli gemma habebat sibi mortem conscuit. Sepultus in uico libyssa: qui locus sortes petenti prædictus fuerat: hoc est libyssa corpus teget Annibalis. Libeat uigilare tyranno: Prusiam dicit: cuius regiam frequentabat Annibal operiens plerūq; surgentem a somno: ut saluaret Regem more cliētis: Et declamatio fias. in scholis rhetorum de Annibale multæ tractabuntur cōtrouersiæ: id quod etiam supra demonstratum est. Vnus peleo iuueni non sufficit orbis. pela urbs Macedoniæ: Philippi & Alexandri patria. qui ut Valerius post patris mortem: cum subacta fere omni Asia: & Aphricæ parte intellexisset: ex Democriti sententiā: multos esse mundos fleuit: cupiditate scilicet accensus gloriæ: quod uix mundum unum subegisset: ad quod poeta hac in parte respexit. Plutarchus Alexandrum scribit: cum audiisset Anaxarchum de infinitate mundorum differentem fleuisse: amicis que rogantibus: quidnam fleret. An non inquit dignum est flere: si cum infiniti sint mudi: domini unius uix facti fuerimus. A figulis munitam intrauerit urbem. babylo niam significat urbem Assyriæ nobilissimam: cuius muri coctili latere & interlito bitumine. confecti fuere a Semiramide Regina. In hac Alexander a Casandro Antipatri filio: ueneno petitus interiit. Quod uenenum aquæ stygis unguæ mulæ contineri solum potuit: neque ab ulla alia materia: magna Aristotelis infamia excogitatum (Vt scribit Plinius. Sarcophago contentus erit. i Asia troadis idem tradit auctor: sarcophagum lapidem: fissili uena igni: in quo defunctorum corporum condita absumi intra quadragesimum diem constat: exceptis dentibus Mutianus specula quoque: strigiles: & uestes: & calciamenta illata mortuis: lapidea fieri auctor est. Componitur autem α ποτῆς σαρκος. idest a carne: & φάγω comedo sarcophagus. Stra

Capit oculo
Annibal

Mors annibalis

Pela
Alexāder

Lachrymæ alexandri
Babylonia

Sarcophagus

i iiii

Cōditorium alexandri
 Athos
 Sāctus mons
 xerxis aggrēsus ī grāciā
 Muri lignei
 Barbaries Xerxes
 Pons in helle ponto
 Medi
 Trabraca

bo scribit cadauer Alexandri ereptum fuisse perdicæ a Ptolemæo Alexandriaque delatum: atque conditorium: illuc extructum fuisse quod aperiri iussit Augustus Cæsar cum Alexandriam deuictis antonio & Cleopatra uenisset. Vellificatus athos. mons Macedoniae Athos classibus perficis olim nauigatus continentique abscissus: mille & quingentorum passuum longitudine: quem montem. tum ostē tandæ potentia. tum relinquendæ memoriæ gratia: magis quā nauigationis: aut celerioris: & breuioris circūactus causa abscindi fecit Xerxes: Vt tradit Herodotus: hunc montem nostra ætate græci ἄσθιο πορ; hoc est sanctum montem appellāt. Et quicquid græcia mēdax audet in historia. fabulosa potius quā uera existimat: quæ de Xerse scribunt græci historici: Traditur enim Xerxes Persarum Rex: & primi darei filius ulturus græcos qui graui iniuria patrem affecerāt deletis eius copiis in maratoniis campis congregato numerofo exercitu: ponte super hellepontum facto: copias ingentes in Europā traieciisse: græciaque inuasurus plusquā mille & ducentas naues Salamina usque premisit. Ergo Persarum incurfu trepidante græcia: Atheniensibus respondere oracula. Ab ioue in tutelam Athenarū muros ligneos dari: quod de nauibus intelligendum esse explanauit themistocles: cuius ductu & auspicio: cum Persis apud salamina conflixerunt græci. qui adiuti potissimum locorum angustiis uictores euaserunt. Suppositumque rotis mare. hoc dixit propter pontem: quo abydum sexto coniunxit: inter quas urbes septem interiacent stadia. Sed ponte per hyemem & fluctus dissoluto: iussit impotēs barbarus helleponto tercentas plagas inferri: & compedes demitti: quibus mare uinciret. tum notis Neptunum compungere: colaphis cedere: atque barbaro conuicio affici ad hunc modum. O amara aqua: Rex compedes hos inicit: quod illū iniuste læseris: abs quo nihil mali passus fuisti. Et enim Rex Xerxes uolueris: nolueris ue transmittet: meritoque tibi nemo amplius sacrificabat: utpote fluuio dolofo & amaro; Cæsis autem prioribus architectis: denuo pontem fabricari iussit. E potaque flumina. scribit Herodotus aquam scamandri fluuii: & melanos non suffecisse exercitui atque iumentis Xerxis. Medo prandente. per medum omnem exercitum intelligit: quod scilicet Medi: Parthi: & Assyrii maxima pars essent exercitus: qui populi a recentioribus sine discrimine iisdem uocabulis uocitantur. Salamina relicta. salamis insula e regione atticæ iuxta eginam clara nobili illa uistoria de Persis. Deuictus enim Xerxes uix una nauī in Asiam aufugit. Pandit trabraca saltus. in Aphrica est urbs trabraca: ut Melas

& Ptolemæus. Captatori Cossio. adeo captandæ hæreditati inhabitabant Romani: ut in urbe forent de captanda hæreditate magistri: & auctore Seneca: in primis Aruntius & Aterius captandorum testamētorum artem professi sunt: Ramice neruus. ramicem scribit Cornelius Celsus: latine id dici quod græci cirfoceleu uocitant. Sunt autem huius morbi genera quinque a nobis in inuectiua contra Galeotum copiose explicata. Seieucus. cytharedus eximius colligitur fuisse. Fulgere lacerna. tubicines significat: qui aurata plerunque lacerna donari solent. Quot themison ægros autūno occiderit uno. Themisonem medicum Cornelius Celsus atque Plinius: nec non & Paulus maxime laudant: eius in primis placita sequuti. Vnde miror hac in parte a Iuuenale mederi hunc medicum: nisi forsan alius hic fuit Themison. Quo tondente grauis. repetit quod in prima satyra dixit: In tonsorem Cinnamum: qui munere fortunæ opes & honores adeptus fuerat. Rex pilius magno si quicquam credis homero Nestoris ætas longissima fingitur a poetis huic tria ascribunt sæcula: quæ trecentorum annorum. Alii interpretantur: ut ipse Nestor apud Ouidium. Potuit spatiosa senectus spectatorem multorum operum reddere. Vixi annos biscentum: nunc tertia uiuitur ætas. Quidā nonaginta numerant annos: sæculo uidelicet triginta annos tribuentes. Quæ sententia probatur ab Eustathio commentatore Homeri. Cornice secunda: ferunt naturalium rerum scriptores: cornicem communem uitæ modum excedere: Vnde & añosa cornix legitur: hincque extat prouerbiū græcum: de eo qui lōgam ætatem υπερασ κορωνισσος βεβιωκοσ. hoc est qui ultra cornices uixit. Suos iam iam dextra computat. Apuleius in apologia magiæ computationem digitorum gestu fieri solitam docet. Nam nunc in circum quem significari uolebant. Plinius item tradit Ianum a numa Rege dicatum digitis ita figuratis stetisse: ut. ccclxv. dierum nota per significationem anni temporis: & æui se deum indicet. Sed Hieronymus in Iouinianum scribens in enarranda domini parabula: quæ est de fructu agri trigesimo sexagesimo atque centesimo: triginta tradit digitorum molli coniunctione: sexaginta uero superiore digito depresso signari: porro centesimus numerus: diligenter quæso lector attende: de sinistra transfertur ad dextram: & iisdem quidem digitis: sed non eadem manu: quibus in leua significatur. Recte igitur cū ultra centum annos Nestor uixisset: suos annos dextra computabat. Antilochi barbam ardentem. Antilochus Nestoris filius: quem in

Aruntius
 Aterius
 Ramex
 Themison
 nestoris etas
 De cornice p uerbium
 Apuleius
 Cōputatio p digitos
 Parabola domini
 Antilochus

bello Troiano caeso iam Hectore: Memnon aurore filius: **Vt Quintus** tradit iterem. Vnde Nestoris prece motus Achilles amici mortem interfecto Memnone ultus est. Ioannes Tortelius: ut pleraque peccat. sic nescio quaedam de scriptura: & huius dictionis falso impudenter ingerit. Quod facinus dignum tam longo admiserit æuo. Seruius hunc colorem traxisse luuenalem ait ab illo Virgilii. Quando aliter nequeo crudelem abrumpere uitam. Nam & Nestor longum æuam pro pœna facinoris: & illa crudelem uitam dixit: cum uterque superstes filio foret. Peleus raptum cum luget Achillem, peleus æaci filius ex Tethide Achillem genuit: cui cum superstes foret insolabiliter morte filii mœrebat. Cui fas itha cum lugere. laertem intelligimus Vlyssis patrem: quem in solatium errantis & exulis filii agrum stercore scribit Homerus. Natantem non iactatum mari accipere simpliciter debemus: sed uere bis natan tem. Icta enim fulmine nauis: pœreptis que sociis: Vlysses in charyb dim delatus aprehenso ramo fici euasit demersa nauis: sed cum ligna emerissent dimittens se a fico: assumptis lignis: decimo uix die: ad calypso enatauit: apud quam septem cum uixisset annos iubente ioue extructa rate iterum nauigauit: qua per Neptuni iram disiecta duos dies & totidem noctes: ligno nixus Corcyram usque matuta iu uante peruenit. Hectore fumis portate. hoc more prisorum cada uera efferebantur: felixque ille quodammodo habebatur: cui hæc cõtigissent. sic legimus illatum rogo. **Q**: Metellum Macedonicum a quattuor uidelicet filiis: uno prætoris: tribus consularibus: duobus triumphalibus uno censorio. Et ruit ante aram summi iouis, hercei iouis: de quo Lucanus. Herceas monstrator ait non respicis aras. Sed torua canino latrauit rictu. hecuba priami uxor post mortem Polydori filii: quæ per fraudem simul & uim: execrato polymnesto re ulta fuerat furens abeuntes græcos latratu infectata est. Vnde in canem conuersa fingitur. Regem transeo ponti. per poeticam paralipsum calamitosum finem mithridatis poti regis tetigit: qui ueneno tentato cum parum illud procederet filium in caedem suam ipulit. Et croesum. croesi ite lydorū regis miserandum casum delibat: ad quæ cum Solon exul patria diuertisset & explicatisque opibus quæ maximæ erant an foret felix quæsiuisset. Respondit sapiens iustius phasianum & pauonem uarietate plumarent sibi placere subiunxitque neminem felicem appellari dum uiueret. Quando ultima dies de uita iudicaret. Quare expugnatis sordibus direptoque thesauro omni regio per cy

Peleus

Bis naufragus ulysses

Lōga dies

Mos funerandi

Hecuba

Calamitas croesi

Solon

rum: in rogam iubente uictore iniectus croesus recordatus tunc sententia Solonis exclamauit: Solon: Solon Qua uoce audita: existimās cyrus deum aliquem in auxilium uocari per internuntium quæsiuit quid acclamatio Solonis uellet. Cui respondit: quæ Solon sibi iactanti felicitatem dixisset. Quod ubi accepit Cyrus misericordia motus: simulque fragilem rerum humanarum statum contemplatus uitam illi remisit: Sed cum ardente iam rogo morti eripi uix possit implorata deorum ope: demisso subito imbre defusus fuit. Exilium & carcer. scilla uictore pulsus Marius minturnis in priuata mulieris custodia: quam olim dote multauerat detentus est: tum fugiens in paludibus delituit: nauique in Aphricam delatus mendicato pane uicti tauit. Victa carthagine. id uidetur tetigisse luuenalis quod Plutarchus scribit exulantem in Aphrica Marium: in ruinis carthaginis aliquando confedisse: fortunæ ludum contemplantem: Seque excidio tantæ urbis solantem: quam rem & Lucanus innuere uidetur: cum ait. Solatia fati Carthago mariusque tulit: Teutonico uellet descendere curru. de cimbris & teutonibus simul triumphauit Marius. Prouida pompeio dederat campania febres: Pompeius post triumphum: quem duxit ad tertium calendas octobris. M. Pisone: & M. Messala consulibus affinitate facta cum Iulio Cæsare Iuliam uxorem per conuentus: urbes & oppida Italiae ducēs in febrem grauem & periculosam incidit: cuius desperata salute publica uota suscepta fuere: unde a morbo conualuit: Tum aborti cuiusli bello: in campis philippis deuictus ad Ptolemæum ægypti regem confugit: cuius iussu sub oculis uxoris & liberorum: reciso capite peremptus est. Insuetum enim erat (Vt scribit Iunior Plinius) caput recidere: ad quod alludens poeta dixit. Seruatum uicto caput abstulit. Fanum ueneris. aut genitricis ueneris fanum dixit: aut cluacinæ ueneris. Usque ad delicias uotorum Quæ sint deliciae uotorum exprimit Persius cum ait. Et spem macram supplice uoto: Nunc licini in campos: nunc crassi mittit in ædes: Nunc optent generum rex: & regina puellæ: Hunc rapiant quicquid calcauerit rosa fiat. Pulchra gaudet latona diana. ad illud Virgilii alludit. Latonæ tacitum pertepant gaudia pectus. Lucretia. tarquini collatini uxor: cui sextus tarquinius uim intulit. Virginia. uirginii filia quam Appius decēuir per libidinē clieti iure uindictarum adiudicare uoluit: in iudiciumque uocatam arrepto Lanii cultro pater uirginus iugulauit. Rapuit nero loripedem:

Liberat' ibre croesus

Solatiū Marii

Cn. Pōpeius

Deliciae uotorum

Virginia

Struma
 Gibbus
 Moechorum
 poena
 Prouerbum
 Mugiles
 Latinus en
 dymion
 Seruilia
 bellerophote
 Sthenobea
 Iobates
 Solymi
 Chimera
 Nubit messa
 lina
 Solenia nup
 tiarum

Non loripedem: sed sporum stuprauit Nero: quem excisum in mu
 liebrem sexum transformare conatus est. Strumosum. struma ut
 ex celfo colligimus: extantia quaedam intergo. Gibbus uero in pecto
 re habetur. Astromartis. quem cum Venere retibus in adulterio
 Vulcanus comprehendit. Quosdam & mugilis intrat. hoc suppli
 cio deprehensi moechi affici solebant: cui non erant absimiles rapha
 ni: quibus apud Athenienses adulteri in anum receptis cruciabantur
 uulsis primum circa inguina pilis: quo nomine apud graecos prouer
 bium est $\rho\alpha\phi\alpha\nu\epsilon\iota\lambda\epsilon\iota\nu$: Vnde Catullus. Ah tum te miserum ma
 lique fati quem attractis pedibus patente porta: percurrent mugi
 lesque: raphanique Nisi forsan accepit mugilem pro pene. Legimus
 enim apud Apuleium comprehensum cum uxore moechum: coactum
 fuisse a marito muliebria pati in poenam uidelicet criminis: sed mu
 giles latine ii pisces dicuntur: quos graeci cephalos appellant inimici
 tiasque graues gerunt cum lupis. Tuus endymion. a luna ferunt
 poetae endymiona amatum fuisse. Hic uenator egregius in monte la
 tinio delitescens: surgente luna inuenationem prodibat: primusque
 tradente Plinio meatus: & motus lunae deprehendit: & ob id amore
 eius captus fama traditur. Seruilia. ad bruti matrem Seruiliam:
 qua cum licentius dictator Caesar consuecebat: respiciens poeta hoc
 nomine adulteram quilibet notauit. Hippolyto. apud maritum
 theseum nouerca phedra priuignum Hippolytum: falso de adulte
 rio accusauit. Quid bellerophonti. bellerophontes cum astheno
 bea uxore preti. de coitu interpellatus esset: ueritus hospitalis iouis
 iram: la sci uam foeminam reppulit. Vnde exardens repulsa mulier
 uiro innocentem hospitem accusauit: qui hospitii iure motus: illum
 domi interficere non sustinuit: sed datis codicillis ad Iobatem focerum:
 illum in lyciam misit: lectis ergo codicillis Iobates in ultionem
 criminis: ad chimeram: & solymos domandos bellerophontem misit
 ut sub praetextu memorabilis pugnae interiret. Sed chimera & soly
 mis deuictis laudem rettulit maximam. Illud addendum arbitror de
 clinari bellerophontes: & bellerophon in tertia declinatione. Sthe
 nobea. hanc alio nomine Homerus Antheam uocat. Cui nubere
 Caesaris uxor destinat messalina Claudii Caesaris uxor (Vt plurimi
 tradunt historici) in. C. siliu iuuentutis romanae pulcherrimu ita exar
 sit: ut luniam syllanae nobile foeminam matrimonio eius exturbaret:
 Vacuoque adultero poteretur. Ergo non furtim: sed multo comita
 tu domum eius uentitabat opes & honores largiens: & dum sacrificii
 causa hostiam Claudius profectus esset. Cuncta nuptiarum solen
 nia celebrata fuerunt. Nam Silius designatus consul: cum uxore

principis praedicta die: adhibitis qui obsignaretur: uelut suscipien
 dorum liberorum causa conuenit: ubi illa auspicum uerba audita
 sunt subierunt: sacrificarunt apud deos: interque conuiuas discubitu
 est: & nox denique licentiae coniugali acta fuit: Quod dedecorosum
 & audax facinus: Callistus: Narcisus: & Pallas: Tres liberti Caesaris
 exhorretes subornarunt calphurnia & cleopatra concubinas caesaris:
 ut messalina Claudio accusaret: quibus defertibus ubi nupsisse u
 xorem filio cognouit: conuocatis amicis: & de securitate: & de uindi
 cta deliberauit: Tandem impudica muliere: quae & eadem marito molie
 batur perimere iussit: missisq; centurionibus: & tribuno in ortos luci
 lianos ubi fusa humi messalina iacebat: assidente matre lepida trassi
 xa fuit. Flamedo diminutiua forma a flameo: quo caput nouae nu
 ptiae uellabatur. Genialis. proprie lectus qui nubetibus puellis ster
 ni solet. Ritu decies centena dabuntur antiquo. ad formam dotis
 antiquo ritu dixit data: aut ad numerum rettulit. Nam auctoribus Pedi
 ano & Plinio: non erat apud antiquos numerus ultra centum milia.
 Itaque hoc est hodie multiplicatum: ut decies centena milia: aut saepius
 dicantur. Vnde Horatius grade pecuniam significaturus ait. Decies
 centena dedisses: huic parco. Cum signatoribus. nuptialium tabula
 rum: quos adhibitos fuisse supra diximus. Auspex. nuptiae nisi ca
 ptatis auspiciis fiebant Virgilius. Primisq; iugarat omnibus. Et Lu
 canus de martia nubente Catonis. Contentiq; auspice bruto. Ante
 lucernas. lucernarum apud priscos plura fuere genera. Nam alia lu
 cerna fuit cubicularia: de qua Martialis. Dulcis conscia lectuli lucer
 na. Quicquid uis faciam licet tacebis Alia dimyxos. i. duarum narium
 & polymyxos plurium narium: de qua idem Martialis.
 Illustrem cum tota meis conuiuia flammis:
 Totq; geram myxos una lucerna uocor:
 Sic enim exponit pollux: ubi de naso: & quo nomine eius meatus ap
 pellentur scribit. Praebenda est gladio tam pulchra & candida cer
 uix. filius flagitii aut periculi nescius erat: sed certo si abnueret exi
 tio: & non nulla fallendi spe simul magnis premiis operiri futura: &
 praesentibus frui pro solatio habebat. Vnde merito dixit poeta. Interea
 tu oblequere iperio: si tanti uita dierum paucorum. Nil ergo optabunt.
 homines si consilium uis paraphrasticos sententiam eam: quam Va
 lerius Maximus scribit fuisse Socratis. Poeta nunc uersu explicauit.
 Nihil enim ultra arbitrabatur Socrates petendum a diis immortalibus: quae ut
 bona tribueret: quia si demum scirent: quid unicuique esset utile. Nos
 autem plerumque id uotis expetimus quod non impetrasse melius foret.
 Nos animorum impulsu & caeca magnaque cupidine ducti. Idem Vale
 rius. Et. n. desissimus iuoluta tenebris mortalium mens: in qua late patere

Liberti clau
dii

caedes messa
linae
Genialis

Summus nu
merus pecu
niae

Dimyxos
Polymyxos

Silius

Socratis sen
tentia

Tomacula
Murtata

Prīa naturæ

In academi
cis & de fini
bus

In quibus fe
licitas hoīs

Mores fortu
næ fingunt

Lautus
Sordidus

errorem cæcæ preces tuas spargis. Coniugium petimus. Idē splendidis coniugiis iniicis manus At hæc ut aliquando illustrat: ita non nunq̄ funditus domos euertunt. Cādidi diuina tomacula. Tomacula edulia: quæ fere ex iecore & pulmone porcino fieri consu euerunt: solebantq̄ confici in galiis: & Romā apportari: auctore Var rone. In libris rerum rusticarū: a quo tomacinæ appellantur: quæ hic tomacula: & Martialis tomacula protulerunt. In subres galli: nostris tē poribus tomacellas dicūt. Alii uero murtata: sed de murtatis alio lo co plura dicemus. Crañdum est ut sit mens sana in corpore sano hoc uersu significauit prima illa naturæ: in quibus adhibita uirtute philosophi paulo rectius sentientes. sūmum bonum in uita posuere: quod sapius Cicero in academicis commemorat. Ab hoc enim uno fonte defluit omnis ratio diserendi de finibus bonorum & malorū. Sunt autem prima naturæ: ea quæ in homine præstantissima habēt. hoc est integritas membrorum & sensuū. Sed quia hæc sola nō suffi ciunt: uirtutem uoluerūt adhiberi: quæ nec seruiret: nec par esset: sed potius imperaret. Vnde merito subiunxit poeta. Semita certe trāql læ per uirtutem patet unica uita. utpote coniungens prima illa natu ræ cum uirtute domina. Nullum numen abest si sit prudentia. Vt nulli certe addictus sectæ. Imperiū a fortuna tollit: secutus Salustiū: qui ait. Fortuna cum moribus immutatur: & illud sui cuiq̄ mores fin gunt: omnipotens fatum esse desit. Alibi uero fortunam rerum do minam dicit: ut. Si fortuna uolet fies de consule rhetor. Et item. Plus & enim fati ualet hora benigni. Quam si te ueneris cōmendet epistola marci.

Enarratio Vndecimæ Satyræ.

a **T**ricus eximie si coenat lautus habetur. Persicum ad frugalem coenam: & quæ haud magno constet impendio inuitat: quo nomine eos acerrime corri pit: qui undique preciosos cibos conquirentes: pa trimonia ampla plerunq̄ deuorant lauticia mirū ī modum oblectati. Lautus habetur. lautus dici tur: tum in uictu: tum ī ueste: cui opponitur sordidus: ut ex Horatio colligere possumus: ubi ait.

Sordibus a tenui uictu distabit ofello Iudice.

Et hic est sensus. Atticus quia diues quæsitissimis epulis laudem re portat. Cōtra autem rutuli luxuriam obiurgamus: quia supra cēsum id faciat. Pauper apitius. pro apitio: hac in parte quicumque gulo sus accipi uidetur: quando apitius (auctore Seneca & Martiale) uel moriens centum sextertia habuerit: quam summam summis uo tis multi expetūt. Scripturus leges & regia uerba lanistæ: Ironicos mordet apitium: qui præcepta de condiendis obsoniis tradidit: cum militare corpore robusto & uirenti ætate possit. Lanistam autem nō pro eo in cuius domo instituebantur digladiaturi in arena accipere hic uidetur. Sed pro lanio & coquo qui itidem ut gladiatores corpo ra dilaniant. Egregius coenat. uel nomen pro aduerbio posuit: uel magis ut priscianus ait: aduerbium est ut sit egregius magis egregie

Arcessere. preoccupare: uel ante tempus distrahere. Ad miscela nia ludi. miscelania a mixtura indiscreta rerum dici significare uide tur Gelius in ultimo noctium atticarum ubi ait. Quia uariam & mi scellam: & quasi confusaneam doctrinam conquisiuerunt: eo titulos quoque ad eam sententiam exquisitissimos indiderūt: at de legibus sumptuariis scribens a misero per diminutionem deducit lex ait fa nia lata est: quæ ludis romanis. Item ludis plebeis & saturnalibus: & aliis quibusdam diebus in singulos dies centenos æris īsumi cōcessit Hanc Lucilius poeta signat legem: cum dicit. Fauni centussiq̄ misel los. hicq̄ erit sensus per inopiam multi ueniunt ad id parsimoniam: quod lege fania cautum erat. Apuleius tamen in metamorphosi. Mi scelaniam turbam: confusam uelut ex colluione omnium gentium accipit his uerbis. Nec mora cum uaria irruptione patefactis ædibus magistratibus eorum qui ministris turbæ miscelaniæ cuncta comple ta. Ferrata distet ab arca: sacculus. numorum receptacula uariis nominibus (auctore Asconio) appellata fuere. Nam ut sacci: sacculi sacelli: & crumenæ: & scortæ: & maticæ: & marsupia. Ita fisci fiscinæ: fiscellæ. Spartea sunt utensilia ad maioris summæ pecunias capiēdas Vnde quia maior summa est pecuniæ publicæ q̄ priuatæ: ut p censu priuato arariū dicitur pro loculis & arca thesauri: pro sacello fiscus. Vnde fiscus pecunia publica & confiscari dici solet. Ergo arcam po sult pro magna pecunia: Sacculum uero pro numorum summa.

E cælo descendit. γυναι σκαυτοϋ cognosce te ipsum. Quod dictum in templo Apollinis Delphici scriptum e cælo descendisse ferunt. Quanquam Plinius Chiloni hoc ascribat & fuisse consecra tum in eodem templo: in quo (Vt Dion scribit) Sapientissimorum uirorum sententiæ annotari & proponi consulentibus deum sole bant. Vt scilicet tam prudentium uirorum præceptis q̄ oraculis

Sordibus

Lanistæ

Miscelania

Miscella

Sacculus

Fisci
Spartea

Fiscus

iuuarentur. Loricam possit achillis Tersites, de armis achillis quæ post filii mortem thetis: in medium protulit certarunt Vlyffes: & thelamonius ajax. Nam Tersites græcorum uilissimus. Gobio tātū in loculis. Martialis gobium dixit.
 In uenetis sint lauta licet conuiuia terris:
 Principium cœnæ gobius esse solet.
 κωβίος hoc est gobius mutatis litteris: quidā græci maxime laudat albos. Et digito mendicat pollio nudo, oppignerato anulo: quem eques gestabat in digito. Qui uertere solum, cædentes urbe siue ob decoctam creditoribus pecuniam: siue ob exilium: uertere solum dicebantur: Luuius tertio ab urbe condita. Collegæ eorum: exilii causa solum uerterunt. Morantur, pro remorantur: & retinent: Priscianus exponit. Laudem siliquas, siliquæ non solum in tegumenta leguminum dicuntur: sed & arbor prædulces siliquas creat: quæ a græcis κερκτια harum cortex (scribente plinio) manditur: digitorum hominis longitudo illis: & interim falcata pollicari latitudine. Ganeo, qui iustra frequentant: ganeones dicebantur a ganeo: quod antiqui locū abditum: & uelut subterraneum dixerunt. Hæc Festus. Plinius tamē foemino genere declinauit: uideturque innuere esse popinas: in quibus unctiora ædulia conficiebantur. Ait enim de porco: neque ex alio animalis numerosior materia ganæ: quæ significatio conuenire uideat huic loco. Pultes, pulte non pane uixisse longo tempore romanos manifestum esse docet Plinius: ex hoc maxime quæ pulmentaria: inde dicantur: de pultibus Martialis.
 Imbue plebeias clusinis pultibus ollas
 Ut fatur in uacuis dulcia musta bibas.
 Placenta quæ delicatior pane ipso sunt: nedum pulte. Fit autē placenta ab accusatiuo græco πλακουντα: cuius nominatiuus est πλακουσ: Sed quo pacto placentæ fiant docet Cato senior in libris de agricultura: & nos cum Plautum exponemus de generibus placentarum: multa explicabimus. Habebis euandrum, Euander Nicostratæ filius hospiti excepit herculem cū bobus gerionis ex hispāia redeuntem: Tum æneam troia profugum: qui cum Turno apud inimicum amnē pugnans: in eum decidit: nec postea apparuit: relatusque in deos dictus est lupiter. Flammis, hercules in monte ceta igne hominem exiit: & astra petiit. Saliētū, rei rusticæ magistri: saliētū docent esse locum salicibus consitum: Vnde miror Seruium dicere speciem esse arboris saliētum. Edulus, Martialis idem paruus. In his una ponetur cœnula mensa.
 Edus in humani raptus ab ore lupi.
 Montani asparagi: crassa littera in tenuem mutata asparagus fit.

Gobius

Vertere solū

Siliquæ
Ceratia

Ganeo

Ganeā

Pultes

Placenta

Saliētum

Nam græce ασπαργος: & herba est in totum spina. Vnde hæc pol lux: καπο ακαθηον αποφουμενον πλαστημα ασπαργος. Et Martialis. Mollis in æquorea quæ creuit spina rauena
 Non erit incultis gratior asparagis.

Montanos autem dixit: quia sunt qui ormeni: hoc est mōtani appellatur. Plinius est & aliud genus: incultius asparago: mitius corrudo passim & in montibus nascens: refertis superioris germaniæ campis: non in faceto Tiberii Cæsaris dicto herbā ibi quandam nasci simillimam asparago torto feno. Martialis idem. Sed tuta feno cursor oua portabat. Et seruate parte anni quales fuerant. in uitibus uuæ: aut olares uuas accipere debemus: de quibus Stadius. Olares rogo non licebat uuas mollis. n. sine noxa seruari posse uuas docet Columella. Et nenuculam uuā ollis aptissimam scribit Plinius. Vnde Horatius. Venucula conuenit ollis aut pensiles uuas. De quibus idē Horatius. Cum pensilis uua secundas ornabat mensas. Signinum syriūque pirum. Celsus inter pira quæ reponuntur maxime commendat carē tina atque signina. Dicitur autem signinum pirum a signia: syrium uero a syria nomen traxit (auctore Plinio) Sed Columella tarentina syria uult esse. Nam enumerans pira sic ait. Signina tarentina quæ syria dicuntur. Emula picenis & odoris mala recentis. puto hæc esse poma tiburtia: de quibus Horatius.

Picenis cedunt pomis tiburtia succo. Nam facie præstant:

Compede fossor, apud antiquos fossores compediti opus pefagebant: quod & in Plauto: & in Catonis opere legimus. Qui meminisse callide sapiat quid uulua popinæ. & si hunc locū in eo libello in quo errores Galeoti coarguimus satis enarrauerimus: tamē quæ ad præsentem expositionem pertinent repetemus: de uulua itelligit porcina quam Plinius eiecto partu meliorem quæ edito habitam fuisse scribit. eiecticia uocatur illa: hæc porcina primiparis suis optia: contra efoetis a partu: præter quæ eodē die suis occisæ liuida ac macra. nec nouellum suum præter primiparias probatur: potiusque ueterum: nec dum efoetarum: nec biduo ante partum: nec post partum: aut quo eiecerit die: proxima abiecticia est occisæ uno die post partum. De huiusmodi uuluis tale habemus distichon.

Te fortasse magis capiet de uirgine porca.

Me materna magis de sue uulua capit.

Et hic erit sensus. Meminit fossor compeditus uirginem an matrem: uulua in popinis cōdita sapia: græci μητρον uos: hoc est porci uulua comendant: quæ præci in fine apponebant. Iuniores uero in principio epularum uulua dabant. Natalicium, quo natali die quæ miro impedio colebant uesci soliti fuere. Lardum, ut Macrobius

Asparagus

Ormeni asparagi

Olares uuæ

Venucula
Pensilis uua

Signinum
Syrium
Pirum

Poma tiburtia

Vulua
Porcina
Eiecticia
Porcaria

Lardum

tradit quasi large aridum lardum dicitur: unde & laridū lectum est.
 Censoris mores & etiam collega timeret: hoc dixisse uidetur pro
 pter claudium Neronem & liuium salinatorem: qui districtā cēsurā
 simul egisse traduntur a Valerio. Nam cum equitum centurias reco
 gnoscerent ipsi propter robur ætatis: etiā nunc eorum essent e nume
 ro: ut est apud poliam uentum tribum preco lecto nomine salinato
 ris citandum nec ne sibi esset & hesitauit. Quod ubi intellexit Nero ci
 tari collegam & equum uendere iussit: quia populi iudicio dānatus
 esset: salinator quoque eundem Neronem sequutus est: adiecta causa
 que non sincera fide secum in gratiam rediisset. Qualis in oceani flu
 ctu testudo nataret. testudinum putamina secare in laminas lectosque
 & repositorium his uestire. Carmilius pollio instituit prodigi & saga
 cis ad luxuriæ instrumenta ingenii portentosis autem ingeniis prin
 cipatu Neronis quæsitam in mari testudinem: in hoc secari ut pigme
 tis perderet se: plurisque ueniret imitata lignū: & sic lectis precia quæri
 his uerbis plinii respondent hæc Senecæ in libris de beneficiis contra
 luxuriam scripta. Video elaboratam scrupulosa distinctio testudi
 nem & fedissimorum pigerrimorumque animalium testas ingentibus precii
 emptas: in quibus ipsa illa quæ placet uarietas subditis medicamentis
 in similitudinē ueri coloratur. Farraca. cibaria ex farre. Tusco
 catino. aretina uasa hoc in loco significat quæ apud priscos romanos
 in precio fuisse docet Martialis hoc disticho.
 Aretina nimis ne spernas uasa monemus:
 Vox nocte fere media mediâque audita per urbē. quo anno camillo
 dies dicta fuit. M. ceditius de plebe nunciauit tribunus se in noua uia
 ubi nunc sacellum est supra ædem uestæ noctis silentio audisse uocē
 clariorē humana: quæ magistratibus dici iuberet Gallos aduentare:
 id ut fit propter auctoris humilitatem spreto: & que longinqua: eoque
 ignotior gens erat: pulsus autem gallis & uictore camillo expiationis
 gratia eius mentio facta iussuque templū in noua uia locatione fieri: hæc
 Liuius. Cicero in secundo de diuinatione aiūm loquentem deum ap
 pellat: cui in noua uia consecrata fuit ara ex eo quod monuerat ut pro
 uiderent: ne a Gallis Roma caperetur. Fictilis iuppiter. plinius tra
 dit primum in urbe iouem fictilem fuisse. Nam tūc magis pie quā ma
 gnifice dii colebantur. Latos nisi sustinet orbis grande ebur. cōtra
 infania mēsarū clamat: & orbis: hic pro mēsis accipe citreis: quæ preci
 osissimæ fuerunt: ut in naturali historia sæpe legitur. quāuis censo
 res quidam pro citro cedrum posuerunt: ut in alio opere notauimus
 Sustinebantur autem citreæ mensæ a dentibus elephantinis. Lucanus
 in decimo.
 Dentibus hinc niueis sectos atlantide silua

Districta cē
 sura
 Testudo
 Seneca
 uasa aretina
 Denūciatur
 aduētus gal
 lorum
 Aius loquēs
 Citreæ men
 sæ
 Lucanus

Imposuere orbis quales ad cæsaris ora
 Non capto uenere iuba. Et Martialis de citreis pugilaribus.
 Secta nisi intenues essemus ligna tabellas:
 Essemus libyci nobile dentis onus Et alibi.
 Grandia taurorum quæ portant corpora quæris:
 An libycas possint sustinuisse trabes. Et rursum.
 Tu libycos indis suspendis dentibus orbis.
 Seneca non cessat declamare in hac luxuriam dicens. Video istic mē
 sas & æstimatum lignum senatorio censu: eo preciosius quo illud in
 plures nodos arboris infelicitas torsit. Sublimis pardus. factus ex
 ebore. Porta syenes. in fine æthiopiæ syene ita uocatur peninsula
 mille passuum ambitu: in qua castra sunt latere Arabiæ: & ex aduer
 sum insulæ quattuor pylæ: id est portæ. D. C. post nili fissuram. Ergo
 porta sienes erit: qua ex ægypto in Arabiam transitur: elephantis præ
 terea insula est infra nouissimum cataraeten mille passus milia & si
 enem supra sexdecim: in qua elephantos nasci constat qui ite in Mau
 ritania & india generantur. Nabateo belua saltu. Nabatei Eusta
 thio tradente Arabiæ gens est: cuius regio populosa & fertilis habet
 huius metropolis est petra feruntur prudentes Nabatei & adeo patri
 monti seruatorum: ut qui rem paternam diminuerit publice dānetur:
 contra augēti rē premium positum est: seruos admodum paucos ha
 bent. Nam mutuis cognatorum ministeriis uiuūt. Iam nimios ca
 pitique graues. elephantis (Vt in naturali legitur historia) uel casu a
 liquo: uel senecta decidere dentes solent: quos ipsi defodiunt: & hoc
 solum ebur est: cetero quoque & in iis qua corpus intexit uilitas: hic
 iam niueos capitique graues dixit. Tessellæ. quibus in alueolis lu
 ditur: quæ alio nomine quadrantalia dicuntur: græce uero cubi inde
 cubicum corpus: Sed quis alibi ex sententia Eustathii: quid tessera:
 quid talus sit exposuerimus: breuiter tamen hic repetemus tesseram
 sex habet latera: quibus septenaria fit per puncta ut cunq; ea steterit
 oppositio: talum uero quattuor esse laterum: & pro uario iactu ua
 ria puncta dare. Dicitur autem talus græce astragalus: inde αστρα
 γαλιζω talis ludere: quam rem confirmat Plinius de polycleto sta
 tuario hæc scribens: duosque fecit pueros item nudos talis ludentes.
 qui uocantur astragalizontes: & sunt Titi imperatoris atrio. Cal
 culus. is est quem latronem: & per diminutionem latrunculum anti
 qui appellarunt: Iuniores autem schacum uocitant. Martialis de ta
 bula lusoria:
 Hic mihi bis seno numeratur tessera puncto:
 Calculus hic gemino discolor hoste perit. Et item.

Citrei pugil
 Orbes
 Libya
 Seneca
 Siene
 Elephantis in
 fula
 Nabatei
 Petra
 Mos nabate
 orum
 Ebur
 Tessellæ
 Cubi
 Talus
 Astragalus
 Calculus
 Latrunculus

Infidioforum si ludis bella latrohum.
 Iste tibi geminus miles & hostis erit.
 Peior gallina secetur, secandarum gallinarum attem olim fuisse
 magnos secuti auctores supra tradidimus. Nec structor erit. inue-
 nio iubam in ομοιότησι tradere apud Romanos structorem eum
 dici: quem graeci trapezocomon dicunt. Martialis quoque haec ait.
 Et quae non egeant ferro structoris ofellae.
 Cui cedere debebat omnis pergula, non solum pergula in uitibus
 dicitur: sed & ubi praecipuos discipulos erudiebant: uel alii artifices
 opera sua uelut in propatulo habebant. Suetonius de Crassitio Ta-
 rentino grammatico: deinde in pergula docuit Plinius de appelle: idē
 perfecta opera proponebat in pergula. Plautus in pseudulo. Cras phe-
 ni phanicio corio inuises pergulam. Triferi doctoris: in urbe do-
 ctiores erant qui scindendi obsonia praecipua: ut ait Seneca tradebant
 pygargus lycophron parim pygargum appellat ab aquilae genere: cu-
 ius cauda: ut Plinius ait albicet. Vnde nomen nā πυγην anum signifi-
 cat αργος uero album. Sed de hoc genere aquilae haud crediderim
 intellexisse Iuuenalem: immo de quadrupede potius. Nam idem au-
 ctor in octauo sic ait de semiferis. Sunt & dammae & pygargi & ster-
 psicerotes: multaque alia haud dissimilia. Et scythicae uolucres:
 phasiani a phaside fluuio ad nos traducti. Martialis.
 Argoa primum sum transportata carina.
 Ante mihi notum nil nisi phasis erat.
 Et phoenicopterus ingens. quae uis Plinius scribat phoenicopteri lin-
 guam optimi saporis esse dixisse apitium & Martialis.
 Dat mihi penna rubens nomen: sed lingua gulosis
 Nostra sapit. Declarat enim appetitam fuisse huius auis linguam:
 & unde factum sit nomen: tamen Aristophanes in fabula: quae inscri-
 bitur ορνιθεος: hoc est auis. De phoenicoptero haec refert palustrem
 esse auem & rubescentibus pennis: sic ουτοσ αυτων ηθαλων των
 λων οραουμεις αει αλλα λιμναιος βαβαι χαλοσ γε χει φοινη-
 κιονσ ελικο γωσ χαι γαρ ονομα αυτω εσσι φοινηκοπτεροσ. Sunt. n.
 uerba urupae enarrantis pisthetero & euelpidae quae foret auis illa i-
 sueta: quae deuolaret ad cantum: dicitque auem esse insolitam & pa-
 lustrem atque phoeniceam iureque uocari phoenicopterus. Et ge-
 tulus oryx. oryges soli a quibusdam dicti contrario pilo uestiri ad
 caput uerso. Aristoteles in libro tertio de partibus animalium oryge
 scribit esse unicorne & bifidae ungulae. Idem refert Plinius. Sed ory-
 gem perpetuo sitientem Africa generat ex naturali loco potu care-
 tem cum mirabili modo ad remedia sitiētium: Naque getuli latrones

Structor

Iubas
Trapezoco-
mus

Pergula

Pygargus
unde

Phasiani

Phoenicopte-
rus

Aristophanes

Oryx
Aristoteles

eo durante auxilio: Repertis in corpore earum saluberrimi liquoris ue-
 scitis. haec Plinius: Qui item scribit feram quam orygem Aegyptus
 appellat in exortu caniculae contra stare & contueri: ac uelut adorari.
 Quod idem tradit Plutarchus de hac fera. Martialis.
 Matutinarum non ultima praeda ferarum.
 Seuus oryx constat quod mihi morte canum.
 Nam in spectacula matutina edebatur uenatio orygis. Quidam ory-
 gem esse hystricem putant: sed falso. Capreae. siluestrem capram
 capream appellat Martialis.
 Pendentem summa capream de rupe uidebis.
 Casuram speres decipit illa canes.

Afrae nouit auis. afram auem gallinam numidicam interpretamur
 de qua Martialis

Anser romano quis satur annibal esset
 Ipse suas nunquam barbarus edit aues.

Haec & meleagrides dicuntur a sororibus Meleagri in eas conuersis:

& guttae quae guttis illis uideantur. Iuuenalis horatium secutus afram
 auem dixit. Nam in epodo legitur: non afram auis in uentrem descen-
 dat meum: has nunc uulgas gallinas pharaonis appellat. Ofellae.

ab offa offulam formauit Apuleius in demonio Socratis. Alii offu-
 lam protulere: abiecta fuma & constabat ex carne fere porcina offa.

Vnde offam porcina cum cauda offam penitam dicebant: Ofellae
 praeterea saliente praecipua tradit Cato. Plebeios calices. hos Mar-
 tialis audaces appellat. Non phrix aut lycius non a mangone peti-
 tus. Ex phrigia & lycia plerumque habitus pueri ad cyatum statueba-
 tur: & hic mihi eos tangere uidetur: in quos declamat Seneca ad luci-
 lium. Transeo agmina exoletorum per nationes coloresque descrip-
 ta: ut eadem omnibus leuitas sit eadem primae mensura lanuginis:

eadem species capillorum: ne quis cui rector est coma crispulis mi-
 sceatur. Ergo commode poeta subiunxit.

Idem habitus cunctis tonsi rectique capilli:
 Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.

Amangone petitus. Mangones dicti quia manu agones: & erant pu-
 erorum formae magistri & mentiendi coloris artem probe cautes:

hinc mangonizare uerbum formauit Plinius qui oratam scribit pri-
 mum pensiles inuenisse balneas ita mangonizatas uillas subinde ue-
 dendo: & in. xxiiii. de succo brioniae cutes teneritas mangonizat. Est
 enim mangonizare colorem fuco & uerum robur inani sagina menti-
 ri: quamquam uenuste ad alia transferatur: Nam & hodie mangoniza-
 tur panni: siue lintei: siue lanei: & instrumentum: & res ipsa nomen

K iii

Religio ory-
gis

Hystrix
Caprea

Afra auis

Numidicae
gallinae
Meleagrides
guttae

Offa
Offula
Ofella

Calices au-
daces
Pueri ad cya-
tum
Seneca

Mangones

Mangonizare

Purpura

seruat: quin & equos mangonizatos uenire uideamus. Ardens purpura uestit. prætextatos hic intelligit pueros prætexte enim auctore Macrobio purpura prætebantur. Vnde dixerim scripsisse plinium purpuram pro maiestate puericiæ esse: ut iam diximus. Nec pugilares. ad pugilli formam. Raucus. uox ut alio loco docuimus adolefcentibus post usum ueneris demutatur qui & interim rauescunt.

Seneca

Vellendas præbuit alas: scribit Seneca in balneis fuisse alarum uulfores: qui maxillis natos pilos uellerent non raderent: atque subinde clamare cogere.

Guttus

Gutto. uase oleario quo in balneis utebantur: ut supra docuimus. Gaditana. lasciuæ cuiusdam licentiæ & impudici motus puellæ fucere gaditana. Martialis. Nec de gadibus improbis puellæ Vibrabunt sine fine prurientes. Et idē de puella Gaditana Tam tremulum crissat tam blandum prurit ut ipsum

Puella gaditana

Mastrubatores redderet hippolytum.

Qui lacedemonio pitiusmate lubricat orbem. saltatio uidetur lacedemoniæ gentis esse pythisma & in orbem circūacta: quāquam de hoc nihil adhuc legerim: nisi apud pollucē: qui saltationum genera enumerans tradit πηδανια lacedemonion: hoc est saltationem esse lacedemoniam. Interea megalepsiæ. ludos significat megaleses in honorem cybeles magnæ deorum matris dictos αφο της μεγαλης μητρος: hoc est a magna matre.

Mappa in arco

Mappæ. hanc mappam scribit Cassiodorus læticiæ signum circensibus dare: atque ostensa mappam certa uidebatur promissio futurorum circensium. Tranquillus item refert uniuersorum se oculis in circo maximo præbuisse aliquo liberto mittente mappam unde magistratus solēt. Idem solēne. id est phrygium: nam uexante italiam Annibale datum est oraculū ad prospera speranda oportere matrem deum romam deuehis quæ a pesinunte oppido phrygiæ accersita fuit.

Pesinus

Similisque triumpho predo caballorum prætor sedet. sedente prætoris ludis fiebant: qui & honorati dicebantur. Vnde Suetonius scribit honorarios ludos triginta amplius dies occupasse: & honoratus prætor in fastis nominatur. Et ius honorarium ab honore prætoris. Euentum uiridis quo colligo

Honorarii ludi

panni. in expositionem huius loci omnis circensium ludorū consuetudo explicanda est: nisi enim totam nouerimus historiā sensus poetæ cognosci minime poterit: quantum ex idoneis scriptoribus colligimus factiones erant quattuor circensium ludorum a panni coloribus denominatæ: & perinde discretæ. Suetonius de Domitiano duas circensibus græcorum factiones aurati purpureique panni ad quattuor

Factiones circensium ludorum quattuor Cassiodorus

pristinās addidit: colores autem ipsos Ioannes Cassiodorus sic enumerat. Nam per eius tempora theodorico rem romanam gubernante

ludi theatrales & circenses in urbe adhuc fiebant: colores autem inuicem temporum quadrifariam diuisione funduntur. Prasinus uiridis ueri: roseus flammæ æstati. Venetus nubile hyemi: albus pruinoso autumno dicatus est: his quattuor factionibus per colores uniuersus populus prout libuisset studebat: nec solum plebs studiosa ludorum agitatoribus fauebat: sed & cæsares ipsi dediti erāt. Legimus enim calligulam ita addictum & deditum prasinæ factioni: ut cœnaret in stabulo assidue: & maneret agitatori scythico cōmessatione quadam in apophoretis uicibus sestertium contulit incitato equo cuius causa pridie circenses ne inquietaretur silentium uiciniæ indicere solebat. Et item Neroni plurimus sermo: quāquam uteretur: de circensibus erat & condam tractum prasinum agitatore inter condiscipulos quærens: obiurgante pædagogo de hectorē se loqui ementitus est. Vitellium idem tradit Tranquillus quosdam de plebe ob id ipsum quod Venetæ factioni clare maledixerant: interemisse de plebis autem infano ac in terim pernicioso studio: hæc cassiodorus: illic supra cætera spectacula feruor animorum inconsulta grauitate rapitur: transit prasinus: pars populi mœret præcedit Venetus: & totius turba ciuitatis affigitur: nihil proficientes feruent: insultant nihil patientes grauitate uulnerantur: & ad inanes contentiones sic descenditur. tanquā de statu periclitationis patriæ laboretur. Martialis quoque cum multis in locis prasinum & Veneti mentionem faciat: tū maxime illo disticho de lacernis coccineis hunc plebis fauorem significat.

Si ueneto prasino ue faues qui coccina sumis
Ne fias ista transfuga ueste uide.

Nam coccinatus pro transfuga iure habitus fuisset: utpote qui relictis prasino atque Veneto: ad purpurei panni factionem abiisset Dion de calligulæ studio in prasinam factionem idem quod Suetonius tradit: hoc autem leuissimum studium in tot milibus uirorum tam per rilliter spectantibus currentes sine arte homines & equos Plinius ad Caluissium admiratus quodammodo his uerbis damnat: nunc fauet panno pannum amant: & si in ipso cursu non mediocri certamine hic color illuc ille huc transferatur studium fauorque transibit: & repente agitatoribus illos: equos illos: quos procul noscitant quorum clamitant nomina relinquet: tanta gratia: tanta auctoritas in una uilissima tunica: sed quorsum tam late conquisita spectant: nempe ad hoc ut sine dubio affirmare debeamus per euentum uiridis panni factionis prasinæ exitum significari. Prasinus enim uiridis latine interpretatur per fragorem uero quo aures suas percuti ait plausum & clamorem spectatorum qui agitatoribus fauebant carpit igitur plebem quæ in

Prasinus
Venetus
Roseus
Albus

Calligula: &
nero prasine
addicti

Vitellius
uenetæ faue
bat

Dion

Plinius

Prasinus uiridis

K iiii

re inani frigida & assidua tam insaciabiliter i circo desideret. Na si deficeret, congruenter & uere Priscianus hoc i loco deficeret exponit pro uinceretur & succumberet is cui plebs suo clamore uictoria p mittit. Mestam atonitamque uideres hanc urbem; hic manifeste id tangitur quod idem Cassiodorus dixit: ita sollicitam esse urbem Romam de uictoria agitantium equos: adeoque inter se contendere: ac si reipu. summum discrimen adesset: mesticiam igitur urbis parem illi dicit poeta si uinceretur prasinus: qua olim affecta est urbs roma ac cepta clade apud cannas Apuliae uicum paulo & Varrone consulibus cum pene omnis Romanus exercitus ab annibale poeno deletus fuit.

Clamor, plaudentium & fauentium. Audax sponso. i ludis circensibus de uictoria sapius sponso fiebat. Martialis. Sed cum sponso fabulaeque lassae de scorpo fuerint & incitato. Cultae decet asse disse puellae, plerumque in spectaculis iuuenes studiis puellarum obsequentes ut consensu pari amorem pararent iuxta illas sedere solebat quod sic praecipit Ouidius dum loquitur.

Tangitque manum poscitque libellum:

Et quatit posito pignore uincat uter.

Quin auctore Plinio nonnumquam grandi sponsione facta anulos deponebat. Vnde est illud Martialis. Dum donas Mater anulos puellis Defisti mater anulos habere. Cuticula, aete penultimam produxit contra naturam. Nam huiusmodi desinentiae diminutiua aete penultimam corripunt: quaequam poetae per licentiam illam producant: Persius Scire erat in uoto damnosa canicula quantum Raderet. Martialis.

Parua tibi in magna craticula sudat ofella:

Vernum solem, tepentem legimus apud Senecam & plinium hunc morem tenuisse priscos: ut in balneis oleo perungerentur: tum ad solem expositi colorarentur. Solida hora supersit ad sextam, sensus non pudeat ad quintam horam descendere in balnea: quod tempus laboribus alioquin impendi solet Martialis.

In quintam uarios extendit roma labores:

Sexta quiete lassae septima finis erat.

Post sextam igitur licebat saluo pudore deposita toga lauare.

Sponso

Productio
syllabae

Colorari quod

Sexta hora

Enarratio Duodecimae Satyrae.

Atali coruine die mihi carior haec lux. uota diis red dit quorum benignitate catullus grauissimam tem pestatem in mari effugerat: & ne discedat a lege Sa tyrae: in eos inuehitur qui pro salute periclitantis a mici uota suscipiunt; & plerumque persoluunt: magis uelut uultures cadauer expectantes & haereditati in

hiantes: quae uero amore adducti. Cespes. herba recisa cum terra: ex qua ara fere struebatur. Reginae iunoni. cui se facturum ait alba agna. Pugnanti gorgone maura, palladi i cuius aegide stabat gorgonis caput. quam ultimam mauritaniam inhabitasse poetae finxerunt.

Sed procul extentum petulans quatit hostia funem. hostiae ante tempus sacrificiorum ligabantur. quae in ipso sacrificio solutae erant: atque piaculum committebatur si tunc religatae fuissent (Vt Seruius ait. Frontemque coruscat. aut concussione & uibratione cornuum coruscare dixit frontem aut magis quia cornua maioris uictimae in aurabantur: ut supra diximus). Vnde Ouidius. Congestaque flamma: Thura liquefaciunt induraque cornibus aurum.

Victima uota facit quem iam pudet ubera matris.

Idem Virgilius: Caput cum matre ferentem. hoc est ut exponit Seruius aequalem matri nundum patri. Vexat robora. quia in uictimis aetas est consideranda clitumni pascu: clitumnus amnis faliscorum in cuius ripis pascentes tauri albi erant: & a triumphantibus delecti ioui capitolino imolabantur Virgilius.

Hinc albi clitumne greges & maxima taurus.

Victima saepe tuo perfusi flumine sacro

Romanos ad templa deum duxere triumphos:

Decidere iactu. decidere est negotio & liti finem imponere. Vnde Horatius.

Et post decisa negotia campo: pictores

Quis nescit ab iside pasci. isidi naufragi uota liberati periculo soluentes uotiuam tabellam in eius ede pponebant. Imitatus castora. castores graece: latine fibri pontici dicuntur. Hi ut in naturali traditur historia: sibi ipsis aputant testiculos piculo urgente: ob hoc se peti gnari castoreum id uocant medici: alias animal horrendi morsus arbores iuxta flumina ut ferro caedit: hominis parte comprehensa non antequam

Vbi gorgo
nes

Aurum i cor
nibus

Clitumnus

Tauri albi

Decidere

Castor
Fiber
Castoreum

Fel fibrorum

Lanæ baticæ

Leucophea
Victruuius

Cur xanthus

Bætis hispa
lis
Pholus

Bascauda

Escaria

Olynthus
Philippus

Reticulum

Lagena

fracta conceptuerint ossa morsu resoluit: cauda piscium his cætera species lutræ: utrūque aquaticum utriusque mollior pluma pilus: Nec solum se castrat fiber: sed & fel suum euomit ad multa medicamēta utile item coagulum ad comitiales morbos ob ea se peti prudēs uulgo nunc fiber barbare beuer appellatur. Quarum generosi gramini ipsum Infecit natura pecus. lanam baticam suæ pulligines significat. quam potus aquæ in oue prosemīabat: quam rem his uersibus Martialis notat.

In tartesiæcis domus est notissima terris:

Qua diues placidum corduba bætina amat.

Vellera natiuo pallent ubi flaua metallo:

Et linet hesperium bractea uiua pecus.

Tradunt itaque scriptores esse lōtes: & flumina quorum potu pecora quāuis sint alba aliis locis procreent uellera leucophea aliis locis pulla aliis coracino colore ita proprietates coloris: ut ait Victruuius cū in corpus prognerat intinctam sui cuiusque generis qualitatem

Igitur quod in campis troianis proxime flumen armenta rufa & pecora leucophea nascuntur: ideo flumen id ilienfes Xanthum appellauisse dicuntur: bætis fluuius est ulterioris hispaniæ: a quo & hispania bætica dicitur: præterfluit autem hispalim: quæ urbs nunc uulgo sibilica dicitur: & flumen riuus sibilicæ. Lances parthenio factas. ab artifice laus. Sitiente pholo. pholus centaurus fuit qui herculē suscepit hospitio hunc uini cupidum scribit Theocritus. Bascaudas. inter uasa numeratur a Mart. bascauda hanc britanni mittebant: Vt hoc disticho idem poeta docet.

Barbara depictis uenit bascauda britannis:

Sed me iam mauult dicere roma suam.

Mille escaria: uasa ad escas de quibus plinius in .xxxvi. de uitro ex genere obsiani ad escaria uasa totum rubens uitrum atque nō trāfluens & in ultimo: abacis etiam escariisq; uasis: inuentio tamen hac dictione græcos usos. Cælati liberat quo callidus emptor olynthi: Philippus amynthæ filius olynthum thraciæ urbē ab lasthane emit: quam rem per transitum tetigisse Virgilium: cum dixit. Vēdidit hic auro patriam notat Seruius. Reticulis. quibus panē ferebant hæc græce *ἀκτινια* dicuntur. Horatius.

Reticulum panis uenales inter onustos

Forte uehas humero. Et uentre lagenæ. lagena uas ad uina ferēda.

Martialis. Spoletina bibis uel marsis condita cellis:

Quo tibi decoctæ nobile frigus aquæ.

Hæc multū for. au. a uēto in naturalibus quæstionibus hoc difere ait

Seneca: ut aura sit leuior uehementior uentus. Tum gratus iulo: albanum montem significat. in quo cōdidit albam iulus æneæ filius relicto lauinioueræ: dicta autem est alba longa a nomine porcæ: quam in Macedonia uelut alii in epiro amissam: in italia Aeneas cōperit triginta foetus enixam. Mirabile sument: si ex uberibus foetæ porcæ optimum sument fit: quæ triginta peperit poruit sument conficere mirandum. Tyrrena per æquora moles. baianū expressit portum: quem iulius Cæsar extruxit: Vnde Virgilius.

An memorem portus lucri noq; addita claustra

Atq; indignatum magnis clamoribus æquor

Iulia qua ponto longe sonat unda refuso.

Tyrrenamque pharon. ad differentiam alexandrinæ phari dixit tyrenam: ubi notandum turres: quæ per noctem lumine nauigantiū cursus regunt: uadaque & portus prenunciant: pharon appellari ab ea scilicet turri: quam ptolemæus in insula pharo portum obtinente Alexandria fecit: hanc eandem tradit octingentis talentis constituisse: magno sane regis animo qui Sostrati gnidii Architecti nomen in ea permisit inscribi: huiusmodi turres pluribus in locis extructas fuisse atque lumina per noctem habuisse: apud historicos legimus: & in primis apud Suetonium: qui tradit claudium in porto hostiæ cōgestis pilis superposuisse altissimam turrim in exemplum Alexandrini phari: ut ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. Longeque relinquunt italiā. claustra significat portus: quæ molibus nixa in lōgum protenduntur in mare: ac quodammodo relinquere italiā uidentur. Vertice raso. quemadmodum serui accepta libertate raso capite pilea accipiebant: & rei absoluti iouem tōsi salutabant: sic nauas elapsos periculo rasis capitibus in solatium mali commemorare quæ passi forent accipere debemus. Linguis animisque fauete. Plinio auctore cum maxima uis uerborum sit in sacrificiis unum a liquem præponebant qui fauere linguis iuberet: quod uerbum Seneca exponens ait. Non ut plerique a fauore trahitur: sed imperatur si lentium: ut rite peragi possit sacrum nulla mala uoce obstrepente.

Farra imponite cultris. mollam intellige: quæ ex sale & fruge hor

na & aqua fiebat: ea enim cultri & frons uictimæ: ut Seruius tradit. a

spergi solebant. Coronas. coronæ ut tradit Plinius deorum honores erant & lariū priuatorū publicorūq; hinc lares coronatos p̄sæpe legimus in historiis. Glebæq; uirentē. cespitē iubet extrui. Oēs uiolæ ia. co. tres uiolarū colores tradit Plin. purpureæ luteæ sūt & albæ. Columella quoq; de duobus generibus hæc ait.

Tunc quæ pallens humi quæ frondes purpurat auro.

Turres phari

Sostratus Gnidius

Claudius

Serui raso capite l̄lie

Quid fauete linguis

Mola

Coronati lares

Violæ colores tres

Coturnix
Ortyx

rat auro. Ponatur uiola. Et alibi. Candida leucoia: id est alba uiola.
Operatur. operari est diis sacrificare. Virgilius. Lætus operatus
in herbis. Tam sterili. ironicos dixit & ostendit se soluturum uo-
ta non spe hæreditatis: quando catullo adsint hæredes: Sed ueræ be-
niuolentiæ gratia. Galita: orba mulier diues quidem cuius menti
onem habemus apud Tacitum. Coturnix. auis ea est: quam uul-
gus qualem uocat græce dicitur ortyx: de quo nomine si quispiam
addubitauerit adeat plinium abs quo uerissimam hanc nostram
interpretationem discet. Tabellis. eorum qui uota susciperent & nuncu-
parent. nam in porticibus deorum tabellæ suscipientium & nuncupã-
tium uota affigebantur: ut apud Plinium & Suetonium legimus.

Hecatombe

Hecatomben. sacrificium centum bouum: hecatombe dicitur a nu-
mero uidelicet uictimarum: uel quia (ut auctor est Eustathius) cētū
peloponnesi urbes id faciebant: & a numero sacrificiũ composita
est dictio. Furua gente petita. ab æthiopibus indis atque maurita-
nis. Arboribus rutulis & turni pascur agro. existimo hæc dixisse
Iuuenalẽ quoniam in Italia suo tempore elephantum generabantur:
quod ne incredibile cuippiam uideatur: columellæ uerba subiungã
india perhibetur molibus ferarum mirabilis: pares tamẽ in hac terra
uastitate beluas progenerari quis negetur: tamen intra menia nostra
natos animaduertimus elephantos. Annibali. qui secundo bello
punico elephantos in Italiam duxit. Regique molosso. pyrrho epi-
rotarum Regi: cuius bello primum Italia uidit elephantos: & boues
lucas appellauit: in lucanis uidelicet uisus anno urbis (ut Plinius scri-
bit. cccclxxii) Vnde Aufonius ut lucas boues olim resumpto prefero
ces prælio: fugit iuuentus romula. Illud ebur. pro elephantum ebur
posuit contra elephantum: pro ebore dixit Virgilius.
Altera candenti perfecta nitens elephantum.

Lucas
Aufonius

In prælia turmam. legimus in historiis elephantos in pugnam ge-
stasse turres cum pugnantibus. Nouiũ & histrum. captatorum
nomina. Diis captatorum. neq; enim alia uictima captatores deos
propiciare debent: ut magnam hæreditatem assequantur. Imponet
uittas. quia imolanda hostia uittis ligabatur Virgilius.

Iphigenia

Vittæque deum quas hostia gessi. Iphigenia domi. sensus filiam
uouebit pro salute amici orbi: quam & sacrificabit exemplo Agamẽ-
nonis: qui filiam ad placandam Dianæ iram iussit imolari: Dea
uero pro puella ceruam supposuit Sophocles in tragœdia: quæ
inscribitur Electra: quam alii iphigeniam dixerunt iphianassam
nominat: Sic & Euripides. Ergo quanuis captator non speret
filiam saluari: Tamen illam sacrificaturus est. Libitinam.

Sophocles

Libitina

in templo libitinæ ad funus necessaria parabatur. Vnde & libitinarii:
ut supra diximus. Carcere nassa. ut Festus tradit nassa piscatorii
uas genus: quo cum intrauerit piscis non potest exire. Plautus. nũq;
ex illa nassa hodie escam petam: & est familiaris poetarum metapho-
ra: ut pisces pro orbis ponant. Martialis.
Et piscatorem piscis amare potest.

Nassa
Plautus

Horatius.

Pelliciantq; senes quos in uiuaria mittant:

Nam & in uiuariis clauduntur pisces. Mycenis. gentile hominũ for-
ma patronymica factum. Rapuit Nero. tradit Suetonius Nerone
iam exhaustum & egentem calumniis: rapinisque intendisse animũ:
& primum multorum testamẽta ad fiscum pertinere uoluit: ac læsæ
maiestatis reos perquisiuit: & cum delegaret officium: semper adici-
ebat. scis quid mihi opus sit: & hoc agamus ne quis quicquã habeat:
ultra templis compluribus dona detraxit: simulacraq; ex auro uel ar-
gento fabricata conflauit.

Rapinæ Ne-
ronis

Enarratio Tertiædecimæ Satyræ.

Templo quodcunque malo committitur ipsi Displi-
cet auctori. Ostendit nocentiũ mentes occulto sem-
per supplicio cruciari: & si plerunque sceleris gra-
tia dolofo hominũ iudicio fiat. Nam ut ille dixit:
conscientia mille testes. Solatur autem his rationi-
bus qui impatientissime ferebat abiuratam pecuni-
am. Committitur. male agitur peccatur. Auctori. factori. Præ-
toris uicerit urnam. Seruius exponens illud Virgilii. Quæsitur minos
urnam mouet tractum hoc esse ait ex more romano: Nam tempore
quo causæ agebantur: conueniebant omnes: unde & concilium ait.
Et ex sorte dierum ordinem accipiebant. Ut post diem trigessimum
suas causas exequeretur: unde est urnam mouet. Et Iuuenalis improba
quis grã fallacis prætoris uicerit urnã: ex quo sensu colligimus præto-

Caluinum

Mos Ro.
In iudiciis

Pedianus

Quæsitio
Sortitio
Reiectio
Cognitio

Fonteius

Pyxis celi
ana

Thebæ

Dictare
Sportulam
Bulla

rum fraude quorum arbitrio iudicia fiebant: causaque quæ sortito egrediebantur differri solere: & crimina plerunque ignosci. Pedianus uero aliter Virgilianum illud enarrat secundum aliam iudiciorum consuetudinem. Nam Virgilius inquit. Minoem iudicem apud inferos tanquã si prætor sit rerum capitalium quæsitorem appellat. Dat ibi sortitionem: ubi urnam nominat. Dat reiectionem iudicum: cum dicit cõcilium uocat. Dat cognitionem: cum dicit uitaque & crimina discit: ex quibus Pediani uerbis elicitur hic sensus: cum in urnam iudices missi esset: permittereturque accusatori: & reo ex illo numero ut reicerent: quos putarent: aut sibi inimicos: aut ex alia re incommodos fore: reiectione facta subfortiebatur alios prætor: ut scilicet legitimus numerus completeretur: non nunquam fraude prætorum supponebantur iudices qui corruptissimi iudicarent: id quod in sortitione iuniana accidit: ubi iunii prætoris dolo (ut fama erat) damnatus fuit opianicus. Ergo quãuis prætoris gratia in iudicum sortitione urnam uicerit. tamen nemo nocens absoluitur. Fonteio consule: fonteium quendam habemus: cuius causam egit Cicero apud Tacitum plinium & Suetonium legimus consulem fonteium sæpe fuisse: sub cuius cõsulatu natus sit caluinus haud facile dixerim. Victrix fortunæ sapientiæ. sic Virgilius. Et fato rerum prudentia maior: atque secundum eos loquutus est qui uolunt aduersos casus instates atque iminentes nostra prudentia posse uitari & iterum superari. Pyxide: ueneno in pyxide condito: ut apud Quintilianum in illa pyxide celi ana: hoc est qua celius accusatus fuit uenenum parasse clodia: Ut extat apud Ciceronem in oratione pro celio: Quæ uerba deprauata sunt a correctoribus. Nam pro pyxide apodixe legitur. Thebarum portæ boetia thebæ septem habuisse portas traduntur. Vnde dicitur επταπυλαι: id est septem portarum ad differentiam Aegyptiæ thebæ fuerunt: & thebæ υποπλακιοι: a quibus imperauit getion An dromache: pater quæ thebeis a patria denominata fuit. Diuitis. hostia nili: septem nili hostia legimus apud Geographos: Diuitis quia secundum Virgilium. Viridem ægyptum nigra fecundat harena.

Nona ætas agitur. adeo creuerunt uitia & scelera: ut illa diuisio ætatum per metalla iam desierit: inueniendumque sit nouum metallum uel potius noua appellatio p sceleribus hominum. Vocalis sportula. quã distribuentes uoce magna ad nomina & danda & uocanda utebatur id quod Quintilianus affirmare uidet uituperas quorundã pronuntiatione quæ ad librarios suos ita respiciunt ut sportulã dictare uideant.

Dignissime bulla. quæ ætate senex dignus tñ bulla uideris qua pueri

decorabantur: ut illorum ætas significaretur: eam ætatem alterius regendam consilio. Peieret. falso iuret: a per & iuro: abiecta r & u longa in e breuem conuersa fit peiero: Indigenæ. hi sunt quos greci αυτοχονησ uocant. hoc est indegenitos: nec aliunde uenientes: Vnde Virgilius.

Hæc nemora indigne fauni. Saturnus fugiens. pulsus a filio ioue saturnus: deposito que regno Italiam naue petiit: exceptusque a iano uites colere docuit: unde & uitisator dictus. Nec puer iliacus. Ganymedes quem aquila raptum mensæ ministrum iuppiter fecit. pulsa hebe iuno uis filia & Herculis uxore ηβη græce: latine pubertas interpretatur. Vulcanus. in primo iliados legimus Vulcanum diis pocula ministrare: risumque excussum conuiuuiis ministro claudicãte: Claudus enim fingitur Vulcanus & i lypara officina habuisse i qua fulmina ioui fabricaretur. Triste imperium profundi. maris quod Neptuno per sortem datum obtigit. Sicula cum cõiuge pluto. ex Sicilia pluto proserpinam raptã abduxit: quam postea uxorem sibi esse uoluit. Nec rota. ixiõis supplicium. Furia. alecto tisiphone & megera. Saxum. quod sisyphus uoluit in summum montem.

Vulturis. ticii secur uultur apud inferos per diem depascit. Sacra. lanugo senectæ senectuti semper maximos habitos fuisse honores scribit Valerius. Tuscis libellis. quia a tuscis artem didicerunt prodigiorum procurandorum. Lustrari. expiari. Coronata. aut uitata: aut coronis impedita: Bimembrii prodigi. loco bimembres pueros habitos & iussu haruspicum sæpe in insulas deportatos tradit Liuius. Piscibus inuentis. & enim prodigiosum hoc fuisset. Fœtæ nullæ. inullæ quod sint tertium genus non pariunt in annalibus: tamen Romanis nullas sæpe peperisse lectum est: sed semper in portentum lapides effuderit. Imber. Liuius & Valerius maximus sæpe referunt pluuisse lapidibus. Longa uua. ostenta faciunt apes: ut Plinius ait: priuata ac publica uua dependentes in domibus replisq; sæpe expiata magnis euentibus. Casini examen apum ingens in foro confedisit tradit Liuius. Gurgitibus miris: ceretes quoque is auctor est tempore secundi belli punici aquas sanguine mixtas fluxisse fontemque ipsorum Herculis cruentis manasse sparsum maculis.

Tarpeia fulmina. ioui qui in arce tarpeia colebatur fulmina attribuebantur. Framea. teli genus. Cirrei. uatis apollinis qui i cirra colebatur. Pater egei. hoc dicit quia Neptunus (ut fabulæ ferunt) Egei pater fuit. Armamentaria. repositorum armorum & fere naualium armamentarium dicitur ab armamento deductum nomen. Plinius armamentario mille nauium confecto. Sinciput elixi. sinciput (Ut alio loco declarauimus) est femi caput quotiens esui

Peiero

Indigena

Saturnus

Ganymedes
Hebe

Vulcanus
minister deorum

Bimembres de
portati

Vua apium

Prodigia

Armamenta
ria
Sinciput quod

paratum est: & fere de porco sinciput legitur. Plinius sincipita uerri
na Macrobius sinciput aprugnum: obtestatio est ad ius iurandi fidē.
Pharioq; ma. a. acetum. ægyptium siue niliacū non in postremis
acetū phariū habitum fuisse docet Martialis hoc disticho.
Amphora niliaci non sit tibi uilis aceti.
Esset si uini uilior illa fauet.
Sistrum Irato feriat me. l. sistro. sistro isis utebatur quæ irata uariis mor
Perfius bis peierantes atticere solebat: & in primis oculos lædere Perfius.
Tum grandes galli & cum sistro lusca sacerdos: Incussere deos inflā
Vomica tes corpora. Phthisis. morbus quo tabescit pulmo. Vomica. tu
mor est excrecens saniem frequenter emittens. Vnde & apud Pliniū
Plautus metaphoricis lapis legitur uenis: cuius uomica liquoris æterni argē
tum uiuum appellatur: & apud Plautū festiue satis: crumenā a collo
dependentem & pecuniis repletam ferens seruus sagaristio itterrogā
ti texilo quid hoc in collo tibi tumet respondet uomica est pressare
Anticyra parce. Nam ubi qui mala tetigit manu dolores corruūt. Anticyra
Eleborus insula est in qua eleborus olim tuto sumebatur: eratq; duplex albus
& niger. Vnde quotiens insanum hominem significare uoluerunt an
ticyra egere scribunt ad remediū insanix. Horatius.
Si tribus anticyris caput insanabile nunq̄
Olympiōicæ Tonfiori licino cōmiserit. Et Perfius Anticyras melior forbere mera
tas. Piseæ ramus oliuæ. olympionices hoc est uictores ī olympiis
Stentor qui ludi iuxta Pisam & elim ciuitates arcadiæ stebāt: oleastri corona
donatos legimus: cursuq; potissimū certabant. Vnde uelocis gloria
plantæ. Vt stentora. u. p. stētor ab Homero īducitur uocalissimus
Eustathius cuius tantus erat uocis sonus: quātus aliorū quī quaginta: ut hoc uocē
su habetur $\zeta\eta\ \tau\omicron\rho\rho\iota\ \epsilon\iota\sigma\alpha\mu\epsilon\eta\iota\ \mu\epsilon\gamma\alpha\lambda\iota\tau\omicron\rho\rho\iota\ \mu\epsilon\gamma\alpha\lambda\omicron\phi\omega\eta\iota\varsigma$
 $\omicron\sigma\ \tau\omicron\sigma\omicron\nu\ \alpha\upsilon\lambda\eta\sigma\alpha\sigma\ \chi\omicron\sigma\omicron\eta\ \alpha\lambda\lambda\omicron\iota\ \pi\epsilon\eta\tau\eta\kappa\omicron\eta\tau\alpha.$
Quod exponēs Eustathius ait stētorā quidā arcada sunt qui thracē
fuisse scribant: & cū Mercurio de magnitudine uocis certasse: & ab eo
interfectum. Inuenisse traditur ex choclea tincturam: uel ut alii uocē
per chocleam in pugnis: dicitur & $\zeta\eta\tau\omicron\rho\rho\iota\sigma\ \lambda\omicron\gamma\omicron\sigma$: id est sermo stē
Mars toris sonantissimus. Vel. p. q. gr. homericus. Mars accepto uulnere
a diomede tam ingēti uociferatione exclamauit pro dolore: ut ī quī
to iliados legitur. Quanta nouem decem ue miliū hominū pugnam
ineuntium esset: ita ut græci simul ac troiani territi contremiscent
Recte igitur exclamantem caluinū cōparat stentori & marti qui su
pra omnium hominum uires exclamarūt. Labra moues. finxerūt
Omentum poetæ iouem hominibus iratum solere acclamationibus uti. Perfius
at sese non clamet iuppiter ipse. Omēta. omentum (ut plinius ait)
Est illud tenue pingue: quo integūtur uentriculi: atq; itestina omniū

animantium: præterq; oia gighentium. Alba. uel p̄p̄rium omēti
epitheton: uel ad illud respexit quod supra dixit: cādiduli diuina to
macula porci: Statuamq; bathylli. in samo ionia: quæ insula mo
dica in mari icario conspicitur: ante Iunonis aram bathylli statua fu
it a policrate tyranno dicata: qua nihil unq̄ effectius cognitum fuit:
describitur autem ab Apuleio uerbis per pluribus effigies habitus &
status citharedici adolescentis: quem quidam ab anacreonte amatū
ferunt: & de hac statua intellexisse poetam affirmamus: quando
in templo deæ staret. Stoica dogmata. quæ græci dogmata di
cunt Cicero Seneca & Apuleius latine scita decreta placita atq; cōsul
ta interpretantur. Vnde miror quosdam ex nostris accipere dogma p
doctrina siue disciplina. Fit autem a græco $\delta\omicron\gamma\mu\alpha$: hoc est sentio: Sūt
igitur dogmata: (Vt supradicti auctores scribunt) uniuscuiusque
sectæ decreta: quæ ut Ciceronis est sententia prodere scelus est: non
minus q̄ patriam. Vnde Laertius ait: sectam eam non appellari: quæ
dogmata non habet: nec infestive hoc nomine Martialis papilum no
tauit sic ab eo quærens.
Tu qui sectarum uires & pondera nosti:
Dic mihi precidi papile dogma quod est.
Idem quoq; auctor alio loco ait.
Quod magni thrasæ consumatq; catonis
Dogmata sic quæris: uiuus ut esse uelis:
Hic addendum uidetur omnem de moribus uiam atq; rationē in par
tes duas distribui dogmaticam & paraneticen: ut ī libris ciceronis di
ligens lector conspicere potest. A cynicis tunica distātia. Augusti
nus ī libris de ciuitate dei tradit ex Varrōis philosophia se collegisse
dogmata fuisse solo habitu inter se diuersa. Quidam enim summū
bonum in uirtute sola ponebant quales cynici: in quorum habitu di
scretio erat. V si autem sunt duplici pallio: quam uestē primū gessit
Antisthenes: uel ut alii Diogenes: de quo hæc Horatius.
Contra quem duplici panno patientia uellat:
Mirabot uitæ uia si diuersa decebit.
Quod exponens Seruius pro duplici panno abollam itelligit: & recte
quidem. Nam & Martialis. Cynico dat abollam. sic Cerea quæ nudi
tegit uxor abola grabati: Cui dat latratos obuia turba panes. Et hic
erit sensus audi præcepta consolationis meæ: quæ non de dogmatis
philosophorum: sed de usu communis uitæ habentur. Epicuri. pri
mus epicurus athenis intra urbem hortos habere instituit: nam usq;
ad eum: moris non fuerat haberi rura. Plantaribus. plantare dicit
quod in planta est: uel planta quæ cum ipsa terra transfertur. Vel
discipulo. c. phi. malum tuum non est adeo graue: ut prudentissimi

statua bathyl
li

Apuleius

quid dogma
lat.

Laertius

Dogmatica
parenetica

Philosopho
rū differētiæ
in habitu

Abolla

Plantare

Philippus A
lex. medicus

Syngrapha
Chirogra
phum

medici remedia poscat. sed uel a discipulo philippi curari potest: & respondet superiori sensui de philosophorum præceptis quibus non fit sanandus dolor caluini. De philippo Alexandri medico intellexisse arbitror Iuuenalem: cuius cura magnus Alexander sæpe sanatus est huius quoque fidei committere tunc corpus ausus est: cum ab eo caue dum esse per litteras amicorum cognouisset. Chirographa: inter syngraphas & cætera chirographa hoc interesse tradit Pedianus: quod in chirographis tantum quæ gesta sunt scribi solent. In syngraphis etiã contra fidem ueritatis pactio uenit: & non uumerata quoque pecunia: aut non integre numerata pro temporaria uoluntate hominum scribi solet. Sardonicus lapis. de quo multa supra diximus illud addimus nominatiuum latinum: & genitiuo græco factum: qui est sardonicos.

Custoditur. anulus quo prisca signabant cum dabatur ut res rara & ad iniuriæ usus indigna: uelut ex sacrario promebatur (Vt in naturali historia legitur: uocabaturque signatorius anulus. Loculis eburnis. de quibus hæc legimus.

Hos nisi de flaua loculos implere moneta
Non decet: argentum uilia ligna ferunt.

Grædia templi pocula. in templis (ut in historiis legimus) pie & religiose seruabantur dona a regibus uel populis missa: quibus opulentiissima habebantur templa. & ea in primis ubi edebantur oracula: unde thesauros ingentes legimus fuisse in templo delphici Apollinis & iouis hæmonis. Braçteolam. aurum & cætera metalla primo cudendo in laminas crassiores distenduntur: tum in braçteas tenuantur: quibus inaurari simulacra & alia solebant: sed unguibus plerumque auferebatur braçtea. Martialis.

An magis astuti derafa est ungue minister.

Braçtea apud Suetonium inuenimus seruum qui braçteã deraferat fuisse dånatum. Custos gallicus: hic quæsitior fuit rerum capitalium in urbe: in cuius domo de criminibus inquisitiones fiebant. Quis tumidum guttur. in alpina quædam sunt gentes: quarum guttur intumescit aquarum: quæ potentur uitio (ut Plinius tradit. Meroe. ægypti pars interioris: quæ uelut insula nilus ambit in hac supramodum mamofas fuisse mulieres geographi tradunt: & in primis Mella pöponius. Cerula quis stupuit germani. germanorum lumina cerula esse & comas flauas eosdemque cirratos quotidie uidemus. Cornua. p. capillis cornua posuit secutus Homerum. Cirrus. capilli depedentes: atque perinde crispati quales picus martius & grues in capitibus gerunt. Thracum uolucres. grues que strymona flumine thraciæ frequenter thracum uolucres appellatur. Pygmeus bellator. ex plinio habemus in extrema parte motum india pygmeos habitare ternos dodrantes non excedentes salubri

Tumor gut
turalis
Mamofæ
mulieres

Cirrus

Pygmæi ubi

cælo semperque uernante: motibus ab aquilone oppositis: quos a gribus infestari homerus quoque prodidit. Fama est insidentes arietum: caprarumque dorsis armatos sagittis ueris tempore uniuerso agmine ad mare descendere: & oua pullosque earum alitum conficere: ternis eam mensibus expeditionem confici: aliter futuris gregibus non resisti: casus earum luto pennisque & ouorum putaminibus construi aristoteles in cauernis pygmeos uiuere tradit: Pede altior uno. hæc mensura græce spitame dicitur: hoc est dodrantes tres. Quorum precordia. de uirgilio sumpsit qui ait.

Sin has non possim naturæ accedere partes
Frigidus obstiterit circum precordia sanguis.

Thaletis. unus ex septem sapientibus thales. Dulcisque senex uicinus hymeto. socratem dicit athenis natum: qui hausto succo cicutæ periit. Dulci hymeto allusit ad mel hymettium: de quo Martialis. Hæc tibi thesei populatrix misit hymetti: Pallados a siluis nobile nectar apis.

Hymettus uero mons est atticæ. Accusatori. socrates duobus maxime accusantibus Melito & anito dånatus est. Pythia uates. hoc exemplum quia de Herodoto sumptum est: ut apud ipsum historicum legitur: ita referet. Glaucos epichidis filio qui iter omnes ætates illius iustissimus habebatur consulenti an horco. i. iure in rãdo pecuniam prædaretur: quam apud se depositam a quodam milesio filii eius reposcebant: his uersibus Pythia respondit. Glaucos epichidides equidem expedit ad breue tempus sic horco uicisse interuertisse numos: deiecit & euorcum quoniam manet exitus idem: Ast horci natus qui noie: qui manibus: qui nullis est pedibus rapide aduenit usque adeo dum conuoluens omnem prodat proleque domumque cum sobole euorci: melius sed postea agetur: his auditis glaucos ueniam sibi eorum quæ dixisset ut daret deum obsecrabit: cui pythia inquit idem pollere tentare deum & facere tunc glaucos accitis milesiis hospitibus pecuniam reddidit glauci nunc nulla superest: neque soboles: neque domus quæ illius censeatur: Sed & sparta radicitus extrita est: ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare: quam ut repetentibus reddatur.

Adyto. secretior & penitior delubri locus adytum græce dicitur: quasi inaccessibile. Albani ueteris. albanum uinum preciosum sepe est habitum. Sacra & maior imago. Idem Virgilius de creusa: Et nota maior imago. Non quasi fortuitus. fulmina quæ fortuito descenderent & nihil significarent bruta dicta fuisse scribit Plinius: & uana utpote quæ nulla eueniant ratione naturæ his percuti montes: his maria omnesque alios irritos iactus. Sed iratus cadat in terras. fatidica hæc fulmina ex alto quæ ueniunt statutiisque causis: & ex suis syderibus. Lateris cum febre dolore. dolor lateris latine dicitur morbus: quem græci

Spitame

hymettus

Hymettium
mel

Pœna cogita
ti sceleris

Adytum

Brutafulmia

Fatidica
fulmia:
Dolor laterum

Perfrica fron
tem

Vnde mare
ægeum

pleuresim appellat. Vnde & pleuretici apud Plinium: quo modo ra
ptum fuisse Crassum oratorem egregium: Scribit Cicero in tertio de o
ratore. Attrita de fronte. Sic Martialis.

At cum perfricui frontem posuisset pudorem
Hinc natum prouerbum perfrica frontem. Et Plinius in prologo na. hic
Perfricui frontem & nihil perfrici. Quintilianus perfrica frontem. &
dic te erubescere non posse. Maris ægei scopulos. ægeum mare plu
rimis insulis conspersum: cui nomen dedit scopulus inter æntium &
chium ueriusque insula: & nomine ac specie capræ: quæ a græcis ita ap
pellatur repere e mari exiliens. hæc plinius. Tyresiam. nõ dixeris
cæcum qualem poetæ scripserunt fuisse tyresiam cui irata iuno ocu
los ademit.

Enarratio Quattædecimæ Satyræ

Fritillus

Ficedula

Melacoriphi

Assum
Elixum
Iurulentum
Cor. cel.
Apuleius

Purima sunt fuscinae. Docet in hac satyrâ parètib
imputandum esse si filii minus probi fuerint: quos
nuptiis & uotis quæsitos: nunc malis præceptis: nunc
indulgentia nimia corrumpi sinunt: quâdo (ut terē
triana est sententia) ut quisque suum uult esse: ita est.
Eadem mouet arma fritillo, fritillus uel capsula est
in qua tali & alexæ seruantur: uel ipse alueolus: in quo tesserae uel tali
iactantur. Martialis. Hæc est mihi cartha fritillus. Arma autem acci
pit instrumenta Iudi. Et eodem iure natantes mergere ficedulas. si
cedula autis a ficu nomen trahit. de qua Martialis.
Cum me ficus alat: cum pascat dulcibus uuis:
Cur potius nomen non dedit uua mihi?
Hæc per autumum mutant colorem & formam: uocanturque Melacoriphi:
auctore plinio: adeo placuit hæc auis tradere Gelio: ut essent qui ne
garent ullam auem præter ficedulam totam comesse oportere: dicitur si
cedula græce sycalis: eodem autem iure quo pater mergebat: sed hac
in parte ex sententia Varronis pauca subiungenda sunt de eduliorum
ratione notata Primum maiores nostri assam carnem comederunt.
Secundo elixam. Tertio e iure conditam: & perinde iucundiorè. Quod
genus Cornelius celsus iurulentum appellat his uerbis. Tū res eadē
magis alit iurulenta quam assa: magis assa quam frixa. Apuleius autē iussulē

nam formauit in apollogia magiæ sic de Ennio scribēs ostendit qua
liter quisque piscium assus aut iussulētus optime sapiat: Tribus itaque
nominibus distinguebatur assus elixus & iurulentus: & c. sensus eodē
iure natantes nõ assas neque elixas: sed iurulentas hoc est iure conditas.

Cana gula. patre canescente atque gulæ dedito. Nebulone parète
nebulone dicitur qui nebulam obiicit: uel qui leuis est & inanis ut nebu
la. Culina. idem quod coquina. Præcipit. legendum est non pre
cipitat. Syrena. accusatiuus græcus: tres fuere syrenes campaniæ
littus incolentes parthenope lygia & leucosia. Antiphates. lestrigo
num Rex qui in Sicilia in campis leontinis olim fuisse leguntur: uel
ut alii in campania lestrigonum sedes habita est: hi immanissimi fue
re: socios enim Vlyssis ueribus traxerunt atque igni affos: ut scribit ho
merus comedere. Poliphemus. cyclops & hic terribilis & immanis
qui item Vlyssis socios dentibus assumpsit: Tortore uocato. ut su
pra diximus: tortores erant publici qui in cadendis seruis operam suam
præstabant. Ardenti ferro. cauterio quo notæ imprimuntur & mor
bi alioquin insanabiles muri solent: Inscripta ergastula. ubi notis
inuisti serui & compediti opus faciebant. Orbita. signum decurren
tis rotæ. Brutus. qui morte cæsaris patriam libertatem uindicare ten
tauit: hic ex feruilia catonis uticensis sorore genitus fuit. Vétosa
cucurbita. apud celsum legimus cucurbitam: & per diminutionem cu
cubiticulam eam appellari: quæ nunc uulgo uentosa dicitur: hac utitur
medici ad sanguinem leui sacificatione educendum: & item ad
humores diuertendos & erant cucurbitarum genera duo æreum & cor
neum: nec solum ex his duobus generibus: sed etiam ex quolibet alio
recte conficitur hæc cucurbita. In hoc autem latini græcos imitati sunt
apud quos σικνία sicyia utrumque significat: & cucurbitam quam nunc
anguriam uocamus: & instrumentum medicinale: quod apud Deme
trium phalerea sub ænygmate: Quidam πυριχαλκον pyrichalcon
appellauit in hæc uerba ασηραειδων πυριχαλκον επανηρικολυ
λησων: hoc est uirum uidi cucurbitam uiro cõglutinantem quippe
æream cucurbitam & accensam per pyrichalcon significans. Vasa
aspera. sculpta quæ & anaglypta græce a plinio & Martiale dicuntur
Nec mensis anaglypta de secundis. Semodio scobis. sine r scobis
legendum est: ut sit nominatiuus scobs: & est scobs id quod ab aliqua
materia minutissimum decidit: dum uel per ferram secatur: uel per
terebram perforatur: nec non ex atritione laterum scobs habetur qua
frequenter ad metalla & pauimenta tergenda seduli ministri utun
tur. hoc idem signat Horatius in sermonibus. cum dicit.
Vilibus in scopis in mappis in scobe quantus.

Nebulo

Syrenū noīa
Antiphates
Lestrigones

Cauterium
Ergastulum

Cor. cel.

Cucurbita
Cucubitula

Sicyia
Auguria
Demetrius

Pyrichalcon
Anaglypta

Scobs quid

Horat.

Consistit sumptus neglectis flagitium ingens.
 Ten lapides uarios lutulenta radere palma.
 Legimus item heliogaballum scobe auri porticum strauisse. Varro comici cuiusdam hæc uerba enarrans. Scobinam ego illum ac tutum adrafi: scobinam a scobe: quæ limatura est factum dicit. Hic nonius discobinatis interpretatur pro faucibus & abrasis & defectis. Priapus quoque apud Virgilium in puellâ horridam & palleſcentē hæc ait. Nemo uiderit hanc ut expuentem
 Quam pro sanguine puluerem: scobemq;
 In uenis medici putant habere.
 Plinius nouissimam asperitatem stomachi appropinquantis uentri per decreſcentes crenas scobine fabri comparat: est autem scobina fabrilis instrumentum: quo arcus præcipue leuantur seruatque adhuc nomen prisicum: Sed idem auctor quod græci πρισμα dicunt semper scobem interpretatur. Serpente ciconia, tantum honorem ciconiis serpentium exitio tradit Plinius: ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe ciconiam: eadem poena quæ in homicidia: Vultur iumento, uultures maxime cadauera appetunt: diuinare item uidentur: & triduo ante aduolare: ubi cadauera futura sunt: ut tradunt Aristoteles & Plinius. quam rem tetigit Plautus in truculento. Iâ quasi uulturii triduo prius prædiuinant: quo die esuri ſient. Famulæ iouis, aquilam iouis armigeram consuetudo iudicauit: quoniam hæc alitum sola fulmine non exanimetur filios raptis & præda generose pascit: Nam siquid prædæ superfuerit depaſto filio id abiicit. hæc Plinius. Curuo litore caietæ, urbs campaniæ caietæ ab nutrice aeneæ dicta: uel ab καειν: id est urere quod illic classis Aeneæ uſta fuerit: Est autem curuum caietæ litus. Vnde & nomen urbi: curua enim omnia: Vt Strabo tradit: caietas apellauere lacones. Tibur, in montibus situm est tibur. Græcis longisq; petitis, marmoribus e laconia petebatur marmor uiride & preciosum: quod scribit Plinius cūctisq; hillarius. Ex Armenia quoque & Aegypto uectum est marmor: atq; e caristo. Græca ergo erunt marmora lacedæmonium atque caristiū: longe petita Armenium & Aegyptium. Fortunæ, Romani auctore Plutarcho in eo libro qui inscribitur περι της των ρωμαίων τυχησ: hoc est de romanorum fortuna: ut fortunæ uelut auctori & dominæ atque custodi tanti imperii gratiam referrent: ædes diuersis appellationibus erexere: hinc fortis fortunæ muliebris fortunæ & reliqua tēpla facta sunt: sed de quo fortunæ templo hic itelligit: haud facile dixerim: nisi forte templum fortunæ reducis significat: quod Domitianus magnificentissimum extruxit: Idque hoc Martialis epi

Heliogabalus
 Scobs auri
 Scobinam
 Discobiatus

Scobia fabri

Ciconiæ honor
 Vultur

Caieta

Marmor uiride
 de
 Lacedæmonia

ædes fortunæ

Fortunæ reducis

grammate colligere possumus.
 Hic ubi fortunæ reducis fulgentia late
 Tempa nitent foelix area nuper erat.

Herculis ædem, hic sine dubio ædem intelligimus herculis quam magno impendio idem ædificauit Domitianus. & ubi se pro deo colli iussit. Vnde idem poeta.
 Herculis in magni uultus descendere Cæsar.
 Ad quod respiciens Statius in siluis.
 Et facti modo diuitis molochi.

Posides, hic claudii Cæsaris libertus in tantas opes euectus est ut ædificiorum magnificentia insanas reliquorum suſtructiones superaret: quin auctore Plinio balneas extruxit in baiano litore: quæ possidiana: uocatae fuerunt: accepto nomine ab eodem claudii Cæsaris liberto. Capitolia nostra: aut Romana: aut ad sui temporis capitolum respexit: quod uiteliano bello succensum magnificentius domitianus Cæsar instaurauit. Metuentem sabbata patrem, arguit eos qui superstitionibus iudæorum filios imbuebant. Nam deuictis iudæis: euersis que hierosolymis iudæa gens profuga: atque in multorum odium & contemptum nata: multos Romæ in sectam suam conuerterat. Qui ut ait Suetonius: uelut professi iudaicam intra urbem uiuebant uitam: Metuentem sabbata, lingua hebreorū quies sabbatum dicitur: quem diem seruantes, Martialis sabbatarios appellauit. Vnde illud quod ieiunia sabbatariorum. Nil præter nubes & cæli numen adorant. Taciti uerbis hic locus enarrandus est. Iudæi mente sola unum tantum numen intelligunt prophanum: qui deum imagines mortalibus materiis in species hominum effingat: solum illum & æternum. neque immutabilem: neque interiturum pompeius item Romanorum primus iudæos domuit: templumque iure uictoriae ingressus est: inde uulgatum nullas deum effigies uacuam sedē: & inania arcana: hinc merito a Lucano Incerti iudæa dei dicta est.

Suilla, a sue formata dictio. Suillam enim carnem iudæis interdictum Moses. Arcano uolumine moſes, legendum est Moſes: non Moyses: quem nõ solum sacrae nostræ litteræ: Sed Diodorus & Strabo: legis iudaicæ auctorem & ducem gentis fuisse: cum in iudæam migrarent hebrei: tradunt: huic deus leges dedit: quæ seruabantur in arcanis. Preputia ponunt, hoc est circūciduntur: preputium accipit pro pelle qua glans uirilis membri obducitur: inde circuncisi iudæi ab horatio apellæ & a Martiale recutiti dicuntur. Eadē nisi sacra coliti, transgressis in eorum morem atque legem. Verpos, recutitos

ædes herculis

Statius

Posides

Possidiana
 balneæ

Vita iudaica

Sabbatum
 Sabbatarii

deus sine imagine

Moſes legū
 lator

Iudæi apellæ
 recutiti

Verpi

dixerim: & appellat uerpos: utpote decorticatos & pellem non habentes. Virgilius in priapeis.
 Nocte uiros peregit una:
 Tot uerpas tibi dedicat salignas.
 Septima quæque fuit lux ignaua. per septimam quæque lucem sabbatum intellige: quod adeo superstitiose iudei seruabāt: ut irruente Ito per sabbata arma noluerint attingere illud hic addam diem: quem iudæi sabbatum in circulo ebdomadis appellant latinos saturni diem dixisse. Frontinus in stratagematis diuus Augustus Vespasianus iudæos saturni die: quo nephas eis est: quicquam serie rei agere adortus superauit. Fallit n. uitium specie uirtutis. ex Ciceronis sententia: uirtus quælibet finitimum habet & uitium: non oppositum. nam auaro liberalis opponitur parcus uero finitimus auaro liberali prodigus. Hesperidū serpens qui peruigil poma aurea in ortis hesperidum seruabat. Ponticus, serpens item quæ custodē aurei uelleris in cholchis poetæ tradunt. Incude assidua. perstat in metaphora. nam quia dixit crescant patrimonia fabris: subsequitur commode incude & camino. Est enim incus ubi aliquid cudimus. Ire uia. Virgilius Incomitata uidetur ire uiam: & est græca loquutio. Modio. castigat iniquo serius quot mensibus dabatur unde uiuerent: quod a mensura demensum dicebatur Terentius demenso de suo. Iniquo. iniusti ponderis aut mensuræ. Persius.
 Fregerit eminas areti ædilis iniquas. Mucida. mucore læsa & corrupta. Parte lacerti. hic piscis idoneus ad fassamenta conficienda: seruatq; usque in tēpora nostra nomen priscū: de hoc pisce Martialis
 Cum saxetani ponitur tibi cauda lacerti:
 Et bene si cœnas conchis inuncta tibi est.
 Minutal. genus edulii quod Persius minutum dixit Papate minutum possis. Conchen. legumenti genus concha uidetur uon abfimis lenti: dicebaturq; concha caryca: de qua Martialis.
 Si spumet rubra conchis tibi pallida testa
 Conchus. Lautorum cœnis sæpe negare potes.
 Græci in masculino genere proferunt hoc legumentum hic conchus: & per diminutionem conchion. Signatam. ut reliquæ tutius seruantur. immo a fraude seruorū uindicarentur: signari uasa solebant annulis. Vnde Cicero sicut olim matrē meam facere meminī: quæ lagenas etiā inanis obfignabat: ne dicerentur inanes aliqua fuisse: quæ furtim essent exsiccata. Aliquis de ponte. ad pontes mendicare solebāt: ut supra diximus. Phrenetis. legendū est: non phrenesis: & est

Sabbatū
 dies saturni
 Frontinus

Incus

Demensum

Lacertus

Minutal

Conchis

Conchus

Conchion
 Signare lagenas

Phrenetis

morbus lædens mentē: & ad insaniam deducens. Quātū sub ratio. tatius cum Romulo regnauit: quo tempore bina iugera sufficebant in præmiū. Gladiosq; molossos. epitricos dixit post exactos reges iugerum mensura plebi assignata fuit: & ut Columella ait: catus Fabritius & curius dentatus alter pyrro finibus italiæ pulso: domitis alter sabinis acceperunt: quæ uiritim diuidebantur septem iugera

A scrobe uel sulco. redeuntibus a fodiendis uineis & aradis agris. Nam fere scrobe effossa seruntur uites: femina uero sulco: q̄q̄ & sulco uites seruantur. Pultibus. ante usum panis (Vt diximus) pulte uictitarūt prisci. Grassatur. furit sæuit: sed proprie dicuntur grassari latrones uias obsidentes: gradi siquidē ambulare est. Vnde tractū grassari est: ab ipetu scilicet gradiēdi: hinc uelut honesto uerbo usus est Salust. in præfatione lugurthini belli: qui ubi ad gloriam uirtutis uia grassatur. Indomiti. magni. Marsius. Marsi ultra picenum agrum populi sunt samnites uersus. Hernicus. in sabinis populus a saxis appellatus: quæ hernica sabinorum lingua dicuntur (Vt sentit Seruius) de his Virgilius. Hernica saxa colūt. Sed Macrobius a noīe hernici pelagii: qui dux fuit eorū. dictos hernicos tradit: quātū ex hinc cognouit. Vestinus. uestinos caesum laudatissimum Romā misisse memoriæ proditū est. Martialis.

Hæc tibi uestino de grege massa uenit.

Perone. calciamētum est pero: Virgilius. Crudus tegit altera pero Peregrina. Seruius exponēs illud in nono Virgili. Ingēti murice. sic ait. Hæc purpurā uitio tuisse: & dedecori apud maiores constat luuenalis. Peregrina ignotaq; uobis ad scelus: atq; nefas quecūq; est purpura ducit. Media de nocte. uel noctu: ut est illud Horatii.
 Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Aut post mediā noctē. Rubras maiorū leges. apud priscos: quod & in nostra tempora durauit. tituli atq; capita legū rubrica notabāt. Persius. Præsertim siquid masuri rubrica notauit. Post finem autumnū. quo tempore uigilabat. q̄q̄ a uulcanalibus (Vt scribit iunior plinius) uigilare inciperent: ut de plinio lectū est. Aut uitē posce libello. sensus post libellos legū: aut si legibus discēdis dare operā nolueris: pete cēturionatū: uel tribunatū militū. Nā ut supra diximus tribuni militū atq; cēturiones uitæ defides: & segnes milites castigabāt.

Caput intactum buxo. hoc est negligētioe cultu corporis te robustū militē existimet Lelius. Buxo. i. pectine: Martialis.
 Quid faciet nullos hic inuentura capillos:
 Multifido buxus quæ tibi dente datur?
 Grædes alas. i. pilos subalaars: quos uolfellis tolli sepe moliores hoīes

Septē iugera

Grassari qd

Hernici ūde

Vestini

Purpura uis
 tiosa

Rubrica

Initiū uigilā
 di
 Vitis

Pecten

Volfellæ

Attegiæ Iubebant. Maurorum attegias. attegiæ uidentur esse munimenta: & propugnacula maurorum: & est barbarum uerbum: quæ admommapalia & magalia. Castella brigantum. brigantes populi britanniæ: contra quos bellum gestum est grauissimum post mortem Neronis. Vnde Iulius quidam briganticus est dictus. His tunc imperabat Regina Catismanda: quæ claudii triumphum instruxerat. Locupletem aquilam. aut auream dixit. Nam aquila aurea post Marium in exercitu semper usi sunt Romani consules & duces: Aut locupletem propter opes bello partas: Soluunt tibi cornua uentrem. Nam multis alioquin fortibus: & duris militibus clangore tubarum uenter soluitur. Ablegandæ tiberim ultra. hortatur ut quacumque merce rem augeat: uel pellibus depandis: uel corio præparando: quâdo odor lucris ex quacunque re fuerit nares non infestet. Nam & Vespasianus ipse reprehendenti filio quæ uestigal etiâ urinæ commentus esset: pecuniam ex prima pensione admouit ad nares: interrogans an odore offenderetur illo: neganti: Atqui inquit: tibi es lotio est. Tiberim ultra. confectores pellium: trans tiberim officinas habebant: quâ rem & hic & Martialis significat. quum ait. Et detracta cani trans tiberina cutis.

Cereris tangens. hoc modo iurabant aram contingentes & pedem diuæ. Metis quoque relictis. in plurali numero dixit metis: quia circum septem metas incitabantur equi (Vt Cassiodorus refert. Deciorum. nota historia. Hi enim pro republica se deuouerunt. Dilexit thebas. si uera est fama: Menœceus philostratus $\rho\upsilon\tau\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\iota\kappa\omicron\sigma\tau\iota$: hoc est in imaginibus describit imaginem Menœcei adolescentis: qui quum cognouisset per tyresiam uatem thebas semper liberam fore: & nunquam capi posse: si illic ipse occubuisse: ubi cauerna & cubile draconis erat: libens gladio incubuit clam patre: ut morte sua libertatem patriæ daret. In thebano agro satis draconis dentibus: ut ferunt fabulæ: armati homines surrexerunt. Nota mathematicis. prisca mathematicos Chaldeos & genethliacos eosdem esse dicebant: & hi hominum natiuitates contemplantes de uita prædicebant. Tardas expectare colos. ad fata respexit: quæ stamine uitam nostram sortiuntur. Ceruina senectus: cerui uiuaces sunt natura: eorumque uita in confesso: Vt ait Plinius: longa: post centum annos aliquibus captis cum torquibus aureis: quos Alexander magnus addiderat ad opertis in cute magna obesitate: ex his uerbis confictum puto id quod de cæsaris cerua iueta dicitur: i cuius collo torquis erat cum his litteris. Noli me tangere: quia Cæsaris sum. Græci uero longam hominis uitam: quotiens signi-

ficare uolunt: hoc loquuntur modo $\upsilon\pi\epsilon\rho\tau\alpha\iota\sigma\epsilon\lambda\alpha\phi\omicron\iota\sigma\beta\epsilon\beta\iota\omega\kappa\iota\omega\sigma$: hoc est qui ultra ceruos uixit. Quod Mithridates. Rex ponti Mithridates confectioem Antidoti excogitauit: Vt supra notauimus: contra uenena efficacissimam. Ficum atque alias tractare rosas. per ficum autumnum: per rosas uer intellexit: sed alterum annum significat. Ad uigilem ponendi castora nummi. In foro Romano templum erat castoris: quod ut ex Plauto colligimus: & mercatores: & qui scœnore pecunias locabant frequentare solebant: ibique pecunias. quo tutiores essent deponebant: quem morem seruandæ pecuniæ nunc uideo Venetiis seruari. Mars ultor galeamque perdidit. Cæsar Augustus posteaquam cædem Iulii Cæsaris ultus est: templum erexit marti ultoris: quod per Iuuenalis tempora a sacrilegis expilatum fuit. Vnde ueluti per iocum ait poeta non esse committendas pecunias marti ultori. Omnia floræ. ludos florales significat iocosos & licentiæ atque lasciuia plenos. Martialis. Noffes iocosa dulce cum sacrum floræ.

Cereris. cerealia festa. Et cybeles. megalesiacos ludos accipe in honorem cybeles magnæ deorum matris. Iactata petauro corpora: petaurum genus ludi: in quo homines per aera rotarum pulsu iactabantur: sitque a græco $\tau\alpha\iota\sigma\alpha\upsilon\rho\alpha\iota\sigma$: hoc est uetus & spiritibus: & $\pi\epsilon\tau\alpha\theta\alpha\mu\eta$ uolare: græca est dictio. Vnde Græci exponunt petaurum esse laqueum & asseres quibus domos tegunt Iulius ite polux petaurum dicit esse asserculum: in quo uernaculæ galline recubare solent. Pompeius Festus petauristas scribit a Lucilio appellatos a petauro scilicet: cum ait. Sicuti mechanici cum alto exiliero petauro. Elius quoque stilo quod aere uolent petauristas proprie appellatos a uerbo græco petaurizo. Sed Nonius Marcellus de petauristis sic loquitur. Petauristæ a ueteribus dicebantur: qui uel saltibus: uel scænis leuioribus mouerentur. Martialis. Quod si per graciles uias petauri Inuitum iubeas subire ladam. Et alio loco.

Quam rota transmissa totiens impacta petauro. Coricia pupe. id est cilica. Est enim coricus oppidum ciliciæ. Vnde & coricum antrum & coricum crocum legitur. Sacci mercatur olentis. cyminum significat. Persius. Et olentis grana cymini. Passum & municipes iouis aduexisse lagenas. Passum fit ex uua: quæ in uite retorto pediculo aliquid passa est. Vel quia lectæ uuæ: uitiosisque reiectis acinis super cannas ponantur in sole: per noctem tectæ ne irrorentur: ubique

Téplu castoris

Venetia
Mars ultor

Petaurum

Petaurista

Coriciu crocu
Passum

exaſuerint: acina decepta in dolium congerunt cum muſto optimo
 ſubmerſa ubique: combiberunt uuae ſequae impleuerunt ſexto die
 in fiſſelam conferunt & praelo premunt paſſum tollentes. Hoc genus
 paſſi olim laudatiſſimum: quae admodum & nunc a creta habebatur:
 Martialiſ.
 Gnoſia minoe genuit uindemia cretae
 Hoc tibi quod muſum pauperis eſſe ſolet.
 Municeps
 Municipiſ autem dixit iouis conterraneas q̄ in ida monte Creta ge
 nitus & educatus fuerit iupiter. Eſt enim municeps eiufdem patriae:
 quo nomine tam poetae q̄ oratores utuntur. Ancipiti fingens ueſti
 gia planta. & funambulū & petauriſta intelligere poſſumus. Car
 pathium. ab inſula carpatho: quae media eſt inter rhodum & creta:
 carpathium mare dicitur ad aegyptum uergens: cum olim in hanc in
 ſulam illatus fuiſſet lepus: adeo creuere lepores: ut ab iis laederentur
 ualde omnes ſcola: inſulae: ex quo natum eſt prouerbiū: Vt ſcribit
 Euſtathius lepus carpathius. Getula. libyca a getulea parte libyae
 Calpe relicta metā laborum herculis traditū fuiſſe. Abilla atri
 cae in parte calpe uero Europae: clauſtra ſcilicet utrinq; in iſtis fauci
 bus impoſiti montis: corripuit ultimam huius nominis ſua auctori
 tate luuenaliſ. Herculeo ſtridentem gurgite ſolem. legimus apud
 Strabonem poſſidonium tradere uulgo dici ſolem in finitimis oce
 ani litoribus maiorem occidere ingenti cum ſtrepitu perinde ac eo i
 profundum incidente in illo reſtinguendo pelagus efferueſcat: qua
 opinionem ſequitur hic & Statius i genetliaco Lucani. Foelix heu ni
 mis & beata tellus. Quae pronis hypertoniſ meatus: ſūmis oceani ui
 des in undis: ſtridoremq; rotae cadentis audis. Tenſo folle. pleno
 marſupio. Tumida aluta. idem pene eſt quod tenſo folle: hoc eſt
 turgēti ſacculo: Eſt ſane aluta mollior pellis a cuius ſimilitudine pi
 ſcem alutarium nominat pliniuſ. Oceani monſtra & iuuenes ui
 diſſe marinos. ſcribit pliniuſ Tiberio Caſari nunciariſ legatos oliſi
 ponenſium ob id miſſos uiſum auditūque in quodam ſpecu concha
 canentem tritonem. Praeterea non eſſe falſam nereidum opinionem:
 & morientis Nereidiſ cantum tristem auditum fuiſſe: & in oceano
 gaditano marinum hominem toto corpore abſoluta ſimilitudine a
 ſcendere nauigia nocturnis temporibus ſtatimq; degrauari qua inſe
 derit parte: & circa littus Lugdunenſiſ prouinciāe trecentas amplius
 beſtias mirae uarietatiſ & magnitudiniſ reciprocans deſtituit ocea
 nus: ſimiliter in ſantonum littore & arietes & elephantē ac nereideſ
 uiſaſ fuiſſe. Hic itaque erit ſenſuſ: ab occidentali oceano rediens
 haec monſtra a ſe uiſa narrabit. Non uniuſ mentes agitatur furor.

Paſſum creti
cū

Municeps

Carpathos

Lepus carpa
thiuſ
Abilla
Calpe

Stridor ſoliſ
occidentis

Aluta

Moſtra ocea
ni

hoc eſt multa perhibentur furoriſ & inſaniae genera. Inde oreſtes ma
 tricida diris agitabatur in ultionem cordiſ maternae: & uel in mani
 bus ſoriſ iphigeniae a qua expiatus tandem atq; liberatus fuit ſur
 repto dianae ſimulacro: quod in italiā detulerunt. Hic boue per
 cuſſo mugire agamēnona credit. aiāx thelamonis filiuſ cum achilliſ
 arma graecorum ducum ſententiā Vlyſſi adiudicata forent: furore
 correptuſ: paſſim per exercitum armenta caedebat exiſtimans graecos
 eſſe: duos uero eximioſ tauroſ domi alligatoſ ſcutica percutiebat:
 quorum alterum ulyſſem: alterum uero Agamemnonem diſcitabat
 de cuiuſ facti nomine tragædia inſcripta eſt a Sophocle αιαξ υαξυ
 γοφοροſ: hoc eſt aiāx ſcuticam ferens. Corneliuſ Celfuſ Aiācem
 morbo correptum inſaniae tradit: ut imaginibus non mente fallere
 tur. Nam duae ſunt furoriſ ſpecies. Quidam imaginibus non mente
 falluntur qualem inſanientem Aiācem: uel Oreſtem poetarum fabu
 lae ferunt. Quidam animo deſcipiunt imagines fallunt. Curatoriſ
 eget. inſaniſ aut male rem patriam perdentibuſ curatores a praetori
 buſ dabantur. & interdum boniſ interdicebatur. Sed familiaris eſt poe
 tarum ſermo de inſano haec dicere. Horatiuſ. Nec curatoriſ egeret.
 Conciliuſ argentuſ: periphraſticiſ nummoſ expreſſit: qui cum
 tituliſ facieſ minutuſ habent impreſſaſ. Nil ſcia nigra minatur.
 Faſciam pro nube poſuit in faſciae modum caelum percurrente. Iu
 liuſ polux ſcribit Romanoſ appellare faſciam quam ipſi περιζωπια
 uocitant. Martianuſ uero quinque Zonas meliuſ a noſtriſ faſcias
 dicit appellari. Paſtoluſ. fluuiuſ lydiae ducenſ harenas aureas.
 Piſta tempeſtate. naufragorum morem expreſſit: qui naufragio
 ſtipem ad uitam emendicabant. Diſpoſitiſ praediueſ hamuſ, tolli
 tuſ ſ cum uocali: hamoſ autem appellat uncoſ quibuſ ſuſpendebant
 ueſteſ. Electro. eſt electrum naturale ab arboribuſ defluenſ: eſt &
 artificioſum: quod fit addito argento in aurum. Quāquam aucto
 re pliniuſ: id aurum ubi quinta eſt argenti portio electrum uocatur.
 Phrygiaeque columna. id eſt de marmore phrygio: quod precioſū
 erat. Horatiuſ. Quod ſi nec phrygiuſ lapidē: nec purpurarum ſydere
 clarior delinit uſuſ. Dolia nudi non ardent cynici. Diogeneſ cyni
 cuſ contemptiſ omnibuſ in dolo recumbebat: quod ad ſoliſ curſū
 reuoluebat: accedentemque Alexandrum rogauit ne ſibi apricanti a
 ſole obſtaret. Comiſſa. coniuncta compacta. Virgiliuſ.
 Portam quae ducis imperio comiſſa manebat.
 Inde comiſſura iunctura ipſa. Quātū epicure tibi paruiſ ſuffecit
 in ortiſ. Epicuruſ & ſi i uoluptate ſūmū bonū ponebat tñ tenui uiſtu
 cōtentiſ fuit: Vnde quidā dixere uoluptate animi eum quaſiuiſſe.

Furit oreſtes

Furor aiāciſ

Duae furoriſ
ſpecies

Curatores q
buſ:

Faſcia
Martianuſ

Electrum

Phrygiū mar
mor
Diogeneſ
Alex.

Comiſſura
Voluptatepi
cūri

Socratici

Quatum socratici ceperunt. Laertius diogenes scribit discipulos qui successere socrati socratici appellatos fuisse primo socraticos: quorum nobilissimi fuere Plato Xenophon & antisthenes: deinceps facti fuere academici & cynici. Quam lex dignatur othonis. Roscius otho qui legem de quattuordecim gradibus & quadragesimis sestertiis tulit. Duos equites duplicem censum equestrem: hoc est octingenta sestertia. Cræsi fortuna. quem ditissimum lydiæ regum constat.

Narcissus

Nec diuitiæ narcissi. hic ditissimus libertorum Claudii fuit: & ut scribit Plinius: Claudii principatu tres seruitute liberati diuitias ingentes possederunt Pallas Calistus & Narcissus: Paruit imperio. cum post Messalinæ nuptias cum Silio Pallas atque Calistus ignauus & timidus accusationem peragerent: narcissus perstitit: impulsisque pellicibus: quæ Messalinam deferrent claudium perpulit: ut adulteram uxorem mortem mulceret. Sed cum languesceret ira claudii: & rediret in coniugem amor. ueritus ne perniciem in accusatorem uerteret: Narcissus prorepens necem properari a centurione iussit. Ergo huius iussu mulier perempta fuit. Dion uero Narcissum potentissimum inter omnes homines apud Claudium fuisse tradit: possedisque ad quadraginta centum sestertia: huic urbes & Reges parebant. Cum uero post claudii mortem iussu Agrippinæ iugulandus foret egregium opus patrauit. Nam ut custos & dispensator epistolarum Claudii erat: ita illius secretas literas ad Agrippinam: & ad alios priusquam iugularetur omnes cremauit.

Dion
Egregium factum Narcissi

Enarratio Quintadecimæ Satyræ.

q Vis nescit uolusi bithinice qualia demens Aegyptus portenta colat. Ostendit in ægyptiis duo inuicem pene repugnata esse: hoc est molles animos ex quibus inanis deorum cultus & superstitio feda nascitur: & ediuerso tantam inesse illorum mentibus feritatem & rabiosam iram: ut per odium humana carne uescantur in ultionem: uidelicet inimicorum. Sed cum iure parum credibile uideri possit tam inhumanos: & crudeles: alioquin molles populos fuisse: se testem atrocissimi facti perhibet. Crocodilon adorat pars hæc. Crocodilus animal est quadrupes Nili peculiare: terra pariter ac flumine infestum. Vnum

hoc animal terrestris linguæ usu caret: quod hinc neumon debellat. nam per fauces immixtus hiantes erodit aluum: sed cur colatur Crocodilus hæc refert causam. Diodorus quod non solum fluuius ægyptum muniat: sed præ timore crocodilorum non audeant arabes atque libyci latrones fluuium transire. Alii uero referunt quedam antiquum regem: quem minam dicebant: cum proprii canes insectarentur: profugisse in paludem meridiam: tum inopinato assumptum a crocodilo in ulteriorem ripam delatum fuisse. Quare ut gratiam pro salute referret ciuitatem iuxta constituit quam crocodilorum appellauit: Tradidit autem indigenis ut pro deis hæc animalia colerent: paludem uero ipsam in alimentum obtulit. Strabo hæc scribit. in præfectura arsinotica crocodilus colebatur & sacer erat in lacu quodam seorsum nutritus: & sacerdotibus mansuetus: suchusque uocabatur: nutrebat autem pane carne & uino quæ a peregrinis afferbantur ad eiusmodi spectacula ueniens. Saturam serpentibus ibis. ibis peculiaris est ægypti auis a qua didicerunt medici per clysterem egrotantium aluum repurgare: est autem duplex: nam altera Ciconia non est absimilis. altera tota nigra. Inuocant ægyptii ibim contra serpentium aduentum quam sacram habent: quia eos interimit: nec non locustas atque campas. Cercopithecus. in simiarum genere cercopithecus ponuntur caudas habent: quæ sola discretio est inter ipsos & simias. Unde Martialis.

Callidus emissas eludere simius hastas:

Si mihi cauda foret cercopithecus eram.

Nomen est græcum factum ex duabus dictionibus κερκος cauda: πίθηκος simia. Dimidio magicæ resonat ubi memnone cordæ. in inferiore ægypto quæ in Arabiam uergit haud longe a thebis memnonium fuit: ubi colossus memnonis ita fabricatus erat: ut splendente die crepitum emitteret: uelut sponte auroram salutans strabo tradit se una cum elio gallo & amicorum ac militum multitudine: qui cum eo erant: circiter horam primam sonitum audiuisse: siue a basi: siue a colosso. siue a circumstantibus de industria factum. Plinius scribit in templo pacis ab imperatore Augusto Vespasiano dicatum fuisse bassaltem lapidem ferrei coloris atque duritiæ adeo magnæ: ut xvi. liberi circaluderent: nec absimilis illi narratur: in thebis delubro serapis: ut putant memnonis statuæ dicatus quæ quotidiano solis ortu contactu radiis crepare dicitur. Dimidio autem memnone: quia ex duobus colossis: ut ait Strabo alterius superiores a sede partes contuerent fractæ: ut fama est terremotu: & hic is fuit qui semel in die sonitum quedam ictu haud magno efficebat: quod cum præter naturam fieret: uelut ludæ magico ministerio fieri dicitur. Vetus Thebæ. sunt & Aegyptiæ thebæ totæ olim pensiles. Unde exercitus armatos subito educere

Crocodilus nili

Cur colatur crocodilus

Vrbs Crocodilorum

nutritur Crocodilus

Ibis unde clyster

Cercopithecus

Crepitus a memnone

Bassaltes

Thebæ

Diospolis

soliti reges essent: nullo oppidanorum sentiente. hæc urbs diospolis uocitata est. de qua Homerus. Quis centum portæ portarū quāq; ducenti, Sublimes ī equis homines & curribus errant: Et alibi. Nec quot diuitias ægyptia theba recondit. Illic ceruleos, maris pisces ceruleos dixit: sed ad explicationem huius sensus: pauca ex Strabone sumpta subiungemus. Quædam animalia sunt quæ ægyptii uniuersi colunt: quemadmodum ex terrestribus tria: bouem canem felem: ex uolatilibus accipitrem atq; ibim: ex aquatilibus duo lepidorū piscem & oxyrinthū: Sunt alia quæ quisq; seorsum colit: ut saitæ & thebani ouem: latum uero qui oiscis quidam est in nilo latopolitani: lupum lycopolitani cynocephalum hermopolitani cepum babilonii q sunt iuxta memphim: cepus faciem habet satyro similem cætera iter canem atq; ursum: & in æthiopia nascitur: aquilam thebani: leonem leontopolitani capram & hircum mēdesii: murem aranium attribitæ.

Quæ animalia colant ægyptii
Latus piscis
Cepus

Canū ciuitas
Anubis

Fluminis, nili in quo permulti sunt pisces: sed maxime noti oxyrinthus ledidotus & latus: quin præfectura est oxyrinthus: ubi tēplū est oxyrinthi. Oppida tota canem uenerantur: quibus uniuersi ægyptii canem pro deo colerent: tamen cynopolitana præfectura erat: & canum ciuitas: in qua anubis colebatur: & sacer quidā cibus canibus constitutus erat. Diodorus uero siculus his de causis potissimum ab ægyptiis coli canem tradit q sit ad custodiam utilis: atq; ad uenationes idoneus. Vnde & anubin quem pro deo colunt canino capite scribunt: utpote designātes q corporis tutor sit & custos. Alii uero dicūt q quærenti isidi maritum Olyrim canes duces essent: feras: & occurrentes alios abigentes: & beniuolentia quadam affectos gementes si mul quæsiuissē olyrim. Vnde decretum fuit: ut in pōpa isidis canes præcederent. Porrum ac cepe, legimus in naturali historia aliū cepasq; inter deos in iure iurando habuisse ægyptios: Sed, A. gelius tradit Plutarchum scribere in quarto in Hesiodum commentatio cepe re uirescere & congerminare decedente luna: contra autem inarescere adolescente eam causam esse dicunt sacerdotes ægyptii cur pelusiotæ cepe nō edant: quia solum olerū omnium contra lunæ aucta atq; damna uires minuendi & augendi habeat cōtraria. Lanatis animalibus abstinet omnis mēsa. saitarum subaudi & thebanorum q oues uenerantur: propterea quod bis parerent & lanis integumēta corpori lacte uero & caseo alimenta præstarent. Fœtum iugulare capellæ apud mendesios quibus hircus & capra sacri. Narraret ulyssis al cynoo bilem: Vlysses cum eiectus fuisset in littus corcyreum: exceptusq; humanæ ab alcynoo Rege pheacum super mensam astantibus primoribus corcyrensiū quæ passus fuisset in mari narrauit: hoc ē quemadmodum per Scyllam & charybdim nauigasset: tum ad lestri

Cur canis colatur

Alium
Cepe

Cur cepe non comedant pelusiotæ
Ouis sacra

Vlysses apud alcynoum

gonas deuenisset atq; cyclopas. Mendax Aretelogus, uirtutē tum suam: tum alienam iactans mimus atq; fabulosus Aretelogus dicit: Quod genus hominum Augustus Cæsar cœnis suis frequentius interponebat porphyriō exponēs illud Horatii Crispini scriinia lippī: Hæc plotius crispinus philosophiæ studiosus fuit: idē & carmīa scripsit: sed tam garula: ut aretelogus diceretur. Concurrentia saxa cyanes. in bosphoro thratio intra ponti fauces duo scopuli uisuntur: quos olim concurrisse poetæ finxerunt: & in primis Pindarus atque Theocritus. Sed quod græci uno uerbo dicūt σιναρομυδαο cōcurrentia appellauit: quæ paruo discreta iteruallo ex aduerso intratibus gemina cernebantur: paululūq; deflexa acie coeuntium speciem præbebāt: cyanes κωνων græce: latine nigrum dicitur. inde cyaneæ nigrae interpretantur. Plenos & tēpestatibus utres, legitur apud Homerum æolum tradidisse Vlyssi utrē: ī quo uenti inclusi forēt: quos ex arbitrio & commodo suo emitteret: sed socii thesaurum rati resolutō utre uentis exitum fecerūt: quorū uiolentia per maria iactatus est. Grunisse elpenora porcis. cū post impetratos socios a Circe aqua tutus fuit auxilio herbæ molyos: quā a Mercurio acceperat Vlysses abiret. Elpenor unus ex comitibus q & ipse sus fuerat: ulyssēm sequens casu scalarū interfectus est: ad quē casum sic alludit Martialis de philostrato.

Aretelogus

Cōcurrentia saxa

Cyaneæ

Vēti in utre

Elpenoris casus

Pene imitatus obit sœuis elpenora fatis:
Preceps per longos dum ruit usq; gradus.

Percussum uerbere circes, non solum ueneficiis circe hoīes demutabat: sed & icū uirgæ. Vnde.

Aurea percussum uirga uersumq; uenenis

Fecit autem circe. Temetum deduxerat. uinum ebiberat deducere diminuere est uino olim temeto nomen fuit. Vnde & cum uerecūdia temulentia appellata est. Consule iuno. quo consule gesta sit res: notauit ad ueritatem. s. facti & non esset admodum alienum credere: sub hoc in ægypto militasse Iuuenalē. Calidæ referemus moenia copti. in tentyritica præfectura atq; in ulteriore ægypto coptus ciuitas posita est ad mare rubrum uergens: in quam ut Strabo refer: totū indicum arabicum æthiopicūq; tributū: & quod ab Arabico sinu uehebatur: uelut in commune emporium deferebatur. Plinius ait præfecturam fuisse coptiten qui item auctor tradit iuxta oppidū copton insulam esse sacram isidi: quam ne laceret amnis: hirūdines muniunt opere: incipientibus uernis diebus palea & stramento rostrū eius firmantes: continuatis per triduum noctibus: tanto labore: ut multas in opere emori constet: ad quod auium opus insulæ munimentum. Papinius in siluis allusit.

Temetum
Temulentia

Coptus

Opus icōditum

Cecropium
Apuleius Curuada desidant & ripa coerceat undas
Cecropio stagnata luto. Et Apuleius in secundo metamorphoseos p
phetam scribit ægyptium hoc prefamine opem isidis implorantē mi
serere per cælestia sydera: per inferna numina: per naturalia elemēta:
per nocturna silentia: & adepta coptitica: & per incrementa nilotica:
adepta coptitica id appellat quod labore irundinum insulæ accedit.
Adepta cop
tica Nullus apud tragicos populus facit. in tragœdiis patres leguntur p/
rios filios comedisse: aut alium humana carne pastum: sed hanc ra
biem fuisse populorum nusquā lectum est. Combos. ciuitas ægy/
pti in qua crocodilus colitur: ut Helianus tradit. Timent enim admo
dum combitæ hanc feram. quam infestant tentyritæ: qui accipitrē co
lunt: unde in eorum odium combitæ accipitrem crucifigunt: ut scilicet
Tentyra crocodilorum hostes contissent. Igitur merito dixit: numina uici
norum odit uterq; locus. Tentyra ciuitas est inferioris ægypti: unde
& præfectura tentyritica dicta est: quæ plinius uelit insulam esse a Ni
lo circumdatam: in qua habitent homines: qui crocodilos non timeant
Tentyritæ imo soli aduersum ire audeant: quin & flumini innatant: dorsoq; eq
tum modo impositi hiatis capite ad morsum: addita mox
claua dextra ac leua tenentes extrema eius utrinq;: ut frenis in terram
agunt captiuos. Hanc historiam quidam parum respicientes: ut ad chro
nicum iam fere sexenium scripsimus plinii uerba atq; sensum inuer
terunt. Blesi. in sermone tardi. Nigro tibicine. ethiope. Odiū
genuinum. naturale a genuino deductum nomen. Nec hunc lapi
dem qualis se turnus & aiex. Turnus ut apud Virgilium legimus.
Cum ænea pugnans: saxum circumspicit ingens:
Saxum antiquū ingens campo qui forte iacebat
Limes agro positus litem ut discerneret aruis
Vix illud lecti bis sex ceruice subirent
Qualia nūc hominum producit corpora tellus.
Aiacem item scribit Homerus ingētis magnitudinis lapides emisisse
& item diomedes æneam percussit lapide: quæ uix sex homines ferre
possent: sed quia supra ueritatem & uires humanas dictū uidetur es
πεπαιστυ: hoc est lenimen subiunxerunt poetæ: cum dicunt. Qua
lia nūc hominum producit corpora tellus: palmæ: iuxta tentyra au
ctore plinio palmeta fuere cariotas palmulas ferrentes: decoxit in to
tum coxit alibi uero creditam pecuniam absumpsit unde & decoctor
Cariote
Decoctor Domestica seditione. signare loquutus est. Na seditio proprie est
Seditio intra urbem: & in eadem gente dicitur: quando dissidētibus uolunta
te & studiis ciuilibus saxis & fustibus potius quæ telis pugnatur: qualis
Ciuile bellū fuit gracchorum drusi & reliquorum seditio extra urbem uero: & cū
legionibus bellū ciuile erat: at cū alienigenis bellū. Raptū de parte

prometheus. prometheus igitur ferula surripuit totū: quem postea
mortalibus diuisit: sed iuppiter missa pandora in munus epimetheo
ultus est furtum promethei. Nam opera fœminæ aperta est arca: in
qua inclusæ stabant uirtutes statim a terra aufugientes relictis mor
talibus. Vascones. Vascones populi ulterioris hispanie: quæ i gal
licum & britanicum uergit oceanum i cantabrica regione positi: hos
in graui obsidione carnibus humanis sustentatos memoriæ proditū
est: quæ tamen feritas ignoscenda fuit quæ defecti cunctis alimentis &
in egestate diuturnæ obsidionis per famem aliena membra maderēt.
Esse. comedere. Zenonis præcepta. præcepta dixit ad differentiā
dogmatum. Fuit autē Zeno stoicæ sectæ princeps: & de officio nul
ta præcepit: & in primis quæ pro uita ciuilitate degenda & facere & pa
ti oportere. Cantaber. id est uasco: Nam uasconum saltus in regi
one cantabrorū locatur. Antiqui præsertim ætate metelli. aut Me
tello consule hæc passi fuere uascones: aut ipso metello eorum urbes
obsidente quo tempore missus est in hispaniam ad sertorium debel
landum. Gallia caudicicos docuit facunda britannos. in gallia no
bilissimi fuerunt rhetores Vatienus & Statius tolosanus: & hic erit se
sus iam ad penitissimas & immanes gentes græcorum artes penetra
runt: quando britanorum filii in gallis agendarum causarum discant
rationem & præcepta. Sagunthus. hispaniæ ciuitas amica & socia
populi Romani: quæ obsidente Annibale cū extrema pateretur: nec
nisi per uim capi possit: ciues congestis in publicum bonis igniq; in
censis: semet in flammis iniecerunt: ne scilicet hosti quicquam post
expugnatam urbem superesset. Meotide sæuior ara. iuxta meoti
cam paludem templum dianæ tauricæ: ad cuius aram uiui homines
imolabantur: sed crudeliores probat ægyptios: qui sine exemplo cæ
sos homines deuorarent. Taurica. cheronessus taurica magna est
figura & magnitudine par peloponesso adhærens hostio meotidis: i
colitur a scythiis qui tauroscythæ dicuntur a monte tauro qui illic ē
quam rem & Herodotus in historiis tradit: sed illud sciendum hunc
montem taurum alium esse ab eo tauro: quem orientis montem geo
graphi tradunt. Terra mēphitide. memphis ægypti ciuitas: a qua
sæpe uniuersa ægyptus nomen trahit. Inuidiam. indignationē ad
irritandum Nilum. Nolenti surgere nilo. quo inundante ferax fit
ægyptus: idcirco accolæ fluminis scelere & inhumana aliqua crudeli
tate solebant ad incrementa & inundationes irritare: quod diri sacri
ficii genus primum busyridi: qui regnauit i libya traditum fuisse do
cet Ouidius in arte a mandi.
Dicitur ægyptus caruisse iuuantibus arua:
Imbribus atque annos sica fuisse nouem:

Prometheum
Pandora

Vascones

Zeno

Rhetores gal
li

Sagunthina
clades

Ara dianæ
Taurica
Tauroscy
thæ
Taurus mōs

Ouidius

Cum tra sius busyrim odit monstratq; piari:
Hospitis effuso sanguine posse iouem:
Illi busyris fies iouis hostia primus
Inquit & ægypto tu dabis hospes aquam.

Cymbri

Terribiles cymbri, immanes ac feroces fuisse cymbros in commē
tariis belli gallici legimus: hi per inopiam coegerunt gallos corpori/
bus eorum: qui ætate ad bellum inutiles uidebantur uitam tolerare:

Agathyrsi

Britones, galliæ populi. Sauromatæ, qui & sarmatæ scytharū
gens immanissima. Agathyrsi, populi sunt septétrionis: qui partes
eas istri incolunt: quæ maxie ad boream uergunt: dicti sunt agathyr/
si: uel ab agathyrsio filio herculis: uel a thy: sis quos ferebant ī festis
liberi: hæc Eustathius. Hæc nostri pars ultima sensus, ultimā par/
tem lachrymas appellauit: quas pro motu animorum fundimus. Iu/
dices quoq; sæpe ita perturbantur tum oratione dicentis: tum squa/
lore rei: tum fletu pupilli ut a lachrymis non temperent. Dare ue/
la, nilum ut magni tradunt auctores: nunc fletili: nunc plicatili nauī
gant cymba: utpote ex corio siue papyro facta. Fasellis, uauiculis,
Virgilius.

Et circum pietis uehitur sua rura fasellis.

Animus
Anima

Ora puellares faciunt incerta capilli, sic Horatius de gige. Quem
si puellarū infereres choro mire sagaces falleret hospites: Dis crimen
obscuro solutis crinibus ambiguoq; uultu. Et face dignus archa/
na, in festis cereris non solum matronarum pudicitia exigebatur sed
etiam integritas uiri. Nam qui currentes facem tenebant integerrimi
& ab omni uicio mundi elligebantur, & maxime in misteriis que silē
tio precipue colebantur: mutorum brutorū & irrationalium. Tan
tum animas nobis animū quoq; hoc interest inter animum & animā:
q; anima est qua uiuimus: animus quo sapimus: unde per rationem
mutuus & socialis nascitur affectus: ex quo ea parāt quæ ad societa
rem humani generis necessaria sunt: & ī unū homines cōpulsi relictis
siluis & nemoribus domos extruere urbes incolere: demumq; uitā
mitiorem atq; ciuilem degere cæperunt Migrare uetusto de nemo
re, scribunt poetæ priscos homines primū habitasse nemora & siluas,
tum ut tutius uiuerent urbes muro cinctas: & turribus munitas inco
luere. Sed iam serpentū maior concordia paraphrasticos sensū pli
nii expressit: cuius scriptoris uerba sub ūgenus leonū feritas iter se
non dimicat serpentium morsus nō petit serpentes: nec maris quidē
belluæ ac pisces nisi in aduersa genera seuiūt: at hercule homini plu
rima ex homine sunt mala. Produxisse cudendo extēdisse: nescierūt
legendum est correpta e contra naturā, sic Virgilius, Obstupui stete
runtq; come & alibi, Matri longa decē tulerunt fastidia menses

Indulsi non omne legumen, Pythagoras samius non solum par/
eendum brutis iussit: sed nec fabam esitauit. Nam ut Cicero auctor
est, Faba corpus inflat: & quærentibus tranquillitatem mentis cōstat
esse contrariam. Plinius in naturali historia: fabam dicit hebetare sen
sus existimatam fuisse: Insomnia quoq; facere ob hoc pythagorica
sententia damnata: ut alii tradidere quoniam mortuorum animæ
sunt in ea: qua de causa parentando utiq; absumitur. Varro etiā ob
hoc flaminē ea non uesci tradit: & quoniam in flore eius litteræ lugu
bres reperiuntur. Aulus tamen Gellius sententia Aristoxeni fretus cō
tra sentit de faba q; eam præcipue in legumentis pythagoras appro/
bauerit.

Enarratio Sextædecimæ Satyræ:

q

Vis numerare queat felices premia galle militiæ,
Quæ sint militantium cōmoda: & quanta illorū li/
bertas ad gallum scribit. Sed illud ante omnia prefa
tur militi necessariam esse syderis benignitatem: &
fati clementiam: sine qua nec gloriosa: nec utilis mi
litiā habetur. Et samia genitrix: martem scribit

Ouidius ex Iunone genitum contactis deæ genitalibus flore: quæ ze
phyrus uim generandi habere ostenderat Chloridi uxori quam lati
ni floram uocant: Samia athena, Samon ioniam significauit: ī qua
nuptias cum ioue fecit. Vnde hæc supramodum dea amauit: ubi pie
in templo opulentissimo colebatur. Est autem insula in mari icario:
ex aduersum mileros: ad occidentem eius sita: cuius ager (Vt Apu/
leius scribit: cum frumento piger sit: aratro irritus: fecundior oliueto
nec uinitori: nec oleri scalpitur. Kuratio omnis in sarculo & surculo:
quorum prouentu magis fructuosa est insula q̄ frugifera: ex hoc pu
to a poeta arenam samiam appellatam: quippe significaturo per are
nam sterilitatem insulæ: Togatus, ad differentiam sagati & arma
ti. Nam domi toga: belli uero sagis utebantur. Et nigram in faciē
tumidis liuoribus offam, hoc dixit quia offæ siliginæ non modo cō
mendabant faciē: sed & sugillatis prodesse feruntur. Bardaicus
iudex, hunc magnarum uirium hominem intelligere licet: qui mili/
tum iras: atq; minas contemneret: quem clamorū & uehementem ī
agendis causis, Martialis notauit.

Lassi bardaici os quod aduocati.

More camilli, camillus instituit: ne milites extra uallum litigarēt:
ut semper mandatis consulis contra hostes pugnaturi præsto essent:

Cognitio, militum causas centurio uelut præfectus & prætor co/
gnoscat. Omnesq; manipuli, manipuli proprie militū dicuntur & erāt

Faba pytha
goræ

Vnde mars
natus

Samos ionia

Kuratio

Toga sagum

Bardaicus

Manipuli

m iii

in legione manipuli triginta. Dicitur est autem manipulus quod imperante Romulo manipulo pro signis uterentur in exercitu: Vnde nobilis poeta in fastis.

Pertica suspensos portabat longa maniplos:
Vnde manipularis nomina miles habet.

Caliga

Corde uagelli. & hunc improbum: & declamantem rabulā hinc colligere possumus. Vt qui milites non uereretur animositate sua quæ a corde proficiscitur. Caligatos, a militari caliga caligatus: Vnde dictum est in iure a caligato milite: & caligatum militem accipere debemus. Milia clauorum, clauus militari caligæ suffigebantur: ut in historiis legimus: unde supradixit. Planta mox undique magna.

Clauus militares

Calcar & in digito clauus mihi militis hæret.

Tria militiæ genera

Absit ab urbe, ab urbanitate civili more quippe temerarius & impudens. Pilades, amicus: ut pilades horestem dilexit: Paganus, rusticum a pagis dictum: unde & pagatim aduerbium apud Liuium per singulos pagos in bello macedonico. Sacramentorum, eorum militum qui religione auctoritati militaret: & erant hi iusti milites. Nā alii dicti sunt tumultuarii: quando trepidante Italia uicino imo irruente hoste ad arma concurrebatur. Alii fuere euocati qui consule sequebantur quotiens diceret Quicumque uult rempublicam esse saluam me sequatur. Aut sacrum effodit medio de limite saxum, terminum significat: de quo hæc Tibullus.

Nam ueneror seu stipes habet defossus in agro.

Seu uetus in triuuis florida ferta lapis.

Huic sacrificabant agno. Horatius, Aut agna festis cæsa terminalibus
Et in fastis.

Spargitur & cæso communis terminus agno:

Coronatum autem (ut idem poeta ait) domini duo de parte diuersa frugibus: hoc est mola: & concisis fauis aspergebant. Qui lites incohet annus, Seruius in Virgilium sic enarrat propter multitudinem uel tumultum festinantium causæ in ordine dicebantur. Vnde oportebat litigantes annum agendarum litium expectare. Mille tedia, quæ litigantes quotidie patiuntur. Sed militantium causæ extra ordinem agebantur abscesso nempe & celeri iudicio: Totiens subsellia, subsellia erant auctore Pediano tribunorum triuuirorum quæstorum & huiusmodi minorum exercituum iudicia: qui non in sellis curulibus: nec tribunalibus: sed in subselliis confidebant. Ponente lucernas seditio, magnitudinem actionis significat: quæ per diem peragi non possit: sed ad lychnos accensus audiretur orator: & causa cognoscere tur: aut ut Tertullianus: quia læti ob uictoriam: aut aliam causam diem lucernis infringebant: quod nunc Ceditius: ceu plane uictor præparat.

Tertullianus

Fori pugnamus harena, metaphora a gladiatoribus qui in arena di gladiabantur. Et enim qui litigant ita se componunt in pugnam forese: quemadmodum gladiatores in arena. Lenta, quia non statim sententia fertur. Res atteritur, patrimonium absimitur. Sufflamine, mora & inhibitione quadam. Sed hac in parte Iuuenalis comperendinationem & ampliationem tangere uidetur: per quas in longum causæ trahebantur: & de quibus hæc Aconius, Comperendinatio est ab utroque litigatoribus inuicem sibi denuntiatio in perendinum diem. Nāque cum rem aliquam agerent litigatores & poenas sacramenti peterent: poscebant iudicem qui dabatur post trigessimum diem: quo dato, Deinde inter se comperendinum diem: ut ad iudicium uenirent denuntiabant. Quo cum esset uentum antequam causa ageretur: quasi per iudicem exponerent: quod ipsum dicebatur causæ coniectio: quasi causæ suæ in breue coactio: alii sic. Inter comperendinationem & ampliationem hoc interest: quod comperendinatio ex una tantum re petitur: cum ante iudex non intelligeret: & omnino suadebatur iudicibus bona causa: absoluebant eam: si mala non statim damnabatur: sed hac excusatione parcebant. Nam cum nota condemandi esset. C. absolendi. A. ampliandi signum. N. L. dabatur: quod significabat non liquere unde ampliatio nata. Hinc apud Liuium legimus reos multos ampliatos. Et Valerius maximus tradit: interdum octies causas ampliatas fuisse. Non esse in corpore census, peculium hoc castrense dicitur: cuius filius patre uiuo: ius & arbitrium per leges habet. Vnde merito coraunum stipendia merentem pater captat. Castrorumque æra merentem, hoc est militantem: Nam merere: militare est. Lucanus: Cere merent paruo, Suetonius, Prima stipendia meruit: Vt læti phaleris, phaleræ ornamenta militaria: alio uerbo græci dicunt per methopidas: quibus frons equorum ornatur: declinatque numero plurali τὰ φάλαρα genere neutro. Torquibus, milites item torquibus aureis donatos sæpissime legimus. Nā & apud Vegetium, Torques aureus solidus uirtutis premium fuerat: quem qui meruissent præter laudem interdum duplas consequerentur anonas.

Cōperdinatio

Causæ coniectio

Ampliatio

Peculium castrense

Merere

Torques aureus

S ATYRARVM IUVENALIS ENARRATIONES A GEORGIO MERVLA ALEXANDRINO EDITAE: NOMINATIMQUE DICATAE FEDERICO DE MONTEFERRETRO VRBANI DVCI INVICTISSIMO.

m iiii

GEORGII MERVLAE ALEXANDRINI ADVERSVS
DOMITII COMMENTARIOS PRAEFATIO AD MAR
CVM ANTONIVM MAVROCENVM EQ VITEM
PRAECLARVM.

c VM ex belgis legatione illa Magnifice: ac prudentissi/
me obita in patriã reuersus esses: atq; a publicis negotiis
paulo ociosior: studia potius remissa q̄ intermissa repe/
teres: petiui sti: Vt quãdam i epigrãmatu Martialis tibi
partì ignota: partì obscura: explicarẽ: ut scilicet arguti & docti poetã
sales atq; ueneres aliquando perciperes: qui ut ex fabula historia & i
terpretatione dictionis plerũq; trahuntur: ita sine grammaticis perci
pi & placere uix possunt. Ego q̄q̄ tibi & pro nostra amicitia: & pro in
iuncto munere morem gerere debui: tamen q̄ in summa tunc occu/
patione & studiorum: & professiõis esse: ad domitii commentarios
Marcum Antonium remisi: ut ex his id intelligeret: quod per me ex/
planari uolebat. Nostro igitur consilio librum emisti: quem cum ita
legeres: ut ea demũ disceres: quã cognoscere desiderabas: siue quod
pluribus in locis obscurior sit i terpres q̄ epigrammata: siue quod ea
silentio pretereat: quã tu exponi cupiebas: quãuis subridens in hoc
meo de Chalderino iudicio diligentiam: In consilio uero dato fidem
requisi uisti: quippe dicens dum laborem detrecto: te ad eos commẽ/
tarios missum fuisse: quos nescias interprete magis an emendatore i
digeant: quã sane uerba uix credidi. Propterea quod hominem ipsũ
olim haud multum obtuso ingenio: nec admodum indiligẽtem per/
spexissem: huc accedebat quod Romã uiueret in librorum frequen/
tia: & eruditorum hominum concertatione assidua: ut difficillimas
quãsq; poetarum quãstiones sicut licentius promittit: ita eruditius
soluere possẽt. Sed dum illius explanationes te poscente transcurro:
plurima falso enarrata in multis ita interpretem nugari: ut non late/
tes sensus explanare: sed potius aliquid ostentare uoluerit: interim
uero uix sibi constare offendi. Quare si te pigebat eius laboris:
quem in perlegendis commentarius cãpisses: non minus me consilii
studioso patricio dati pœnitebat. Veniam autem petenti te non alio
pacto errati gratiam facturum respondi sti: nisi quotiens aliquid ob/
seruassẽt: quod ad expositionẽ epigrãmatũ cõduceret: Id annotarẽ

quam rem me facturum tantisper recepi: dum uel ocium superesset & uel casus iuuaret. Ergo cum pauca quædam ex uaria lectione: tam græcorum quàm nostrorum scriptorum collegerim: ex quibus tacita festiui uatis eruditio & felix illa iocorum argutia deprehendi ualet ea ad te commode hoc tempore mittere existimaui. quod in Cremenſi ista prætura quauis breue: paulo tamen tranquillius ocium habes. Vt enim magis laboriosum est causas cognoscere: quàm patriæ consule/re. Ita minus sollicitum atque anxium habetur: iura populis reddere: quam dum patres regantur: in frequenti senatu sententiam dicere. Sed ut honestius aliena coarguamus: prius quàm rem aggrediar: ea defendenda sunt: quæ in quibusdã nostris annotationibus: meo suppresso nomine leuissimus homo maligne reprehenderit. Vale. Venetiis. .xii. Kalendas Martias. M. cccclxxvii.

9 VID IGITVR PETVLANS ET NIMIAE LICENTIAE litterator primum damnat? Nempe quod Franciscum Philephum in Sapphus uita declaranda: ceu græca ignorare sequutus fuerim: sed quod mihi uitio obiicit id laudi maxime duco: neque enim gloria sua defraudandi sunt præceptores nostri: quotiens uera

docent. Sed minime miror si omnium ingratiſſimus eius me accusat in quo se plerumque iactare solet. Quid quod plane hic ignorat quorsum Francisci philephi testimonium spectet: illud etiam deprehendisse se dicit quod filiam: non filium ex charaxo sappho genuerit: me uero pro filia filium scripsisse: quasi non hoc sit frequens impressorum uitium: qui modo preposteris & inuerſas: modo alias pro aliis litteras collocent: Quam hominum indiligentiam & interim insciam: uix diligens præceptorum & corrigentium cura emendare potest. Vnum tamen est: quod uelut ignotum: atque abstrusum cognouisse atque eruisse dicitur super his uersibus.

Nec mihi pierides subeunt dryadesque puellæ.

Nec me thespiadum cætera turba iuuat.

Hoc est triplicem causam dicendi: cum aut furore poetico ageretur aut eum relaxans animum: in siluis sine curis uagaretur inter dryadas & hamadyadas: aut cum pueris: quos amabat blandiretur: qui sibi thespiadum & musarum instar erant. Nunc inquit nec pierides

Franciscus
Philephus

id est furor poeticus. Nec dryades: id est relaxatio animi in siluis inter dryadas prouocant me ad carmen: nec cætera turba thespiadum: nec amicæ: quæ tertia & reliqua carminis causa erant me delectant. Ne litterator egregie de penitissimis: ut aiunt musarum antris hunc sensum eduxisti: dic quæso an non plena sunt huiusmodi dearum appellationibus carmina: ex quibus in tales allegorias quicquam transferre: ut ab Eustathio traditum est: parum conueniens sensit aristarchus: quam nimiam grammaticorum diligentiam: utpote odiosam Seneca & Quintilianus in didymo damnauerunt: porro quæ contentiose & insulte oppugnas super hos uersus interpretationem nostram. Et uariis albæ iunguntur sæpe columbæ: Et niger a uiridi turtur amatur aue.

Nam quum uim huius comparationis ex præceptis Varronis excuserim: hoc est per uarias aues: genus illud agreste columbarum accipi: quod fere est albo uario: niteris per absurde nimis atque illepide probare: per uarias aues pauonem intelligi: parum considerans: si de columba & pauone intelligeretur a puella inspidam & parum efficacem comparationem fore. Quippe quæ nec superiora: nec rem ipsam: de qua agitur respiceret: illud sane duplex illa comparatio breuiter docet disparas formas: & disparia auium genera: uel amoris plerumque copulari: nec deformitatem: aut impar genus amantes a se ipsis auertere. Quid enim uult exemplum Persii & Andromades: aut columbarum diuersitas: nisi formam in multis haud magni momenti esse: imo hercule contra mulierem stare sua comparatio: Si formosæ aues quales albæ columbæ: & pauones habentur iungi hac in parte traderentur quod uero ais amicos esse inter se pauones & columbas: ut naturales scribunt: ad præsens negocium non pertinet: absurde ni mirum omnia exponis: quemadmodum & illud.

Non agitur uento nostra carina suo.

Vt sub interrogatione hæc dicat puella. quæ discessu phaonis: & amissa omni spe potiundi quem amabat: in mare se præcipitare statuat: cauillatur & illud.

Si nisi quæ facie poterit te digna uideri:

Nulla futura tua est: nulla futura tua est.

Sic exponens: si nullam es amaturus: nisi quæ dignitate formæ tuæ conueniat. Nullam amabis: quasi dicat: nulla est tam formosa: quæ tu: Nos contra ad delicias amatoris omnia referenda dicimus: Qui non contentus quotidiana forma: Perquam formosam optet: in quo maior uis doloris puellæ ostenditur: quæ is impossibilia appetet qui ea spernit. Verior itaque est hæc sententia testimonio

Aristarchus

Seneca

Quintilianus

Didymus

Ouidii confirmata.

Forma dei munus forma quora quæq; superbit. quasi dicat rara uel nullâ es amaturus: hic ego aliquid subiugâ ex occultis græcorum cōmētariis sumptum: conduplicationem istam non tam ad emphasim esse factam ab Ouidio: q̄ ut geminando eadem uerba characterem sapphus demonstraret: quæ ut Demetrius phalæreus auctor est: gratiam suis carminibus εκ της ανια διπλωσεως quæsiuit. Nam ubi περι χαριτος λογου præcepta tradit: de character sapphus: hæc scribit sermonis gratiæ: quæ per figuras fiunt: manifestæ & plurimæ sūt apud sapphon: quemadmodum anadiplosis: ubi nymp̄ha ad partheniam ait: παρθενια παρτενια ποι με λιπουσα ο:χη. Quæ respondent ad eam per eandem figuram ουκετι ηξω προσσε ουκετι ηξω. Maior enim gratia apparet q̄ si semel esset & dictum & sine figura: sed cum uir improbus nos insectetur: nostraque iniquo animo perlegat: non tam reddendæ sunt homni uices: ut eum suæ petulantia pœnitent: q̄ bonis ac studiosis iuuenibus consulendum: qui plusq̄ conueniat interpretationibus Domitii fidei adhibentes: in grauissimos errores incidunt: in refutandis uero & coarguendis erratis hic ordo seruabitur. Ut proposito de Martialis epigrammate loco subsequente Domitii expositione: statim subiungatur quid nos aut refutemus: aut enarratiuè explicemus. Martialis.

Affiduus iacet nec babylona labor.

Domitius de muris babylonæ sentit: quos quidam tradidere per annum fuisse absolutos accersitis multorum hominum milibus. Georgius. non recte igitur exponis assiduum laborem multorum annorū si per annum absoluti muri fuerunt. sed potius de horto pensili babylonæ sentimus: qui & ipse inter septem orbis miracula numeratur: ad cuius irrigationem (Vt Strabo scribit) multa hominum milia addicta erant: Vt merito assiduum illum laborem ad ministerium diuturnum respiciens assiduum dixerit. Martialis.

Nectriuiæ templo molles laudentur honores.

Domitius. Molles honores luxuriosi & asiatici. Georgius. imo molles honores accipimus in commendationem: tum artificum: tum statuarum: quæ in templo magnificentissimo stabant: qua appellatione ara & lapides frequenter commendari solent. Virgilius.

Excudent alii spirantia mollius æra.

Et Horatius.

Molles imitabitur ære capillos. Philostratus ενεικονεσσι de porticu respiciente mare tyrrhenum hæc ησροπταμεν ουυ και λιθοισο ποσους επαινει η τρυφη. hoc ē splendescere at lapidibus quoscūq;

Character
Sapphus

Ordo in refu
tando

Hortus pensilis
Strabo

Molles honores

mollities commendat. Verba uero quibus hinc uidetur non sunt eius scriptoris: sed quæ ipse stulte excogitauit: & temere corruptit: hæc est enim uera plinii lectio: cætera eius operis ornamenta pluriū librorū istar optinent: nihil ad speciem naturæ pertinentia: hoc est: ut ego sentio: in quibus nulla est species: aut maiestas rerum naturalium: quæ scribi debeant. Martialis.

Traducta est getulis nec cæpit arena nocentes.

Domitius. getuli africæ populi. Georgius ausim ego affirmare mēdosum codicem haberi: & p getulis: ut alias notauimus gethicis: aut gyaris legendum: quando in utrūque locum relegarentur nocentes: nam nimis licenter contra rationem græcam & usum latinorum primas syllabas poeta corripuiss& nulla metri necessitate coactus: Est tamen qui corrigat tradita getulis quam correctionem non improbamus: q̄q̄ ut uera sic frequens lectio sit traducta: nō tradita. Martialis. Non falsa pendens in cruce laureolus.

Domicius laureolus tragædia quæ ederetur in theatris de nominata a laureolo qui i eo introducebatur caligula egit laureatū mimū: Georgius in constantia loquitur hic interpret. nam si ad laureatum mimum hæc referuntur ut testimonio suetoni probare nititur. & ita esse nos scimus dicat rogo quo pacto tragedia potuit eē? cū mimus ut gramatici tradunt a tragedia plurimū differat. sed magis insanit dicendo neuium scripsisse laureolum & leontem in carcere. cum in noctibus atticis legatur fabulas eum i carcere duas scripsisse areolū & leontem: nihilq; res neuii hanc enarrationem iuuet. sed ut a nobis dictum est in illud iuuenalis laureolum uelox et bene lentulus egit iudice me dignus uera cruce. Iosephus iudeus necē caligule scribēs mimum quem laureatum tranquillus appellat iudicem ait fuisse laureolū. qui cruci suffixus fuit de quo factō mimus confectus est crebro in theatris representatus & potissimū sub mortem caii caligule miror in super Myrinum gladiatoris nomen ab hoc exponi & eo magis cum testem nullum afferat. relinquit preterea senarium quo epistolam festiue poeta claudit in tactum. Martialis

Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Chald. producant mentum & rostrum in tantam longitudinē pueri ac si esset cornu rinocerotis. Geor. pueriliter de naso puerorum hoc dictum est nam quo pacto mentum & rostrum in tantam longitudinem producere poterant pueri. ut cornu rhinocerotis assimularent: quin potius sic exponebat pueri crispantem nasum atq; repandū ita formant in derisum uidelicet ut uideantur imitari rhinocerota. qui ut folinus tradit in nare cornu unicum & repandum habet. Martialis.

Gethæ
Gyaros

Laureolus

Nasus rhinoceros

Quod maghi thiraseæ consumatiq; cationis
 Dogmata sic sequeris saluus ut esse uelis.
 Chaldarinus. Dogmata disciplinam. Georgius. Si nostros scriptores paulo diligentius reuoluisset: didicisset profecto quid dogmata latini interpretentur: & in primis Cicero in academicis philosophorum decreta: conquirens atq; expendens ait: dogmata latine appellari decreta. Seneca in decimo septimo epistolarum moralium: Cū differre doc& decreta philosophorum a præceptis: dogmata latine interpretatur decreta sita consulta atq; placita. Vnde Plutarchus græce: quæ alii dogmata dicunt: ille τὰ ἀποστομῆνα: hoc est latine placita dixit. Idem de dogmate platonis: & sentit & interpretatur apuleius. Sūt enī dogmata decreta quædam: quæ ut Cicero ait nephas est prodere: & quibus non stantibus philosophorum sectæ nec uim nec locū seruat ad quod alludēs hic poeta grauiore mo: su papilum lacerat hoc mō.
 Tu qui sectarum causas & pondera nosti:
 Dic mihi precidi papile dogma quod est.
 Solet enim festiuus poeta non nihil de philosophia sumptum i sua epigrammata transferre: dicerem quo pacto differant decreta a præceptis: nisi alibi a nobis hoc tractatum foret. Martialis:
 Sextiliane bibis. Et paulo infra. Aera nec a cuneis uertiora peris.
 Chaldarinus. Cuneus multitudo i spectaculo: quæ ordine nō sedet. Georgius Vitruuius cuneos suppositos cellis in theatro tradit ita ut non minus alti semipede sint: in ea parte quæ spectat ad scenam: Sūt que sedes in theatris: de quibus alibi idem sic ait. Cunei spectaculorum in theatro ita diuidantur. Et Virgilius. Hūc plausus hiantem p cuneos geminatus enim Martialis. Sūmenianas cœnet inter uxores.
 Chaldarinus. Sūmenium locus in urbe Roma ad circum unde meretrices sūmenianas uxores appellauit Georgius. hoc ego nō crediderim: atq; eo magis: cum nec auctorem afferat hæc dicentem: & menianum: unde dictionem componit a mænio deriuetur cuius prima producit Horatius.
 Mænius ut rebus maternis atq; paternis.
 Et enim hic fuit ille mænius: qui post bona patris absumpta colūnā sibi reseruauit unde ludos spectaret: Martialis Vedit qui madidum Cicer coron. Chaldarinus. cicer pro lupino posuit. Georgius. quasi non frequentissime in urbibus Italiæ madefactum cicer uendi uideamus: & non dicat Horatius Siquid fracti ciceris probat & nucis ēptor Saltem aliquam historiam attulisset: qua fretus affirmaret cicer pro lupino intelligi debere. Martialis.
 Non cuicūq; datum est habere nasum.
 Chaldarinus. Nasum ad iudicandum. Georgius. unico uerbo rem

Seneca
 Dogmata
 Decreta
 Consulta
 Sita. Placita.
 Apuleius

Cuneus

Cicer

subtilissimi & perquam subdoli ioci se explanat putauit i doctissimus iste domitius cuius interpretatio non multum abest a sensu Galeoti Scurræ ipudentissimi qui habere nasū p sagaci itelligētia accipit nos uero sentimus habere nasū eū pprie dici q uenusta quadā & subdola irrisiōe aliū derideat: nec unq̄ aliter nasū & nasutū scriptores usurpāt Apuleius i metamorphosi cōtorta & uitu pati nare discessit Perius de hor. Callidus excusso populum suspendere naso.
 & item horatius. Naso suspendis adunco sed & in quibusdā a notatio nibus suis hic Dominicus uelut se correcturus adducit uerba plinii quæ i Galeotū leguntur. & ita se iplicat ut manifeste cognoscat errorē suum potius dissimulare quam deffendere uel magis ignorasse: quid salis habeat ende chasyllabus ille nō cuiusque datū est habere nasum. Martialis: ludit qui solita procacitate nō est testius ille sed caballus: Chal. Caballus scurra peritissimus fuit gratusque iocorum urbanitate & paulo infra stolidi procacitate ille qui impudenter iocatur nō est testius sed caballus alludit cū nomine caballi Brutumque hic accipit testius ita habet codex antiquus cæstius alii. Georgius adeo cōfusa est hæc expositio ut facilius sit ex ipsis poetæ uerbis quam ex enarratione sensum aliquem aucupari. Nam ex uerbis ipsis hoc ellici potest qui incōmode & illepide iocatur: is non testius: sed caballus erit quasi ad hominē duorum nominū alludat: q̄q̄ puto hic subesse historiā: ut in alio opere diximus festii uidelicet cuius in uenusta dicta & in libro de oratore cicero carpit & i epistola ad uoluniū suis salibus i feri cōque ritur nisi forte magis ad cestium declamatorem atq; oratorem acerri mū aspexit: qui sibi tantum arrogaret. ut orationes suas disertissimorum uirorū orationibus præferret: adeoque sectabant discipuli ut illi us declamationes ediscerent ciceronis uero orationes nō legerent cuius scholam cū olim Seneca itrafferet: atque ex cōsuetudine sua cestius diceret. si thrax essem fusius essem: si Pantomimus essem: Bathyllus: si equus Melisson. exclamauit seneca: si cloaca esses: magna esses ergo ad hunc cestium referre possumus sententiam poetæ: qui insipido ioco uentem non uelit cestium appellari: sed caballum: ut pote alludēs ad uerba cestii qui dixit si equus essem: Melisson essem: i epigramate bis tibi triceni: Metam Chal. pro lacte coagulato accipit poeta a forma Metarum nam meta i ludis instar columnæ rotundæ surgebant: in q̄ speciem lac coagulatum mitti uidemus: Georgius: non memini me legisse talem metam in ludis surgere preterea quis unq̄ dixit rotundā columnam quæ fere oblonga manet. Sed & plinius figuram metalem mucrone semper defici & i uerso turbini similem scribit qua forma etiam ætate nostra rustici lac coagulatum in urbes deferunt: Martialis Aut imitata breues punica mala rosas.

Quid habere nasum

Testius Caballus

Thrax
 Pantomimus
 Seneca
 cloaca

Figura metalis

n

Chal. mala punica imitantur breues rosas uel quod cito occidant: uel quoniam minores rosae maioris coloris sunt: uel quia ut rosae erunt ex foliis: ita mala punica quae optima imitescunt: aperiuntur. Georgius imitari mala punica rosas dixerim quoniam germinat ois ut scribit plinius rosa inclusa generoso cortice: quo innox intumescere & in uirides alabastris fastigato paulatim rubescens dehiscit ac se pandit in calices medios: uix tantum complexa luteos apices: quem ordinem atque morem dum florescunt mala punica imitantur maturefcentia ite ruborem quodammodo rosarum referre uidentur: nec statim languescunt ut rosae sed diutius durant: Martialis & Tomus uilis: Chal. Tomus crassiores partes abscisse tomi appellant a greco uidelicet uerbo. Georgius tomon appellant graeci particulas librorum abscissas uelut uolumina qua inscriptione notati sunt hermogenis libri: hieronymus proprie tomos uolumina interpretatur: quare rectius dixerim tomum accipit pro particula libri quam pro crassiore papyri parte: Martialis emerita detiano meo. Chal. oppidum hispaniae e merita quae augusta diceret Georgius plinius citeriorem hispaniam in conuentus tres diuidit emeritensem: pacensem: & scalabolitanum in quibus essent coloniae municipia & oppida ueteris latii: Emeritamque coloniam fuisse nec municipium nec oppidum: quando haec inter se plurimum differant: Dion uero tradit quo tempore caesar augustus cantabris & asturibus deuictis in Italiam rediret finito bello cantabrico: reliquisse milites qui supra etatem forent atque concessisse ipsis: ut in lusitania augustam emeritam conderent appellatam a conditoribus & augusto. Scazon est Martialis Si non est molestum in quo legitur leucopheatus. Chal. panni leucophi dicebantur albi nullo medicamento coloris adhibito: Sed alana ipsa albescens: plinius cum de rubeta loquitur iecur eius ad alligatum in panno leucopho. Georgius ubi solers hominis ingenium? ubi illa litterarum grecarum cognitio qua se caeteros superare iactatur? ubi plurima illa & diligens lectio & assidua obseruatio: ex qua recondita & aliis ignorata se enarraturum pollicetur? an huic homini non suboluit dictionem esse graecam & compositam? non ne leucon graece album: phaon uero medium inter album & nigrum: ex quibus leucophaeus fit: qua uoce utitur polux ubi colores enumerat hoc modo $\xi\alpha\theta\eta\omicron\upsilon\ \phi\alpha\omicron\iota\omicron\upsilon\ \phi\lambda\omicron\gamma\omicron\lambda\epsilon\upsilon\kappa\omicron\upsilon\ \lambda\epsilon\upsilon\kappa\omicron\upsilon\ \mu\epsilon\lambda\omicron\upsilon\upsilon$: hoc est xanthum phaon phlogophaeo Leucophaeum album & nigrum est apud graecos haec non obseruauerit? at plinius colorem quendam spinae leucophaeon appellat & Vitruius de iis coloribus scribens: qui Virtute aquarum in animalia progenerant haec ait fontes & flumina sunt: quorum potu pecora quae alba sint aliis locis precreant uellera leucophaeae: aliis locis pulla: aliis locis ceracio colore ita proprietates coloris cum in corpore progenerat intincta cuiusque generis

Thomus

Dion

Vnde augusta emerita

Vnde leucophaeus

qualitate igitur si capis troianis proxime flumen armenta rufa & pecora leucophaeon nascuntur ideo flumen id iheres xanthum appellauisse dicuntur: ex his cognoscimus natuum colorem esse leucophaeum ex albo & obscuro: & illud plinii de trigesimo naturalis historiae legendum esse panno leucophaeo non leucopho: Martialis Cum te non nossem dominum regemque uocabam. Cum bene te noui iam mihi priscus eris.

Chaldarinus ludit in prisco nomine proprio quod iocando accipit appellatum: ait enim salutabam te antea prisce: & appellabam te dominum & regem nolens aliquid impetrare: quoniam non noueram te auarum: nunc quod mihi es cognitus mihi priscus eris. i. te non colam & te proprio nomine appellabo. Georgius parum erudite narratur hoc distichon: historiam enim latentem continet: scribit seneca ad lucilium: solitus fuisse priscos quoties homini ignoto occurreret: eum dominum & regem appellare. ad quem morem respiciens poeta iocatur in priscum cuius nomen cum ignoraret non uulgari: sed honorifica appellatio ne dominum appellabat posteaque autem eius nomen nouit iam priscum uocabit inuens uidelicet honorabilius nomen eum amisisse: posteaquam cognitus fuit non tamen negauerim latentem morsum aliquem contineri qui tamen ab ea quam diximus consuetudine pendet. In prologo secundi libri legitur Epigrammata curione non egent. Chal. ministra epistola suorum sensuum curio ministrum significat. Georgius non satis expedit sententiam poetae: nam ministrum theatrale legitur apud eusebium caesariensem interprete ruffino curionem eum fuisse qui ad populum iubente praetore aut alio magistratu aliquid uulgaret. conuenitque uerbis poetae huiusmodi expositio quod scilicet epigrammata non indigeant uoce aliena: sed per se ipsa se aperiant & manifestent. Martialis: Quid torus a nilo quid sindone cultus olenti.

Chaldarinus sindone purpura paulopost genus est lini futilissimi: Georgius tibi non credo qui pleraque omnia uanissime effutis: nisi scripto rem dederis: qui haec dicat: Inuenio apud scriptores graecos in primis apud libanium sindonem pro uelo subtilissimo accipit: in quam significationem uenit illud euangelii: ubi narratur corpus domini inuolutum sindone fuisse Martialis. Rufe uidet illum subsellia prima terentem: Chaldarinus inter subsellia iudicum equites sedebant ut supra dictum est: & plinius & strabo sunt auctores. Georgius: in subselliis quae proprie ut pedianus ait minorum erant: cum tribunalia maiorum forent iudices sedebant trifariam aliquando diuisi: nam & ordo senatorius & equestris & item tribuni aetiani iudicabant aliquando tamen iudicia penes senatores solos: interim penes equites fuere: cur autem ad explanationem primorum subselliorum inter subsellia iudicum equites sedere dicat

Xanthus

Dominus & rex

Curio

Sindon

Subsellia

Iudicia penes quos

n ii

Splenium

non intelligo. ego autem dixerim: Subsellia prima terentem equitē fu-
isse: qui iudicaturus prima subsellia mollis & ornamento molliore or-
natus frequentaret: Martialis: Splenia tolle lege, Chal. splenia erāt pā-
ni bombicini odoribus & ūguento perfusi: Georgius: conficiā a Chal-
darino: & commentitiam diffinitionem sentio: utpote quæ nec ab ethy-
mologia nominis procedat: nec uetere auctore nitatur: Splenium tamē
Plinius in naturali historia scribens de medicina oculorū ait: uenæ au-
tem sub ala ad hunc usum inciditur: quoniā suo calore utilior est: sup-
poni oportet splenium e melle decoctum: hic scriptor splenium non
innuit esse panem bombicinum odore & unguento perfusum. sed de
melle confici splenium docet. Ego contenderim splenium esse dictio-
nem græcam: Nam iulius pollux in secundo libro splenium tradit ap-
pellari caput splenis pinguis: hinc splenia uelut per similitudinem di-
cuntur facta ex panno laneo: siue lineo: quæ ad curam corporis super
imponi solent. Martialis.

Cum sint crura tibi simul & quæ cornua lunæ

In rhytio poteras phœbe lauare pedes:

Chal. o phœbe ait: cum habeas curua crura tu potes lauare i rhytio: Nā
rhythium geometrica dimensionis uas ab angusto fundo i oris latitudi-
nem extens: uel alludit ad phœbum & lunam. de hoc alibi dictum est
a nobis libet addere aliam sententiam: imbricium canale est intestis.
quo aqua effluit: ut Festus scribit: iocās igitur poeta ait: Cum phœbus
habeat uarra & obtorta in exteriorem partem crura: ita ut pedes conti-
gantur: quod in huiusmodi hominibus uidemus: eum lotio posse pe-
des abluere cōmode: appellat autem imbricium effluentem urinā tāq̄
ex canali: alibi. Incipit in medios meiere uerpa pedes: ita leges imbri-
cio poteras. Georgius in hac expositione ita uariius est: ut tum sibi non
constet: tum poetæ mentem inuoluat: dum scribit nunc rhytium: nūc
imbricium legi posse: Ego autem quæ iuenerim atque obseruauerim
a græcis scriptoribus dicta iam properam primūque dicam rhytiū esse
legendū: Est autem dictio græca & uasis genus significat: id quod Eu-
stathius in .xxiii. iliados tradit enarrans *κοτυληρρυτον ερρεεναι*
μωυ: inde rhyton: & per diminutionem rhytion dicit uas fuisse incur-
uum: & esse simillimū cornu atque ab aliis *κερασ*. hoc est cornu ap-
pellari: Merito ergo Martialis phœbum: cuius crura cornibus lunæ per
q̄ similia erant monet ut pedes in rhytio lauet Demosthenes quoq̄ cō-
tra midtam rhyti mentionem facit: mirorq̄ hunc interpretē græcos au-
ctores nō adiuuisse: sed parū diligenter de ui & ethymologia græcarum
dictionum hic loquitur: quæ admodū in hemitriū eo facit: cuius originē
& significationē diligentius hac i parte excuterem. nisi alibi de hac fe-
bre differuissem: Martialis, Rafam tu mihi mitte togam. Chal. duo ge-

Rhytion

nera togarum altera ralla altera pexa dicebatur potes et accipere togā
pexam. i. rafam sed non placet. magis placet ut toga pexa dicatur uilli
crassioris unde pexati dicuntur hac toga induti: Georgius: tum dubia
tum pugnantia loquitur: & enim pexum maxime repugnat raso pre-
terea quis nisi uanissimus diceret togā pexā sed uilli crassioris quādo
toga illa dicatur confecta ex lana quæ pilum contexta non emitit qua-
lem istria & liburni tractus progenerant: quæ cum lino propior quā
lanæ sit pexis alienā uestibus eam tradit plinius & nostris quoq̄ tem-
poribus uulgus eam uestem rafam appellat. Martialis.
Florida per uarios ut spargitur hybla colores.
Chaldarinus hybla mons. est thymo fertilis q̄ depastæ apes mel con-
ficiant optimum. Georgius Montem esse hyblam adhuc non legi au-
ctoremque. desidero qui id tradat: Martialis
Quæ faciat duo sunt irummat aut futuit:

Chal. irummare nō tractū est a rima sed a ruma q̄ significat mamillā
unde agni dicunt subrumari quando rumas lingūt est autē mentulā
tanq̄ mamillam ori inserere: Georgius abeat directus hic expositior cū
huiusmodi interpretatione turpissima ego q̄ rectissimis uerbis potero
Quid irummare sit aperiam: a rima componi dicimus. i. in quique pro-
pter cognationem soni immutata. excircumstantiis autē rem cogoscē-
dam tradit poeta: Cum his uerbis thayda alloquit Quid me thay senē
subinde dicis: Nemo est thay senex ad irumandū. Martialis Nil na-
suti hac maligniusq̄ est. Chal. nasuti dicuntur qui habent iudiciū
& astutiam. Georgius cur in xenii cū ait idem poeta Nasutus sis usq̄
licet sis deniq̄ nasus interpretaris nasuti dicuntur qui grauiore censura
subfanant aliena: simile monstro uidetur tam inconstanter precipere
Martialis q̄ nec carmine glorior supino. Nec retro lego sodatē cinedū
Nusq̄ græcula q̄ recātat echo: nec dicat mihi luculentus athys Mollē
debilitate galliābō: Chal. oratio cinedica originē habuit a cleomacho
pugile: Qui in cinædi cuius dā & ancillæ quæ a cinedo alebat: amo-
rē incidit cinedos mores & orationem est imitatur Sotades primus, ela-
borauit hoc scribendi genus postea Alexander ætolus sed hi pura tantū
oratione postea lyfias cantū adhibuit enius hoc genus carminis usur-
pauit cyprio boui merendum: dictū carmē a sotade auctore cinedum
ea de causa quā diximus de Cleomacho supra hoc carminis genus cū
poeta damnet urbaniter iocat se. s. nō legere retro carmē cinedicū. allu-
des quod cum cinedicum sit ante: non debet legi cinedicum sotadem:
id est non utor eo carmine: quo Sotades auctor orationis cinedice
usus est. Georgius. ebrii hominis uel in totum desipientis uerba ui-
dent uix enim intelligo ad quid pertineat cleomachi pugilis sotadis &
alexandri ætoli de strabone repeita historia nec itē quæ sit urbanitas

Toga
Pexa

Rafa
Lana
Istria

Irummat

Nasutus

Quintilianus

Dionysius alicarnaseus

Sotadicus reciprocus

Diomedes

Seruius

Choliambus

Rectus iambicus

aut quod ioci accumen. si hoc pacto iocatur poeta se non legere retro carmen cinedicū: alludēs quod cū cinedicū sit ante nō debet legi: nisi forte rem impudicissimam significare uult hic interpres id quod tantū abest a sensu poetæ quā tum: Chal. ab obsceno sermone nūq̄ abfuit. Quod sic esse iam docebo ex maximis & clarissimis tā græcis q̄ latinis scriptoribus: Quintilianus in nono oratoriarū institutionū pleriq̄ enī ex commissuris eorum uel diuisione pedes fiūt: quo fit ut iisdē uerbis alii atq̄ alii uersus fiāt: ait memini quēdā nō ignobilē poetā ita luisse Astra tenet cælum mare classes: area messes: hic retrorsus fit sotadeus: Dionysius: Alicarnaseus de cōpositione scribens reciproci hūc uersū sotadicum ait: & docet uersus quosdam homeri posse recurrere: nūc in se ipsos nunc in alios secūdū positionē pedum. Diomedes grāmaticus de sotadicis i hūc modū tradit Trimeter heroicus ē reciprocus uersus a pud neoteros talis nolo liber tua p̄dicēt acta acta p̄dicēt tua liber nolo uersus sotadicus est ex utraq̄ sed durus ut posset ad recursū cōuenire sotadico reciprocus alter huiusmodi ē: esse bonus si uis cole diuos optie panfa. Panfa optime diuos cole si uis bonus esse. Hic i p̄cursu Eximeter est in recurso sotadicus reciproci generis metrū inuenerunt oria curiosa de quo uersu idem plura Seruius in centimetris reciprocus heroicus in sotadicū est quoties in fine scansionis sotadicū facit. Sotadicū cōstat trimetro a catalectico trochaico ut est ire cupis si rus mala uites sōnia quæso quæso sōnia uites mala rus si cupis ire. reciprocus iābicus in elegiacū est quotiens a fine scansionis elegiacum facit: ut est micant nitore tecta sublimi aurea

Aurea sublimi tecta nitore micant.

Dicit ergo poeta se non scribere sotadicos uersus: qui procurrentes unus generis sint: recurrentes uero aut retrouersi diuersum aut idem metrum conficiant: Martialis: molem debilitate galiambum: Chal. in carmine iambico magna est acerbitas quali usus est bibaculus infensus in primis caroni grāmatico: archilocus eodem genere usus est postea fuit excogitatum a mollioribus poetis ut diffracto eo rigore iābico alterum genus institueretur quod iambicum erat: sed fractum uide dictū est choliambos claudus iambus Georgius hic imploro doctos omnes tā græcos q̄ latinos ut illi suis uocibus: hi uero festiuo poetæ opem ferant quādo non peruersa sed ipudentissimæ falsa hic temerarius grāmaticus in iacturā bonarum litterarum precipiat choliambus græce dicit non excogitatus a mollioribus poetis iambicus uersus sed ut ephestion auctor est quod in ultimo pede habeat exitum claudum: nam cum rectus iambicus semper ultimam basim iambo aut p̄m̄thio terminet & tria tempora habeat choliambus & hipponacteus dicitur spondæum sumit: cuius temporibus uideatur superabundantem basim habere.

Sed hic attendite diligenter studiosi quæ iam dicam: Choliambon hac in parte minime legendum est: qui & idem scazon dicitur: & mordax est ut apud Martiale legimus: sed galiambon de cuius uersus genere grāmatici ita differuerūt. Diomedes galiambon metrum quod apud Mecenate tale est ades inquit o cibale simile est illi uice ueris & fauoni. Inferius comma superiori simile esset: nisi amisisset ultimam syllabam: galiambon aliud ex hoc ipso factum ei simillimum esset: nisi quod ut eneruatus fieret: & mollius secūda aut tertia ab ultima syllaba in duas breues geminata est: & factum tale latus horreat flagello: comitū chorus ululet si esset sic comitū chorus ululet esset illi simile fera montium dea: cæterū huic metro q̄ eneruatum dicimus simile est illud neotericum quod est tale rutilos recide crines habitum cape uiri hoc est simile illi de quo paulo ante disputauimus quod fuit tale latus horreat flagello comitum chorus ululet: seruius de eodē: Galiambico constat dimetro iambico achatalectico & anapesto uel spondeo cum duobus iambris: ut est: tenera recispat aura tremulos sinus freti cōtra sententiā suā poeta diceret si choliambū legeremus: quando plurima epigrammata claudus iambo conficiat: uideaturq̄ respondere petri claudus cur commata sotadica aut Galiambum molle & eneruatum nō conficiat cæcus ni mirum in hoc epigrammate: Chaldarinus fuit aut magis insanissimus: Martialis:

Circūlata diu mensis intrita secundis.

Chaldarinus scribita legendum est & est placente genus de qua Cato. Georgius quis te hoc docuit bone uir: hoc a nobis profecto impudēs plagiarie surripuisti? Nam in præfatione plautinæ correctionis in eos inuerti fuimus: qui ubi scribita legebatur sublite fecerunt: Sed cum iam manifesto tenearis sententiā meam proferam: hoc est non minus uere & commode intritam hic legi posse q̄ scribitam: quādo apud Columellam & Donatum intrita legatur ab interendo deductum nomen: Vnde Terentius Tu te tibi hoc intriuisi totum exedendum est: Martialis: Dederas apici bis tricies uentri: Chaldarinus. apicius habebat septem milia sestertium sex consumpserat luxu: & cum adhuc ceterum superesset ueritus ne posset explere gulam ea pecunia uenenū bibit. Geor. Seneca noster & Dion græcus historicus adeundi erant ab homine utriusq̄ linguæ: ut de se ipse iactat erudito ut luxuriosum hoc factum apici certius & copiosius explanaret: Seneca ad elbiam matrē hæc ait. Apicius nostra memoria uixit: qui in ea urbe aliquādo. Ex qua philosophi uelut corruptores iuuentutis abire iussi sunt scientiam popinæ professus sua disciplina sæculum infect: cuius exitum nosse oportere precium est: cum sestertium milies in culinam congestisset: cum

Scazon

Galiambus

Seruius
Galiambicon

Intrita

Seneca
Dion

Mors apicii

Dion

Nicāder

Oxygarum

Mollia

Mytilus

rot congiaria principum & ignes capitolii uestrigal singularis comeffa
tiones suasisset: ære alieno oppressus: rationes suas tunc primum coa/
ctus inspexit: superfuturum supra sestertium cencies computauit: &
uelut multa fame uicturus: si in sestertio centies uixisset: ueneno ui/
tam finiuit: quanta luxuria erat: cui centies sestertium egestas fuit:
& quod alii uoto petunt: ueneno fugit. Dion fere eadem quæ Sene/
ca de morte apicii tradit: nisi quod ducentas & quinquaginta myria/
das superfuisse ei dicat: subductis rationibus ausimq; affirmare id eē
centum sestertia quod ducentas quinquaginta myriadas. Martialis ad
ligurinum.

Deposui soleas affertur protinus ingens.

Inter lactucas oxigarūq; liber.

Chal. origanum herba est: quæ post uigesimum diem pullulat: initio
mense dabatur. Georgius: hic ignorans quid esset oxigarum dixit & in
terpretatus est origanum: nec animaduertit quantitatem syllabæ: Nā
origanum græca est dictio: corripitq; primam: & secundam producit:
Vt apud Nicandrum legimus: cuius uersus de theriacis subiiciam.

ΗΥΤΕ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΟΡΕΙΓΑΝΟΥ ΑΜΦΕΝΕΠΟΥΣΙ

ΣΥΝ ΚΑΙ ΟΝΟΥ ΠΟΤΑΛΕΙΟΥ ΟΡΕΙΓΑΝΟΥ ΑΡΑΤΕ ΘΥΜΒΡΗΟ

Oxygarum uero acutum garum hoc est ex aceto confectum interpre
tamur: & in principio mense apponi solebat: Vt apud Atheneum legi.
Martialis.

Suggitur inciso mytilus ore mihi.

Chal. mytilus de genere polyporum est: non tantum seruit gulæ: est e/
nim nullius saporis: sed crassitudini gingiuarū & aliis sordidis ulceri/
bus medetur: auctor plinius: sumitur mytilus: id est comedo mytilum:
ore inciso: ac si haberem os incisum & ulceratum: inciso ore & os mihi
sumentis inciditur: ob testæ duriciem: Geor. adeo secum hæc pugnant:
ut iam quotiens de repugnantibus exemplum proferendū sit ad Chal
darini commentarios recurramus: Polypos Aristoteles & Plinius inter
mollia & sanguine carentia annumerant: quod uerū est: & longe diffe
runt ab iis: quæ testæ duriore integuntur: ergo si mytilus de polyporū ge
nere habetur non ne absurdissime exponitur: inciso ore: & os mihi su
menti inciditur: ob testæ duriciem: quando ut supradicti scriptores tra
dunt: nihil eque aduersetur mollibus q̄ testæ duricies mytili meminit
Horatius: quem tradit comedendū ad tollenda fastidia stomachi hoc
uersu. Mytilus & uiles pellent obstātia conchæ.

Inuenio apud idoneos scriptores græcos τελλινον dici eam concham:
quæ mytilum latini appellant: & est conchæ genus: de mytilo in. xxxii.
na. hi. Plinius multa tradit: p̄ quæ usum in medicina præstet: sane quo
magis huiusmodi cōmentarii uoluuntur eo hebetioris ingenii homo

ostenditur. Nā si paulo diligentior & acutior fuisset: dixisset uerbū tra
ducere apud latinos quid sit. & quomodo græce dicatur: Nā plerūq; p
dictionem græcam latina melius exprimitur: ergo quod græce πρῶτα/
ἀεργυρατρίσι dicitur latini interpretantur: traducere: unde in sacris lit/
teris habemus Ioseph autem cum esset uir bonus: & nollet eam tradu/
cere: hoc est nota & infamia afficere: & uelut in exēplū proponere. Mart.
Cum mihi turdumue tibi quadramue placēte.

Chal. quadram panis pro mensa & parte panis: placentæ panes cineri
cii: quibus utebantur antiqui loco mensæ: Geor. quadram panis fru/
stum dicimus: quia olim apud Romanos quadrati panes dicerentur:
Virgilius in moreto. Et notat impressis æquo discrimine quadris: quos
panes quidā græci & quidem celeberrimi bomilios dixerunt: præterea
si hic prisca catimib libros legisset: profecto didicisset: quo pacto placen
tæ cōficerentur: quos illi requirere poterunt qui deliciares panes di/
scipiunt. Martialis.

Et anatis habeas orropygium macræ. Chal. orropygiū clunē significat
uel orthopygiū. i. rectā clunē. Geor. in coarguēdo galeoto iulio poluce ni
xus urropygiū & orropygiū legēdū præcepi & esse urropygiū terminū
pygæ siue finē uertebra: cuius extātia podici emineat: At cōtra domi
tiū afferēda sūt quæ de urropygio Aristo. scribat qui in ultio de partibus
aīaliū ut caudā quadrupedū uult esse ita uolucrū urropygiū & earū:
dūtaxat quæ scissas alas hēnt: mirorq; Theodorū gazā exactissimæ di
hēticiæ itēptē adeo exhorruisse dictionē græcā qua latinus poeta usus
ē: ut maluerit obscura periphra si hęc partē signare. Sed in libro περὶ ζω
ων πορείας: hoc est de aīaliū p̄gressu: quorū pprie sit urropygium: &
ad quos usus natura fecerit in hūc modū differit: orropygiū ita datū est
uolucris ad dirigēdos uolatus quē admodū nauigijs temones ipsū
itē necessario in coitu flectūt: quare quæ itegræ sūt alæ & quæ dā scissa/
rū alarū minus utile ad supradictū opus urropygiū hēnt: sicut pauōes
& galli: sed itegrā alā simpliciter hēntes sine urropygio sūt: Quare ue
lut nauigiū sine temōe quocūq; iciderūt ferrūt: similiter & q̄rū alæ ua
gina cōtinēt: ut cāthari & quæ nudas alas hēnt: sed quæ nō uolāt iis pa
rū utile ē urropygiū: sicut porphirioni & fulicis: & oībus fluuiarū libus:
quæ dū uolāt p̄ urropygio pedes extēdūt: his utūt p̄ urropygio ad uola
tū dirigēdū. Quare cū sæpe de urropygio & usu eius philosophus nobi
lissimus disseruerit: turpe fuit arrogātissimo itēpti illius libros nō adi
uisse: & diligēter p̄tra & affe. Martialis in bassam male olētē scribens ait:
Crudarū nebulae q; albularū. Chal. Albula erāt aquæ in agro tyburtino
crudæ ut memit Strabo & Plin. odore sulphureo: Geor. nō satis expressit
uim huius cōparatiōis: quando aliæ aquæ odore sint sulphureo: cur at
magis albulas dixerit: & crudas tristē alitum mulieris significaturus

Traducere

Quadratipa
nes

Orropygiū

Aristoteles

Porphyrio
fulica

Albula

Viētruius

ex Viētruuio cognoscere licet qui ubi de qualitatibus aquarū loquitur hęc tradit: Sunt etiam odore & sapore non bono frigidi fontes: qui ab inferioribus locis penitus orti per ardentia loca transeunt: & ab eo per longum spacium terrę percurrentes refrigerati perueniunt super terram sapore odore coloreque corrupto ut in tiburtina uia flumen albula: plinius item albulas egelidas dixit ex sententia Viētruuui. Martialis. Lassi bardiacus quod euocati.

Chaldarinus: erant euocati iuuenes ex equestri ordine delecti: qui manente usu anulorum constituti sunt ad custodiam cubiculi imperatoris loco militum. hi cum excubias præstabant bardiaci ueste utebantur lanificio crassiore prope simili bardocucullo: hęc uestes male olebant: quoniam in his cubabant: & inter sordida ministeria utebantur: & post multa bardiacus: id est sagum ex uillis caprarum olet. Nam hircinum odorem redolet. Georgius: Quanta licentia fingendi est huic improbitimo: uel potius ueram lectionem inuertendi: nam in fidelioribus codicibus sic legitur. Lassi bardiaci os quod aduocati. erat enim bardiacus aduocatus: qui post diutius peroratas causas & senio confectus os fetidum habebat huius bardiaci: ut existimo meminisse Iuuenalis: cum ait Bardiacus iudex datur hęc audire uolenti. Nam ut apud plinium legitimus senum alitus inficitur: nec non lasso stomacho longiore ieiunio: uel ut Cornelius celsus quoties uoce alta legitimus. Martialis.

Qui nec leno potes nec comessator haberi

Chaldarinus: comessator parasitus. Si potes illa pati quę nec farmentus iniquas. Georgius: O miserum grammaticum: qui dictionis huius originem non considerauit uerbum est gręcum κωμωστω: quod est cōpotationibus & ebrietatibus operam dare. Vnde theocritus κωμωστω ποτι ταν αμαρτιαλα hinc latini comessor. messaris. formauerunt: quo uerbo frequenter utitur plautus: comessatorem eum existimo proprie dici: qui esui & potui præter statuta tempora indulgeat. Nā Suetonius comessationes accipit: quotiens post cœnam aliquid comedit. Sic enim de utellii luxuria scribit: epulas trifariam semper interdum quadrifariam dispertiebat: in ientacula & prandia cœnas & comessationes: nisi forte putauit a comedo comessatorem fieri: sed illum quantitas syllabę admonere potuit: & enim primam producit comessor: & comessator: quę in comedo corripitur. Martialis laudans nuptias prudentis & claudię sic ait.

Massica theseis quę bene uina fauis.

Chal. iter cætera uina medicata: erat uinū quod melitites dicebatur a melle in musto immixto: ab aliis dictum est piperatum: nam & piper adhibebat: ab aliis cōmuni uerbo cōditū Catone & Pli. auctore. Geor.

Quis comessator

cur melitites hic addat ignoro: quando ficticii uini: quale melitites Plinius appellat nulla fere gratia sit: quin potius de mulso intelligere debemus: quod primū excogitauit aristeus mel miscēs uino suauitate præcipua: quod testimonio eiusdem poetę probamus: nam in xenii de mulso hęc tradit.

Attica nectareum turbatis mella falernum:

Misceri docet hoc a ganymede merum.

Sed quantum a semetipso discrepat Chal. nam exponēs supradictum distichon ait: mulsum uinum: de quo paulo ante dictum est magno impendio fiebat attico melle temperatū: & rursum exponēs falernū uinū massica eadē dici asserit: quod cum ita sit eiusdē poetę testimonio: & eodem ipso interprete hominem confodimus. Martialis. Nec togā tumido loram galeo. Chal. canusinā togā significat: Geor. minime imo potius tarentinam: Nā galeus fluuius præterlabitur tarentū: de quo Virgilius. Nāq; sub æbalia memini me turibus altis: Qua niger humectat flauentia culta galeus: Coritium uidisse senem. Martialis in argentum carini scribens ait. Nec quę calaico linuntur auro, Chald. hoc est illud genus poculorum: de quo Plinius iam figuras in poculis circūlini auro quærimus: Geor. plinianā lectionē inuertit: siquidē totū de anaglyphis legitur. Nam anaglyphis asperitatēq; excisam circa linearum picturas quærimus: quam plinii lectionē impurus hic homo ut pleraque alia corruptit: uasa uero illita auro calaico erant phialę calate auro addito: de quibus infra idem poeta ait. Quāuis calaico rubeat generosa metallo Glorior arte magis nam meus iste labor. Martialis in coracinum uelut satiffactoris iusiurandū facit: Iuro per syrios timores. Chal. de dea syria: quam Lutatius putauit Iunonem esse: Romę item dea syria colebatur. Geor. deam syriā manifeste docet esse Isidē. Apuleius in metamorphosi: Cuius sacerdotes fanatici per plateas & oppida cymbalis & crotalis personantes: tum ancipiti ferro brachia discantantes: aut morsibus suos musculos incurfantes: stipes æreas: argenteasque multis certatim afferentibus sinu recipiebant patulo: de quorū quæstu plura idē scriptor tradit: Martialis syrios tumores. Chal. tumores dixit: quoniam epitheto syriorum tumentes appellauit: & alibi Agrippæ tumidus negociator: iuratur item per Isidem apud Iuuenalem Nam sistro ferri putabatur: hęc unica sententia mihi placet: in qua scio multos delirasse. Geor. an alii delirauerint dicere non possum: cū illorum scripta non uiderim: sed te omnium delirantissimū plane appellauerim: disce quæso quid sint syrii tumores: hi profecto quos dea syria: de qua supra diximus incuteret: quam rem ex Persio cognoscere possumus: ait enim superstitiones damnās. Tum grandes galli: & cum sistro lusca sacerdos,

Mulsum

Aristeus

Caliacū metallum

Apuleius

Isidis sacerdos

Galli isidis & Cybeles

Cur diues
molorchus

Incuſſere deos iſtantes corpora ſi non.
Prediſtum ter mane caput guſtaueris allie
nã galli & iſidis cybeles ſacerdotes erant: Martialiſ hoc ruſ ſeu potius
domuſ uocanda eſt comedat dominuſ tuam putabiſ: tam nõ inuida:
tamq; liberaliſ: tam comiparet hoſpitalitate credaſ alicinoi pioſ pena/
teſ: aut facti modo diuitiſ molorchuſ: Chal. molorchuſ herculem hoſpi/
cio ſucepit: Geor. miror enarratorẽ filuarũ ſtatiuſ non animaduertiſſe
poetã inuocantem herculem: ubi ſcribit conſecrationem eiſ in littore
polii: huc adẽ & geniũ templiſ naſcentibuſ infer: non te lerna necẽſ
nec pauperiſ arua molorchuſ: nec formidatuſ nemeẽſ ager antraq; poſ/
cunt: Molorchũ pauperẽ ſtatiuſ dixit: quem modo diuitem martialiſ
appellat: ergo ut de diuitiſ aliquid dicamuſ: & ne uideantur duo cele/
berrimi poetã diuerſa ſẽire Mar. diuitẽ appellauit molorchũ reſpiciẽſ
ad rem ſui: temporis ſiquidẽ domitianuſ cãſar edẽm extrui fecit her/
culiſ opulentiffimã: in qua ſacellũ erat molorchuſ: non pauperiſ ut
quondã. cum herculem accepit: ſed diuitiſ per donaria cãſariſ: de tẽ/
plo herculiſ in cuiuſ uultuſ domitianuſ deſcenderat: & de hercule uin/
dicuſ Statiuſ ſcribẽſ hãc ait: Sed qualem parci domuſ admirata mo/
lorchi. Martialiſ. Arferit euadne flammis iniecta mariti. Chaldari/
nuſ. euadne martiſ filia ex thebe aſopi uxor: capanei uxor audita mor/
te coniugiſ ſe in roguſ iniecit: ita apud Ouidiuſ loquẽſ.

Accipe capaneu cinereſ miſcebimus inquit.
Geor. uno ut aiunt uerbo prolato & indiligentiã & ignorantiaẽ hunc i/
terpretem coarguã: adducit teſtimoniũ Ouidii de arte amandi: q;
opus ſi legiſſet: nõ tam faſo fabulam celebratã apud poetãſ: ſiue hi/
ſtoria ea fuerit enarraret: uerſuſ eſt i. iiii. de arte. Accipe me capaneu
cinereſ miſcebimus inquit Iphias: in medioſ deſiliitq; rogoſ. Per hãc
enim uerba iphiã: non aſopi filia euadne oſtenditur. Sed Torteliuſ qui
auctor erroriſ fuit ignoſcant nobiſ maneſ: neque cum laruiſ: ut ille di/
xit iam pugnemuſ: imo Chaldarinũ corrigamuſ: qui adeo cãcuſ &
immemor fuit: ut non ſaltem ſequentiſ uerſuſ principiuſ: uel inſpe/
xerit: uel recordatuſ fuerit: ſed ut idã conficiã: quod de euadne dicen/
dũ eſt: pindaruſ in olympicis euadnẽſ cuiuſdam mentionẽ facit
ad hunc modũ: *προσπιτάναν δε παρευρωτα πορον λεισόμε
ρον εθειν εν ωρα α τοι ποσειδάωνι μειχθησα κρονίωνι λεγεται π
αιδοιπλοκαμον ευαδραν τεκεσθαι*: Quod exponẽteſ cõmentatoreſ
duã aiunt fuiſſe euadnã alterã iphiã filiam: quã capaneo nupſit:
alterã neptuni & pitaneſ quã ab eurota pro genita fuit: Martialiſ
Nec ſumma poteſ i ſceda teneri:

Chal. ſceda tabula rudis: quã papyro ſuper inducã cificiebat. pliniuſ
de papyro ſupina tabula ſeda ſuper inducitur papyrus: Ex hoc igitur

duã euadne
Pindarus

ait ſedã excediſ: & quod excedebat ſedã amputabatur: uult enim
notare libruſ nimiuſ creſcere. Geor. ſcedã ego puto eſſe foliũ char/
tã: ut uulguſ ait: quã rem etiã ex plinio colligimuſ ubi hãc ſcribit
poſtea publica monumenta plumbeiſ uoluminibuſ: mox & priuata li/
teiſ conſcribi cãpta: aut ſcediſ. Et idẽ: ſed ratio deprehendit uniuſ ſce/
dã reuulſione plureſ inſeſtante pagina: Nam ſcedã proprie: ut exi/
ſtimo: erã ſtatumina corii: quibuſ latitudo chartã augebat: quã rem
parũ intelligentẽſ correctoreſ pliniũ uerã & frequentẽ lectiõẽ
deprauarunt: nam in codicibuſ manu ſcriptiſ ubi habetur: igitur ſecũ/
do corio ſtatumina factã ſunt: correctoreſ quidã ſtamina fecerunt:
quod ſi quiſ hãc diligentiuſ cognoſcere uoluerit iſ legat Viſtruuũ
& palladiũ ubi de pauimentis loquuntur: ſimulque cõferat aliquid
ex reliquiſ papyri: quã ad noſ uſque peruenerunt. Quod autẽ ſceda
ſit foliuſ chartã ſatiſ intelligitur ex hiſ Quintiliani uerbiſ: nam qui
omneſ etiã indignã lectiõẽ ſcedã excudit. anilibuſ quoque fabu/
liſ accommodare operã poteſt: Martialiſ ad toranium. Si trifti domi/
cenio laboraſ Torani poteſ eſurire mecum: Vileſ capadocẽſ ſoleſ pro/
pinin. Chaldarinuſ. cãpadoçã lactucã erant quemadmodũ aliã
purpureã criſpã grãcã. De hiſ Columella ſi ſoleſ: idẽſ ſi tibi moſ eſt
propinin: idẽſ præguſtare ante coenam. Georgiuſ. non de cibo pro/
pinare dicitur: ſed de potu: Prãterea quiſ uidit unquã herbaſ propina/
ri: & in principio coenã. ſed affectator iſte uerbi noui commenticiũ ſen/
ſũ attulit: Nam ubi legebatur. Non deerunt tibi ſeſſileſ propinquã
ſoleſ fecit. nouã cõmentuſ diuiſionẽ: tum uero dictiõẽ latinã i/
grãcã denunciauit: & enim lectiõ uerã hãc eſt: ſeſſileſ propinquã:
& eſt adiectiuũ lactucarũ. quẽadmodũ uileſ cãpadoçũ: & erit
ſenſuſ: aderunt cãpadoçẽſ uileſ. hoc eſt abundanteſ. Vt Virgiliuſ.
Vileque phaſellũ: & propinquã ſeſſileſ: hoc eſt quã nobiſ ubiq; ſe offe/
rant: quare ſimplex & aperta erit expoſitiõ: ſi de ſeſſili lactuca intel/
lexerim: cuiuſ & idẽ poeta mentionẽ alibi facit: Et Virg. in priapeiſ.
Si uero dictiõẽ grãcã interpoſuerim: ſeptũ & ſubobſcurũ
ſenſũ faciemuſ: Martialiſ.

Comedi tres ſunt ſed amat tua paula lupercã:
Quattuor & cophon paula proſopon amat: Chal. i nulla ſcãna poſſũt
loqui plureſ tribuſ: & ſi quartuſ hiſtrio introducã: iſ non loquitur: ſed
tantũ ſubaſcultat quã dicuntur. Hoc præcipit Horatiuſ: Nec quarta
loqui perſona laborat: iſ cum non loquatur grãco uerbo appellatuſ eſt
cophon proſopon: idẽſ muta pſona: auctor eſt diomedẽſ grãmaticuſ
netuſtiſſimuſ poeta cum treſ comedi ſint quattuor amat paula amat
κωφον προσωπον mutã perſonã: quaſi dicat omneſ amat quot
quot ſunt. Georgiuſ. oſtentat magiſ q̃ intelligat hic iactator quid ſit

Sceda

Statumina
Viſtruuſ
Palladiuſ

cophon profopon: quod horatium & diomedem auctores adducat non excludit in totum Horatius quartam personam a scenis: sed eam parce loqui iubet: alioquin nec plautus nec terentius legem comediae serua- rent: apud quos persaepe quarta persona in scenis loquitur: aliud est enim parce loqui: aliud mutam esse personam: Sed qui cophon profopon sit: comitatores Aristophanis apertissime docent in fabula: quae inscribitur archarnanes. Inducitur nuncius ad dicæopoli a sponso missus petitque ne expeditionem faciat sed domi maneat utpote se cum uxore oblectans. rogat item ut in alabastrum mittat cyathum pacis: quam rem negate dicæopoli subiungit seruus pronuba te rogat ut nymphæ nomine tibi soli aliquid dicat cui dicæopolis age igitur quid tu ais? Tum uelut ad mota aure audiuerit: hæc subdit. O dii quam ridicula sunt ea quae me tantopere nympha rogat: ut scilicet genitalia sponsi curet: huc inducias ferto. ut ipsi soli dem: quoniam mulier est quae uerba exponentes gram- matici dicunt per iocum protulisse dicæopolim: quae audiuerit a pronuba Cuius cophon hac in parte profopon est. Quippe cum dicæopolis illius quae non loquitur uerba pronunciet ergo quotiens uel nostra uel alte- rius personae sententia per alios demonstratur cophon profopon erit eius cuius sententiam alius effert. quem morem in dialogos non nunquam traductum fuisse uidemus hoc est ut scriptor in totum taceat declaratis/ bus aliis mentem eius: nam est in aliis dialogis ipsius auctoris persona loquens quam rem subiecta ciceronis uerba ad atticum declarant: Sic enim constituiebam neminem includere in dialogos: eorum qui uiue- rent: sed quia & desiderari a Varrone: & magni illum aestimare eos confeci & absolui nescio quod bene: sed ita accurate ut nihil posset supra academicam omnem quaestionem libris quattuor in eis: quae erant con- tra κακταληψιαν praedare collecta ab Antiocho uarroni dedi: ad ea ipse respondeo tu es tertius in sermone nostro: si Cottam & uarrone fec- isse inter se disputantis: ut a te proximis litteris admoner meum: κω φον προσωπον esset hoc in antiquis personis suauiter fit: ut & hera- clides in multis: & nos sex de republica libris fecimus sunt etiam tres de ora- tore nostri mihi uehementer probati in eis quoque eae personae sunt ut mihi tace- dum fuerit. Crassus enim loquitur: antonius catulus senex iulius frater catu- li cotta sulphicius puero me hic sermo inducit ut nullae esse possint par- tes meae. Satis ex his cicero's uerbis quid cophon profopon sit cognoscitur sed quid poeta sensit cum dixit cophon paula profopon amat: hoc uidelicet ostendere paulam occultam quendam habere amatorem qui sub alterius persona quae muta sit re agat: & pulcherrime de amore in comedos loquens sub- iuxit mutam illam personam quam comici cophon profopon appellat amari. Mar- Me pascit aquosa peloris. Chald. peloris genus cochilii nihil habes in- tra se praeter aquosum quendam lentorem. Horatius: luctina peloris.

Cicero
Cophon

Profopon

Geor. nescio an hic homo pelorida aut uiderit: aut comederit: nam mihi nimis arroganter uidetur de genere & qualitate peloridis differere: Ast ego cum graeca sit dictio quid greci scribant in medium adducam iulius po- lux enumerans probata quedam a priscis edulia sic ait: cochlear peloria: unde forsitan & pelorides nunc appellatae sunt eustathius autem in dionysium scribit hæc de pellorida εστι γαρ κατα τους παλαιους πελωρις οστρεου ειδος χημησ μεγαλωτερον λιο και πελωρις λια το μεγαροσ λε- γεται quod sic interpretatur. Est. n. secundum antiquos peloris ostreae species chame maior unde & peloris ob magnitudinem dicitur: nam πελριον magnam significat. Est autem chame concha aristoteles uero eas in arenis nasci tradit: aquosam uero dixit poeta pelorida flaccidam & non habere callum illum: ex quo ualde conchilia commendantur: Martialis ad nepotem.

Incolis & ueteres tu quoque ficelias:

Chald. ficelias locus erat in urbe apud pompeium est fregelic. quoniam homines urbis fregelle eum locum tenuerunt. Geor. inueni codicem antiquum in quo ficedulas legitur: & non ficelias: quam lectionem auctoritate plautina comprobamus: nam in captiuis nimis facete pa- rasitus enumerat placentinos turdetanos: & ficedulenses quippe signifi- cans ita ficedulenses a ficedulis deriuari: quemadmodum placenti- nos & turdetanos: non tam ad oppida quam ad aues respiciens: ergo ficedulæ locus unde ficedulensis: Martialis in endecasyllabo etrusci nisi thermulis laueris: subdit non fontes aponi rudes puellis: Chalderinus fontes aponi iuxta patauium nunc extant. Rudes rusticani. Geor. quod aponus sit uicinus parauio nemo est qui non norit: cur autem dixerit rudes puellis: quod in primis desiderabam: non satis exponit. In quaestione hanc soluendam cum aliquanto diligentius incumberem: atque peraccu- rate multa legerem: forte incidi in epistola iohannis cassiodori: quae mandate teodorico rege gothorum ad archiatrum patauinum scribitur: ut praepararet balnea aponi: in ea igitur epistola tradit esse in aquis aponi stupendam quaedam continentiae disciplinam: nam in unda: qua uiri recreantur si mulier descendat incenditur: propterea quia & ipsis altera exhibitio decora collata est: scilicet ne ardentium aquarum fecundis- simum locum non crederent habuisse: unde plurima largiretur si uter- que sexus uno munere cõtereretur: hæc cassiodorus. Vnde colligi- mus rudes intactos: & incognitos puellis: & bene conuenit præceptis poetae qui mandat opiano: nisi se lauerit in balneis Etrusci nullas ali- bi se inuenturum aquas: quae adeo uiris blandiantur quando in eodem balneo lauari non potest foemina: Martialis Et casa iugeribus non onerosa suis. Chalderinus non onerosa suis iugeribus, i. quae parum spacii occupauit

Iulius
Polux
Eustathius
Peloris

Ficedula
Plautus

Cassiodorus

Fontes aponi
uiciorum

Modus i aedi-
ficanda uilla

Geor. stultissimus mihi uidetur in hac parte Calderinus nam non de
spacio quod casa siue uilla occupet i agro intellexit poeta: sed ut plini
us ait de positione uillarum: in qua modus seruandus est: Ita ut aedifi-
cium pro agri merito: & pro fortuna domini i situatur: ne scilicet diffi-
cilius sit sustinere qua condere: dixereq; uulgo: ut idē auctor ait: opti-
mum esse aliena i sania frui: sed ita ut uillarum tutela non sit oneri:
qua rem expressit poeta cum dixit Et casa iugeribus non onerosa suis
Ergo modum probandum dixit: ut neq; fundus uillam quærat: neq;
uilla fundum. Martialis. amisit pater unicum opianus: Calderinus
opianus erat captator: apud græcos poeta est qui de piscibus carmine
elegantissime scripsit: quem imitatus est ouidius apud latinos operis
eodem argumento. Georgius nescio eleboro magis an fustibus tam i
fano expositori opus sit nã si uel meracas anticyras biberet uix caput
illud insanabile sanari posset: ergo uerberibus cadatur ut aliquando
ad sanitatem reducatur. nunquid maximum non est & quod sanari
non possit: nisi uerbere: aut uinculis. Insanie genus scribere ouidiū no-
strum imitatum fuisse opianum qui ad antoninum pium τα αλιευ-
τικα scripsit: cum ouidius ducentos fere annos opianum antecesserit.
Ergo ut ignauia atq; stulticia hominis coargui possit duos primos opi-
ani uersus arponemus εθνεα τοι ποντοιο πολυσπερεασ τι φαλαγγ
γασ ποντοιοηη νεπολων πλωτον γενοσ αμφιτριθησ εφερεο γα
ησ υπατωηκροτος αντιονηη. Mar. cuius uulturis erit hoc cadauer
Chal. uulturis uultur cadauera sectat pter cæteras aues. Ut illud enī.
Vulturis i filuis miserū mandebat homonē: Cuius uulturis. i. cuius ca-
ptatoris. Geor. hoc in loco cōmemorādū erat illud prouerbiū senecæ
de captatoribus ad hanc fere sentētiā: si uultur es: cadauer expecta
Errat hic idem de segmentis: in quā sententiā plura nō dico: quoni-
am alibi de hac dictione copiose disseruimus: epigramma in asrum
habetur: in quo hæc legimus nō aliter ridetur atlas cū compare gibbo
Quæque trahit similem belua nigra libin.
Chal. sensus poetæ est. Tanta admiratione et risu spectari asrum: quā
ta spectantur res nouæ in ludis: ut atlas qui cælum dicitur sustinere si
gibbo corpore & curuo fuerit representatus: ut si elephas per stadium i
cederet insidentem auro: hanc nouitatem spectaculi quæsiuit nero:
in cuius ludis notissimus eques romanus insidens elephantō per me-
dium catadromū cucurrit: & apte spectacula ab atlante sumpsit: cū iā
in asrum scribat & ex africa elephantēs mauri sint compare gibbo. i.
compari gibbi magnitudine nigra belua. i. elephas. Exaphorum nō
nisi ditissimorū erat lectica & sex seruis gestata de hac iuuenalis sexta
ceruice feratur an alludit ad ludos neronis: in quibus fuerūt camelo-
rum quadrigæ & notissimus eques romanus: ut proposui: elephantō

Opianus
Antoninus

est uectus ut per gibbos camelos intelligat: qui gibbū habent dorsum:
& quod sequitur de equite romano non aliter atlas magnus ridet cum
compare gibbo: camelo compare idoneo ad eum gestandum. Geor. nō
modo odiosa sunt tanta interpretis uerba: sed & falsa & iuoluta est sen-
tentia: nec minus expositior q̄ poeta difficilis & obscurus habetur: sed i-
terpretis uerba sybyllæ interpre: anda relinquamus: quod autē ad poe-
tæ sensum pertinet: & apud idoneos scriptores legi iam proferam.
Vitruuius scribit atlantes græce eos appellari: quos latini telamones
appellant: nec rationes inuenit huius appellationis apud latinos: Sunt
enim atlantes imagines hominum sustinentium columnas aediū: aut
ipsa aedificia ad similitudinem uidelicet atlantis: qui cælum fingitur
sustinere: ii plerunq; gibbosi fiunt: aut gibbosos imitatur: dum onera
sustinent & compares sunt: interim auersi interdum se iuicem spectat
hos prætereuntes monstrare solent risus gratia: ad quam aedificantū
consuetudinem & risum poeta respiciens dixit: non aliter ridetur atlas
cum compare gibbo: de nigra autem belua hoc dixerim elephantē hic
significari: quem ut Seneca ad Lucilium scribit paruulus ethiops ple-
rūque in genua subsidere faciebat: & quia ethiops est libys: ideo eum
nigra beluæ similem: hoc est elephantō dixit: Martialis. miseram san-
ctre gulæ reprehendens ait.
Rofas tepenti spondylos sinu condit.
Chal. darinus: spondylum est genus ferulæ ex syria: spondyli item ossa
quædam pectoris sunt: qui humerorum intelligant: Plinius scribit pri-
mum spondylum dorcadis reddere facilem aditum potentiorum: si ge-
stus fuerit. Georgius: quo in quam quo tanta abiit latinarum & græ-
carum litterarum cognitio atque obseruatio: quam iactabundus ho-
mo præ se fert? an plinii uerba docent spondylos pectoris: aut humero-
rum ossa esse: desinat aliquando per arrogantiam suam Dominicus
ineptire. Nam quis græcus latinus ue de spondylis ita scripsit: aut sen-
sit: Aristoteles in libris de partibus animalium: nam græca est dictio.
spondylos appellat uertebra spinæ: quæ ex spondylis conficitur: nã
rachis græce spina est: spondylyon uero uertebra: suntque decē & se-
ptem spondyli: quorum duodecim spinam faciunt: reliqui uero lam-
bos: Quidam uero spondylos: ut ait Festus cubos appellauerūt. apud
Senecam & Macrobiū: spondyli uidentur piscium genera: Vnde
iuiores quidam existimant spondylos olim appellatos: quos nunc
uulgo schinalos dicitat: Quare admodum miror hunc iactabundū
hominem: qui omnia semper a græcis deducere nititur auctores græ-
cos non consuluisse: nimis præceps & audax in omnibus deriuationi-
bus & compositionibus: quemadmodum enogorum confingit: Quod
o

Vitruuius
Atlantes
Telamones

Aristoteles
Spondylus

Seneca
Macrobius

Voconius
poeta
Apuleius

nusquam lectum est pro oxygano: quod frequentissime habetur: præterea tritissima quædam & uulgaria de Voconio poeta blatterat. Cum Apuleius in apologia magis respondens Emyliano adducat testimonium diui Adriani: qui cum Voconii amici sui poetæ tumulum uersibus ueneretur: ita scripsit.

Lasciuus uersu mente pudicus eras.
Martialis.

Rauca cortis aues & oua matrum.

Chal. darinus: cors pars domus ubi altilia seruabantur: aues rauca cortis: id est aues rauca cortales. Georgius: Varro in origine latinæ linguæ cohortem in uilla ex pluribus testis coniungi ait: ac unum quiddam fieri. Vnde & nomen. uel quod circa eum locum coercetur pecus: Nonius uero Marcellus spacia esse uillarum intra maceriam tradit secutus eundem Varronem. Ouidius cohortem dixit in fastis.

Abstulerat multas illa cohortis aues.

Quare non uideo cur cohortem dixerit partem domus: ubi altilia seruarentur: & eo magis cum altilia in uiuariis. non in cohorte saginètur Martialis de Silio.

Hunc miratur adhuc centum grauis hasta uirorum.

Chal. hasta grauis nã bona adiudicabant iis quibus debebantur: quæ admodum & res: quæ sub hasta uenduntur adiudicantur emptori. Geor. non una erat centuuiralis hasta: sed plane duplex quantum ex Quintiliano cognoscimus: qui de præiudiciis loquens hæc scribit: Aut cum de eadem causa pronunciatum est: ut in reis deportatis: & assertioe secunda & de partibus centum uiraliū. quæ in duas hastas diuisæ sūt Valerius ite maximus: ubi tradit de rescissis iudiciis centuuiralis hastæ meminit: putoque centuuiralia iudicia sic apud Romanos agi solita fuisse: quæ admodum in præpotenti: & sanctissima Venetorum repute. quadraginta uirales causæ exercètur. Sunt enim Venetiis bis quadraginta uiri publico consilio ad iudicandum constituti: quorum alteri ciuiles causas cognoscunt: Alteri uero de criminibus & quæstionibus iudicant: quo ordine olim apud Romanos centuuiri in duas: ut puto: hastas diuisi decernebant per sententias suas. Martialis. Coliphia quindecim comedit: Chal. coliphia panes erant palestritarum membrorum cõfirmandis: quæ admodum gladiatores auctore Plinio carica utebantur: Coliphia Iuuenalis luctatur pauca comedunt coliphia pauca: κολοῦ græce: latine membrum ἰφῖ fortitudinem significat. Geor. de coliphis abude diximus i Iuuenalem. Sūt enim panes subcinericii: sed illud miror quod ethymologia huius dictionis: non solum cõmenticiã fecerit: sed plane deridiculam: quando non αἴτιο του κολου quod est membrum & ἰφῖ

Centuuirales
causæ

Quadraginta
uiri Venetiis

Coliphium

sed forma dimiuitiua α κολικος fiat collitiu & coliphium. Martialis. Si meus aurita gaudet lagopace flaccus.

Chal. lagopacæ ancillæ nomen duxit a clunibus leporis: id enim indicat græca cõpositio: potest & aspectu leporis. Geor. de ancilla intelligendum nõ est: quãdo sequentes oēs cõparationes de brutis fiãt: quæ uelut mōstra a dominis suis ametur: sed potius lagopede legendum est: ut de aue intelligamus: quã Plinius hoc nomine appellat: & ita describit lagopus pedes leporino uillo: hoc ei nomẽ dederat cætero cãdidæ colubarum magnitudine hanc auem duplicem tradit idem scriptor.

Delectat Marium si perniciosus ichneumon.

Chal. ichneumon animal ex ægypto quod aduersus amphesibenam dimicatuge mergit se limo sæpius & siccat sole. ubi sæpius id fecit exit munitum in certamen. Geor. quod impudenter & peruerse nomina duorum animalium qui se infesto odio persecunt enarrat: nã non amphesibenam: sed aspidas ichneumon debellat: de quorum exitiali bello: hæc Plinius de aspide loquens: habet deinde internecinum bellum cum ichneumone notum est animal hac maxime gloria: in eadem natum ægypto mergit se limo sæpius: siccatque sole: mox ubi pluribus eodem modo se coriis loricauit in dimicatione pergit: in ea causa se attollens ictus irritos excipit: donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces: hoc idem uersibus Lucanus cecinit. A spidas ut pharias cauda solertior hostis Lucanus: & iratas incerta prouocat ira. Obliquumque caput uanas serpētis in iras. Effudit toto cõprehendit guttura morsu Latiferam citra sanie: tunc irrita pestis Exprimitur: faucesque fluunt pereunte ueneno. Quid ite dicam quod criticos & homeromasticas idem dicit esse cum homeromasticis fuerint: qui homerum scutica cæderent: quorum princeps fuit Zoilus: græmatici uero qui ante critici dicebant si fuerunt qui sine liuore de poetis iudicarent: eosque in ordinem redigeret. Martialis. In bacchara hoc opus est subito fias ut sidere mutus. Chal. sidus morbi genus est quo iprouiso & subito lingua amittitur: unde siderati dicunt auctore Plinio eo morbo laborantes infra. Sidere percussa est subito tibi zoile lingua fias mutus subito sidere. i. morbo iprouiso. Geor. siderati illi dicunt: qui uim & malignitatem alicuius sideris statis temporibus sentiunt: quod colligere possumus his Plinii uerbis fluuiatiliu silurus canicule exortu siderat: & alias fulgore sopit: hoc & mari cyprio accidere putant: alioquin totum mare sentit exortu eius sideris: ergo a uerbo sidere fit sideratus: & is proprie qui sidere uexatur & ledit: & presiderare: ut Festus exponit: cum maturius hiberna tepestas mouetur quasi ante sideris tempus. Pli. etiã in. x. na. hi. siderationem quo morbo arbores ledunt ex caelo constare dicit: cuius proprium est sub ortu canis sicutatū uaporum insitæ ac nouellæ arbores moriuntur. Hoc genus morbi: nõ solum

Lagopus

Ichneumon

Lucanus

Homeromasticus
Zoilus

Sideratur
Silurus

Siderare

linguā tollit: sed & reliquas partes. Mart. archetipa uasa euēti sic ait.
 Hic duo longæuo censentur nestore fundi:
 Pollice de pilio trita columba nitet:
 Chal. uasa argentea aliis supponebantur tanq̄ nidi. Plinius de pocu-
 lis ad sustentanda obsonia inter addidimus altera: & interest q̄ pluri-
 mum lima perdidit censentur in precio sunt longæuo nestore: pro-
 pter uetustatem ductam usq; a nestore: columba fundum: quo susti-
 netur poculum: trita usu pollice manu nestoris. Geor. O miserādam
 uenustissimi poetæ sortem: qui talem nactus sit expositorem: O infe-
 licem græcarum: latinarūmq; litterarum cōditionem: quas indoctus
 & perinde impudens homo corrumpat: O grauem ignauiam docto-
 rum hominum: qui ueritatem non asserant: & eam tam turpiter peri-
 re patiantur: habent hi duo uersus quæstionem omnium: quæ in poe-
 tis habentur difficillimam & perobscurā: in qua soluenda græci om-
 nes grammatici totis uiribus elaborarunt. Quare cum hi duo uersus
 de Homeri illiade sumpti fuerint uarieq; & diuerse super eis grāma-
 tici differuerit: primum ueram lectionem trademus: tum homericos
 uersus: & quid senserint doctissimi uiri subiungemus: legendū enim
 est hoc modo. Hic duo longæuo censentur nestore fundi: Pollice de
 pilio trita columba nitet. Nam duplici fundo constabat poculum: in
 cuius ansis iusculptæ erant columbæ quattuor. q̄ solus nestor a stan-
 te Vlysse Aiace Diomede & Achille: sustulit atq; ebibit: de cuius po-
 culi forma atq; celatura multa a celeberrimis scriptoribus quæsitā
 sunt: quæ omnia ab Eustathio sub cōpendio sumpta in latinū trāsfe-
 ram. Illudque in primis dicam appellari uas illud nestorida a figura
 poculi Nestorei: Sed iam Homerum audiamus hæc de Nestore scri-
 bentem.

Nestoris

παρ δα λεπτασ περικαλλεσ ο οικουεν η γουερεσ
 χρυσεισ ηλοισ πεπταρμενον ουατα δαυτου
 τεσσαρεσαν δοικα δε πελειαδεσ αμφισ εκασον
 χρυσαι νεμεθοντο αυω γυπο πνωμενεσ ησαν
 αλλοσ μεν μογεων αποκιρησασκε τραπεζησ
 πλειονεον πεσων δο γερων αμογητι αειρεν.

Quæ ut potui latina feci.

Stat scyphus insignis tulerat quem nestor ab æde.

Confixum ex auro clauis: hic quattuor aures:

Quas circum geminæ stabāt utrinque columbæ

Auræ pascentes: suberant autem duo fundi:

Vixq; gemens alius de mensa tolleret illum

Plenum: non genuit senior cum sustulit ipse.

Super his primū quæsitum est quid sit aureis clauis confixū. Deinde

quæstiones
 difficillimæ

quid illud quattuor erant anse quando asclepiades dixit alia pocula:
 ubi loquitur de Nestoride duas ansas habere: tum autē quo pacto sup-
 poni possunt quattuor columbæ pascentes circa quāque ansam: dein
 de cur dixerit duos fuisse fundos poculi: In primis autem quæsitū est
 de nestore qui solus sine labore sustulit: cum alii laborātes illud ferēt
 de clauis quidam ita accipiunt ut forinsecus argēteo poculo affixi ue-
 lut arte lusoria starent: quemadmodum alibi in sceptro Achillis dixit.
 ωσ φετο χωομενεσ ποτι δε σκηπτρον βαλε γαιη χρυσεισ ηλ
 οισ πεπταρμενον apelles autem quidam tornator demonstrauit ī co-
 rinthiacis operibus clauorum positionem ut essent eminentia quædā
 parua & feruminata clauorū capitula: sed a poeta dicuntur infixi cla-
 ui non tanq̄ forinsecus inhaerentes. sed uelut infixis similes: quod sci-
 licet extra parum emineant ī superficie suspēsi. De ansis uero. quidā
 sic diuidunt: habebat autem duas ansas superne: quemadmodū alia
 pocula: reliquæ duæ circa in mediam curuaturam ex utrisq; partibus si-
 miles hydriis corynthis: hic perq̄ aperte demonstratur quattuor an-
 sarum habitus: quæ ex una uelut radice quæ ex fundo procurrat secū-
 dum quāque ansam. Sunt enim diuisi rami non multum inuicē di-
 stanter: sed protendentes usq; ad labra paululum quidem suspendun-
 tur. & prout distant a uase seruant diuisionem: cum uero desinunt ad
 labrorum inhaerentiam rursus coniunguntur: & fiunt hoc modo an-
 sæ quattuor: Hæc quidem forma non in omnibus huius fabricæ. sed ī
 quibusdam uasis uidetur maxime in his poculis quæ seleucides dicū-
 tur: de duobus uero fundis sunt qui sic soluant poculorum quædā fū-
 dum habent: & conglutinatum cum toto poculo: quemadmodum sūt
 cymbia phialæ: & si quid est phialis simile: quædam duo. Vt canthari
 seleucides & carchesia. Vnum quidem aiunt esse fundum: qui secun-
 dum alueum cum toto uase cōstructus est: alterum uero qui ante ab
 acuto incipiens definit in latius: & tale dicūt fuisse nestoris uas. Possu-
 mus autem supponere duos fundos: & alterum quidem fere totum tu-
 morem poculi secundū maiorē circularē circūscriptionem habentem
 elationem cōuenientem altitudini: alterū uero minorem circulū cōtē-
 tum in maiore quæadmodū contigit in uasis nestoris. Dionysius uero
 thrax fertur nestorida fabricasse discipulis argentum conferentibus.
 Vnde promathidas eracleothes ex dionysii constitutione exponēs ait
 scyphum esse depresso habētē aures: quæadmodū sunt naues duarum
 prorarum: circa autem aures colūbas: quæadmodū uidit baculos quos-
 dā subesse poculo obli quos p lōgitudinē & illos esse duos fundos qua-
 le poculū olim capuæ uisum fuit: quæ ciuitas est cāpaniæ dianæ obla-
 tum: quod dixerunt nestoris fuisse. nam argēteum erat aureis litteris
 homericos uersus insculptos habens. Alii uero alius: De poculo disse-
 o iii

ansæ quales

Seleucides
 Duo fundi
 quomodo

Dionysius
 thrax nestori
 da fecit
 pmathidas

Capuæ ne-
 storis uisa

Aratus

Quid de co-
lumbis seferit
finatici
Simonides
Pindarus

ruerunt: hoc est priscos cum existimauissent primum mansuetum nu-
trimentum hominibus orbicularem mundum ex figura solis & lunæ
fecisse hinc mensas rotundas tripodas & placetas. poculum uero quod
susceperet nutrimentum humidum circulare fecerunt: sed nestoris po-
culo quiddam magis separatū inerat: Habebat enim stellas quas cla-
uis similes poeta dixit: & stellas similes esse clauis uelut impactas cæ-
lo: quemadmodum dixit aratus de eis οὐρανῶ αἰὲν ἄρηρη ἀγαλλια
τὰ κικτοσίουσῆσ: addidit autem aureos clauos argenteo poculo qui-
pe figurans substantiam coeli secundum apparentiam argentei pocu-
li: quod cælum argento simile sit: Stellæ uero auro quia ignitæ uideā-
tur. De columbis autem sunt qui ita sentiant per peliadas non signifi-
cari aues: sed potius stellas pleiades per litteræ transfectionem. Nam
& multi poetæ: & i primis simonides atque pindarus: pleiadas pro plei-
adibus dixerunt: Ergo in poculo unaquaque ansa duæ inponendæ sūt:
siue aliquis uoluerit eas esse puellas sub natura auium: siue sub figu-
ra humana stellis uariatas. Sunt uero qui intelligant hoc modo duæ:
cum dixit poeta: Peliades aureæ circūpascabantur: duoque fundi su-
berant: ut non essent duo fundi. neq; secundum dieresim legendum:
ut dixit Dionysius thrax: sed potius compositæ ὑποπυθόμεναι ut in-
telligamus quattuor fuisse columbas: in duabus ansis diuisis bifariæ:
duo autem ὑποπυθόμεναι: hoc est sub fundi tanquam suffundales:
uelut sustineretur poculum a duabus peliadibus subiacentibus fun-
do. Ergo cum de positione duplicis fundi & columbis: quæ in ansis in-
erant uariæ & dissidentes sententiæ grammaticorum forent: dixit ne-
stora censere geminum esse fundum: hoc idem de columba intelligen-
dum est: Quam senis pollice tritam dicit: quare facessat arroganti-
mus & indoctissimus iste Dominicus: qui duos uersus tam reconditæ
& uariæ eruditionis ista deprauauerit: ut de dignitate homerica & fe-
stiui poetæ doctrina multum nobis tolleretur: De nestoride uase intel-
lexisse Suetonium dixerim: cum scribit Neronem: nūciata defectione
exercituum litteras prandenti sibi redditas concepisse mensam sub-
uertisse: & duos scyphos gratissimi usus quos homericos acalatura car-
minū homeri uocabat solo ilisisse. Martialis de triūpho Domiciani:
Dat populus dat iustus eques dat tura senatus
Et libant latiae tertia dona tribus.
Chalderinus latinæ feriæ dicebantur dies quibus foedus ictum est a
latinis populo Romano: iisdē diebus licebat populis latinis petere car-
nem ex monte albano a Romano populo ex sacris: Cicero in oratione
pro planco hoc indicat: dum paucitatem hominum in quibusdā mu-
nicipiis ostēdit his uerbis quibus e municipiis uix qui carnem latinus
petant inueniuntur: Victoria sarmatica tertia erat: de qua hic loquitur.

O. Merula merula. multæ lectio-
nis sed exigui paruiq; ingenij.
an sic hoc intelligendū? remen-
tur nestore. 1. censuisse nestore
geminuz esse fundū. & cur nō
potius censentur Suetonius
nestore. 1. habentur in precio
quia nestoris fuerunt ut illud
censetur a pomilio suo tollus.

sic iam domitis dacis & cattis tertia igitur dona. id est sacrificia: quæ
tertia iam uictoria fiebant ditabant tribus latias: id est populos lati-
nos: quia tertio iā carnes dabatur: auctores sunt Macrobius & Varro
Geor. quo spaciosius historias & consuetudines prisca conquirunt: &
repetit impudens hic iator eo magis pugnantem: & interim consu-
sam interpretationem affert: uelut hac in parte: Nā si populus eques
& senatus tura dabant: utpote triumphum diis & Domitiano gratulā-
tes: tribus latiae gratulabundæ: quo pacto ditabant tertiis donis quin
magis & ipse dona ferre debebant: uel quid de feriis latinis hac in par-
te mentionem facere oportuit: quæ indicebantur quotiens noui con-
sules magistratum iniri essent: quo inito albam proficiscebatur sa-
crificaturi cum uisceratiōe: ut apud Gellium & Lucanū habet: quod
cum ita sit parum uera est Chalderini enarratio. Nos autem hæc sen-
timus. Confecto sociali bello multis e latio data est ciuitas romana:
ut apud Appianum legimus: distributiq; sunt i tribus ut suffragium
ferrent: dūtaxat post quinq; & romanas tribus hinc ortum fuit ius la-
tium: quod datum fuit per senatum & cæsares pluribus populis atq; op-
pidis: tam in Italia q̄ extra italiā: ut frequenter notant Pedianus & Plin-
nius: hic igitur erit sensus: latiae tribus: hoc ē urbes & oppida: quæ ha-
bent ius latium: & latiae tribus dicuntur a poeta: libant non ditant tertia
dona templis pro uictoria Cæsaris: Tertia autem dona dixit ut ostē-
deret eas tribus non esse diuisas a populo romano: sed habere idē ius
quod populus conditione alia. Suetonius de testamento augusti lo-
quens hanc tribuum & populi discretionem fecisse uidetur his uerbis.
Legauit populo Romano quadringentes tribubus tricies quinquies
sestertium. Martialis.

An tua multifidum numerauit lana timauum.
Chal. lanæ patauinæ i precio erant quod Strabo scribit & in distichis
est: non procul autem a patauio timauum esse error quidam recepit
placet magis hoc q̄ ut itelligas de lanis histriæ aut tergestinis: nume-
rauit alludit ad numerum hostiorum qui octo habet Geor. ego ma-
gis altinatem lanam existimo. Nā altinates oues a columella comē-
dantur: de quibus & poeta hæc ait.
Velleribus primis apulia parma secundis.
Nobilis altinum tertia laudat ouis
Sed cum errasse dicis quosdam qui dicant timauum uicinum pata-
uio coarguendus erat & refellendus illorum error. & in primis a te q̄
sedulus harum rerū inquisitor uis uideri: Ego autem ut errori quo-
rūdam occurrā quando res ipsa & locus huius quæstionis me admo-
net quid de timauo: tum ex lectione ueterum: tam ex inquisitione di-
ligenter nostrorū hominū subiungā: q̄ illud in primis miror Blūdū
o iiii

Ius latii

Lanæaltina-
tes

Blūdus

Meduafius
Bacchilio

egregium alioquin italiae ruinarum illustratore affirmate timauum eum esse fluuium: quem nostri homines brentam uocent. Miratur enim non indoctos homines quærere timauum in istris. & post testimonia Lucani & Martialis Plinio nixus quædam dicit in totum falsa: de insulis scilicet & aquis dulcibus in urbe Veneta scatentibus. Quæ uellè uirum alias non indoctum: & tum recentioris historiae: tum italicarum urbium inquit sitorè laboriosum: aut hæc siluisse: aut exactius flumen inuestigasse quæ super terram mergatur. Ergo ut quod ego sentio & uerum est aliquando dicam fluuius is quem Brentam nunc dicunt à prisca meduacus appellatus est eodem nomine & bacchilio a Vicentinis defluens montibus. Nam hostia padi Plinius scribens hæc ait proximum portum facit brondulū sicut edronē meduaci duo & fossa clodia. Timauus autem per aquilerensem agrum labitur: & mersus post uiginti milia passuum exit auctore Plinio: Strabo quoque possidoniū sequutus timauum subire terras tradit: influit autem in mare pluribus hostiis quæ accole tergestini sinus fonticulos dicunt: quoniam instar fontium emittunt aquas ex aduerso: quorum est insula parua in mari cum aquis calidis quæ pariter cum aestu maris crescunt minuunturque: & nunc balnea montis falconis appellantur: hoc nuper cognitum est diligentia chronici qui ex senatusconsulto chirographiam attulit eius tractus: qui intra pectus alpium & tergestinum sinum iacet. hæc sunt quæ de fluuio pro tempore & præsentis negotio dicere uolui. Mar. in picetæ. Scribit in aduersa picens epigrammata charta.

Chal. scribere in charta aduersa (ut puto) hic accipitur pro eo quod est in pagina & in tergo. Geor. uix ego hoc crediderim quando ex utraque parte scribatur & latera ipsa quodammodo opponantur paginis: Vnde Hieronymus ex latere in paginam: aduersa autem charta scribere erit non in formam paginæ aut memorialis libelli scribere: sed potius transuersa charta: hoc est in oblongum uersa. Martialis.

Nondum distulerint rauca uadimonia chartæ.

Chal. distulerint uadimonia peregerint iudicia. Nam tertia hora in foro uersabantur. Geor. differre uadimonia est differre: siue prorogare tempus sistendi alterius in iudicio: quotiens spolio facta est: quæ rem ex oratione pro quintio cognoscere licet: & enim uadari reus dicitur & uadimonium sisti: quotiens aliquis pro alio spondet: ut in iudicium ueniat & sistatur: in qua re multa diligenter disputat Laurentius: in elegantiarum libro ultimo: Martialis.

Et floralicias lassat harena feras.

Chal. fere ab edilibus parate ad aliquem ludum lassabantur quarta hora usque in quintam ad iugum patricium: ubi florales ludi exercebantur: uel quia mense aprili prætores ludos edebant feras ad megalensia: quo

Differre uadimonia

Vadari

tempore & floralia fiebant: unde floralicias feras dicuntur: hoc est edite in spectaculum eo mense quo floralia agebantur. Geor. ego magis puto floralicias feras eas dici: de quibus hæc Ouidius.

Cur tibi pro libycis clauduntur rete leænis;

Imbelles dæmæ innocuusque lepus.

Non sibi respondit siluas cessisse: sed ortos

Aruaque pugnaci non adeunda feras. Martialis.

Occurrit aliquis inter ista draucus;

Cui refibulauit turgidum faber penem.

Chal. refibulauit. i. maiore fibula cinxit crescete pene. Geor. non uidet hebes homo epigrammatis gratia & poetae fel quodammodo euanescere si refibulare id esset quod exponit: qui ubicumque de fibula loquitur: tum fita: tum emetita quædam adducit. Est igitur refibulare fibulam tollere uel ut Iuuenalis ait soluere. Nam ut in Iuuenale diximus ex præceptis Celsi si circulo æneo infibulabantur adulescentes seruadæ uocis gratia quæ post experta uenerent: tum asperior fieri: tum mutari solet. Quod cum ita sit nescio cur sæpe exponat fibulam esse uelamem quo pudendæ partes tegerentur: Martialis ad sextum.

Scribere teque uix intelligat ipse modestus

Et uix claranus quid rogo sexte iuuat.

Chal. claranus & modestus iuriscōsulti fuerunt doctissimi qui cum legum interpretatione uersent hos duos nominauit: cum uellet acutissimos interpretes nominare. Geor. ego magis intelligo de clarano quem in epistolis Seneca cōdiscipulum uocat: qui ingenio fuit fortissimo ac beatissimo de quo eodem clarano: hæc Ausonius. Vrsule collega nobilis harmonio. Harmonio quem claranus: quem scaurus & asper: quem sibi conferet Varro. Martialis de spectaculo muti.

Nam cum dicatur tunica præsentis molesta

Vre manum plus est dicere non facio.

Chal. est plus dicere plus laudis est tunica molesta. i. satellitibus & apparitoribus molestis: uel tunica molesta præsentis quæ tunica: qua deceptus est mutius in scriba in spectaculo representabat non facio: ut ostendat laudem animi esse & non corporis: an rettulit hoc ad innocentiam quæ placet: nam qui mutium representabat scelere damnatus fuerat: cuius laus fuisset maior si non commisisset aliquid cur damnaretur. Geor. si acrius hic expositor se aliquando explicaret & sensus aperiret gratia aliqua illi habere deberet: sed cum omnia uoluat atque ex obsuris obscuriora faciat odiosus interpretis difficilis hic sensus aperiendus est. Legimus apud Senecam ad Luciliū tunicam fuisse alimētis ignium & illitam & itextam: de qua tunica idem alibi. Nec scōbris tunicas dabis molestas.

Nam Scombris saliti: & reliqua fassamenta chartis obuoluta sub

Refibulare
quid sit

Claranus
Seneca

Tunica molesta

prunis torreri solent. De hac itē tunica intellexit Iuuenalis: cū dixit.
 Audi quod deceat tunica punire molesta,
 Ergo sic intelligendum maior constantia & animi magnitudo ostenditur: si præsente molesta tunica: quam tortor intentet dixeris imperanti ut manum uras non facio: utpote tormentum ignis in molesta tunica passurus quā si manū inureres quando leuius sit pati manū aduri quā corpus totum per ignem absumi. Martialis in proculium.
 Constatura fuit megalensis purpura centum.
 Milibus ut nimium munera parca dares
 Et populare sacrum bis milia dena tulisset;
 Chal. erat prætor: & cum sit prætor noluisse eum: purpura megalensis dicit: qua prætores in megalensibus uti solent. Nam megalenses ludi a prætoribus celebrabantur in honorem magnæ matris mense aprili: quos ludos curant purpura induti pene triumphali. Sacrum populare megalensia appellat sacra popularia: hoc est gratissima populo. nam his populus romanus maxime delectabatur. Geor. ita permiscet & obturbat hic litterator: quæ poeta discernit: ut iam laboriosus sit distigere: quæ hic confundit quæ difficiles sensus aperire: ut in hoc loco. Nam per uerba poetæ populare sacrum a megalensibus differt: quando centum milia in ludis megalensibus impendenda essent in sacro populari bis dena absumerentur: sed populare sacrum ludos florales intelligo: in quibus missio fiebat in populum ab iis qui gratiam plebis quaerebant Perseus Vigila & cicer ingere large Rixanti populo nostra ut floralia possint Aprici meminisse senes. Populare autem sacrum ideo dixit: uel quia erat populo per eos dies lasciuia atque licentia maior: uel quia flora cum magnas opes ex arte meretricia quaesuisset: populum romanum scripsit heredem: certamque pecuniam reliquit: cuius ex ænno fœnore suus natalis dies celebraretur e ditione ludorum quos appellant floralia: hæc Lactantius: Existimo autem per ludos megalenses præturam significari: per sacrum populare: hoc est floralia ædilem intelligi. Nam tam prætor quæ ædilis populo Romano largitiones & munera dabant. & arbitrio ædiliū quantum ex Ouidio percipi licet floralia gerebantur: in epigrammate.
 Nuntiat octauam phariæ sua turba iuuentæ
 Et pilata redit iaque subitque cohors.
 Chal. pilata sistrata. Georgius. pilum a sistro per quæ lōge differt. nā altero corpora cædimus: alterum manibus pullamus & cōcutius: unde græce nomē inditum est sistris πῆρα το σῆτω: hoc est quatio. Quod est concutere: sed pilatam turbam potius sacerdotes Isis accipio: qui ut Apuleius tradit brachiis suis humero tenuis renudatis attollentes immanes gladios ac secures brachia ferro: & musculos dissecabant: &

Populare sacrum

Floralia

Pilū Sistrum

Apuleius

quia plagis inuicem se confauciabant profuso cruore e multis uulneribus pilatam cohortem appellat: quam redire: & subire dicit propter lymphaticum saltum atque tripudium: quo urbes & oppida lymphatici pererrabant: Martialis.
 Septem signa capit sex sumus adde lupum.
 Chalderinus alludit ad cœnationem: nam non nullæ cœnationes sex capiebant: aliæ septem: aliæ octo de stipadio in distichis:
 Accipe lunata scriptum testudine signa
 Octo capit ueniat quisquis amicus erit.
 Georgius. antiquum olim codicem nactus sum: in quo legebatur signa: non signa. Ergo cum diligentius scriptores ueteres: & eruditos reuoluerem: forte apud Lampridium qui de heliogaballo scribit: quod primus inuenit sigma in terras sternere: Et item de eodem: ut de croco sigma strauerit: cum summos uiros uocaret ad prandium: Et alibi habuit hanc consuetudinem: ut octo: caluos rogaret ad cœnam: Et itē octo luscos: octo pedagogos: & octo surdos: octo nigros: octo lōgos: octo pingues: cum capi non possent uno sigmate. Igitur nostro iudicio atque periculo legatur sigma: non signa: Martialis.
 De prasino conuiuia meus uenetoque loquatur.
 Chalderinus: prasino & Veneto de duobus aurigis carissimis imperatori. Georgius: hic breuiter repetam quæ pluribus uerbis differui: dum exponerem illud Iuuenalis.
 Euentum uiridis quo colligo panni.
 In circensibus ludis quattuor erant factiones: prasina idest uiridis panni: ueneta: idest obscuri: rosei: item & alibi: quibus quattuor coloribus: tam imperatores: quæ populus per factiones fauebant: Nam Nero prasine factioni in primis deditus erat: Vnde poeta dixit:
 Sæpius ad palmam prasinus post fata neronis
 Peruenit: & uictor premia plura refert
 In nunc liuor edax dic te celsisse neroni:
 Vicit ni mirum non nero sed prasinus
 De studio item uulgi in huiusmodi colores est illud distichon.
 Si ueneo prasino ue faues qui coccina sumis
 Ne fias ista transfuga sorte uide
 Viteliū itē legimus uenetae factioni studiosum. ergo poeta uult conuiuiam suam de prasino & ueneto loqui: de quibus pro studio suo plebs ipsa sermonē faciebat in delicatū lectorē. Sed te mattea sola iuuat. Chal. mattea cōdimētū est carnis unctū a uerbo græco: ut cōcessit Varro: nā matto significat obliuio: inde uerbum est apud Aristophanē: qui gulosum appellat matteolichum. i. mattea sectantem: Suetonius genere foemina protulit in caligula: Matteas inquit uenenatas multis misit:

Sigma

Prasinus
Venetus
Roseus
Albus

Vitellius

Mattya

sola mattea: idest sola uncta: Geor. de scriptoribus Græcis quaerenda est & origo: & significatio huius dictionis: quæ parum aperte & erudite a chaldarino traditur. Inuenio apud græcos scriptores mattyam per duplex. t. scribi sequente. y. & inuentum fuisse macedonicum. Nam cum macedones preciosa comederent: hoc genus edulii excogitarunt. Sūt qui dicāt ατρο του μασσαθα dici mattyam. Vnde & ατρο του ματτειν & μαζα denomiata est: & apud cyprios: quæ uocatur μαγειρ prouerbiūq; fuit de iis qui supra modum delicatus esset: υπερ μαζαν dicere: & enim proprie hoc alimenti genus populare fuit & cōmune omnium: ex farinis fiebat: postea uariantes necessaria alimenta in temperanter & curiose paululum adiungentes: quod prius nomē erat massis mattyam appellauerunt quodcūque preciosum edulium: unde & mattyas in est mattyas conficere: siue sint aues. siue herbæ sint: siue aliud quiddam: V si sunt etiam ueteres græci: tam nomine q̄ uerbo mattyas in: pro eo quod est ueneri indulgere. Vnde legimus Aristophanem grammaticum sic dicentem. Dulcius nihil est mihi mattya: siue primi Macedones: siue athenienses: siue omnes dei ignoro: uerū tamen opus fuit prudentissimi: solebant sane post omnia edulia ultimo loco mattyam apponere: ut refert Athenæus & epeclia a sparciatis mattya dicebantur: Alii epidypnidas mattyas dixere: cinicus in opere quoddam: quod inscribitur archefilaus sic ait. Comporatio erat comestantibusque quibusdam lacena quædam iussit inferre mattyam: statimque circūlata fuerūt perdices pauca anserculi tosti: & quadræ plantarum: qualem cœnam Attici appellant epidorpisma Doriēses epeclon: plurimi uero græcorum epidypna: Hæc Athenæus. Martialis: Ad lapidem torquatus habet prætoriam quartum Ad quartum breue rus emit otacilius. Georgius: silet in totum hic tantus expositor de prætoriis: nos uero & si in explanationem illius Iuuenalis criminibus debent ortos prætoriam: exposuerimus ex sententia Columellæ & Palladii esse prætoriam in rusticis prædiis ampla ædificia: quod in hac parte poeta intelligit: quæ postea apud iurisperitos legerim subiungemus in libris digestorum Vulpianus elegantissimus iurisperitus hæc tradit rusticorum prædiorum seruitutes sunt hæc licere altius tollere: & officere prætorio uicini: uel cloacam habere: licere per uicini domum uel prætorium irridet ergo poetam Otacilius: qui supra uires & opes suas imitari uelit magnificentiam ædificiorū atque ortorum. Martialis de numa. Iam scrobe iam lecto iam pollinctore parato. Chal. pollinctores dicebāt qui curabāt funus: ut Nonius marcellus ex Varrōis & Plauti testimonio docet. Geor. curatores funerū designatores & libitinarii dicti fuerunt: quod in cōmentariis Iuuenalis scripsimus:

epidypnidas

epidorpisma

Prætorium

Vulpianus

Designatores Libitinarii

Vulpianus

Pollucere

Polluctum

In quo autē differat libitinarius a pollinctore docet Vulpianus de institoria actione scribens ad hunc modum: si libitinarius seruū pollinctorē habuerit: isq; mortuum spoliauerit dandam in eum quasi institoriam actionem: ex tanti iurisperiti uerbis liquido patet: libitinariū esse curatorē funeris: pollinctorem uero qui cadauera tractet atq; sepeliat porro q̄ indocte & a negotio: De quo agitur longe dissidētia uerba cassii emine adducit a plinio notata: ubi de piscibus loquitur. Sūt enim hæc pisces marinos in usu fuisse protinus roma cōdita auctor est Cassius emina: cuius uerba de ea re subiiciam. Numa cōstituit: ut pisces qui squamosi non essent ni pollucerent: patrimonia cōmentus: ut cōuiuia publica priuataq; cœnæq; ad puluina facilius comparentur: ni qui ad polluctum emerent precio minus parcerent: sed si deo placet: noster hic egregius litterator: ubi pollucerent legi: & polluctum secutus emendantium errorem pollincerent: & pollinctum legendum censet: quasi de funere piscium numa legem tulerit nimis sane audaces: & cum iactura bonorum auctorū sunt hi homines in quorum temerariam & interim perniciosam ignauiam doctissimus quisq; inuehi deberet ut ueritas & dignitas nostræ linguæ a tanta iniuria aliquādo defendatur. Cassius scribit pollucere: quo priusci latini in hac ferme significatione usi sunt: quotiēs opiperas dapes uelut in sacrificium dei: & in primis herculis facturi erant: cui deo decimas omniū rerum Romani uoto reddebant. Plautus in sticho: ut decimā partē herculi polluceam. Neuius in collace qui decimas partes quantum alieni fuit polluxit tibi a publicando epulum herculi decimis. Macrobius quoq; catillones eos proprie dicit: qui ad polluctum herculis ultimi cum uenirent catillos liguribant: & pollucibilem eam cœnam: quam Cleopatra Antonio parauit appellat: quam eandē plinius magnificam dixit: ut manifeste appareat ad polluctum nihil aliud esse: nisi ad magnificum epulum. Quale herculi solebat fieri uenire in quem sensum accipienda sunt Cassii uerba si diligenter ea excusserimus. Martialis in licentiæ suæ excusationem hæc ait. Quod futuit glaphyram antonius hanc mihi pœnam Fuluiam constituit se quoq; uti futuam. Fuluiam ego ut futuam quid si me manius oret Pedicem faciam non ego si sapiam. Aut futue aut pugnemus ait quid quod mihi uita. Carior est ipsa mentula signa canat. Chaldarinus. post primam similtatem cum Antonio cū utriusq; milites poscerēt ut necessitudine aliqua conungeretur actum est: ut Augustus duceret Claudiam filiam Fuluiæ uxoris antonii quam suscepit ex P. Clodio priore uiro eam intactā reliquit: orta similtate

inter ipsum & fuluiam socrum: similitatis causa: non exponitur a tranquillo docet Augustus hoc epigramate: ait enim fuluiam socrum poposcisse ab eo coitum in ultione Antonii coniugis: qui minime cytheridem amabat: sed se id recusasse quoniam anus erat. Geor. si hic Chaldarinus libros Operum de bellis civilibus legisset cum similitatis inter fuluiam & Augustum tum quid foret manius & omnem uim epigramatis cognouisset: siquidem Lutio Antonio triuiri frater consulatum gerente: Marci Antonii uxor fuluia cum Lutio manione omnia opera Caesaris agi uideretur: admittebant cultores qui propriis agris expulsi erant: eisque auxiliu pollicebatur: opera tamen manii fuluia in deterius conuersa fuit: namque dicebat Manius: si Italia quiesceret Cleopatram detenturam Antonium: qui insurgente bello ceerrime ad eam rediret. Quare fuluia muliebri perturbatioe mota Lucium Antonium in contentione impulit. Marcus uero Antonius mox manium: quia fuluiam ad bellum irritasset per calumiam Cleopatram neci dedit. Hic ergo erit sensus. fuluia impulsu per manium in bellum civile tantum ultra maritum Antonium qui subiebat glaphyram: petit a Caesare Augusto futuri: quam rem Augustus negat exemplo ficto de manio: quippe dicens: si manius iam uir rogaret ut se pedicarem: nempe ut facerem Ergo nec tibi o fuluia morem geram: quemadmodum nec manio obsequeretur: quis & ipse sit causa civilis belli: sed optione data magis eligit pugnam quam coitum: in Lydiam poeta ait.

Quam rota transmissio totiens impacta petauero.

Chal. petaurus dicebat qui corpus emittebat per circulos: idem petaurista appellatur a petome: quod significat uolo: auctor est Marcellus: & Firmius in astronomico petauero transmissio. id est dum petaurus transmittit corpus. Geor. Nonius Marcellus quo auctore nritur circuli mentionem nullam facit. Quare dixerim petaurum machinam fuisse ligneam. Vnde petaurista se moueret: declinat autem hoc petaurum: unde petaurisso uerbum & petaurista: de qua dictione plura in commentariis Iuuenalis diximus. Chal. mulierum mammae & membra senilia iuuenili humore exhausta panuciae fiunt: hoc est uenosa: supra.

At tibi panosae dependent pectore mammae.

Geor. Iuueneculas autem medici a primo partu plerumque hoc morbi genere uexari & quolibet magno premio remedia exquirere. Plinius quoque ut desideris mulierum satisfaciat: docet praesepae quibus medicinis panis de corpore nostro tollantur. Hoc idem & Celsus precipit. Non cessat de fibula denuo peccare: ut in hoc loco. Nam ex aluta nigra erat fibula ut supra: & item fallitur: cum exponit enterocelas intestina esse: de qua dictione abunde disputatum est contra Galeotum. Martialis.

In cristillum Lucilii Columella est.

Hic situs Metrophanes. Chaldarinus. Lucilii est hoc carmen in metro-

phanem Columellam tumulatum eius seruum: ut ita legatur Lucili Columella situs est hic Metrophanes Columella: Metrophanes nomen est proprium Lucili scilicet Seruus. Georgius: puerilis est explanatio: & uix digna qua legatur: nam Columella non est proprium nomen: ut hic somniauit: sed potius ut Donatus ait: exponens illud Terentii: Columen uero familiae: columelle apud ueteres dicti serui maioris domus. Lucilius uigesimo secundo seruus neque infidus domino: neque in utilis: quod quod Lucili Columella hic situs. Ecce per Donatum quid Columella & uersus partem: quem totum Martialis adducit. Martialis.

Nasutus nimium cupis uideri.

Nasutum uolo nolo polyposum.

Chal. Nasuti qui acriter iudicant: in eos scribit qui ut scire aliquid uiderentur acriter potius quam perite iudicabant: ex metaphora igitur huiusmodi homines appellat polyposos. Polyposi sunt quorum nasus polypomorbo in fedam magnitudinem excrescit nasutus nimium iudicator. Georgius: postea quod de naso totiens disseruimus: iam possum coarguere hominem de iudicio nasi: quo non ad iudicium: sed ad dolosam irrisionem utimur: nec est sensus quem hic putat: imo potius notat ineptum derisorem qui absurdis dictis iocetur: quo nomine polyposus: hoc est immundi & non emuncti nasi quam nasutus appellari potest: sed in diffinitione polypi & audax & insanus uidetur: plura dicerem nisi alibi de polypo abunde tractauissem non enim nasus excrescit in fedam magnitudinem laborantibus polypo: sed potius caro interiora nasi occupat intumescens maxime flante euro. Martialis.

Quales nec didymi sciunt puellae.

Chal. didymi mangonis qui didymus dicebatur: Nam spasio & emus puellas quidem habebant molli carmine eruditas. Papinius diues spasio quos agit tumultus: Huc intrant faciles emi puellae. Georgius: hic enarrator non solum sua temeritate Martialem inuoluit: sed & una opera siluas papinii contaminat: & parentes sensus sua quadam affectata disquisitione obscurat: & interim corrumpit: siquidem apud Statium legimus diues spasio: quos agit tumultus: quod scilicet calendis decembris Domitianus sub nocte iussisset spargi in populum missilia omnium generum: quam rem Mar. saepe notauit: quid non legimus spargere stipem: idem spasio. Quid non Suetonius de eodem Domitiano sic ait? Inter spectacula muneris largissimum epulum septimunciali sacrorum die quidem senatui equitibus panariis plebeis sportellis cum obsonio distributis: iuuu uescendi primus fecit: dieque proximo omne genus missilia sparsit: quam rem & idem Statius significat. Nam ad Domitianum conuersus sic ait. Vna uescitur omnis ordo mensa: parui: foemina: plebs: eques: senatus

Columella

Panni

VNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

CR. 1255

scet plura merula afferas &
auctoritate auctoru congeras
non peruenisti ad uerim. huius
uocabuli sensu. 1. Sparfio
Sparfio. qd. autē fit
Seneca te docebit Adorati im-
bres
libro quarto decimo
epistolarū & secundo naturalium
questionū

Spongia

Ludus besti-
ariorum

libertas reuerentiam remisit: & tu quando etiam quis hoc uocare quis
promittere possit hoc deorum nobiscum socias dapes inisti iam se quis-
quis is est inops beatus conuiuiam ducis esse gloriatur: & paulo infra
iam noctis prioribus sub umbris diues sparfio quos agit tumultus
quis obsecro nisi mente captus hæc clarissimorum scriptorū dicta non
contulisset: sed & Seneca scribit rhetorem quendam huiusmodi spar-
fiones adoratos imbres dixisse: ad quam sententiam alludere Statius
uidetur his uersibus. Non tantis hyas in serena nimbis Terras obruit
aut soluta pleias. Qualis per cuneos hyems latinos. Plebem grandine
concutit serena. Ducat nubila iupiter per orbem. Et latis pluuias mi-
netur agris: Dum nostri iouishi feratur imbres. At q̄ falso exponit huc
intran faciles emi puellæ. Nam cum emi sit infinitiuus ab emor eme-
ris: contra naturam syllabæ de nomine proprio intelligit: cuius prima
syllaba apud Iuuenalem producitur: cum molli demetrius æmo & re-
ste quidem: nam per diphthongum scribitur a græcis: sed & sensus ex-
pedior est: si uerbum legerimus emi: hoc est quæ paruo precio con-
duci possunt: quod & Martialis tetigit: ubi dicit:
Si plebeia uenus gemino tibi uincitur asse:
Et Horatius ait se amare parabilem facilemque uenerem: hoc est quæ
paruo precio paratur: Martialis.
Quod sciat infœlix damnatæ spōgia uirgæ.
Nec quicunq; canis iūctaq; testa uitæ.
Chal. spongia & ad mensas tergendas utebantur: & ad uasa demissio-
ne uentris poluta ea dicebatur spongia damnata: damnata enim in-
strumenta dicimus turpibus ministeriis dicata: Infœlix spongia dica-
ta tam uili ministerio: sciat sentiat abstergendo damnatæ uirgæ: nam
spongia uirgæ alligabatur. Geor. Similis hic mihi uidetur homini per
tenebras ambulanti: & quicquid occurrerit apprehendenti: & perinde
nō nunq̄ grauiter ac turpiter casum facienti: nam de spongia nihil ni-
si commenticiū hic nugator tradit: nos autem quæ apud Senecā le-
gimus de spongia subiungemus: de morte præoccupanda ad Luciliū
hæc scribit: Nuper in ludo bestiariorum unus germanis cum ad matu-
tina spectacula pararetur: secessit ad exonerandum corpus: nullum a-
liud illi dabatur sine custode secretum: sibi lignum quod ad emundā-
da obscæna adherente spongia ponitur totum in gulam farsit & i præ-
clusis faucibus spiritum emisit: hoc fuit morti contumeliam facere:
per hæc Senecæ uerba: quæ foret spongia damnatæ uirgæ: iam co-
gnoscitur: hic ergo uidetur sensus poetæ: ut intelligat de coena illa
opipara nihil superaturum: quod sit aut custodi infœlicis spongiæ dā-
dum: Nam loca illa ubi solent saturi uentrem exonerare mendici

sæpe obsident: nec non & cætes comedant: hoc est agentes uitam cy-
nicam: aut testa iuncta uitæ: hoc est egeni stipem quærentes in margi-
nibus uiarū. Tertulianus in apologetico scribit morē fuisse bestiariis
suprema coenantibus in publico discumbere: Quare per spongiam
damnatæ uirgæ bestiarium capiemus: cui in publico discumbenti cū
bestiis obticiendus foret nihil reliquiarum de illa coena dari possit.
Distichon est de alaude tale.

Ancillariolum tua te uocat uxor & ipsa
Lecticariola est estis alaude pares.

Chal. ancillariolus dicitur & qui acillas sectatur: & qui ancillare offi-
cium præstat: uxor obiurgans alaude maritum q̄ ancillare officiū
subiret: uel q̄ ancillas sectaretur appellabat eum ancillariolum: ipsa
rem habebat cum lecticariis. Nam & ancillariolus & lecticariolus no-
mina sunt seruilia. Geor. de consuetudine romana sumptū uerbū:
atq; iocum nimis insulse interpretatur arrogans litterator: cuius com-
mentarii usum latrinis quandoq; præstabunt: ergo humile & seruile
nomen est ancillariolus. Audi Senecam i libris de beneficiis hæc scri-
bentem si quis nulla se amica fecit insignem: nec alienæ uxori anulū
præstat: hunc matronæ & sordidæ libidinis & ancillariolū uocant: in-
de certissimū sponsaliorū genus est adulterium & in consensu uidui
cælibatus: nemo uxore duxit: nisi qui abduxit. Hic igitur erit sensus
Vxor tua o Alaude quæ admodum solent matronæ Romanæ: quod
nulla amica te insignem feceris: nec alienæ uxori anulū præstiteris
ancillariolum & sordidæ libidinis uocat: utpote existimans parū fir-
mum matrimonium quando prius nulli certo amori te addixeris: in
uxorem autem recte poteris conuicia regerere: si eam appellaueris le-
cticariolam: ut quæ certum nunq̄ amatorem habuerit: sed ancillario-
lum ab ancilla deriuari puto dum prostitutam: & lenoni seruientem
significat. Vnde Plinius messalina claudii cæsaris coniunx regalem
existimans palmam elegit: in id certamen nobilissimam e prostitutis
ancillam mercenariæ stipis. Martialis.

Cum tibi niliacus portet crystalla catapulus.

Chal. catapulus nauigationem significat: niliacus nam ex ægypto cry-
stalla ferrebantur. Geor. o q̄ impudenter amice erras: dū nimis græ-
ce nugaris: & ad græcos omnia referre tentas: ueteres codices habet ca-
tastlus non catapulus: dicebanturq; catastli: auctore Victruuio pueri
formosi & transmarini a catastis deductum nomen ut arbitror: De
his intelligere uidetur Martialis: ubi ait alibi.

Niliacis primum puer hic nascatur in oris

Nequitiam tellus sit dare nulla magis.

Quod si cataplum legerimus plane ridiculū fuerit: & nimis affectatū

p

Tertulianus

Seneca

Quis ancilla-
riolus

Ancilla psti-
tuta

Catastli
Victruuius

nulla uenustate uel gratia inherente at quia minus tiliata est dictio
Vitruuii: uerba subiungam. Caius Iulius Massirissæ filius: cuius e
rant totius oppidi agrorum possessiones cum patre Cæsare militauit
is hospicio meo usus est: ita quotidiano cōiuctu necesse fuerat de phi/
lologia disputare: interim cum esset inter nos de aquæ potestate & e
ius uirtutibus sermo: exposuit esse in ea terra eiusmodi fontes: ut q
ibi procrearentur uoces ad cantandum egregias haberent. Ideoq; se/
per trās marinos catastros emere formosos & puellas maturas eosq;
coniungere: ut qui nascerentur ex his non solum uoce egregia: sed e/
tiam forma non esse inuenusta: Martialis.

Scribebamus epos cœpisti scribere cessi
Emula ne starent carmina nostra tuis.

Chalderinus. epos carmen trimetrum iambicum significat: cui dime/
trum succedit perfecta clausula. Horatius pede ter percusso forte e/
pos acer ut nemo uariius: eo qui utuntur epici poetæ sunt appellati:
accusat tuccam qui omne genus carminis attingebat. Georgius. En
qualem zenodotum nostri temporis: En item qualem cratetem: ceu
unus hic sit qui cæteros ingenio atque doctrina uincat. non ueretur
aperte & audacter a grammaticis latinis & græcis dissentire: siquidē
Eustathius titulum iliados exponens affirmat epos esse carmen he/
roicū ΔΙΟΣ ΔΕ ΕΠΟΣ Ο ΕΜΜΕΣΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΔΙΑΖΕ ΔΕ Η ΛΕΞΙΣ ΚΙ ΣΥΝΤ
ΤΟΝ ΡΑ ΦΟΝΤΟ Η ΚΕΤΤΙ ΕΞΑΙΡΕΤ ΚΙ ΜΑΛΙΣ ΔΕ ΤΟΙΣ ΕΞΑΜΕΣΡΩ ΤΟΝ ΩΝ/
ΡΩΙΖΟΝΤ ΕΠΟΠΟΙΟΙΣ ΟΝΟΜΑΣΑΝ ΣΥΝΤΕΤΟΣ. hoc idē sētit diomedes
exponens qualitates & genera carminū hoc modo: epos græce: carmē
exametrum diuinarum rerum & heroicarum humanarumq; compre
hensio: quod a græcis ita diffinitum est ΕΜΠΕΡΙΟ ΧΗ ΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΙ
ΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. Sed nec Horatius pede ter per/
cusso: ut nemo uariius ducit: intellexit de senario iambico cum dime
tro: sed heroicum significat carmen. Est enim ordo hic talis. O funda
ni pollio unus uiuorum regum facta canit: pede ter percusso: hoc est
pollio scribit tragoediam carmine iambico: forte epos acer ut nemo
uarius ducit: idest uariius poeta: de quo sæpe Horatius scribit epos
forte. hoc est heroicum carmen: sed Virgilio musæ gaudentes rure
concesserunt epos molle atque facetum: de quo hæc Quintilianus.
Neq; enim diceret Horatius facetum orationis genus cōcessum esse
Virgilio: decoris magis & exultæ cuiusdam elegantia appellatiōne
puto. In præfatione xeniorum poeta ait.

Non mea magnanimo depugnat tessara talo.

Senio nec nostram cum cane quassat ebur.

Chal. in alea hæc erant talus tessara alueolus senio canis uenus tessa
ra erat talus quattuor laterum: talus sex (ut infra dicitur) Talus autē

Eustathius

Epos
Diomedes

Horatius

dicitur est a talo pedis. Geor. tam multa conquiret pertinax hic & in/
sanus dominicus ut iam me pudeat ea addere quæ uanissimus iacta
tor in defensionē suæ stultitiæ afferat: sed quæso audiamus quo pa/
cto disticha duo exponit in uno labore corrigatur quidquid de talis
& tessaris hic peccauit. Martialis.

Cum steterit uultu talus tibi nullus eodem.

Chal. tali eburnei quo numero sint inicio superioris libri dictum est:
sunt plurium angulorum q̄ tessaræ: quæ tantum quattuor habet par
tes: sed ipsi sex gloriantur igitur nunc q̄ nūq̄ eodem puncto cōsistit:
Nam modo binos proferūt numeros: modo ternos: uicissimq; alter/
nant uultu eodem: idest eodem numero punctorum: Nam quotiens
ferme iaciuntur tali pūctum mittant: & de tessara subdit: & si tessara
pauciores habet partes: tamen non minorem habet ludum: cum gran
dior sæpe pecunia comitatur q̄ talus: ex hoc tessaræ putant se nō esse
inferiores talis: quāuis numero angulorum superentur pari numero
idest non habet tot puncta. Nam ut apud græcos scribit polux astr/
galus: quem ego puto tessaram esse: quattuor tantum habet latera.

Nam uno latere duo puncta: altero quinque desunt. Cybos autē idest
talus habet sex latera maior alea. i. maior pecunia comitat ludo meo
q̄ talis. Geor. de forma iactu & positione tessararum atq; talorum de
claratum est a nobis in fine operis: in quo Galeotum carpsimus: illic
enim & accurate & copiose ex sententia Eustathii. Quid sit tessara:
& quot latera habeat atq; puncta: tum etiam quæ forma tali exposi/
tū ē: hic tantum addā plinii uerba quibus liquido cognoscitur astr/
galum: latine dici talum: non autem tessaram. Nam in naturali histo
ria de polyclete fecit & distringentem se: & nudum talo incedentem:
duosq; pueros item nudos talis ludentes: qui uocantur astragalizon
tes: & sunt in Titi imperatoris atrio: quo opere nihil absolutius pleriq;
iudicant: hæc uerba plinii adduxit in expositionem illius Iuno labos
polyclete tuus hic heluo & crapula omnia tractans Vitruuius. Item
docet cubum esse tessaram his uerbis. Cubus autem est corpus ex la
teribus equali latitudine planitiarum per quadratus: is cum est iactus
quam in partem incubuit: dum est intactus: immotam habet stabili/
tatem: ut sunt etiam tessaræ: quasi in alueo ludetes iaciunt: illius itē
polux: cuius uerba hic garrulus iactat a nobis stat: eaq; subiūgemus
ΔΥΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΠΟΝ ΤΑΣ ΕΝΑΣΡΟΑΛΟΙΣ ΩΣ ΠΕΡΕΝΚΥΒΟΙΣ ΟΥΚΕΝΕΣΙΝ
ΟΙ ΔΕ ΠΑΣΟΥΣ ΕΥΜΟΝ ΕΖΙΤΕΥΝ ΚΩΝ ΕΥΝ ΔΕ ΚΥΝΑ ΧΙΟΝ ΚΑΛΕΥΘΑ
ΛΕΓΟΙΣΙ. Excludit ab astragalus hoc est a talis hic scriptor duo & qui
q; puncta per oppositionem laterum contraria quæ quidem in cubis
habentur: Quod sic intelligēdū est quantū docet eustathius ex snia
ΚΛΕΑΡΧΟΣ his uerbis ΠΤΩΣΕΙΣ ΔΕ ΕΚΑΣΟ ΣΤΟΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΩΝ ΕΧΙ ΤΕ
p ii

Tessara
Talus

Astralizōtes

Vitruuius
Cubus

αστραγος κατ' αθηθρον στυγης μονας ο μωσ' ηυρω εχοισι λε αντι
ισει μου α μοναλα εξαλα ει τα τριαλα ε τετραλα η γαρ δυασ φα
και πεντασ επικυβον μονων παρα λαμβανον ταιωσ εχον τον
επιφαν αιασ ξε. Casus autem astragalorum quattuor habet oppo-
sitos: quæ admodum & cubus: sex enim uni sūt opposita postea tribus
quattuor. Duo enim ut aiunt & quinque sibi inuicem opposita ī cubis
solis habentur: ut pote superficies sex habentibus, Martialis.

Si tibi cecropio saturata cydonia melle.

Ponentur dicas hæc melimela licet.

Chal poma cydonia ex creta afferebantur: ubi proueniunt tāta uber-
tate. ut incuruatis ramis prohibeant parentem crescere: ea melle ser-
uari docet Columella & Cato: fiunt enim prope melimela: quæ meli-
tum saporem habent sua sponte. Geor. nouisse unde cydonia afferā-
tur: & quo pacto seruentur nihil ad distichi interpretationem: sed po-
tius alludit poeta ad compositionem nominis: nā cum melimela cō-
posita sit dictio: & tota græca: significetque mel & pomum: Cydonia
melle condita uere melimela possunt appellari: quo nomine dicuntur
& poma illa mustea a celeritare nitescendi denominata. Inscriptio ē
talis petalion cariotarum: tum sequitur aurea porrigitur iani cario-
ta calendis, Sed tamen hoc munus pauperis esse solet. Chal. cario-
tum petalium folium significat arboris: hic accipitur pro ramusculo
palmarum: & paulo infra potes accipere petalion pro bracthea illa subti-
lissima: qua tegebatur cariora. Geor. delirat plane in hac explanatiōe
Dominicus: qui nunc petalion pro ramo accipiat: paulo post pro bra-
cthea: cum nihil simile habeant ramus & bracthea: sed homo nimis
licentiæ sine discrimine quicquid cogitauit effundit cum iactura sci-
licet nostrarum litterarum: quam nos quoad licet corrigemus. Igitur
meo periculo fremant licet græci & latini spathalium legendum di-
xerim: qua dictione Plautus & Plinius usi sunt: facilisq; fuit librario-
rum error: ut pro spathalio petalion facerent: nisi forte magis auda-
culus græcus ueram lectionem corrupit. Verum cum originem uer-
bi docuero: in sententiam nostram quicūq; bene senserit facile deue-
niet apud iulium polucem legimus spathæ appellari ramum palmarum:
a quo dependeant balani: hoc est palmulæ. Hoc idem in paulo lectū
est: ubi unguenta is fieri docet: ab spathe itaq; recte forma diminuti-
ua secundum græcos spathalion deducitur: Apud Herodotum item
spathes mentionem habemus pro palma: quod cum ita sit lectio erit
uerissima cum sensu absolutissimo spathalion cariotarum: hoc ē ra-
mus cum cariotis dependentibus: quales inauratæ calendis ianua-
riis ex consuetudine mittebantur: quod si unq; ueri & integri codices
aliquo fato recuperati fuerint: quam supra diximus inscriptioneē co-

Melimela nu-
de de nominā-
tur

Spathalium

Iulius polux

Paulus
Spathe

gnosceremus esse uerissimā: nam frequens titulus qui est petalion sen-
sum confusum & pene uanum continere mihi uidetur: De caseo fu-
moso sic loquitur poeta.

Non quæcūq; focum nec fumum caseus omnem:

Sed uelabrensem qui bibit ille sapit.

Chal. caseo caprino sua est gratia atq; laus (ut plinius scribit) recenti
maxime conditur præsertim fumo. Geor. iam libet exclamare o tri-
ste sæculum in quo audacissimi atq; iidem illitteratissimi inuenian-
tur: qui egregii auctoris uerba ita interuertant: ut in baratrum ueri-
tatem trudent. O mirum & ingeniosum cōmentum: o subtilitas digna
carcere & robore: per quam ea quæ stantibus litteris & uetere scriptu-
ra percipi ualent: demutatis dictionibus in ridiculum: & perinde alie-
nissimum sensum mutata sunt: quod sic esse iā iudicari poterit. Ver-
ba sunt Plinii in. xi. naturalis historiæ. Laudatissimum & capityrum
gregibus sua laus est: agrigenti maxima: equante gratiam fumo nos
conuersis duabus primis litteris legendum dicimus epityrū: qua uo-
ce utitur Plautus in milite: & Varro exponit epityrum genus esse edu-
lii: quo frequentius utitur Sicilia q̄ Italia. Ergo cum agrigentum Si-
ciliæ ciuitas sit: recte plinius laudem epityro agrigentino dat. Iulius
quoq; polux inter præciosa prischorum edulia siculum caseū enume-
rat: quid non compositio hæc nostram sententiam iuuat. Fit enī ab
επι & τυρος: hoc est caseus: inde epityrum. Redigatur ergo ī prisca
& ueram lectionē hoc modo. Laudatissimum & epityrum gregibus
sua laus est agrigenti maxima: quod si libentius otium nactus aliqua-
do fuero annotamenta in asserenda plinii lectione conficiam. Mar.
Te fortasse magis capiet de uirgine porca:
Me materna graui de sue uulua capit.

Chal. uulua fumen ex papillis porcarū fit: ex iisdem abscinditur pars
quam uuluam appellabant: quæ præsertim cōmendabatur: si porca
nondum peperisset. Vnde uuluam sterilem dixit apitius: quæ nondū
foetu patuisset: & eam uariis condimentorū generibus apta gulæ nūc
mittitur uulua ex porca quæ peperit: uulua de uirgine porca. i. steri-
li: capit delectat me. Geor. strepitu uiget hæc expositio. sed rebus ip-
sis flaccida est. Nam ut sumē ex papillis porcarum fieri fatemur: ita
ex iisdem abscindi partem: quæ uulua sit appellata diffitemur: mihi
quoq; hic poeta superuacanea scribere uideretur: qui tale distichon
de sumine confecit esse putas: nondū fumen sic pubere largo effluet:
ut niueo lacte papilla tumet: sed uuluam ex plinio didicimus esse in
testinorum partem in qua conceptus fiat & foetus contineatur: dupli-
ci autem nomine appellabatur et electicia scilicet & porcaria: meliorq;
erat eius quæ peperisset q̄ uirginis: nā a partu statim suæ iterficiebat:

p iii

Iulius polux

Epityrum

Corrigitur
error ī plinio

tum habendæ uulvæ gratia: tum ut fumeñ optimum conficeret: turpissimum itaq; fuit lectori iactabundo hæc apud Plinium non obseruasse: nisi forte mandragoræ (Vt Demostheni obiectum fuit) somniferum succum ebibit. Repeterem hic uerba plinii: nisi ea ut cōtra Galeotum & in cōmentariis in Iuuenalem subnotassem. Græci itē & bonitatem uulvæ cognouerunt: & de ea nō siluere: siquidem lego apud Athæneum uulua ufos etiam græcos fuisse: quam conditam in fine cœnæ apponebant: cuius obsonii uenditor dicebatur metropolis. Vnde est illud Alexidis in calimedontem: quem unum rempu. atheniesium secundum Demosthenem administrantem comici carabum cōtumeliose nuncuparunt: & præcipue Alexis sic dicens. ΕΠΕΡ ΠΑΤΡΟΣ ΜΕΝ ΠΑΟΣ ΤΙΣ ΑΠΟΘΗΣΚΕΙΝ ΘΕΛΕΙ: ΥΠΕΡ ΔΕ ΜΗΤΡΟΣ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝ Ο ΚΟΡΑΨΟΣ ΕΦΘΗΣ ΨΩ ΠΡΟΣ ΓΑΛΩΝ ΑΠΟΘΑΝΕΙΝ. idest pro patria quicumq; mori uult: pro uulua calimedon: & alius de eodem. Magister meus uulua parans calimedonti apposuit: quam ut comedit salta uulua: unde carabus est appellatus. Martialis.

Alexis
Calimedon

Iocus

Icterus sanat
ictericum

Galbula decipitur calamis & retibus ales.
Turgēt adhuc uiridi cum leuis uua mero.
Chal. galbula raro uisitur in Italia. Nam cum foetum eduxit euolat a colore dicta est galbula: Georgius. non legi quod equidem meminerim hanc auem uocari a colore galbulam. Plinius tradit auē icticam uocari a colore: quæ si spectetur sanari id malum tradit & auē mori: hanc puto latine uocari galbulam: Hoc idē tradunt Aristophanes atq; Suidas: icteron uenalem proponi ut ab ictericis spectaretur & emeretur. Martialis.

Turbabis uersus nec littera tota uolabit
Vnam perdideris si palamedis auem.
Chal. aues palamedis dicuntur: quoniam ut philostratus in eo libello scribit qui heroica inscribitur: glorianti palamedi se tres litteras cōpisse: quibus carebāt græci Vlysses repēte obiecit eā laudem esse gruuum: quæ, y. litteram faciunt: iussitq; eas suspicii. Nā præter uolabant. Geor. quæ ab hinc sexenium ad Antonium chronicū scripsi ea surripiens in expositionem suam transtulit: philostratique mentionem facit: quem (ut puto) nūq; legit. Nam infrequentē iam deprehendo græcorum scriptorum lectorem: uelut in hoc quod de Coracino pisce scribens nihil de nominis ethymologia atq; ratione differuit: tantum piscem esse dixit oscitabundus præceptor: Ego uero de nomine piscis inuenio hoc apud cōmentatores Oppiani: coracinū appellari ΔΙΑ ΤΟ ΔΙΗΝΕΚΩΣ ΤΟΣ ΚΟΡΑΨ ΚΙΝΕΙΝ ΚΑΙ ΟΥ ΔΕΠΤΟΤΕ ΠΑΥΕΘΕΑ: quod continue pupillas moueat: & nunq; cesset: uocariq; ab acolis nili platacas. Martialis.

Coracinus
unde dicat

Iste licet digitos testudine purgat acuta.

Cortice deposito mollis echinus erit.

Chal. echinus spinas habet quibus utitur pro pellibus: uoluitur in orbem cum mouetur: incitatus naues dicitur retinere: si heferit: quod a Plinio recitatur. Lucanus carmē inseruit syllaba priā producta usus cum alibi corripit. Geor. differunt hi pisces & nomie & re: siquidem echini ex genere cancorum sunt: ut scribit Plinius: in quibus spinæ pedibus: ingredi est his in orbem uolui. itaq; detritis sæpe aculeis inueniuntur. Tradunt sæuiciam maris prælagire eos correptisq; operire lapillis. mobilitatemq; ponderis stabiliētes uolunt uolutatōe spinas atterere: quod ubi uidere nautici statim pluribus anchoris nauigia infrenant: est & alius paruus admodū pisciculus: qui cogat nauigia stare. impetusq; infrenet: & rabiem mūdi domet: & quia naues tenet echineus a quibusdam appellatur: ut diximus contra Galeotū: & in cōmentariis in Iuuenalem. Martialis.

Echinus

Echineus

Matutinarum non ultima præda ferarum

Sæuus oryx: cōstat quod mihi morte canum.

Chal. de hystrice necesse est intelligas qui est de genere erinacei: India præsertim & aphrica habet: spinis contacta: cum intendit cutē: spinæ emittuntur e propinquo: cū pugnat aduersus canes: ut ualidius iaculetur sub primam lucem hæc capiuntur: oryx inter capreas numeratur: quas non nulli solos dixerunt cōtrario pilo uestitas ad caput uertitur: Matutinarū quæ mane capiuntur: quia sæpe mortuis canibus capitur: Morte canum: nā canes iaculatione spinarū necantur. Geor. O certæ & notæ infania hominē: qui cū toties apud Pliniū de oryge nō pauca legerit: & item quid sint hystrices: tā confidēter contendat de hystrice intelligi oportere: sed eū decepit: q; morte canū constare oryge scribit poeta: utpote ignoratē: que pacto interficerentur canes ab oryge nisi iactu spinarū: ceu oryx cornu non habeat in fronte: quo in matutino spectaculo quotiens bestia in pugna exhibebatur: canes in arena configeret. Et quāq; de oryge in cōmentariis in Iuuenalē multa dixerim: tamen hic repetā: orygem esse de genere caprarū & unicornē quā rē tradit Aristoteles in secūdo de animalibus: & plinius in. xi. Lāpridius itē de comodo Cæsare hæc ait. Viriū ad conficiēdas feras tātarum fuit: ut elephātū cento trāffigeret: & orygis cornu uasto trāsmitteret. At q; insipide interpretatur Matutinarū ferarū. i. quia mane capiuntur: cū spectacula intelligat matutina: Solebāt enī mane (ut Seneca scribit) Spectacula ferarum exhiberi his uerbis mane leonibus & uulis: homines meridie spectatoribus suis obiiciuntur: interfectores interfectis iubent obiici: & uictorē in aliam retinent cædē: Et alibi. Tā

Oryx

Plinius

Lāpridius

Matutina
spectacula
Meridiana

p iiii

Pomeridia/
num

Augustinus

Garū socio/
rum

Muria

Tarraconis
Auctores

Emporiae cō/
ditores

Liuius

multa exempla in ludo bestiaro quā in ducibus belli ciuiliſ ostendam: cum adueheretur nuper inter custodias quidam ad matutinum ſpe/
ſtaculum. Illud autem quod meridiē exhibebatur: Pomeridianū ī li/
bris conſeſſionum Auguſtinus appellat. Mar. Garum ſociorū. Chal.
Forouilienſes uero ex lupo piſce garum conſiciebant præſtatiſſimū
cognomen eſt: garum ſociorum: mendose eſt apud Pliniū: ubi de mu/
lis ait: eos necari in ſociorum garo. Nam ea res cognomen iuenit de/
prauatum eſt pro ſociorū infectorū: quē errorem indicat. xxxi. libro:
Geor. ab ingenio & more ſuo non diſcedit Chal. qui inuētorē ſe eo/
rum ſcribit & ſibi uendicat: quæ olim ad chronicum de menda pliniū
ſcripſimus: de infectorum ſcilicet garo. Debebat hic aliquid appone/
re: quod ſuum uere dici poſſet: quam rem noſtro periculo nunc faci/
emus: quæſiui ſæpe: cur ſociorū cognomen inditum garo foret. Tan/
dem ab Auſonio poeta non incelebri uideor hoc elicere poſſe. Faſti/
diebāt priſci latini & quidem ſcientiſſimi uocabula græca. Vnde cū
garo ſæpe utendum foret: & fere ex hispania & a ſociis romani popu/
li mitteretur: ideo ſociorū garum appellatum eſt: ut uoce latina adiu/
ſta: faſtidium græci nominis leuaretur. De Antipoli quoq; & antipo/
litana muria: diſſidētia hic ſcribit: Cum antipolis auctōribus plinio
e prolemeo oppidum latinum in gallia narbonenſi eſſet. Vnde & Ge/
lius ſcribit laudatiſſimus thunnus erat ex antipoli: meritoq; a nomie/
loci poeta muriam antipolitani thunni cōmendauit. Taracōneſe ui/
num hoc diſticho poeta effert.

Tarraco campano tantum ceſſura lico:

Hæc genuit tuſcis æmula uina cadis.

Chal. tarraco oppidū hispaniæ nobile emporio & portu cōditū a pho/
cēſibus uinū mittebat nobiliſſimū: ſed luſitania maiori copia cum in
tarraconēſi ſit maior elegantia. Silius in tertio: phocaicæ dant empo/
riæ dat tarraco pubem Vitifera & latio tātū ceſſura lyeo. Geor. tarra/
co romanos nō phocēſes conditores habuit. Pliniū tarraco ſcipio
num opus ſicut carthago pœnorum: a ſtipulatur autē plinio Solinus
Carthaginē apud iberos: quæ mox colonia facta eſt pœni cōdiderūt
tarraconē ſcipiones: ideo eſt caput prouiciæ tarraconēſis: ſed audiāt
quæſo docti uiri: ut intelligant quā confidentiſſimi hoīs iuenta a ue/
ritate abſint maniſteſſime appareat in oibus enarrationibus iſtum
meras offucias ob ora ſtudioſorū offerre: adducit uerſus Siliū de em/
poriū & tarracone in cōfirmationē ſcilicet ſtultitiæ ſuæ: uelut pba/
turus tarraconē: emporiū & portū habuiſſe: & a phocēſibus cōditā:
cū Silius de emporiis loquatur: quæ longe abſunt a tarracone: de qu/
bus hæc Liuius. Iā tunc emporiæ duo oppida erāt muro diuiſa: Vnū
græci habebant a phocea: unde & Maſſilienſes oriundi alterū iſpani:

ſed græcum oppidū in mare expoſitū totū orbē mūri minus quadr/
gētos paſſus habebat: iſpanis retractior a mari triū mil. paſſuū in cir/
cuito murus erat. Tertium genus romani coloni ab diuo cæſare poſt
deuictos pōpei liberos allecti: nūc in corpus unū cōfuſi oēs hispanis
prius poſtremo & græcis ī ciuitatē romanā aſcitis miraret quis cum
cerneret aperto mari ab altera parte: ab altera hispanis tā fera & belli/
coſa gente obiectis: quæ res eos tutaret diſciplina erat cuſtos īfirmi/
tatis: quā inter ualidiores optime timor cōtinet: ad quā historiā egre/
gnus uates reſpiciens phocaicas emporias dixit: ſed quæ malū ratio li/
guā hoīs ad hæc mouit polluit ſcriptores oēs quorū manes euocādi
forent: ut pariter iniuriā & dedecus a ſe ppulſarēt. Martialis:

Dat feſtinatas cæſar tibi bruma coronas

Olin ueris erat nunc tua facta roſa eſt.

Chal. feſtinatas aſte legitimū tēpus ueris: quia uere pueniebāt: nunc
facta tua eſt. Nā mēſis october domicianus dictus eſt auctore tran/
quillo: referatur igitur hoc ad nomen menſis: quod placet: nā dicebatur
Domicianus: facta tua. i. tuo menſe prouenit. Geor. iam oportet hūc
hominē circūagi quem laruæ exagitant obſecro non ne inſani eſt ſe/
cum diſſidentia dicere & tempora: quæ uel impetum uulguſ diſcre/
ta nouit enarrando confundere. quam rem hic facit: cum exponit fe/
ſtinatas brumæ tempore coronas per octobrem mit. i. quo menſe ne
brumæ quidē principium habetur autūnales præterea fructus & flo/
res fere ſerotini dicūtur atq; cordi a probis ſcriptoribus: ergo hoc mo/
do exponi diſtichon oportuit ſtudio & arte hominum per brumā ro/
ſas: quæ alioquin uere proueniunt accedente clementia benignioris
cæli cæſari Domiciano dari: non enim feſtinatæ poſſent eſſe roſæ: p/
octobrem data. Inſcriptio eſt diſtichi: Parazonium tum ſequitur mi/
licia decus: hoc eſt grati nomen honoris arma tribuniciū cingere di/
gna latus. Chal. parachon telum eſt: nam parchos principem populi
ſignificat: quod nomen cum cōmune ſit ſignificat tribunū facit di/
ſtichon & ait parachon telum quod mittitur eſſe omen futuri tribu/
natus: cū parchos caput populi ſignificet: q; parazonion ſcripſerunt
decepti ſua iſteptatiōe a ueteri ſcriptura diſceſſerūt: & a ſenſu poetæ
Geor. nunq; uidi hominem peruicacius falſa defendentē & ut de mu/
lieribus poeta dixit. Iras atq; animos acrimine ſumit nam cum in hac
parte ueræ lectōnis ad monitus fuerit: uelut crimen diluturus rabu/
larum: more uecordiſſimus iſte clamitat: quia ſcilicet quæ in unū cō/
geſſit tū friuola tum falſa ſunt nec nonius marcellus: Quo ſcriptore
nitit: paradum ex dictis uarronis: ſentit eſſe caput populi: ſed uelut
irridēs ſic ait: de quodā hic enī oīa erat. idē ſacerdos p̄tor parochus
deniq; enī ſenatus idē populi caput: hunc enim ſignificat fungentem

Rofæ feſtina
tæ

Vnde paro
chi

Officium pa
rochi

Horatius
parochi

Balanus

omnibus superioribus magistratibus: uno & eodem tempore: sed eū miror qui græca nouit ad ethymologiam nominis minus respexisse: Fit enim a uerbo græco παρεχω: quod est præbeo: inde parochi præbitores: siue copiarii (Vt exponit porphyrio. Horum erat publice magistratibus præbenda conducere. Vnde Ventidium: uelut parochum scribit Gellius uictum sibi ægre quæsisse: eūq; sordide inuenisse comparandis mulis & uehiculis magistratibus: qui sortiti prouincias forent. præbenda publice conduxisse: Hoc idem ex horatio colligimus cum ait. Proxima campano ponti quæ uillula rectum

Præbuit & parochi quæ debent ligna salemq;. Et alio loco tum Vibidius balatroni. Nos nisi dānose bibimus mori emur inulti. Et calices poscit maiores: uertere pallor Tum parochi faciem: nil sic metuentis. Græci quoq; ipsi hac dictione in hoc significato utuntur: sed quia audacter nimis pernegat parazonium nō inueniri nos cōtra dicimus auctore Eustathio parazonida inueniri pro gladio a zona dependente. Apud Atheneum uero parazonidion altera forma diminutiua legi: cuius uerba ad conuincendam inauditam domini stultitiam subnotare uolui πυρειδονιος δοοπτο της σοσ φιλοσοφος εν τη τριτην πον ισοριων διηγειμενος πριτουμα παμειων προσ λαρισσιουσ πολεμου αραφει ταδε παραζονιδια και λογχαρια ανεληφοτεσ ιω και ρυπω κερυμμενα Subiungit supra de festo iconstans expositor q; parochi quæstores appellabāt q; solebant creari causa rerū capitalium quærendarum quæ uerba manifesta arguūt hunc hominem allucinantem & sibi ipsi parū cōstare aliud est enim crimina inquirere: aliud uehicularia & ad uiam necessaria publice prebere: quare me auctore uetus: et uera scriptura asserat hoc est parazoniū erecta ista contentiosa atq; uanissima hoc in loco de parochi sententia: Martialis.

Quod nec uirgilius nec carmine dixit homerus.

Hoc ex unguento constat & ex balano.

Chal. Quod nec uirgilius nec homerus. i. myrobalanum ex unguento idest myro & balano. Nam nec Homerus dixit unguentum quod est latinum: nec Virgilius balanum: quod est græcum neuter igitur dixit unguentum balanum: sed solus Martialis: dicebatur autem myrobalanum. Georgius. O uecordiam hominis singularem qui nec græci nec latini nominis rationem teneat. Quid mirum si homerus unguentum non dixit: qui plane ante latinas litteras floruit tum uero cur uirgilius balanū aut non dixit: aut dicere potuit: cū horatius scribat nec præssa tuis balanus lapillis. pro deus quo peruenit in fanæ. Chaldarunus qui adeo obstinate & stulte ueritatem obturbet

Sed ut sensum breuibus uerū enucleemus: illud dicimus myrobalanum dictionem esse compositam: & ex quinque breuibus constantem syllabis: nec ullo pacto recipi posse a uersu heroico: quod cum ita sit nec in homerico: nec in Virgiliano carmine stare aut legi myrobalanum potest: sed ne de quæritate myru dubitetur uersum theocriti subiiciam: nam de balano dubitari haud potest. χειρας φοιρησασσα μυροισ επι παρθενοσ ιρισ. Martialis. Copta rhodia peccatis famuli pugno ne percuti e dentes. Clara rhodos coptam quā tibi misit edat. Chal. copta rhodia panis durissimus qui e rhodo mittebat: dicta copta per aīphrasim. Nam copto significat incido. Geor. nimis fatua est hæc enarratio: utpote ab insulsiimo homine profecta siquidem copta genus est placentæ: quæ apud Atheneum legitur κοππο πλακοισ: Suidas quoque αμαξισ ειδασ πλακουντοσ ην ηιν κοπτην φαμεν genus esse placentæ tradit: quam alii coptam uocitēt: de qua intellexit Aristophanes in fabula: quæ inscribitur νεφελαι: hoc est nebulæ οη πρωτοη οβολοη ελαφον ιλιασ ιασι κωη του τον πριαμνη διασιοισ αμαξιδα. i. curricula. Qualia frequēter pistores dulciarii: & faciūt & uendunt ante sacras edes festis diebus potissimū: Inscriptio est distichi sauroctonos. Martialis.

Ad te reptanti puer insidiosè lacertæ

Parce cubit manibus illa perire tuis.

Chal. Sauronicus: sauros græce: latine significat lacertam: Nycto significat uulnero. Sauronitius igitur erat puer ære expressus obseruans lacertam ob repentem: ut uulneraret. Corinthius. i. ex ære corinthio fabricatus: cupit perire uidetur uelle mori: Georgius. & Pliniani codices: & Martialis peruetusti sauroctonos habent. i. lacerte interfector: quam rem ipsius poetæ uerba significare uidentur. Nam cōuersus ad puerum ait.

Parce cupit digitis illa perire tuis.

Ut pote significans non pungendam: sed ex sagitta perituram lacertā fuit autem (ut a Plinio traditur) signum praxitelis: qui fecerat puerum apollinem surreptenti cōminus lacertæ sagitta insidiantem.

Myrobalanus
Theocritus

copta rhodia

VT INVENTV Facile sit quōtieñs aliquid eorūm desiderabitur
i quibus: aut defecerit: aut falso senserit i terpres Domitius: de epi/
grāmatīs locos uelut quādam rerum capita operi subiunximus.

Affiduus iacet nec babylona labor,
Nec triuix templo molles laudentur honores.
Traducta est gætulis nec caput harena nocentes
Non falsa pendens in cruce laureolus.
Et pueri nasum rhinocerotis habent,
Dogmata sit sequeris saluus ut esse uelis.
Aera nec a cuneis ulteriora petis.
Refutantur quæ dicat de lumenio:
Vendit qui madidum cicer coronæ,
Non cuiquē datum est habere nasum.
Ludit qui stolidi procacitate.
Non est festius ille sed caballus.
Quid sit meta & metalis figura,
Aut imitata breues punica mala rosas,
Et tomus uilis.
Emerita denano meo.
Quid leucophæatus & unde fiat leucophæatus color
Cum te non nossem dominum regemq; uocabam
Epigramata curione non egent.
Quid torus a nilo quid sindone cultus olenti,
Ruse uides illum subsellia prima tenentem.
Ignoras quid sint splenia tolle lege.
Cum sint crura tibi similent quæ cornua lunæ,
In rhytio poteris phœbe lauare pedes.
Rasam tu mihi mitte togam.
Per uarios ut spargitur hybla colores.
Irrumat aut futuit.
Nil na futius hac maligniusq; est:
Nec retro lego sotadem cinedum.
Mollem debilitate galiambon.
Circumlata diu mensis intrita secundis.
Dederas apici bis tricies uentri.
Inter lactucas exygarumq; libet.
Sugitur inciso mitilus ore mihi.
Quid traduco: & quomodo græce.

Cum mihi turdumue tibi quadrifue placenz
Et anatis habeas orropygium macrae
Crudarum nebulæ quod albularum
Lassi bardaici os quod aduocati
Qui nec leno potes nec comessator haberi
Massica theseis q̄ bene uina fauis
Nec togam tumido lotam galeso
Nec quæ callaico linuntur auro
Iuro per syrios tumores
Aut facti modo diuitis molorchī
Arserit euadne flammis iniecta mariti.
Nec summa potes in sceda teneri.
Corrigitur in hac refutatione locus plinii. nam ubi statumen legebat
subtegmen factum est
Non deerunt tibi sessiles propinquæ quo in loco inepte græcissat
Comedi tres sunt: amat tua paula luperca.
Quattuor & cophon paula profopon amat.
Me pascit aquosa peloris.
Incolis & ueteres tu quoq; ficedulas.
Nec fontes aponi rudes puellis.
Et casa iugeribus non onerosa suis.
Amisit pater unicum oppianus.
Confundit in oppiano historiam & tempora.
Cuius uulturis erit hoc cadauer:
Non aliter ridetur atlas cum compare gibbo.
Quæq; trahit similem bellua nigra libym.
Rosas tepenti spondilos sinu condit.
Refellitur puerille illud de œnogaro.
De uoconio poeta quædam dicuntur.
Rauca cortis aues.
Hunc miratur adhuc centum grauis hasta uirorum.
Colliphia quindecim comedit.
Si meus auriga gaudet lagoopede flaccus.
Delectat marium si per nitiosus icheumon.
Qui fuerint homeromastiges.
Subito fias ut sydere mutus.
Hic duo longæuo censentur nestore fundi.
Pollice de pyllo trista columba niret.
Tractatur hic quæstio omnium difficillima: & cū erudite soluatur:
Georgio non nihil debent Martialis studiosi.

Et libant latia tertia dona tribus.
An tua multifidum numerauit lana timauum.
Scribit in aduersa picens epigrammata charta.
Nondum distulerunt rauca uadimonia charta.
Et floralitias lassat arena feras.
Cui refibulauit turgidum faber penem.
Nam cum dicatur tunica presente molesta.
Vre manum plus est dicere non facio.
Constatura fuit megalensis purpura centum milibus.
Et populare sacrum bis milia dena tulisset.
Et pillata redit iamq; subitq; cohors.
Septem sigma capit.
De prasino conuiuia meus uenetoq; loquatū:
Sed te matrya sola iuuat
Ad lapidem torquatus habet pretoria quartum.
Iam scrobe iam lecto iam pollinctore parato.
Asseritur locus plinii ab iniuria corrigentium declaraturque quid sit
ad polluctum
Quod futuit glaphyram antonius hanc mihi poenam
Fuluia constituit se quoq; uti futuam
Quam rota transmissa totiens impacta petauo.
Lucili colamella est hic situs metrophanes.
Nasutus nimium cupis uideri.
Nasutum uolo nolo polypo sum.
Quales nec didymi sciūt puellæ.
Refellunt hic quæ de spasio garrit.
Quod sciat in celix damnata spongia uirgæ.
Ancillariolum tua te uocat uxor: & ipsa Lecticariola est.
Cum tibi niliacus portet chrystalla catapulus.
Scribebamus epos coepisti scribere cessi
Senio nec nostrum cum cane quassat ebur.
Si tibi cecropio saturata cydonia melle
Ponantur: dicas hæc melimela licet.
Spathalion cariorarum legem esse: non petalion. De caseo fumoso
loquens Domitius deprauantes uerba plinii in. xi. refellitur: & ue
ra lectio plinii asseritur.
Te fortasse magis capiat de uirgine porca
Mematerna magis de sue uulua capit.
Galbula decipitur calamis & retibus ales
Vnam prodideris si palamedis auem.
Vnde coracinus piscis dicatur. & quid differant echinus & echineus.

Matutinarum non ultima præda ferarum Sæuus oryx.
Cur garum sociorum:
Taraco campano tatum cefura lico:
Vbi enarratur locus Sili.
Quod parazoniũ legendum fit: & apud græcos in usu habeatur pa/
razonis & parazonidion.
Quod nec Virgilius: nec carmĩe dixit Homerus:
Hoc ex unguento cõstat & ex balano:
Quid sit copta rhodia: & q̄ fauroctonos legendum fit.

GEORGIUS Merula Alexandrinus Bernardo Bembo Nobilissi
mo Iuriconsulto: & Equiti Splendidissimo Salutem.

c Vm iam ferme quadrienniũ in urbe florentissima eam ora/
tionem interpretarer: quæ pro. Q. Ligario iſcribitur: pauloq;
diligentius: atq; subtilius qualitatem causæ perquirerem: forte incidi
in commentarios Georgii Trapezuntii: quos non minus auide q̄ di/
ligenter perlegi: propterea q̄ uisus est mihi quædam: neq; uulgariat:
neq; pertrita tractare: tum etiam q̄ fortiter a Quintiliano sumo artis
oratoriæ magistro dissentiret. Placuerit prima specie hominis inueta
quæ tamen dũ accuratius exploro non solum commenticia: sed pla/
ne ridicula inueni. Ergo quid de illis sentirem cum propalam dicerẽ:
non defuere qui nostra constantissime repudiarent: adeo auctoritas
præceptoris in eorum mentibus infederat: ut nec rationibus: nec pri/
scorũ scriptorum auctoritate de sententia sua dimoueri possent. No
uissime uero cum Ligarianam rogatu discipulorum iterum publice
explanarem: nostrasq; interpretationes quidam excepissent: Veritus
ne illa sub nomine nostro aliquando parum emendata ederetur: aut
forte magis: ut est impudens multorum audacia: nostro studio no/
straq; diligentia inuenta alii sibi ascriberent: iussi quæcũq; discipuli
ãnotassent: ad me deferri: ut & paulo emendatiora & magis compoſi
ta in publicum exirent: quæ recognita: & uelut in uolumen redacta
tibi Bernarde Bèbe præclare Senator dedicare uolui: ut ex his id ma/
xime uerum cognoscas: quod iam pridem tibi dixi: Cum Trapezuntii
libros de arte rhetorica reuolueremus: & iterim a me quæreres: quid
de eo sentirem: quem & si nũq̄ uideram (uidere autẽ & audire potui)
Tamen quantum ex illius scriptis conſequebar hominem magis in/
genio q̄ doctrina ualuisse: & antiquitatis Romanæ icuriosum depre
hendi: quam rem liquido ex nostris annotationibus cum alii cogno
scere possint: tu in primis iudicabis: tum ex iuris ciuilibus prudentia: tũ
ex uario maximarũ rerum usu: Nam in belgis generosissimi ac ma/
ximi ducis ingenium sapientissime tractasti: Aſt in Etruria cum al/
tissimi cõsiliũ uiris magna cum gratia & laude uersatus es. Sed illud
in primis attendas uelim: q̄ callide & artificiose imo hercule diuine
Cicero accusatoribus respondeat: qui capitale crimen ingẽti solertia
in reum intenderent. Noſtri autem rhetoris indiligentiam statim ar/
gumentum ipsum & summa causæ declarabit: in quo explicando ea
tantum annotauit Trapezuntius: quæ Cicero in expositione facti
dixit: ceu summus Orator nõ ex cõmodo Ligarii: sed ut res gesta fue
rit ita narrauerit. Vale. Venetiis idibus Martiis. M. cccclxxviii.

GEORGII MERVLAE ALEXANDRINI ANNOTATIONES IN ORATIONEM. M. TVL. CICERONIS PRO. Q. LIGARIO.

h Accoratio dicta est: dictatore Caesare post confecta bella ciuilia. II. Kalendas intercalares: cum fratres & propinqui. Q. Ligarii supplices ante pedes Caesaris iaceret: Quam rem cognoscere licet ex quadam ipsius Ciceronis ad Ligarium epistola: Defendit autem. Q. Ligarium: quem duo sub Tuberonem pater & filius accusauerant exulabat. n. Ligarius quis illi in Africa capto Caesare uitam concessisset.

Argumentum hoc est.

c Onfidius consul in Africa praefectus. Q. Ligarium legatum habuit: cumque in ea legatione: & a ciuibus Romanis & a sociis praebatus fuisset discens ex Africa confidius: ut petentibus provincialibus satisfaceret. Ligarium uel recusantem provinciae praefecit: Interim bellum ciuile inter Caesarem & Pompeium oboritur: atque in urbe ipsa trepidatum est uehementer: multaque decreta fuere a senatu: & illud in primis: ut iuba rex socius atque amicus appellaretur. Caesare uero Rubiconem cum cohortibus transgresso relicta Roma Pompeius Capuam concessit: mox uero Brundisium petiit: in Macedoniam postea transfretaturus: Dimisit autem in provincias praetores. & praefectos ex decreta senatus. unde cum Africa forte Tuberoni obuenisset in eam praecipue rei frumentariae causa nauigauit: quam iam occupauerat Actius uarus: quem paulo ante Caesar cum praesidio Auximo depulerat. Sed is fugiens in Africam peruenit: quam facillime occupauit quod antea praetor in provincia fuisset. Hic uenientem uticam cum nauibus Tuberonem portu atque oppido prohibet: neque affectu ualitudine filium exponere in terram patitur: sed sublatis ancoris excedere eo loco cogit: pulsus igitur inhumaniter ab Africa Tubero: in Macedoniam ad Cn. Pompeium accessit: ubi & arma aduersus Caesarem tulit. sed in campis philippis deuicto Pompeio: cum multis relictis praetibus ad Caesarem concederent: Tubero relicto Pompeio: Caesarem secutus est: in Africa uero dum Caesar in bello aduersus Pharnacem Mitridatis filium occupatus est: atque Alexandriam debellat. Scipio Cato. & Cn. Pompeii filius reliquias pompeianarum partium cum Labieno fouentes: assumpto Iuba & reparato exercitu bellum aduersus Caesarem instaurarunt. quare Caesar tum quod Africa Italiae uicina foret: tum quod regiae copiae magnae essent ducesque Romani iuncti: quae ad nauigandum idoneas tempestates non haberet. per brumam exercitum in Africam

Iuba

Actius Varus

Prohibetur Tubero potru

q ii

Accusatur li-
garius

Pomponius

transportauit: deuiſiſq; hoſtibus pluribus uitam conceſſit. Tubero-
nes uero acceptæ grauiffimæ cõtumeliæ memores: Ligariũ pro quo
fratres deprecabantur apud Cæſarem accuſarunt: quod cũ lura ſen-
ſiſſet in perniciem Romani populi. Sed ne qui ſpiam dubitet: cur cũ
a Varo: ut in commentariis belli ciuiliſ legimus eiecti fuerint Tube-
rones ligariũ accuſent: hoc ſubiungimus a Ligario pulſos eos fuiſſe:
quã prouinciã obtineret Varus: quam rem Pomponius de origine iu-
riſ ſcribens tradit his uerbis. Qu. Ligarius cum Africæ oram teneret:
infirmum Tuberonem applicare non permisit: nec aquam haurire:
quo nomine eũ accuſauit: & Cicero defendit: & extat eius oratio pul-
cherrima: quæ inſcribitur pro Quinto ligario: hæc Pomponius.

Qua ratione Tubero ſe excuſans decenter Ligariũ accuſauerit: atq;
inibi ea refelluntur: quæ Georgius Trapezuntius ſup hoc excogi-
tauit.

Geor. Trape-
zuntius

Victorinus
ſeltrenſis

Quæſtio e/
gregia

Aſyſtaton
Par.

a Dintelligẽdas huius litis quæſtiones Quintilianus tuberõnis i
ligariũ orationẽ requirẽdã cẽſet: quæ res cũ noſtris rẽponibus
uix fieri poſſit. Miror Georgiũ trapezuntium ſcribere ex reſponſiõẽ
Cicerõnis elici poſſe: qualis fuerit Tuberonis accuſatio: Nã hic no-
ſtra memoria rhetor non incelebris: commentarios in hanc orationẽ
ad Victorinum ſeltrenſem conſcripſit: qui tunc Mátuæ græcas & la-
tinas litteras liberaliter docebat. In his igitur quædã paulo ſolertius
atque ſubtilius indagare tentaui: quippe iis non contentus: quæ ple-
rique rhetores in exponendis Cicerõnis orationibus longe repete-
re & late conquirere ſolent. Quærit enim non de ſtatu: aut de genere
cauſæ: nec de argumentatione: elocutione ue: ceu hæc in ſcholis per-
uulgata habeantur: Sed illud abditum: atq; reconditum eruiſſe ſe ia-
ctat: de quo pauci admodum præcipere auli fuerint: latinos omnes:
qui tunc in Italia oratoriam facultatem docebant grauiter iſeſtatus
hoc eſt: quo ductu: atq; conſilio Tuberonibus orator reſpondeat: ac
poſt multa in huiusmodi genere tractata: niſi quo pacto crimẽ i reũ
aduerſarii intenderint cognitum fuerit: cauſam hanc aſſent uideri i
cõſiſtente: uel ut græci dicunt aſyſtaton. & eo teneri uitio: quod græ-
ce ἰσάζων uel ἰſον: latine uero par dixerimus. & eſt cum eodem co-
lore actor & reus uti poſſunt: aut cum eadem ex utraq; parte dicunt:
ut niſi ſit proprium partis alterius: ut illud: Adoleſcentes duo uici-
ni ſpecioſas uxores hentes: noctu inuicem ſe conuenerunt: accuſant
ſe adulteri. Quicquid enim altera pars dixerit: idem & altera eſt di-
ctura: quod uitium in hanc litem incidere: ſi hoc tantũmodo Tube-
ro Ligarium accuſaſſet: q; arma contra Cæſarẽ tuliffet. Nam quid

dicere poſſet Tubero: quod non itidem Ligarius contra eum rege-
ret: cum utriq; pro pompeio in armis fuerint. Præterea quicũq; in di-
uerſa parte fuiſſent: huius criminis inſimulari poſſent. Ergo qua uia
ad accuſandum uenerint: quærendum primum eſt. At igitur Trape-
zuntius ſimulatam in reſto ductu intentionem fuiſſe: ut a deſeſoris
oratione poſſumus elicere: hoc modo. In Africa Cæſar aduerſus te li-
garius fuit: quæ & apud Cæſarem parum firma intentio: & ipſi Tu-
beroni conſiſtere non poterat. qui uel in eodem: uel in maiore fuiſſet
crimine. At uera in figura per ſubiectionem hæc: repulit nos traditu-
ros tibi Africã ex ea prouincia Ligarius o Cæſar: hac igitur cauſa fre-
ti Tuberones accuſabant apud eum: qui ſi eorum beneficio Africam
habuiſſet: multo citius atq; facilius abſq; ullo diſcrimine uictoriam
conſecutus fuiſſet. Verum quoniam id agi aperte non poterat: opus
erat auditori eam rem fortalliſ iam pridem tenenti ſubiicere. Ne rhe-
tor egregie dum nimis perſpicaciter ex ingenio tuo huiusmodi quæ-
ſtionem: & intelligere: & explicare conaris: niſi non de hiſtoria
ſolum tenere te oſtendis: Sed plane rerum: & uitæ uſum omnem
ignoraffe: tuo iſto tam fatuo cõmento arguis: Dic quæſo ſi repulſus
contumelioſe & crudeliter ab Africa Tubero ad Pompeium in Mace-
doniam conceſſit: atq; in pugna pharſalica in Cæſarem gladiũ ſtrin-
xit: quo animo: qua fronte: aut quibus uerbis Cæſarem: uel in occul-
to ſic allocutus eſſet: niſi me repuliſſet Ligarius Africam tibi tradi-
diſſem: hoc ſermone Cæſarẽ ipſum uel eludere uiſus fuiſſet: uel ma-
gis irritaſſet: hoc prætextu ne pueri quidem: aut iſulſa quæuis muli-
ercula ſe unq; excuſaſſet. Porro ſi etiam admiſſus foret: nõquid pro-
uinciam Tubero tradere potuiſſet: quam occupatam cum imperio:
& duabus legionibus Varus tenebat? Alioquin ut orator ipſe dicit: &
Dion ſcribit: maxime Cæſari inſeſtam: in qua Iubas Rex potentiſſi-
mus: ut ſupra demonſtratum eſt: cum elephantis & exercitu ingenti
reliquias pompeianarum partium ſuſtentabat Sed te decepit q; Cice-
ro illud diluens: recepti in prouincia non ſumus: ſtatim retorquens i
aduerſarium ſubiunxit: quid ſi eſſetis: ſubaudi recepti: Cæſari ne eã
tradituri fuiſſetis: nec reſpexiſti id quod ſequitur: an contra Cæſarẽ
reteñturi: quod non dixit reſponſurus Tuberonibus: qui hoc mō ac-
cuſaſſent: Tradidiſſemus tibi Africam o Cæſar: ſi nos recepiffet Li-
garius: Sed altiore conſilio excogitatum atq; dictum a Cicerone fuit
ut Quintilianus ſentit: ubi de refutatione loquitur. Inuenit enim in
aduerſariorum actione: quæ iter ſemetipſa pugnent: aut pugnare ui-
deantur: quæq; aliquando ex rebus ipſis manifeſta ſunt: quam rem
diligenti artificio: & in cauſa celiãna inuenit. Nã Clodia dicebat au-
q iii

Quale
Intentũ Tra-
pezuntii

Fatuũ cõ-
mentum

Dion

Altum Cice-
ronis cõſiliũ

Cã Celiãna
Clodia

rum se Celio comodasse: quod signum magnae familiaritatis est. Venenum sibi paratum a Celio: quod summi odii argumentum est. Et Tubero Ligarium accusat: quod is in Africa fuerit: & quaeritur quod ab eo ipse in Africam non sit admissus. Haec Quintiliani sententia non multum abest ab eo: quod in primo rhetorico a Cicerone praecipitur ut contra firmam aduersariorum argumentationem: alia aequae firma: aut firmior ponatur: id quod prudentissimus orator hic fecit: Nam arreptum ab aduersariis telum: quo grauiter hostem confodiebant: propterea quod Caesar erat rei Africanae per quem iratus: illud in aduersarios & prudenter & artificiose retorfit: quippe significans si accepta contumelia non Caesarem: sed Pompeium sequuti fuistis o Tuberones: si Africam accepissetis maius nempe: magisque periculosum bellum scitatum per uos foret: quae res ex eo quod fecistis: postea quod uos Ligarius expulit: manifestissime apparet. Nam copiose satis quae iam abundus & parum prudens rhetor excogitauit: refutata per nos sunt: restat ut tradamus: quibus rationibus maxime freti Tuberones ad accusandum Ligarium uenerint: hoc sane pacto pulcherrime aliena contutauerimus: si latenti alioquin ueritate explicata sententiam nostram aperuerimus. Prisci rhetores: ut discipulos docerent qua ratione & uia huiusmodi causae quotienscumque obtigissent in iudiciis tractari deberent. in scholis saepe: ut apud Senecam & Quintilianum legimus hanc controuersiam declamarunt. Luxuriantem patrem luxuriosus ipse iuuenis accusat. Similiter obiicit Tubero Ligario: quod in Africa aduersus Caesarem fuerit: cum ipse arma in Caesarem tulerit. Non enim decenter hoc fieri potest: nisi aliud repertum fuerit: quod interfit: ut persona: aetas: tempus: causa: locus: animus: dicet enim iuuenis per aetatem sibi concedendum id esse: quod patri nequaquam condonandum sit. Ergo ut Quintiliani uerbis accusantium intentionem aperiamus. Tubero accusans Ligarium: ne quod & ipse fecisset reprehendi itidem posset: atque ut aliquid: imo non parum interesset inter se & Ligarium: dum crimen intederet. haec dixit iuuenem se patri haesisse illum a senatu missum: non ad bellum: sed ad frumentum coemendum: atque ut primum licuerit a partibus recessisse. Ligarium contra & perseuerasse: & non pro Cn. Pompeio inter quem & Caesarem dignitatis fuerit contentio: cum saluam uterque rempublicam uellet. Sed pro Iuba atque Afris inimicissimis populi Romani stetit: his rationibus multum interfuisse inter actorem & reum liquido apparet: Quibus omnibus si paulo accuratius hanc orationem perscrutari uoluerimus diligenter & artificiose respondere Ciceronem deprehendemus: Nam & Iuba regis meministi: & perseuerantiam qua maxime urgebant Li-

Quibus rationibus maxime freti tuberones ad accusandum Ligarium uenerint

Seneca
Quintilianus

Controuersia
scholastica

Qualis accusatio
tuberonum

garium in eos conuertit: ut suo loco docebimus. Quod autem maxime Caesar infestus esset huic causae: tum quia in partibus perseuerasset Ligarius: tum etiam quod pro Afris atque Iuba stetit: significare mihi uideatur ipse Cicerone in quadam ad eundem Ligarium epistola haec scribens. Et si tardius fit quam uolumus magnis occupationibus eius: a quo omnia petuntur: aditus ad eum difficilius fuerunt: & simul Africanam causam iratior diutius uelle uideatur eos habere sollicitos: a quibus se putat diuturnioribus esse molestis conflictatum.

Quo consilio usus orator.

In agendis causis primus locus consilio datur: per ipsum. non intelligimus quid in qua re sequendum cauedumque sit: nec multum a iudicio consilium distat nisi quod iudicium rebus: quae se ostendunt adhibetur: ut Quintilianus sentit: consilium uero latentibus: & aut omnino nondum repertis aut dubiis: & iudicium quidem frequentissime certum est. Consilium uero est ratio quaedam alte petita: & plerumque plura perpedites & comparans: habensque in se & inuentionem: & iudicationem: sumitque ex re ipsa cuius locus ante actionem est frequenter: & in ipsis actionibus primum ac potissimum optinet locum. Laudantque tam Demosthenes quam Cicero quod summo consilio: siue accusauerint siue defenderint reos usi sint: nec alienum uideatur hic subicere exempla de orationibus Ciceronis a Quintiliano notata. In oratione igitur pro Cluentio hoc consilio mirando usus est. Nam in prima expositione matris Sallustiae fide abstulit: cuius auctoritas filium cluentium ualde premebat: Tum corrupti iudicii crimen maluit transferre in opinionicum quam negare. Praeterea in re inuidiosa auxilio legis iudiciariae nouissime usus est: quo genere defensionis offensae forent nondum permollitae iudicum mentes: & quod se ipsum inuito Cluentio facere testatus est: Pro milone uero non ante narrauit quam praedictis omnibus reum liberaret: quod insidiarum inuidiam in clodium uertit: quod reuera fuerat pugna fortuita: factum ite seruoque hoc est quae serui milonis fecerunt: qui clodium interfecere laudauit: & tamen uoluntatem milonis remouit: quod illi preces non dederit: & in eorum locum ipse successerit. Pro Ligario uero ipse se opposuit: Sed cum laudetur Cicero quod se pro Ligario opposuerit quaerendum uideatur cur hoc fecerit: nepe cum cognoisset causam infensum Caesarem: & quae maxime motum accusatione Tuberonum: qui factum suum hoc modo eleuabant: quod non perseuerassent in partibus pompeianis: contra Ligarius perstitisset in Africa. ubi primum Curionem a Iuba & Varo circumuentum amisisset cum exercitu: mox uero difficili tempore anni illuc exercitum traiecit atque cum periculo pugnam commisisset: non potuit magis ex usu Ligarii uerba facere: & commodius ueniam crimini impetrare: quam in ipso probationis ingressu clementissimum Caesarem hoc modo ostendere: Inquit enim nullum habes adhuc

Cicero ad Ligarium

Iudicium

Quid consilium

Locus consilii

Quod consilium pro Cluentio

Pro milone

Pro ligario

q. iiii

fighū Cæsar alienæ a te uolūtatis: cuius ego causam animaduerte queso: qua fide: defendam: prodo meā & reliqua. Extulit enim supra modum humanitatem & mitem cæsaris aīum. q̄ sibi qui iudicio ac uoluntate ad arma Pompei profectus fuerat ignouerit: ac tantum fiducia dederit: ut audeat alterum defendere: qui & ipse iisdem partibus aduersus Cæsarem fuerit. Prestruit præterea ad eas quæ in peroratione ad implorandam misericordiā usus est. Sed cum oīa prudenter in hac oratione egerit: tum illud prudentissime fecit: nam ubi constantiam: uel potius patientiam Tiberonis: q̄ deiectus a causa Pompeiana cum iniuria in Macedoniam in Cn. Pompeii castra uenerit: uelut per ironiam laudat: ita repercussit suomet telo aduersariū: ut iam plane uictor: ceu nihil ultra ad refutandam aduersariorum accusationem quærendum esset: ad misericordiam descenderit.

De ductu.

Hinc nascitur ductus: qui nostro iudicio simplex & rectus in hac oratione habetur. Aperte enim clementiā Cæsaris laudat: demonstratq̄ ligarium dignum uenia: nec ad aliud respicit: nisi ut confessione criminis: quod tamē necessitate excusat: misericordiam impetret: & ueniam. Sed nec fuit aduersariorum ductus per subiectiōem figuratus. ut homo græcus dicitur hoc est q̄ dicerent Tiberones se repulso a ligario ab Africa: occulte tamen subiicerent se fuisse tradituros eam Cæsari. Et Ciceronem contra id dicentem hoc est q̄ non fuissent tradituri: coniecturis uti: quando ut supra demonstratum est alio modo egerint aduersus ligarium. Sed illud addā. Cum uideret Cicero causam ligarii obfuturum si cōmemorasset: quæ aduersariis dixissent de persueratiā ligarii: & de iuba rege: hæc reticuisse in defensione: quasi intelligi possent: cum dixit in Africa fuisse ligarium. His sane uerbis bellum africanum intelligitur post pharsalicum ponticum & alexandrium a Cæsare gestum: & qui in eo fuerunt: cum iuba sensisse significatur: quæ omnia inuere uoluit: nō aperte dicere: q̄ essent cæsari notissima: & hinc credo Quintilianum maxime motum: ut scriberet requirendam esse diuersæ partis orationem ab iis: qui hanc litem scire uelint. Si quispiam uero de ductibus precepta cognoscere uoluerit: & quotiens atq̄ quomodo in causis habendi sint: intelligere: is nonum quintiliani librū diligenter reuoluat: nec aspernetur itē: quæ recentiores duo hoc est Martianus: & cōsultus de ratione dicendi conscripserint: ex quibus impudens plagiarus fere omnia ^{surripit} ~~surripit~~ quæ de ductibus precipit: præter pauca ex hermogene sumpta.

Martianus
Consultus

∴ fortunatiā
significat

De statu causæ.

Idem rhetor duos contendit esse status in suo recto ductu: Concessiōnem per deprecationem: & recriminationem. In sua uero figura: quia dixerant reppulit ex ea prouincia nos tradituros tibi africanam o Cæsar: coniecturalem sed nō ad id coniecturæ: quod est reppulit: Sed ad id quod est tradituros. Nos deprecationem dicimus esse: Coniecturam non recipimus eam: quam hic dicit: sed aliam ut infra docebimus. Verū cū dicat recriminationem uti ciceronem: aliq̄do dubitauimus quem statum hic appellet recriminationem existimabam enim noui uerbi auctorem etiam nouum statū excogitasse: duæ græcæ dictiones: quæ in statuum generibus a græcis usurpantur sub recriminationis appellatione exprimi posse uidebantur: hoc est ἀντι κατηγορία anteclema: & ἀντι κατηγορία anticategoria: sed illam Cicero & Quintilianus relationem criminis dicunt: hanc uero quidam ex nostris concertatiuam: Quintilianus uero mutuam accusationem appellauit: & est cum litigatores idem crimen inuicem intentant: & fieri in foro non posse Cornelius Celsus dixit. Apollodorus quoque in anticategoria duas esse controuersias sensit: & reuera sunt secundum forensi ius duæ lites. Verum dum commentarios noui rhetoris reuoluo inueni: de quo dubitabam apertissime declaratum. Nam de generibus coniecturalis status præcipiens hoc exemplum de duplici coniecturali posuit. Medicus una cum aliis duobus uiuebat. Alter eorum signis ueneni mortuus fuit: alter cum medico recriminationem habet quam nos anticategoriā appellamus. Non dissentit ab antiquis scriptoribus hic præceptor: qui inter species coniecturalium quæstionū concertatiuam: siue recriminationem posuit: quādo in septimo oratoriarum institutionum Quintil. hunc statum coniecturæ subiicit: quod si coniecturæ pars est recriminatio: nō uideo quomodo possit in hac oratione inueniri: quando obiectum crimen neuter neget. Ergo principalis status: ut diximus erit deprecatio per purgationem. Incidunt præterea quæstiones aliæ: quæ ad status referri possunt: Nā & coniecturis quæri potest: qua mente Ligarius in Africa manserit. Erit etiam remotio criminis cum factum transferre uidetur in Varum: qui priuato imperio Africam tenebat. Erit & finis: cum uelut per diffinitionem nititur probare non fuisse scelus sensisse Ligarium cum Pompeio: ut obiciebant aduersariis: quod autem deprecatio sit potentissima in hac causa: & quod circa eam sit omnis cōflictio causæ: & ad eam maxime spectet orator: Verba quæ in ultima parte orationis legunt sine dubio confirmant. Causas Cæsar egi multas & quidem tecum dum te in foro tenuit ratio tuorum honorum. Certe

Relatio criminis
Cōcertatiua

Cor. Celsus
Apollodorus

Deprecatio

Quæstiones
statuum

Status

nūquā hoc modo errauit: & reliqua. Status uero ipse hoc pacto constituetur: intentio aduersariorum hæc fuit. In Africa ligarius aduersus te cum iuba & afris o Cæsar stetit. Depulsio concessio criminis; postulatq; ut ignoscat. Ratio quia necessario fuit in africa. Infirmatio rationis: tamen quia cū iuba sensit contra te o Cæsar puniendus est. Iudicatio: cum Ligarius p necessitatē fuerit in Africa: atq; senserit: cū iuba aduersus Cæsarē ignosci illi oporteat nec ne. Non tamen dissimulauerim: quā nos infirmationē diximus a Trapezūtio firmamentū dici. Sed malui ex præceptis prioris rhetorici loqui & infirmationē appellare q̄ firmamentū: quando in hac re & huiusmodi nominibus: ut Quintilianus auctor est: & legenti ea quæ Cicero de arte cōscripsit a semetipso is dissentiat.

Infirmatio
Firmamentū

De dispositione.

Dispositio eadem fere est: quæ in præceptis de arte habetur. Nā primum exorditur: narrat: argumentat atq; concludit per locos deprecationis. Cætera uero quæ prudentissime excogitauit & inseruit: ad cōsilium atq; ductum referri possunt.

Genus causæ in quo locum habet exordium.

In exordiēda causa genus causæ diligenter ante cognoscere oportet: in eo enim sedem habet exordium. Sunt igitur genera causarum: Vt Cicero tradit: honestum: admirabile: humile: anceps: obscurum. Est autem admirabile genus causæ: quod Græci paradoxon dicunt: cui subiici potest turpe: ita ut sub appellatione paradoxo turpe intelligamus. Admirabile autem uocant: quod præter opinionem hominum cōstitutum: Vel ut Cicero a quo est alienatus animus eorum: qui audituri sunt. Est enim præter omnium opinionem: & uelut admirādū fuit audere Ciceronem eum defendere: qui feras gentes in patriā concitasset: dum bellum in Cæsarem parat: atq; adeo magis eo cognoscēte causam: in quem arma reus tulisset: & cuius animus nō modo alienatus: sed iratissimus foret: quare insinuatione utēdū fuit: tū rei qualitate: quæ turpis priā facie erat: tū etiā quia fidē factā ab aduersariis conspiciebat ex attentione Cæsaris: quā illis præstitisset. Seruat autē in exordiēdo ea quæ de insinuatione faciēda in rhetoricis præcipit: nā quod durissimum erat: & cui uelut firmissimo argumento Cæsar animum intēdebat: per ironiam eleuauit: hoc est quod scelus & nouū: & inauditum Ligario obiciebant: & aliter se dicturum dicit: q̄ ipse parauerat: significans exordium natum ex actione aduersariis nō autem domo allatum: & ut cohereat cum causa: quæ fere in deprecatione

Admirabile
genus

Cur usus in
insinuatione

uerfatur in ipso exordio iam ad misericordiā & clemētiā Cæsaris confugit: tum uero ex confessione criminis apte aduersarios criminādo minus odiosas Ligarii partes facit.

Quod ironia habeatur in exordio.

Nouum crimen. C. Cæsar & ante hunc diem inauditum. Quintilianus hanc diuinam ironiam appellat. Nam in exordiis quotiens utilitas causæ postulabit figuris utemur: quēadmodum in hac parte fecit Cicero: laborat siquidem ut remittatur cognoscētis intētio: atq; minus se Cæsar in rem tāq̄ non nouam intenderet: quod & pro celio fecit: Nam ut res expectatione minor uideretur: dicit hominem ignarum legum iudiciorum & consuetudinis Romanæ mirari profecto: quæ sit tanta atrocitas causæ: quod diebus festis ludisq; publicis omnibus negociis forensibus intermissis unum hoc iudicium exercent: nec dubitet quin tanti facinoris reus arguatur: ut eo neglecto ciuitas stare non possit: & reliqua. Idem Trapezuntius ceu elatus: quod solus præter alios nostri temporis rhetoras inuenisset: quo pacto crimē intentum foret: audacter nimis a Quintiliano dissentit: atq; conatur summo nixu probare ironiam hic non esse: cuius rationes audire mi Bernarde opere precium esset: nisi mera somnia & contēndæ nugæ forent. Ait enim non est ironia: ut Quintilianus sentit: sed uera confessio criminis: partim ut misericordiam capteret: partim ut cū eiusdē rei: quam postea maiorem ostendit aduersarium reum hac humanitate Cæsaris absolutum ostendat summæ crudelitatis arguat: quod quam ipse facile consecutus erat: eandem misericordiam cæteris abnegatū iri censeat: nec si esset ironia posset illud recte dici: quod post confessionem subiungitur: omiſſaque controuersia omnis oratio ad misericordiam tuam conferenda est: qua plurimi sunt conseruati: cum a te non solum liberationem culpæ. Sed errati ueniam impetrauissent. Sicut enim simplex confessio misericordiam captat: Sic ironice dicta ab omni misericordia aliena est. Hæc in commentariis de arte rhetorica leguntur: eadem quoque in hac sententiam repetit in expositione orationis. Nos uero non tam pro Quintiliano q̄ per asserenda ueritate: cum ad scribendum uenerimus: dicimus hanc ironiam potius in aduersarios q̄ in Cæsarem uerti. Non enim crimen inficiatur: sed nouum & inauditum differtur: utpote eleuans qualitatem facti: Non factum ipsum negans: Qua ratione potissimum errato uena impetrari solet. Quis enim est qui cum peccauerit aliqua ratione: Vel prætextu

Ironiā pro li/
gario: & pro
Celio

Vadari

Cur sit irōia

quandoq; falso peccatum ipsum non extenuet; praesertim praemittibus aduersariis: & factum ipsum praegravantibus. An non fuit auertenda intentio ab accusatoribus: ut ex hoc mitiorem haberent Caesarem: aditumq; ad misericordiam pateret. Quod autem dicit ideo Cicerone amplificasse crimen: ut summam crudelitatem argueret: non hac uia crudelitatem auget: ut infra docebimus: sed quia exilio Ligarii contenti non essent: mortemque expeterent. Post confessionem etiam recte subiunxit: ommissa controuersia omnis oratio tua ad misericordiam conferenda est: quippe significans se non tam uenisse: ut crimen defenderet: quam ut ad misericordiam confugeret: quando non scelus esset ut clamabant aduersarii: sed error uenia dignus. Sed uide quae sapientissime Senator quam contentiose & cupide rhetori subtilissimo refutat hic hominum: quem ego uiuere optarem: ut a nobis aliquando disceret sibi ipsi Ciceronem non consentire: si simpliciter & uere nouum crimen & inauditum uoluisset a se intelligi. Nam eam partem refutans: qua aduersarii in aditu suae accusationis de scelere. Quae Ligarii se dicturos promiserunt: tam Ligarii quam reliquorum pompeianorum factum mitius appellans non scelus: non crimen: sed errorem: timorem: cupiditatem ab aliis dixit appellari: qui uero grauissime temeritatem dixerunt: scelus praeter Tuberonem nemo uocauit. Ipse Cicero fatalem calamitatem dicit: sceleris uero crimine furoris & paricidii: quae noua & inaudita crimina forent immunes omnes pompeianos fuisse contendit. Quare secum pugnantia orator proferret: Si quod nouum crimen & inauditum in exordio posuit: postea leuissimum erratum: & iram atque pertinaciam fuisse affirmare niteretur. Ergo quod aduersarii scelus & paricidium: utpote noua & inaudita uerba de iis qui se bello ciuili implicuissent in principio orationis per ironiam extenuauit. Caeterae uero rationes: quas de recriminatione: & coniectura oscitabundus homo somniauit stare non possunt. cum ostenderimus accusationem aduersariorum longe diuersam fuisse ab ea: quam praceptor finxit. Illud hic addendum uidetur ad ironiae declarationem duplicem esse hanc figuram. Est enim ironia in uerbis: quae tropus dicitur. Est & figura totius uoluntatis fictio: apparatus magis quam confessio: ut in tropo sint uerba diuersa uerbis: in figura sensus sermones & ioci: & tota interim causae conformatio: tum etiam uita uniuersa ironiam habere uideatur. Haec Quintilianus in nono oratoriarum institutionum: apud quem pluribus uerbis: quae sit huius tropi atque figurae differentia cum exemplis copiose inuenies. Nouum crimen. C. Caesar. quia factum Ligarii scelus dixerunt: quod de nouo & inaudito facinore solet dici: eleuat per figuram. Detulit. accusauit.

Duplex ironia

Tropus & figura

In hac parte Fabius Quintilius de pronuntiatione praecipua tradens: ait esse quasdam latentis sermonis percussiones: & quasi pedes aliquos ad quos plurimorum gestus cadit: ut sit unus motus nouum crimen. Alter. C. Caesar: Tertius & ante hanc diem: Quartus non auditum: deus de propinquus meus & ad te: &. Qu. Tubero detulit: Sunt enim haec cum interuallo pronuntianda: quis & hinc uitium fluxerit. Nam iuuenes cum scribunt gestu praemodulati cogitationem sic componunt quomodo casura sit immanis: ad componendam autem pronuntiationem huius principii pauca quaedam scribit: quae studiosi iuuenes diligenter & legere & seruire debent. In africa fuisse ligarium. clausit in iambicum. hic praesertim de compositione pauca nos esse dicturos quod ex praecipuis rhetorum ea percipere per se studiosi possint. In africa fuisse. haec fuit sententia criminis: subtrahit de iuba & africa: ne magis caesarem irritaret. Idem. C. Panfa. aperta certe ironia quando res manifestissima magno teste confirmaretur: an omnibus notissimum non erat in africa fuisse ligarium cum reliquis pompeianorum partium? quo plus autem auctoritatis testi attribuit eo magis uis ironiae creditur. itaque quo me uertam nescio. Sapit aliquid hic locus eius insinuationis: quae solet fieri quoties facta uidemus: ut dubitatione utamur in respondendo: simul etiam maiorem fidem exordio quaesiuit: cum illud a propositioe aduersariorum sumptum ostendit. Ignoratio. inter ignorantiam & ignorantiam hoc differre arbitror: quod haec sit actus: & ut grammatici dixerunt rem uerbi significet: illa uero res ipsa sit. Integrum esset. integra res dicitur intacta & nondum tractata: sed hic utile significare uidetur ex priore significatione. Ommissa controuersia. in exordio delibat summum & potentissimum illud: ex quo nascitur status: quod fieri debere omnes scriptores artis tradiderunt. Omnis oratio ad misericordiam tuam conferenda est qua plurimi sunt liberati. a commemoratione clementiae: qua caesar omnes superauit: illum sibi beniuolum facit. Liberationem culpae. quia inimici tui culpa non carent. Sed ueniam errati: utrumque enim ignouit caesar. Nam qui per imprudentiam: uel per casum & necessitatem: uel alio cogente peccant: culpa carere uidentur solentque hi errato ueniam non culpae postulare: quod illa penes alios sit: & hoc uidetur in genere dictum: de iis omnibus qui in parte diuersa fuerunt: quod autem trapezuntius culpam ad nouum & inauditum crimen referat: puerile uidetur. Hec igitur Tubero quod est accusatori maxime optatum confitetur reum. haec confessio quae nihil noceat non multum ab ironia auctore. Quae. quae admodum & illa confessio: cum aliquid uidemus iniquum cae fiducia pati: ut illud metu uirgarum nauarchus nobilissimae ciuitatis precio se redemit. humanum est. In hoc uis ironiae constat: nam si

Gestus pronuntiationi

C. Panfa

Ignoratio ignorantia

Culpa

Tria quæ nō
lōge absūt ab
ironia

Ardet & uehe
mens est orō
per figurā

Quæ clausu
la dicat s̄nia

Demetrius
Phalerius
Epiphonema

Acclamatio

A p̄sona inci
pit

est humanum nauarchum redimi precio: Cur accusas? & pro cluētio de inuidia dominetur in contionibus: iaceat ī iudiciis. Tertia cōfessio ut pro eodem Cluētio: iudicium esse corruptum assentitur: ut possit commodius probare coniecturis ab opianico: q̄ a cluētio corruptos iudices: Quare assensus ei rei: quæ futura erat pro se: Sed conuertēs Cicero sermonē ad Tiberonē uehementiā dedit orationi hac figura: quæ erat multo futura languidior: si aliter figurasset: nam si ad iudicem conuersus hoc modo per tertiā personam dixisset: habet igit̄ Tubero: rem tantū indicasset: sed sermone a iudicis persona auerso aduersarium alloquens pressit atq; institit Itaq; prius de uestro facto fateamini necesse est q̄ ligarii ullam culpam reprehēdatis: hęc p̄ticularum quæ sententiæ loco prolata exordium claudit: Quintilianus de generibus s̄niarum scribens clausulam appellat q̄ hac breui sentētia claudatur exordium: & per eam quodammodo significet quod alibi dixit. Carere omni uitio debet: qui est ī aliū dicere paratus hic non prate: eundem uidetur q̄ apud Demetrium phalerea legimus. ab hoc. n. scriptore Quintilianus quæ de hac exornatione p̄cipiat s̄n̄p̄sisse mihi uidetur: Epiphonema appellatur a græcis hęc figura & habet in omni sermone magnificentissimū quiddam: & pleiūq; subseruit orationi. Interim uero exornat eam: & habet simile quiddam ostētationibus diuitū qui aurum & purpurā latiore ostentare solēt Sed cū paulo infra repetēda multa s̄nt: de hac figura illud hic tantū dicam huiusmodi sententias tunc nomen epiphonematis habere. cū claudūt hoc est conclusionis uice funguntur: & s̄nt uelut assumptæ extra: ita tamen ut cohærēat causæ: dicuntur propter epiphonemata quoniam post rem factam acclamant: nō autem q̄ factum per ea dicitur: nam quousq; aliquis rē narrat: siue describit illud negociū dicitur: Sed quotiēs quiescens infert aliquid extra: uelut p̄ter opinionē dictū: Illud epiphonema appellatur quasi post dictum hoc est græce επιλεγομενον. Quare ut exprimā quod nobilissimi scriptores sēserunt: hęc prepositio ad in hac compositione additionem quandā uelut ultimo loco positam significat. Cōmode igitur Cicero in fine exordii aliquid posuit: quod aurem uelut paradoxon nec alienum a negotio de quo agitur: ferret & remordendo aduersarios fauorem apud Cæsarem quesiuit. Quintus igitur ligarius: exordio iā preparato iudice narrationē subiuxit icæpit at̄ narrare unde necesse fuit nec nude rē ipsa exposuit: q̄ fuisset testis: nō oratoris: & quīs expositō breuis sit: argumentum tamen ponit ut suo loco dicemus: Cōmonet & iudicē: ut recorderē. Partitur item tēpora: ut dilucidius res exponat̄ incipiens itaq; a persona dixit. Q. igitur ligarius nihil exponēs eorū

quæ quidē exponere solēt: cū initiū narrandi a persona sumūt: quæ tūc adhibenda sūt: cū id est profuturū causæ: quod fecit idem orator pro cluētio: nā Aulū cluentiū habitum Auli Cluentii patrē laudat.

Nulla belli suspitio. iā præstruit ad ueniam ostendēs casu factum esse q̄ in africam profectus foret: & expositioni breuem defensionē atq; rationem factorum: quare id res poscebat inseruit: Et enim ordo per se talis fuisset. Q. Ligarius legatus in africam cum. C. Confidio profectus est: sed Marcus Tullius qui rē narrabat non tāq̄ testis: sed tanq̄ patronus simplici ordine non cōtentus. Q. inquit ligarius cū esset adhuc nulla belli suspitio legatus in africam cum. C. confidio profectus est: Et alibi non modo ad bellū: sed ne ad minimam quidē suspicionē belli: Et cum esset indicanti satis nullo se implicari negotio passus est: adiecit domum spectans ad suos redire cupiens: Ita q̄ exponebat & ratione fecit credibile & affectus impleuit. est enī locus affectuū domū spectare & suos cupere. Prouincia decedens confidius: Africā intellige quæ & pro consularis prouintia quādoq; dicta fuit. Videtur hęc pars expositionis spectare ad quæstionem: quæ est qua mente in africa remanserit ligarius: Prudenter itaq; incipit ostēdere mētem ligarii: & a præfectura africæ: & a bello semper abfuisse.

Integritas & fides: quæ duo maxime in p̄fectis prouinciarum & exigi & cōmendari solent. Bellum subito exarsit: translatio: nō. n. potuisset proprio uerbo melius ipetū belli exprimere: Tū ligarius domum spectans & ad suos redire cupiens: non solum affectus delibauit: sed & secundum Quintilianum per conuestionem quodāmodo impleuit: Est. n. cōuestionis locus quotiens iniquo aīo disijūctiōnem ab aliquo ferimus: præsertim cū ducti sumus & disijūcti a domo: aut ab his quibus cū libentissime uixerimus: ut a parentibus: filiis: fratribus atq; familiaribus. P. actius uarus. hic actius uarus qui ad auximum: ut in argumento diximus. & in comentariis legis amissis cohortibus protinus ex fuga in Africam peruenerat: atq; eā sua spē uacuum occupauerat: delectuq; habito duas legiones effecerat hominum & locorum noticia & usu eius prouinciæ nactus aditus ad ea conanda: q̄ paucis ante annis ex prætura eam prouinciam obrinuerat. Si illud imperium esse potuit. correctio color: probat autem non potuisse esse imperium: quod ad priuatum hominē sine publico cōsilio deferretur. Adhuc. C. Cæsar. Q. ligarius oī culpa uacat. hanc narrationis particulam Quintilianus cōmonitionem appellat: quæ maxime est utilis in extrema parte cum ordo rerum ī longum exit: q̄q̄ in hac breui narratione hoc Cicero fecerit. Videt enim hęc uelut deuterologia in animum Cæsaris infigere: quod supra exposuit: Quare miror rhetorem nostrum se auctorem huius obserua

Artificioſa
orō

Proconſula
ris prouincia

Locus cōque
ſtionis

Actius africā
occupat

Cōmonitio
in narratione

Argumentum
Argumenta
tio

tionis: atque precepti facere. Ita se gessit ut ei pacem esse expediret. Argumentum posuit. sed argumentatus non est Cicero ut: rhetores notaue-
runt qui a narratione argumentatione in totum excludunt. Differt ue-
ro argumentum ab argumentatione quod illud uis sit probationis haec
uero explicatio & enarratio argumenti: siue per inductionem siue per
rationationem id fiat & est argumentum probabile ex contrariis &
repugnantibus ductum: nam si expediebat Ligario pacem esse in pro-
uincia: bellum suscitare non debuit. Ergo haec duo tempora caret
crimine: haec tripartita temporum diuisio uidetur quodammodo spe-
ciem habere partitionis: & casum constituere; Excludit autem duo
prima hoc est cum Ligatus est profectus: & cum efflagitante provin-
cia prepositus illi fuit: quibus temporum spatiis nihil in Caesarem com-
misit Ligarius: Sed quod post aduentum Vari in Africa steterit id est cri-
minis sum. quod tamen purgat per necessitatem: & est constitutionis
depraeatiue locus: Nititur autem persuadere Caesari orator maxi-
mus dignum uenia Ligarium: & culpa carere quod uoluntas eius non ab-
esset a fratribus: qui Caesarem sequebantur. quoniam cum eis concordis-
sime uiueret: atque si potuisset ullo modo euadere ad illos concessis-
set: & est hic confirmationis principium: & contentio quedam pro rati-
one contrariorum. opponit utique Romam: Actio uero concordissimos
fratres. quam contentionem interrogando acriorem facit: incidit in
hunc locum coniecturalis questio. O clementiam admirabilem:
haec exclamatio uia facit ad id consilium: quod in primis laudatur
a Quintiliano: nam pro Ligario se apponit: ostendit autem inaudita
Caesaris humanitatem & clementiam apud quem defendat alium in
ea uoluntate non fuisse: in qua confitetur se ipsum fuisse. Nulla ui-
coactus iudicio ac uoluntate: quod non fecit Ligarius: qui necessitate in
Africa remansit: latetque sub hac facie tantae licentiae adulatio: & si nil-
minus figuratum uidetur quod uera libertas: nec solum ad utilitatem re-
spexit orator: sed certe magis laudare uictoris clementiam non potuit.

Latet
Sub licentia
adulatio

Coctona

Ciceroni
decreta sup-
plicatio
Et tenaphus

Apud quem igitur haec dico: nempe apud eum: haec sunt illae non
ingratae uices interrogandi se ipsos: & redendi sibi: quod schema sunt
quidam qui per subiectionem uocant: concessos fasces laureatos. Cice-
roni ob res feliciter ad Amanum montem gestas & expugnatum pin-
dinum urbem supplicationem Romae decreuit. Triumphus quoque
redeunti oblatus: quem & si ab initio concupisset: tamen quod alienum
a conditione temporum existimabat profectus destitit feruentibus
iam incisiis belli ciuilibus: Cumque ad eum Pompeius & Caesar scriberet
ad Pompeium proficisci maluit quam quis eum moneret atque rogaret Ca-
esar per litteras ne quo progrediretur: suaderetque ut procul a bellorum
mediis aliquo in loco conuiesceret. Sed fuisse Pompeii exercitu in

Italiam reuersus reditum Caesaris circa Aegyptum: Asiaque diutius com-
morantis expectauit: ubi fasces tamen laureatos ac turbam lictorum:
quos ab initio urbe extulerat etiam Brudusii retinuit per litteras Ca-
sare ex Aegypto ad illum missos hoc concedente. Sed quaero quis
putat esse crimen fuisse in Africa Ligarium nempe is qui & ipse in ea-
dem esse uoluit: & prohibitum se a Ligario quaeritur: & certe contra
ipsum Caesarem est congressus armatus. Admiranda Ciceronis so-
lertia per quam inuenit in actione aduersarii: ut supra diximus. quae
inter semetipsa pugnent: aut pugnare uideant: quae aliquando ex re-
bus ipsis manifesta sunt: ut id est quod nunc dicit: Nam quis crimen
putat fuisse in Africa Ligarium: nempe is Tubero qui & ipse in Africa
eadem uoluit esse: ut maius bellum in illum excitaret: quod ex hoc ma-
nifestissimum est: quod postea quod repulsus fuit ab Africa cum iniuria: in
castra Pompeii profectus est contra Caesarem congressus armatus. La-
borat in hoc loco Trapezantius ut ostendat recriminationem esse:
quam Graeci anticategoriam uocitant. Sed cum ea sit duplex coniectu-
ralis ut Hermogenes & Martianus noster senserunt profecto si uiue-
ret rhetor rogarem: ut me doceret qua ratione potissimum inductus
scripserit hunc statum in hac causa uersari. Quid enim Tubero ille
tuus in acie pharsalica gladius agebat: amplificat Tuberonis factum
per congeriem uerborum ac sententiarum idem significatum. Quattuor. n.
sunt amplificationis genera: ut Quintilianus tradit: incrementum: quod
fit quotiens per gradus quae inferiora sunt magna uident. Tamen gra-
du quodam aut pluribus per id uenitur non modo ad summum: sed interim
quodammodo supra summum: quale est illud Ciceronis in Verre: Facinus
est uincire ciuem Romanum: scelus uerberare: patricium necare: quid
dicam in cruce tollere. Comparatio cum ex minoribus incrementum pe-
titur: augendo enim quod est infra necesse est extollat id quod supra
positum est: ut in Catilinam serui mehercle mei si me isto pacto metue-
rent ut te metuunt omnes ciues tui: domum meam relinquendam pu-
taré. Ratiocinatio quae alibi posita alibi ualet: ut aliud crescat: aliud
augetur: quale illud Virgilianum, At uenti uelut agmine facto. Qua
data porta ruunt & terras turbine perflant. Apparet enim quanta sit
futura in mari tempestas: si in terra ut data est primum porta ruunt
Est & congeries per quam si non per gradus ascendant: tamen uelut
a ceruo quodam quae dicuntur aleuant. Instat autem maxime iter-
rogando: atque exardescit oratio: quae alioquin languescere uideretur
si sic dixisset. Tuus ille Tubero districtus gladius in acie pharsalica
hoc agebat: & cum orator rebus sensu carentibus actum quaedam de-
derit sublimen fecit sermonem audaci translatione: & cum nimis pre-
meret aduersarium acrimoniam ipsam moderatus est: cum dixit nimis

Ciceronis so-
lertia

Hermogenes
Martianus

Quattuor a-
mplificationis
genera
Incrementum

Comparatio

Ratiocinatio

Congeries

Ardens oratio

Licentia

Demetrius
phalereus

Enthymema
epiphonema
Sententia

quid epiphonema

Vbi acclamatione

Snia non est
epiphonema

urgeo comoueri uideť adolefcēs. Quid aut aliud egimus Tubero nisi q̄ hic posset nos possemus. hac snia p̄sistit: hoc est licētius plata admirabiliter: ut quīntilianus ait utriusq; partis fecit bonā cām. Sed & hoc eū quoq; demeret: cuius mala fuerat: qñ & ipse Cicero cū Tuberone aduersus Cæsare se pugnasse dixit: ut id. s. possent p̄p̄eiani quod p̄t Cæsar: quō enī id dānaret uelut malū in quo & ipse sūmos uiribus laborauit. Ergo tā Cæsaris q̄ Pōpei bonā facit cām: q̄ do ab utrisq; sumpta sunt arma ut idē possent. Quorū igit̄ ipunitas tuæ clementiæ laus est: eorū te ipsorū ad crudelitātē accuet orō. hęc snia quæ recte ex loco ī quo posita est epiphonema appellari p̄t: est enī adhibita ad ornatū: potestq; appellari cōtrariū: siue contentio sniarū. Nā ea quæ ex contrariis snia cōstat eminere īter ceteras uideť: Sunt enim cōtraria clementia atq; crudelitas: & nō tā p̄bauit his uerbis Cicero q̄ uideť insultare in hostes. Demetrius phalereus de epiphonemate scribens: ut supra diximus tradit: hoc schema: q̄ īterdū ad p̄bationē: interim ad ornatū apponit: post rem semper interendū esse. Sensisse aut̄ quosdā enthymema esse speciem acclamatōis: q̄q̄ enthymema nūq̄ ornatus gratia: sed demōstratiōis assumat: p̄terq; si ī conclusionē ephiphonematicos p̄ferat. Fuerunt etiā qui sniam quotiens post quædā p̄dicta ea locaret: epiphonematis uicem h̄re dicerent. Sed neq; snia erit: quoniā s̄pe p̄ponat epiphonema: & q̄q̄ sedem qñq; habeat snia epiphonematis: tñ nūq̄ erit epiphonema quoniā nec ī clausula dicat: nec ornet: nec sit similis epiphonemati: sed potius p̄sphonemati: uel irrisioni cuidam: quale illud. Sed nō augurio potuit depellere pestē. Quidā hermogenis cōmentator: uelut exponēs diffinitionē epiphonematis: quæ a Demetrio datur: ut sit epiphonema dictio exornas: hoc āplius tradit. Nō enī par est omniū dictionū usus: sed hæc quidē subseruiūt negociis: & p̄ seipsas sicut ī imaginē negocia ipsa ostēdūt. Ast aliæ ornates puocat auditū p̄pter suauitatē quippe inducētēs aliud plus q̄ sint antedicta ornatū sermoni adiiciūt: in fine dūtaxat positæ: quæadmodū limbus in extremitate uestibus subsuit: Nā si acclamationes in medio locatæ fuerint: cū breues sint: p̄multitudine earū rerū: quæ dicūtur obrui atq; occultari quodāmodo uideťur: sed qui dicunt sniam esse epiphonema facile ex hoc redarguunt. Nā cū oporteat semper in clausula & fine locari epiphonema e diuerso snia s̄pe statuat in p̄cipio: nō erit snia: neq; epiphonema: nec similis illi: hæc ex græcis scriptoribus sumpta subiungere uolui: ut si collata fuerint: cū iis quæ Quintilianus de snia & epiphonemate scribit lucidius & planius itelligat: quare de illis coniunctim: ceu paruo sine inter se differat p̄cepta dederit. Cōmode igit̄ Cicero tā in fine exordii sniam locauit q̄ recte hac in parte addidit: cū iā p̄basset: imo

id effecisset: ut iniustū appareret quod aduersarii detulissent. Transi-
turus enī est orator post eā ad probādā inhumanitatē aduersariorū:
Ingenio tū etiā doctrina excellēs. doctrinā accipe sciētā iuris ciui/
lis: Nā Tubero doctissimus h̄tus est iuris publici & priuati: & cōplu-
res utriusq; operis libros reliquit: Offilio operā dedit. Fuit autē patri-
cius: & transiit a causis agēdis ad ius ciuile maxime: postq̄. Q. Liga-
rium accusauit: nec obtinuit apud. C. Cæsare: sermone etiā antiquo
usus affectauit scribere: & ideo parū eius libri grati hēntur: hæc pom-
ponius ī orig. iur. Nō habet eā uim ista accusatio: ut. Q. ligarius
condānetur: sed ut necetur. Inhumanā probat Tuberonis in Ligariū
actiōne quippe exulē accusantis: atq; id agētis: ne ei Cæsar ignoscat:
& hinc sumā crudelitātē illorū probat: qui non aliud quærant hac ac-
cusatione q̄ mortē exulis: q̄q̄ id parū attēdere uideant. Vti autē eo
argumento: quod p̄ enumerationē tractari solet: & est fere necessariū
Nā si patria pulsus domo caret: nec uiuit cū fratribus & propinquis
quid aliud petitis: nisi ut uita priuetur exaggerat inhumanitatē q̄ cō-
tra romanorū mores tātū illorū odiū exarserit: ut ex græcorū aut bar-
barorū natura sanguinē petat: & eo magis cū apud dictatorē Syllam
nullus exulem sic accusauerit: quod itē supplices & petētes ueniam
quodāmodo uoce supplici uti prohibeāt ad eū Cæsare: qui omnium
clemētissimus ipsis etiā Tuberonibus ignouerit: qui eodē crimine te-
nerent. Aut leuiū græcorū: hinc traxit Lucanus: quod dixit de ma-
siliensibus. Phocais in dubiis ausa est seruare iuuetus Non graia le-
uitate fidē. Apud eū dictatorē. Syllā intelligo qui propositis pre-
miis delatores inuitabat. Nullus tamē unq̄ apud eū tā crudeliter ac-
cusauit. Fuit Sylla crudelissimus Romanorū (ut historiæ tradunt.
Ego uero nō postulo inquires. nimia cupiditatē & irā grauē accu-
santiū ostendit: qui contra morē gentis: & studia familiæ nō itelligāt
quid petāt ex accusatione. Sed cū domi hoc faceremus. plaris hæc
oratoria secūdū Asconiū: quæ fit quotiēs orator aliquid fingit quod
causæ cōducatur. Quæ tamē crudelitas ab hoc eodē aliquot annis
post: quē tu nūc crudelē esse uis. Tangere mihi uideť id Cicero quod
Cæsar in quæstura fecit: qui ut Suetonius tradit in exercenda de sic-
cariis quæstione eos quoq; siccariorū numero habuit: qui p̄scriptōe
ob relata ciuiū romanorū capita pecunias ex ærario acceperat q̄q̄ ex-
ceptis corneliis legibus: Ergo & tūc humanitatem p̄ se tulit Cæsar
crudelitatem adeo perosus: ut eos quos Cornelius Sylla cū legē cor-
neliam de sicariis ferret excepisset: uelut siccarios ulcisci uoluit. Cō-
stituit autē Cornelius Sylla quæstiones: ut Pomponius tradit de fal-
so: de paricidio: & de sicariis: quæ corneliæ leges appellatæ fuerunt
hanc partem de inhumanitate accusantium per expolitionem uarie
r ii

Tubero iuris
consultus

Inhumana
actio

Enumeratio

Leues græci

Pediantas

Quæstio de
sicariis

Leges Corne-
liæ

Emphasis

Diuisio

Quintilianus

Odiosa & inania uerba

tractat orator. Dicam plane. C. Cæsar quod sentio. Si in hac tua tanta fortuna lenitas tanta non esset: quam tu per te inq̄ obtines itellige quid loquar. Emphasis hic esse Quintilianus tradit: præbetq; altiorē intellectum q̄ quæ uerba per se ipsa declarant: suppressaq; uoce tacuit illud: quod nihilominus accipimus: nō deesse hoīes qui ad crudelitatem illū impellerent. Tamen hoīs non esset in tāto discrimine & periculo ciuis refellere & coarguere nostrū mendaciū: & si esset alicuius: eius certe nō esset: qui in eadē fortuna & causa fuisset. hac plasi argumentatus Cicero inhumanos ualde Tuberones probat: si mēdaciū pro salute ciuis dictum coarguere auderent. Genus hoc argumentationis nouus noster rhetor obſistentiam appellat: conatus ī linguam nostrā traducere: quod græce ἀντιπαράστασις antiparastasis dicitur: quā argumentationē Quintilianus semper diuisionem nominat. Nā de coniecturali statu loquens sic scribit. Frequens est illa diuisio non est factū: & si est factum: ego non feci: Et rursus de precatōne: Nam & diuisio frequens est: etiam si fecisset ignoscēdū fuisse. & alio loco. Itaq; uideas & diuisionē pro sententia poni. Et argumētū si tantū in clausulæ calce pronūciatur occidisti uxorē ipse adulter: nō ferre te etiā si repudiasses: diuisio est uis scire uenenū esse amatoriū uiueret homo nisi illud bibisset. Argumentū est significare uidet his uerbis Quintilianus huiusmodi diuisionē probationibus atq; solutionibus cōuenire. Ac primus aditus & postulatio Tuberōnis hæc fuit: Velle se de Q. Ligarii scelere dicere. Hic Trapezuntius sua illa uerborū copia inuentū suū extollit: imo sane gestire mihi uidet: quādo solus præter cæteros qualis fuerit Tuberōnū accusatio cognouerit. Inquit enim nō uerisimile uideri ita mente captos fuisse Tuberones: ut quod illi ipsi qui Cæsarē sequebant scelus nec putarent nec appellarent: id qui in eodē fuisse crimine putarent: scelus in altero prædicarent: non ergo ad cōmune pompeianorum factum id refererent nisi credamus dementes fuisse Cicerōnis aduersarios: quod quoniam faciundum non est: considerandum diligēter quid causa flagitet: quomodo Cicero defendat: quod ergo ad hanc partem attinet nec figuris contacta: nec aperta Tuberōnis intentio mea quidem sententia in cōmune pompeianorum crimen ferebatur: sed figurata in latentem coniecturam aperta: q̄ missum eum a senatu ad prouinciam obtinēdam uis expulerit. At orator grauis cum recte singula prospiceret: ne conscius uideatur nihil dixit quo figuram subintellexisse uideatur: nec expulsos inde Tuberones: nec Ligarium Pompeianum fuisse negat: quoniam non erat integrum: uerum quoniam quod fecit Ligarius ut Pompeianus fecit: scelus in commune pompeianarum partium crimen abducit grauissime: & paulopost illud quoq; uehementer ani-

mauertendum quod cum diceret Tuberō scelus Ligarii: quod se in Africam senatus auctoritate uenientem expulerit: idq; aduersus Cæsarē commissum subiiceret: separauit hæc Cicero: ac huic ultimo: quod occultum erat: quodq; intellexisse dissimulat coniectura ibi respondit: si fuissetis recepti Cæsarē ne eam tradituri fuissetis? ante coniecturam factam comparat: ut recriminari uideatur: suspicionem debilitet: & ad coniecturam aditum sibi præparet: ī hac parte ad commune: ut diximus reducitur: & diffinitione utitur: factum enim tam Ligarii q̄ pompeianorum conueniebat nomen facti: in conuersa erat id nomen factum Ligarii: quod uis expulerit a Tuberone attribuebatur: & ut facilius negari possit ad pompeianorum communem causam a Cicerone reducitur. Hic præceptor quo plura repetit: & rem magis explicare nititur: eo magis se implicat: & Cicerōnis mentem odiosis ambagibus quodammodo obtenebrat: atque si paulo licentius loqui licet: nusquam magis egroti ueteris somnia: q̄ ī hac expositione contemplari possumus: quando nec sensum: nec uim aliquam Cicerōnianæ eloquentiæ tanta uerba ostendant: sed cum rationibus quibusdam cōmenticiis nitatur: opus illi fuit ad tuenda quæ commentus est his uerborum inuolucris tanq̄ præstigiis uti. Vix ego quid hic sentiat: uel potius quid exponat intelligere possum: ut magis mihi uideatur figurate loqui interpret q̄ Cicero: nisi forte magis suis exquisitis figuris omnem oratiōis sensum atque uim peruerit: hoc solum elicere ex uerbis interpretis possum. Tuberones scelus appellasse factum Ligarii: quod prouinciam non tradiderat eis: qui illa Cæsarē tradituri fuerant eosq; repulisset: nec retulisse accusatores sceleris nomen: ad commune pompeianorum factum: sed priuatim ad id quod fecisset Ligarius: Cicerōnem uero re aliter distincta: & conuerso criminationis ordine sceleris nomen ad pompeianos referre deinde per dissimulationem ostendere eos non fuisse tradituros prouinciam: & sic reum sceleris non fuisse Ligarium: qui Tuberones eiecisset. Interpretatio ista egregii rhetoris hoc significare mihi uidetur: hic ergo id repetam: quod in principio dixi: concusso atque euerso primo: ut aiunt: fundamento: quod uitiosum sit: omnia facile corruere quæ superstruxeris. Nam cum aliter aduersarii accusauerint: ut supra demonstratum est: quod hic dicit per se labascit: atque decedit: utpote nitens falso & impudenti mendacio. Et qui alios uelut mente captos incessit: hic certe nec mentem: nec cor habebat cum ista commentaretur. Et nisi indiligentissimus omnium fuisset: causam & hunc diuersæ partis aditum accuratius perscrutari debebat: sed dū pertinacius tueri errorem suum uult: atque in eo laborat: ut ostendat in principio

r iii

Quomodo di-
uina ironia

Quid scelus
in accusatioe

Quae appel-
latio facti

ironiam non esse: sed simpliciter & serio prolatum esse nouum crimē inaudicum: non potuit aliter sententiam suam uel leuē atque falsa aliqua ratione defendere: nisi hunc locum in peruersum aliquem sensum traxisset: quando orator factum extenuans: quod scelus alii dixerunt: id mitiore appellatione nominat: uel itaq; eos: qui bellum ciuile gesserunt: crimine sceleris: furoris & paricidii inuoces fuisse: quod longe diuersissimum est ab eo: quod in principio exordii positum est: nisi per ironiam dictum intelligatur. Quare qui cupit ironiam quem admodum diuina sit intelligere: is conferat quae in hac parte Cicero tractet: cum exordii propositione. At dicit aliquis. Quare a te o Merula quid sit quod in facto Ligarii Tiberones scelus dixerunt? Nam quod is fuisse in parte diuersa armatus: & item quod cum iniuria Tiberonē repulisset: sceleris nomine praegrari non debuit: quid igitur scelus appellarunt? hic fremant licet: si qui sunt Trapezantiū sectatores: hic quaecumq; solertia cesset: hic fateantur omnes cum Quintiliano necessarium esse diuersae partis accusationem aliqua ex parte: ut ea fuerit ad haec intelligenda nouisse: quid tandem scelus uocant? Hoc uel delictum quod in principio diximus: Ligarium non pro Cn. Pompeio inter quem & Caesarem dignitatis fuerit contentio: cum saluam uterq; rem publicam uellet: sed pro Iuba atque Afris inimicissimis populi Romani stetit: quod sane scelestissimum fuit in perniciem patriae cum immani hoste sensisse. Sed sapientissimus Orator: cum exploratum haberet: ut alibi scribit: Caesarem admodum iratum Africanæ rei fuisse: De Iuba & Afris in totū reticuit: & quasi dissimulans rem preterit con tendens arte summa probare pro Cn. Pompeio stetit Ligarium: qui cum Caesare de dignitate certaret: salua tamen republica: quod factū Caesar ipse secessionem iudicauit: non odium: nec bellum hostile. Præterea in Africa non fuisse certatum nisi de dignitate: quāuis iam cecus fuisset in aegypto Pompeius: quando in ipsa Africa Cato: Scipio Varus Labienus & Petreius reliquias Pompeianarum partiū fouerent: quorum opera atque consiliis Afris non minus quā Ligarii incitati fuissent. Incidit autem hoc in loco quaestio de nomine facti quod nulli præter Tiberones scelus appellauerunt: & ex locis diffinitiuī status causam agit. Primum profert ex opinione hominum quae fuerit appellatio huiusmodi facti: tum quid ipse Cicero sentiat de nomine atque ex eo quod Caesar fecerit: qui aduersariis ignouerit: & multos seruauerit: sceleris nomen longe abesse docet: per locum item cōmuni: ubi ait liceat esse miseris: indignatur tantum sibi arrogare aduersarios: ut quo nomine uelint rem ipsam appellent. Postremo quod nominis Caesar dederit intulit: Nam secessionem uocauit. Fatalis

quædam calamitas: cui resisti non poterat: ergo si hoc erat in fati consilia hominum facile uicta fuerunt: liceat esse miseris. Nam mortui: ut in Tusculanis quaestionibus lectum est: miseris a quibusdam existimati sunt. Paricidii: quia contra patriam arma ferre paricidii quodammodo est. A te contumeliam propulsare: quia uolebat emuli Caesaris ut illi succederetur ante tempus: utq; dimisso exercitu rationem redderet de iis quae gessisset: triumphus quoq; negabatur: quas iniurias armis ulcisci uoluit. Secessionem tu illam existimasti: per appellationem Caesaris probat non fuisse sceleratos: qui in bello ciuili certarunt: Erat autem secessio cum plebs a patribus discedebat: quin etiam senatus consulta saepe per discessionem fiebant: Secedentes enim de loco ad locum quid sentirent discessione significabant. Partim consiliis partim studiis. consilia ad pompeianos: studia ad Caesarios referenda tradit Trapezantius: ut non rectis Pompei consiliis Caesar a se propulsandam contumeliam: & ad tuendum ius ac dignitatem suam insurrexisse uideatur: quae distinctio hominis imperitissimi sane existimanda est: quando in utraq; parte & consilia & studia fuerint: quam rem in oratione pro Marco Marcello idem Cicero confirmat haec dicens: diuersae uoluntates ciuium fuerunt distractaeq; sententiae non enim consiliis solum & studiis: sed armis etiam & castris discebamus: ut uerum in primo rhetorico legitur. Studium atque consilium in omni re gerenda concurrunt. Causa tunc quidem dubia erat quod erat aliquid in utraq; parte quod probari posset: nunc melior est iudicanda quam dii adiuuerunt. Enthymema hoc Quintilianus ex consequentibus factum notat: ut habeat propositionem: coniunctamq; protinus probationem: ut sit propositio causa: tamē dubia probatio quod erat aliquid in utraq; parte quod probari posset: & item propositio altera nunc melior ea iudicanda est: probatio quam dii adiuuerunt hinc traxit Lucanus ut diceret. Victrix causa deis placuit. Ex deorum uero auctoritate iustiorē Caesaris partem probauit: Fecit autem imperfectum syllogismum. Sed ut omittam cōmunē causam omnium Pompeianorum: ueniamus ad nostram: hoc est Ligarii & Tiberonis. Vtrum tamen tu existimas facilius fuisse Tubero Ligarium ex Africa uenisse: an uos in Africam non uenire: hic diluere uidetur uel infirmare quod Tubero dixerat se excusando: quod iuuenis patri haesisset: illū a senatu missum. Ergo cum dicerent Tiberones senatu iubente: se in Africam fuisse profectos: non ad bellum: cuius rei causa remansisset in eadem prouincia Ligarius: sed ad frumentū coemendum: docet ab eodem senatu Orator missum fuisse Ligarium ante suspiciōē belli: & tunc cum senatui parere oportebat. Contra Tiberones eo tempore

Secessio

Discessio

Studium

Enthymema

r iiii

nauigasse in Africā: cū nemo cogeretur senatui parere: uel potius urbi
 appropinquāte Cæsare: nulla senatus auctoritas foret: hoc in loco idē
 expositor hęc ingerit nimis impudenter: iā profectiōis ad profectiōnē
 cōparatio ad Ligari causam nihil affert: nec ita demētes Tiberones
 credēdū fuisse: ut profectiōnē accusarent: nec si fecissent Cæsar aures
 ei prębuisset: Quare relinquit: ut tātus orator nugef: aut aliqd molli
 atur occultius. Primū ifani est credere: uerū est alterū: quare is locus
 per subiectiōnē tractatur: cuius aperta intētio profectiōnū cōparatio
 figuris obtēta coniecturæ per locū ex uoluntate refutatio. Nugaf ni
 mis ridicule interpres: & utinam dum ista cōponeret paululū subie/
 ctione & suis figuris relictis: ad historiam & negocium ipsum p̄scrū/
 tandū se cōuertisset: hoc si fecisset cōficti ab illo sensus: qui p̄ se ipsos
 labāt: atq; explodunt: forsitan & starent & placerent. Ad rem ergo ue
 niamus. Facit hoc ad causam Ligari: quē instantes aduersarii acrius
 premebant: cum dicerent iussu senatus in Africam: nō ad bellum: sed
 rei frumentariæ causa missos: Sed Cicero quanta potest arte ostende
 re contendit: eos non tam ut reipub. satisfacerent petiisse Africam: q̄
 ut bellum aduersus Cæsarem pararent: cum uero dixit recepti in p̄/
 uincia nō sumus: quid si essetis Cæsari ne eam tradituri fuissetis: an
 contra Cæsarem retenturi: non ideo hoc subiunxit quod Tiberones
 clam dixissent se tradituros prouinciam Cæsari: sed magis ut osten/
 dat inter se pugnare accusationem & querelā aduersariōrū: ut supra
 diximus: eosq; sensuros fuisse cum barbaris & reliquis pōpeianis cō/
 tra Cæsarem. Quod autem hic sit huius loci sensus paulo diligentio
 res deprehendere poterunt: sed nec eos proditiōis isimulat: imo ue/
 ro probat eos hoc nūq̄ sensisse: nec si sensissent efficere ullo pacto po
 tuissent. Ad bellum contra hanc urbem gerendum: hic paulo mani
 festius Cicero significat obiectū fuisse Ligario q̄ bellum in patriam
 gessisset: quod ideo hic potius q̄ in alia parte dixit: quia commodē &
 aptissime conuertit aduersariōrū telum in ipsos. Quod autē Cæsar
 existimari eos: qui cū Rege Iuba Scipione Catone & reliquis fuisset
 hostes patriæ aperte cognoscit ex eo quod legitur in fine cōmentarii
 belli africani Nam Cæsar Zame auctiōne regis Iubæ bona uēdidit:
 simulq; eorum qui ciues Romani contra populum Romanū arma
 tulerant. Atq; tamen is Ligarius non fuit: Varus se imperium ha/
 bere dicebat. hic transferre uidetur in Actium Varum crimen: q̄ is
 Tiberones repulerit: & cum iniuriā quod sic fuisse: ut supra dictum
 est in cōmentariis belli ciuili legitur. Veniebatis igitur in africā
 prouinciam unam ex omnibus huic uictoriæ maxime infestā in qua

Hostes patriæ

Zama

Bona uēdita

Rex erat potentissimus: Inimicus huic causæ. Quis esset hic Rex po
 tentissimus: quid est quod Trapezuntius non exponat: an quia hoc
 nunquam didicit: an magis quia negligentissimus omnium sui tem
 poris habitus est: tantūmodo contentus tomis Hermogenis non doce
 re latinos homines: sed officias ob eorum oculos immittere tentauit
 Nam si diligentius de hoc Rege quæsiuisset: & cur hęc a Cicerone di
 cantur: nomenq; Regis supprimat: in turpissima errata non incidisset
 Hic igitur Rex Iuba fuit Mauritanix dominus: cui ut in cōmenta/
 riis belli Africani traditur: malebant esse uectigales quidam Roma/
 ni: q̄ cum ciuibus in patria in suis fortunis esse incolumes: tanta erat
 hominum dementia. Potentissimus autem quia pro contione dixerit
 tantam se auxiliorum multitudinem aduersariis sumministraturum:
 ut etiam cedendo fatigati in ipsa uictoria uincerentur: atque a suis
 superarentur. Hic idem Rex ex prælio fugiens una cum Petreio cum
 a Zamenibus exclusus foret nec ei liberos & coniuges reddere uellet
 desperata salute cum iam conatus esset cum Petreio: ut per uirtutem
 interfecti esse uiderentur ferro inter se depugnarunt. Sed Iuba iunior
 imbeciliorem Petreium facile ferro consumpsit: deinde sibi cum co/
 naretur gladio traicere pectus neque posset precibus a seruo suo im
 petrauit ut se interficeret: idq; obtinuit: huius filius fuit Iuba ille
 qui in historiis græcos & latinos ferre superauit: & quem Plutar/
 chus ἰστορικῶτα τοσ: hoc est historiarum scientissimum appellat:
 Atque noster Plinius in rebus naturalibus summum auctorem habet
 Conuentus firmi atque magni. Conuentus hic intellige in quibus
 consul proconsul aut prætor iura in prouinciis dicebant: Vnde Cæ/
 sarem sæpe legimus in Italiam ex galliis ad conuentus peragendos
 esse profectum: Præterea prouincias quasdam in conuentus partitas
 fuisse memoriæ proditum est. Igitur & infesta prouincia: & Rex po
 tens & conuentus firmi atque maximi restitissent: ne Cæsari tradita
 foret: quod cum ita sit receptus in prouinciam Tubero Iubæ quem/
 admodum reliqui adhæsisset aduersus Cæsarem pugnaturus.
 Etiam prohibiti summa cum iniuriā. hęc summa fuit iniuriā q̄
 infirmum Tiberonem portu & aqua prohibuerit. Non autem ut fa/
 tuus expositor dicat cum summa iniuriā teipublicæ non sibi tem/
 perat hac in parte ab insectandis latinis. Lacerat enim intemperanter
 eos qui tunc rhetoricam profiterentur: quos etiam bubulcis & aga/
 sonibus comparat: quippe qui opinati fuerint caput hoc accusatio/
 nis esse quod Pompeianus fuisset Ligarius. Vellem profecto ut
 is homo: qui tam petulanter nostros insectetur aliquid priscorum

Iuba rex mau
ritaniæ

Cur iuba po
tentissimus

Mors iubæ
& Petreii

Iuba histori/
Conuentus

Iniuriā in tu
beronē

Calliditas ci
ceronis

quid patientia

quid perseue
ratia

auctoritate nixus edidisset: quod uerum foret: ut cum tam audacter a Quintiliano dissentiat: sua ita confirmaret: ut non meras nugas effu-
taret: sed firmissimas quasdam rationes. quibus freti studiosi homines sibi persuadere possent: a liquid didicisse: & partes præceptoris nõ ar-
mati nugis: sed fortissimis rationibus tueretur: qui post multa de cõ-
iectura sua: quam ex hoc loco trahit disputata: hæc subdit latinorũ
ignauiam exagrans: hinc manifestissime intentio aduersariorum fi-
guris relata uideri potest. Quare qui nec per se id intelligere possunt
nec aliis dicentibus credere uolunt: quasi tertii apud Hesiodũ ordĩs
homines relinquendi essent: nisi eorum doctrina ne dicam ignoratia:
& temeritate tenera & in experta multorum ingenia imbui uideremus.
En quem censores: si diis placet: latinæ litteræ & quem monitorẽ no-
stri iuuenes habuerunt: homo quẽ nescias utrum loquaciorem dixe-
ris: an indiligentiorẽ: qui quæ suis uanis & iterum falsis præceptis suũ
sæculum contaminauit: tam arroganter de se loquitur in dedecus &
ignominiam præceptorũ nostrorũ: qui uel ex hoc agasonũ & bubul-
corum nomine dignissimi fuerunt quæ temerariã istã petulantia non re-
prefferint: tam latinæ rei quã bonis ingenis opem laturi: iam satis in hũc
declamauimus cætera persequamur. Sed uide quæso constantia
ornatissimi uiri. L. Tiberonis. non redit corroborandum amplifican-
dũ: quod Cicero argumentum. Sed illud in ipsos aduersarios reuocit: quo
potissimum Ligarium urgebant: cæsarem inflamantes. Nam quod Ligari-
us in partibus perstitisset: cũ ipsi ut primũ licuit Pompeiũ reliquisset:
& Cæsarem iratum reddebat: ut diximus: & Ligariũ grauissime pre-
mebat. Sed egregius Orator callide & artificiose probat eos magis p-
seuerasse in partibus: qui in humana & grauĩ contumelia a prouincia
sua repulsi: non ad Cæsarem: sed in Macedoniam in Cn. Pompei ca-
stra uenerint: & armati in acie dimicauerint aduersus Cæsarem. Cõ-
stantiam dicam nescio an melius patientia. Correctio color: patientia
uero dixit ad acceptã contumeliã: ac longiorem perseuerantiã respi-
ciens. Est enĩ patientia (ut idẽ orator tradit) honestatis aut utilitatis
causa rerum arduarũ ac difficilium uoluntaria ac diuturna perpassio.
Perseuerantia uero in ratione bene considerata stabilis ac perpetua p-
mansio. Cũ crudelitate reiectus. nõ exprimit Cicero. quia nõ erat
e re Ligarii quæ crudelitas fuerit: nos dicimus crudelitatem fuisse quæ
portu & aqua prohibitus Tubero ne filium quidẽ egrotatẽ in terra ex-
ponere potuerit: quæ hoc Varo ascribere uidetur iterum crimen in il-
lum transferens: comparatque Varum ipsi Tiberoni: cuius conditio-
nem & causam multo inferiorem causa Ligarii docet: exaugetque per-
seuerantiam Tiberonum quæ Pompeio iniuriam illorum negligentiã

feruentiores & magis pertinaces in bello fuerint: miroque artificio
ac uariis figuris aduersarios exagitat: extollendo autem hu-
manitatem Cæsaris: qui salutem inimicis dedit: beniuolentiam ab illo ca-
sæ suæ conciliauit. Nunc quæro utrum uestras iniurias ad reipu-
blicæ persequamini. Complexio necessarii argumenti genus: & enim
si probabilis est uincitur: si necessaria solui non potest: reipublicæ in-
iurias uidetur hic appellare quod civili disidio: atque bello tempu-
laserint. Sed cum ita perseuerauerint in bello Tiberones quædam mo-
dum docuit: ut ipse Ligarius: si illis ignouit Cæsar: debet etiam Liga-
rio ignoscere. Sin autem proprias iniurias ulcisci uolunt: hoc est quod
Cæsar non ignoscat Ligario: qui eos repulerit ab Africa. Iniustũ est
exigere a Cæsare: ut uindictet iniurias eorum: cum ipse suis inimicis
& grauibus ueniam liberalissime dederit. Sumptus est autem huius
argumenti locus a contrario: nam sunt contraria alienis inimicis iratũ
esse. suis uero ignoscere: opponuntur enim alienus & suus: et item ira-
tum esse atque ignoscere. Quicquid dixi ad unam summam re-
ferri uolo: uel humanitatis uel misericordiæ tuæ. Deprecatio hic in-
cipit quæ eadem & conclusio est: non tamen sine specie defensionis:
adhibet autem preces quæ multum patrocinantur causæ: Vritur itẽ
potius forma deliberatiuæ materiæ quã iudicialis: uelut suadens Cæsa-
ri: ut magis laudem humani & clementis quã uoluptatem ultionis con-
cupiscat. Causas egi Cæsar multas & quidem tecum: dum te in fo-
ro tenuit ratio honorum tuorum: Certe nunquã hoc modo ignoscite iu-
dices errauit lapsus est non putauit: si unquam post hæc & reliqua:
Hac in parte Cicero ab iis non dissentit: qui negauerunt hoc genus cau-
sæ posse in iudicium uenire: habet autem locum tunc deprecatio: cũ
in senatu & apud populum: & apud principem: & ubi locus est gratiæ
atque clementiæ iuris: Nam in iudiciis raro tractatur hic locus quod
uidelicet iudices ipsi forma quadam pronuncian-di teneantur: Sed
quotiens deprecati oportebit tria in primis diligentius consideranda
sunt: persona rei: eius qui cognoscit: & ea quæ extra ueniunt: ut no-
bilitas: dignitas: propinqui: amici: Ex quibus tribus uelut locis Ci-
cero captare misericordiam studuit. Sed in reo maxime consideran-
tur hæc. Si in uita præcedenti innocens uixerit: si benemeritus: si spes
in futurum innocenter uisuri. Et in aliquo usu futuri. Præterea
si uel aliis incommodis: uel præsentis periculo: uel poenitentia ui-
deatur satis poenarum dedisse. In eo tamen qui cognoscit pluri-
mum ponendum: si laus eum misericordis potius quã reprehensio disso-
luti consecutura sit. Dicte Cæsar de facto Ligarii iudicem esse.
Callide agit Cicero ut ostendat etiã apud iudices: qui ex præscripto

Cõplexio

Argumentũ a
contrario

Deprecatio
status

Locus depre-
cationis

Quæ in depre-
catione

Quæ in reo

Quæ in cog-
noscite

Ex difficilio
re argumētū

& formulis pronūciant defendi posse Ligariū. Verū hanc defensionē libenter omittit apud Cæsarem qui magis paratus est ignoscere q̄ cognoscere. Ante bellum profectus relictus in pace bello oppressus in eo non acerbus fuit, innuit eum innocentem uixisse: & coactum in bella: ideo ueniam mereri: si ageretur hæc causa apud iudicem: apud quem hoc defensionis modo plerunq; reus liberatur. Temere feci poenitet: quāuis sub sua persona loquatur: tamen Ligario hæc ascribi possunt: & cum dixit poenitet significat penitentia satis poenarum dedisse. An sperandi Ligario causa non sit: cum mihi apud te locus sit etiam pro altero deprecandi. argumentum ex difficiliorē tractum: & enim difficilior est Ciceroni cui uenia data sit audere pro altero deprecari q̄ Ligario ueniam sperare: quibus uerbis late patere clementiam Cæsaris demonstraui. Sed hoc quæso cōsidera quod soles: possum tibi fortissimos uiros sabinos & reliqua. hæc sunt quæ extra spectari solent: ostendit enim amplitudinē & nobilitatē eorum qui saluum Ligarium esse uelint. Horum omnium mesticiā & dolorem: mos erat ut quotiēs de capite & fortunis magni uiri agerēt: ut propinqui & familiares atq; amici mesti & squalidi: dū causa agerēt astarent. Aut tres Ligarii tibi in ciuitate retinendi sunt: aut tres ex terminandi. quia non potest ex aliquo facto uel officio. Q. Ligarii illū benemeritum de Cæsare ostendere: personas fratruū: qui optie de Cæsare promeriti fuerant pro ipso Ligario ponit: nā & hi & in primis T. Ligarius cū quæstor urbanus foret dignitatē Cæsaris tutatus est. Similiter & alter Ligarius studiosus Cæsaris fuit: horū itaq; lachrymis fratrem donare debet: Instatq; maxime ut ex pietate fraterna & germanitate Cæsar moueat. Valeat uox illa tua. Scribit Suetonius denunciante Pompeio pro hostibus se habiturum qui reipublicæ defuisset Cæsar medios & neutrius partis suorum sibi numero futuros pronūciavit. Quod si penitus prospicere posses concordiam Ligariorum imoratur in eo ualde ut doceat Ligarium sensurum fuisse pro Cæsare: nisi uelut tempestate quadam in Africam abreptus fuisset: hūc q; uenia dignum: qui uoluntate Cæsarianus fuit. Nuper in curia restituito Marco Marcello. exemplo Marcelli: in quo restituendo maximam laudem consecutus est: rogat Cæsarem ut Ligarium restituat. In curia. curiam accipit pro senatu: sic & apud Liuium & Plinium curiam pro senatu accipi uidemus. Et Tertullianus in apollogetico: quæ proprie curia dicatur his uerbis declarat: cum probi cum boni coeunt: cū pii cū casti congregantur: non est factio dicenda curia. Noli du. Cæ. si. illi glo. lau. sæpissi. quætere. mouet ex eo q; supra dixi Cæ. ut appetat eā laudē: quā de misericordia clemētissius pri

Curiam
Tertullianus

ceps consequi solet. Nihil tam populare q̄ bonitas. populare accipe pro eo quod sit gratum populo. inde popularitas gratia in populo: apud hunc & Liuium popularis tyrannico opponitur: & tyrannidi popularitas.

Sed ne a Pediani more in his annotationibus discedamus: Tubero nō obtinuit: Ut Pomponius tradit. Sed post accusationem ab agendis causis ad ius ciuile scribendum transiit. Cæterum Leonardus Aretinus in sui Ciceronis uita tradit Cæsarem dictatorem ita animatum fuisse in Ligarium: ut eum pro condemnato haberet: quem quom Cicerō defensurus uenisset: ita ad amicos Cæsar dixit: Reum quidem damnare certissimum est: nihil tamen prohibet Ciceronem audire. Sed mox agente causam Oratore propositum illud damnandi tenere non potuit: & ubi Cicero dixit conuersus in accusatorem. Quid n. Tubero ille tuus districtus in acie pharsalica gladius agebat? cuius latus mucro petebat? quis erat sensus armorū tuorum? quæ tua mēs? oculi: ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? hac orationis acimonia Cæsarem extra se ita positum: & quasi mente alienatum ferunt: ut toto corpore excusso libellos quos manu tenebat abiiceret. Denique ui coactus contra propositum animi reū absoluit: hæc Leonardus quæ: ut ego uix credam: faciunt ea quæ in Ciceronis epistola leguntur quam menses ferme decem posteaq; dicta fuit oratio Ligario scripsit Cicero: & sunt hæc. Ego idem tamen cum ad. ii. cal. intercalares priores rogatu fratrum tuorum uenissem mane ad Cæsarem atq; omnem adeundi & conueniendi illius indignitatem & molestiā pertulissim: cū fratres & propinqui tui iacerent ad pedes: & ego essem locutus quæ causa: quæ tempus tuum postulabat: non solum ex oratione Cæsaris: quæ sane mollis & liberalis fuit: sed etiam ex oculis & uultu: ex multis præterea signis: quæ facilius potui perspicere q̄ scribere: hanc in opinionē discessi: ut mihi tua salus dubia nō esset. Quā obrem fac animo magno fortiq; sis & si turbidissima sapiēter ferebas tranquilliora late feras. Ego tamen tuis rebus sic adero: ut difficillimis: neq; Cæsari solum: sed etiam amicis eius omnibus: quos mihi amicissimos esse cognoui pro te sicut adhuc feci libentissime supplicabo: Per hæc Cicero significat tātū orōnē Cæsaris mollē & liberalē fuisse. Præterea se opinari salutē Ligarii nō dubiā: & tamē ad animi fortitudinem eum hortatur: seque pollicetur non solum Cæsari: sed etiam amicis eius libentissime pro Ligario supplicaturum: quæ non scriberet si post dictam orationem reum statim absoluisset. Sed cū dixerimus decem menses posteaq; pro causa Ligarii Orator loquutus fuit supradictam epistolam scripsisse Ciceronem: Ne sit qui putet me hæc confinxisse: Declarandum est cur scribat ad. ii. calen. interca-

Popularis
Popularitas

Leonardus
Aretinus

Ex epistola
Ciceronis

Magnus annus

Dieteris
Trieterica
Penteteris
Agon olympicus
Certamen capitolinum
Eudoxus
Cæsar
Lucanus

Metonicus
annus
Meton

Cicero

Columella

Olympias
Lustrum

lares priores cum uenissent: simul etiam quædam alius repetenda & diligentius explicanda de intercalatione dierum: quæ de ea Plutarchus: Solinus: etq; Macrobius accurate multa scripserint. De constitutione & ordine annorum scribenti illud in primis præfundum esse arbitror: duplicem esse anni obseruationem: aut enim naturalis dicitur annus ad cursum lunæ: & prout solstitialis orbis circūagitur in menses descriptus: aut prout ciuitas quæq; & gens annū suū statuit. Ergo ut prior uertēs & solstitialis: ita secundus ciuiliis appellatus est: Sed & magnus annus a priscis dictus fuit: de cuius magnitudine nō minus gentes & populi uaria statuerunt: q̄ auctores ipsi inter se desident: de quo diuersa legimus. Fuerunt enim qui ex duobus uertētib; annis simul iunctis annum magnum uocarent: idq; tempus trieterida appellabant: q; tertio quoq; anno intercalabatur: q̄ uis biennii circuitus esset: & reuera dieteris est: hoc est tempus duorū annorū: Unde mysteria quæ alternis fiunt annis trieterica a poetis dicuntur. Fere qui penteterida magnum annū nominarent: & cōmodius: nā tunc confectū est quadrienniū die perfecta ex quattuor quadrantibus: quæ rē græci obseruantes quinto quoq; anno redeunte ioui olympio ī elide agonem celebrabant: & Romani certamen capitolinum quito quoq; anno faciebāt. Eudoxus quoq; gnidius annū magnū octo annorū instituit: & octoeterida appellauit: ad quam Eudoxi institutionem cæsar dixit apud Lucanum. Nec meus eudoxi uincetur fastibus annus. Proxime hanc magnitudinē est dodecateris ex annis uertētib; duodecim: huic anno chaldaico nomen est: quem genetliaci: non ad solis lunæq; cursum: sed ad obseruationes alias habent accommodatū: q; ī eo dicunt tempestates: frugūq; prouentus: ac sterilitates morbosq; circuire. Præterea est annus magnus: qui metonicus dicitur: quem meton Atheniensis: uel ut alii laconicus ex annis undeuiginti cōstituit eoq; eneateris appellatur: & intercalabatur septies: inque eo anno sunt dierum sex milia. dcccclx. huius metonis & anni meminit Aristophanes in fabula: quæ inscribitur ορνιθεσ: hoc est aues. Et noster Cicero ad Atticum hæc scribens. Dic quis erit cui credam: aut quando ipse metonis annus ueniet? Columella quoq; tam Eudoxi q̄ metonis mentionē facit his uerbis. Verū ī hac ruris disciplina sequor nūc Eudoxi & metonis antiquorumq; fastus astrologorum: qui sunt aptati publicis sacrificiis. Sed ut Græci maxime notandis temporibus: ut Eusebius Pamphili & Censorinus auctores sunt: penteteridas obseruarunt: id est quaternū annorū circuitus: quas uocāt olympiadas: ita idē tempus anni magni romanis fuit: quod lustrū appellabāt: id qdē a Seruio tullio institutū: ut quito quoq; anno celsu ciuiliū hito lustrū cōderet: & hætenus de magnis annis. Iā de uertētib; aliqd dicēdū est.

annus uertens est natura: dū sol percurrēs. xii. signa: eodē unde profectus est rediit: de quo itē ex Vitruuii snia quædā diximus in illud Iuuenalis: Et cū se uerterit ānus. Sed hic ānus quot dierū esset ad certum nondū Astrologi iuenire potuerunt: quorū opiniones recensere sup sedeo: cū de his copiose tractēt Macrobius & Censorinus: quo auctore potissimū ī hac disputatiōe nitimur: Gentes uero & populi quibus multū iter se discreparēt ī ciuili āno statuendo: tñ hoc ppositū oibus suis suos ciuiles ānos uarie intercalādis mēlib; ad unū illū uerū naturalēq; corrigere. Omissis autē aliarū gētū ānis: de romanorū anno dicēdū uideēt. Annū uertētē ex romuli institutiōe primū decē mēsiū fuisse iter oēs cōuenit. Postea Numa Pōpilius. xii. mēsiū annū fecit: q̄ hoc alii tarqnio ascribāt: q̄ cōtineret dies. ccclj. quibus luna. xii. suis mēsiibus. cccliii. dies uidebat explere. Sed dies unus abūdauit: ut multi putāt p iprudētiā: aut ea supstitutione qua ipar numerus plenus & magis faustus hī: sed ut ciuiliis ānus ad naturalē exæquaret intercalariū mēsem. xxii. uel. xxiii. dierū alternis ānis addi placuit: & potissimū in mēse Februarii: iter terminalia & regifugiū intercalatū est: negocium uero intercalādi pōtificibus datū fuit: eorūq; arbitrio intercalādi rō pmissa: sed & pōtificates: uel p odiū: ut quis magistratu citius abiret diutiusq; alius fugerēt: aut publici redemptores āni magnitudinē ī lucro dāno ue essent: ex libidie intercalātes maxie aberrarunt. C. uero cæsar pōtifex maximus suo tertio & M. æmilii lepidi consulatu quo retro delictum corrigeret. duos mēses intercalares dierū. lxi. in mēsem nouēbrē & decēbrē interposuit: cum iā mēse Februarii dies tres &. xx. intercalasset: fecitq; eum ānum dierum. cccclv. simul prouidens in futurum ne iterum erraretur: nam intercalario mēse sublato ānum ciuilem ad solis cursum formauit: atq; diebus. ccclv. addidit. x. quos p septē menses distribuit: instituitq; ut pacto quadrienniū circuitu: dies unus ubi mēsis quondam solebat post terminalia intercalaret: quod bissextum uocatur: quam Cæsar institutionem etiam apud Suetonium legimus. Ex his igitur lōgius forsan repetitis: & copiose tractatis colligimus romanos primum solitos fuisse alternis ānis mēse intercalare post terminalia: qui mensis mō ex. xxii. modo ex. xxiii. diebus cōstabat: cui mēsi subiungebātur dies qui erant quinque february mēsis ante calēdas martias: eo igit āno quo bis: ut supra diximus ex cōstitutiōe Cæsar intercalatum fuit: Cicero Ligarium defēdit: Quare calēdas intercalares priores itelligere debemus calēdas intercalaris mēsis: quæ cæsar ex cōsuetudinē mēse february iter terminalia & regifugiū intercalasset: dixitq; priores ad drām calēdarū duorū mēsiū q̄ postea intercalati fuerūt: nisi forte priores calēdas accipe uolueris eius mēsis qui e duobus prior intercalatus fuit. q̄ si sic accipimus epistola

Annus uertens

Macrobius
Censorinus

Annus romanorum

Cæsar constituit annū & bis intercalauit

Celsus

illa p mēse saltē Ligario missa fuit: posteaq̄ Cicero p eo orauit. Sed utrūlibet priores calēdas itercalares itellexerimus: statī cæsar ligario nō ignouit: nec oīo Ciceronis adeo efficax fuit: ut Cæsare attonito & in stuporē cōuerso salutē reo ipetrarit: & quia intercalare mēse: & itē diē sæpe noīamus hoc addimus latinis intercalares dies & mēses appellare: quos græci εμφολιμοισ̄ appellāt: uel ut alii εμφολισμοισ̄: & latine pōt interpretari iteriectus. Vnde Biffextus.

Biffextus uero dicit: quia quīto quoq; āno Februarius hēt duos dies qui uno noīe appellāt sexto calēdas martias: quā rē Celsus ī uerboꝝ significationē his uerbis notat: Cū Biffextus calēdis ē: nihil refert utrū priore die an posteriore die quis natus sit: & sic deiceps sexto calēdas eius natalis dies est: nā id biduū p uno die habet: sed posterior dies ī tercalat nō prior: ideo quo āno intercalatū nō est. vi. calēdas natus cū biffextus calēdis est priorē diē natalē hēt. Cato putat mēse itercalare additiciū esse: oēsq; dies eius p momēto tēporis obseruat: extremoq; diei mēsis februarii tribuit. Q. Mutius. Mēsis autē itercalaris cōstat ex diebus. xxxix. Hæc prudētissimi atq; eruditissimi iuriscōsulti uerba ī erudite & nimis ridicule: itēptat̄ Acursius: adeo enī ipudenter & temere de calēdis idibus: nonis: & itercalatiōe loquit̄: ut refelli nō mereat̄. Sed quia Catonē & Q. Mutiū duo stulta dixisse is itēptat̄: de itercalari mēse exponēda sūt iuriscōsulti uerba: ut ostēdamus Catonē & Mutiū recte sensisse: & Celsū adduxisse Catonis & Mutii sententiā ī cōfirmationē eius: q̄ dixit biduū id p uno die hēri. Est. n. quæstio talis: utrū is qui sexto calēdas martias eo mense natus sit: quo in tercalat̄ dies: siue priore die: siue posteriore die natus sit: deiceps hoc est ī sequētibus ānis hēat diē natalē. vi. calēdas martias: & sentit. vi. calēdas martias diē natalē cēseri: q̄. f. id biduū p uno die habeatur. Ast hoc paulo durius uidet̄: ut qui. xxv. diē februarii quotiens intercalat̄ natus sit sequentibus ānis diē natalē hēat. xxiiii. Sed hoc recipi pōt: quoniā biduū illud p uno die habet. Qui uero āno quo itercalātū non est nascit̄ priorē diē hēt natalē: hoc est. xxiiii. At dicit quispiā: Ergo nulla uis est itercalati diei? nempe nulla. Nā & Cato orator sūmus priusq; Cæsar itercalaret quarto quoq; āno diē unū: mēse illū: de quo supra diximus: quem alternis ānis Romani itercalabāt: additiciū & p momēto tēporis obseruabat: quia erat ī arbitrio pōtificū. Sed. Q. Mutius Sceuola iuriscōsultissimus hoc amplius qui. xxii. dies itercalaris mēsis Februario attribuebat hac rōne: quia post itercalātū mēse quinq; dies restabāt ante calēdas martias: qui februarii dicebantur. Puto mendam esse cum subdit Celsus: mensis autem intercalaris constat ex diebus. xxxix. quando ut supra demōstrauimus mensis ille intercalaris nunc esset. xxii. nunc. xxiii. dierum.

Georgius Merula Alexandrinus Statiensis Dominico Sanuto Patricio Veneto Salutem.

e Xponenti mihi superiore anno discipulis nostris eam Cicero- nis epistolā: quæ ad Lentulū Spintherem de Alexandrino Rege in regnum restituēdo scribitur: Etsi argumentū & summam negotii Strabone potissimum fretus: copiose exposuisse uiderer. Tu tamen tria dixisti cumulatius explanari per nos oportuisse: hoc est cur Regno Ptolemæus pulsus Romam concessisset: postulans a senatu populoq; romano ut in regnū reduceretur. Tum autem cum dicat. Res agitur per eosdem creditores: per quos cum tu aderas agebatur. Creditores ne an potius competitors: ut quidam codices habent legēdū foret. Et qui pecuniam Regi credidissent. Postremo Sibyllæ sortem: quæ in causa regia non parui momenti erat: haud satis aperte explicatam a me fuisse: q̄q; Lucanum secutus qui hæc scribat. Haud equidem īmerito cumana carmine uatis Cautum ne nili pelusia tangeret ora Hesperius miles ripa q; æstate tumentes. Dixissem in uersibus Sibyllinis cōtineri miles romane ægyptū caute. quo tuo liberali & non ineruditi hominis sermone motus: quoties historiam illoꝝ temporū legerem: curiose omnia perquirens: atq; obseruans: quæ ad id: quod a me quæsiuisses itelligendū pertinerēt: apud Dionem rerum Romanarū scriptorem uberem atq; fā. iudū causam Alexandrini Regis: ut in senatu tractata fuit inueni: simulq; collatis nostrorū scriptorū & græcorū historiis rem ipsam me assecutum tibi dixi. Tunc diligentia nostrā laudans: simulq; iis gratulatus qui studiose epistolarum ad Lentulum sunt: aliud per me exponi uoluisti: ī quo me quādoq; dubitare uidisti: īmo ingenue cōfiteri incōpertum illud nobis esse: hoc est quid senserit Liuius: ubi in primo ab urbe cōdita classes atq; centurias a Seruio Tullio pro habitu pecuniarū institutas describit: hoc subiūgens. Hæc omnia in dites a pauperibus īclinata onera: deinde est honos additus: non enim ut ab Romulo traditum cæteri seruauerant reges uiritim suffragium eodēq; iure promiscue omnibus datum est. Sed gradus facti ut neq; exclusus quisq; suffragio uideret̄: & uis oīs penes primores ciuitatis esset. Perobscurum enim est quomodo nullus suffragio excluderet̄: & uis oīs penes primores ciuitatis esset. Hanc perdifficile quæstionē cū sollicitissime iuestigare ex Dionysii Alicarnasei antiquitatū libris: quod uix fieri posse: putabam quo pacto fieret cognoui Solutur igitur pulcherri- ma ad agnitionem Romanæ historię quæstio de Centuriatis & Curiatatis comitiis. Sed ne te longius Sanute prefatione remorer: ad Ale-

xahdrinum negocium: in quo maxime Cicero laborabat Létulo gratiam relaturus accedemus. Vale.

a Egyptiorum Reges a Ptolemæo Lagi filio: qui primus Alexandro successit Ptolemæi appellati sunt: quorum nomina atque ex moribus indita cognomina: cum apud scriptores græcos leguntur: tum ex ordine successionis in ultimo geographiæ libro a Strabone commemorantur: Auletes uero ultimus Ptolemæorum flagitiosus traditur utpote qui choraulam exercuerit: atque in regia certamina celebravit: ad quæ & ipse cum aliis concertaturus præibat. huius frater fuit Ptolemæus alter: cui cyprus in ditione concesserat: Vt idem Strabo refert. Hic cum aduersus Romanos bene de se meritos ingratus se preberet: sublatus & ipse est. Insula uero a Romanis occupata fuit. Sed Auletes ad stabiliedum regnum pecunias quibusdam romanorum proprias & mutuo acceptas: ut amicus & socius romanorum appellaretur: quas postea quom ab ægyptiis per uim exigeret: molestus ciuibus erat: tum propter hoc: tum etiam quia a romanis Cyprum repetere nolebat: quam rem Alexandrini iubebant: uel repudiata romanorum amicitia & societate. Ergo cum nec eos ut quiescerent persuasisset: nec posset per uim cogere (peregrinum enim exercitum non habebat) Romam ex ægypto profugit accusauitque ægyptios quod eum regno expulissent. Contigit autem ut de eo reducendo ageretur Lentulo Spinthere consule: cui cilia madata fuerat. Interea Alexandrini dum ignorarent regem in Italiâ uenisse quem mortuum existimabant: Beronicem illius filiam in regno constituerunt quam primam Cybiosactem maritum cepit: hunc diebus paucis eiecit: cum eius ignobilitate illiberalitateque pati non posset. Pro illo alius uenit quod & ipse se archelaum Mitridatis filium simulabat qui Archelai quidem filius erat: eius qui contra Syllam bellum gessit. Rex autem Ptolemæus Romam profectus a Pompeio suscipitur & senatui commendatur: hoc cum Alexandrini rescisissent: Centum oratores Romam miserunt: qui responderent criminibus quibus a rege accusarentur: recriminarentque illum de ui & iniuria quibus eos affecisset: quo precognito quis Romæ esset: legatis rex insidiatus est: subsecutoribusque alio atque alio dimissis in itinere multos eorum priusquam Romam uenirent interfecit: quosdam in urbe ipsa tolli curauit: alios perterrefaciens: uel pecuniis corrumpens persuasit: ut neque conuenirent: & colloquerent magistratus de iis pro quibus missi fuerat: neque in totum ullam memoriam de cede aliorum facerent: quod negocium occultum fuit. Senatus autem grauiter retulit causam eorum acerrime Marco Fauonio alio agere modo. Nam multi legati sociorum Romam missi per uim perditum fuerant. Præterea non pauci romanorum dona acceperant: qui non permetterent Dionem qui

Ptolemæus
Auletes

Pellis Ptolemæus
ægypto

Beronice
Cybiosactes

Archelaus

.C. oratores

unus erat legatorum in senatum ingredi: neque mentionem ullam de cede legatorum quousque is adesset facere. Cæso uero per dolum Dione: neque de eo poenam Rex dedit. At cum Pompeius ut supra diximus regem domi suscepisset: illum hoc facto admodum subleuauit: cum plurimi autem inde accusarentur: pauci admodum conuicti fuere: tantum acceptio munerum poterat: ut se inuicem ob proprium quisque periculum iuuarent & hæc quidem pecuniarum gratia mortales faciebant. Sed principio insequentis anni iouis simulacro: quod in labano erectum erat fulmine ictum: per aliquod tempus reductio Ptolemæi repressa est: simul etiam quod sibyllinos uersus adeuntes hoc ascriptum iuenerunt. Si ægypti Rex auxilio quodam indigerit: uenerit: eius amicitiam ne abnueritis: sed illum quidem cum multitudine ne iuueritis: quod si aliter factum fuerit: labores & pericula habebitis: Ex hoc conuenientiam uersuum: ad ea quæ tunc gererentur: admirantes: quæ cumque prius decreuissent rescidere. C. Catoni tr. pl. in primis obtulerunt: per quem sibyllinorum uersuum sententia in publicum uenerat. Nam cum non liceret quicquam sibyllinorum uersuum: nisi prius senatus decreuisset in uulgus enuntiare. Cato ueritus ne sibyllæ sors occultaretur: sacerdotes coegit priusquam responsum a senatu acciperent: oraculum sibyllæ aperire. Post hæc uero cum sententiam in senatu dicerent: censerentque quidam reditum regis Lentulo Spintheri: sed sine exercitu: alii uero referrent Pöpeio: ut eum cum duobus licitoribus reduceret. Ptolemæus cognita Sibyllæ sententia rogauit ut per Pöpeium reduceretur. Plutarchus uero Canidium tradit rogationem ad tribunos plebis tulisse: ut Pöpeius sine exercitu cum gemino licitore ad Ptolemæum cum Alexandrinis conciliandum destinaret: cui rei non grauius hæsisse uisus est Pöpeius. sed senatus id omisit causa honeste reddita quod uiro timeret: simul etiam quod eo ad re frumentariam uti uellet: quod ut iidem historici hoc est Dion & Plutarchus tradunt: Lentulus Spinther etiam consul maxime laborasse: ut præfectura anonæ Pöpeio mandaretur: tradita illi omni potestate terrarum & maris quæ Romano populo parerent: hoc autem fecit Spinther ut ad maiorem magistratum Pöpeio promotum: ipse ad Regem Ptolemæum auxilio mitteret. Aulus Plaucius in collegio tribunorum recitauit literas quibus notabat Ptolemæum orare: ut pro Spinthere Pöpeius mitteretur. Cum uarias autem & disidentes senatorum sententias Ptolemæus cognouisset: desperato reditu ephesum concessit apud deam uicturus. Postea uero quod quod romani auxiliu abnegassent: & grauiter eius largitiones ferret: reductus est & regnum recuperauit. Hoc autem fecerunt Pöpeius atque Gabinus: tantum enim potentia & pecuniæ tunc ualuerunt: ut præter popululuntatē & senatus decreta Pöpeius Gabinio scripserit: quæ Syriæ cum exercitu præfecerat: ut Regem reduceret: nihil enim curarunt alter muneribus: alter uero gratia de Sibyllinis uersibus. Reus deinde Gabinus

Sors Sibyllæ

Iussu Pöpei
p Gabinium
Ptolem. redu
citur

f ii

clodius a pir
ratis capitur

.M. Cato

In romanorū
iura
Cyprus

Ex oratione
Ciceronis:

factus est: sed cōvinci nō potuit tū Pōpei: tum pecuniarū gratia: Sed
cū legamus Catonē Rhodi cū esset atq; respōsum Ptolemæi Cyrii
expectaret: altero Ptolemæo a ciuibus tūc pulso & relicta Alexandria
Romā nauigāti ea spe ut Pōpei & Cæsaris armis in regnū reduceret:
cōsiliū optimū dedisse ut domū rediret: & cū suis ciuibus pacaret: du
bitabit aliquis cur Dion tradat Alexandrinos egre tulisse Ptolemæū
pati Cyprū occupari a Romanis cū Rex ipse uiueret: & insulā in po
testate haberet. Illud addimus quā tēpora supputare potuimus: cum
Alexādrini de Rege eiciēdo cōsilia iniret: tūc. P. Claudiu pulchrum
qui auctor fuit tollēdi Ptolemæi: in piratas incidisse: regemq; rogasse
ut se redimeret. Sed preciū pexiguū Rex misit adeo ut piratæ id exci
pere erubesceret. Remissa igit Regi pecunia: & dimisso Claudio sine
precio: tribunus deinde plebis creatus Claudius euicit ut. M. Cato in
Cyprū mitteret: eā ab Rege ablaturus. Sed Ptolemæus re intellecta
priusq; ille aduentasset: seipsū interemit. Cato insulā accepit: & Regis
opes uenūdedit pecunia omni in publicū ærariū relata: quod Luca
nus significat cū dicit. Quod cato longinqua uexit sup æquora cy
pro. Ergo cū iussu populi mitteret Cato ad pecuniā accipiendā satis
Cyprus romanorū īperio parebat: cū indignitate regni ægyptiorū: tu
re: & Alexādrini iniquo aīo ferebāt iā insulā cui per multos ānos Pto
lemæi īperauerāt in romanorū iura cedere. Suetonius quoq; signifi
cat post initā cū po. ro. societate Ptolemæū Alexādrina pulsum. Nam
Cæsar laborabat ut sibi ægyptus puincia plebiscito daret: nactus ex
traordinarii īperii occasionē q; Alexādrini Regē suū sociū atq; ami
cum a senatu appellatū expulerāt. Igitur ut socius atq; amicus ro. po
puli Ptolemæus a senatu reduci postulabat: nec sine causa atq; iniu
ste senatus de eo reducēdo tractauit: quā rē primū a me Sanute quæ
siuisti: quæ autē foret uersuū sibyllinorū sentētia satis supra demon
strauimus. Restat ut exponamus atq; cōprobemus creditores legēdū
esse nō cōpetitores. Sed hoc subiecta Ciceronis uerba ad. Q. fratē
cōfirmabūt. Creditores uero Regis aperte pecunias suppeditat cōtra
Lentulū: sine dubio res a Lentuli remota uidetur esse cū magno meo
dolo: quā multa feci. Sed ualde miror cur Domicius exponens illud
Iuuenalis. Ipsi magna sonant: sed tunc cum creditor audit Præcipue
Inquit enim creditor qui pecuniam credit debitori. Creditor item cu
ius pecunia aliquid aliud agit ut hoc loco & apud Ciceronē Res agit
per eosdē creditores. nugatoris plane hoīs uerba: quæ nec coargueda
sunt. Nam quid aliud aliquid creditorū pecunia aduersus Lētulum
ageret nō intelligo: Sed qui pecuniā Regi crediderint: quod & tu quæ
redū existimasti nihil equidē quod ex historia habeat inueni præter
quæ ea quæ de rabirio posthumo Cicero scribit: is enim gradē pecuniā

regibus Alexādrinis crediderat: pulsus in retea regno Ptolemæus do
lo sis consiliis: ut dixit Sibylla postq; sensit posthumus romam uenit
Huic egenti & rogāti hic infelix pecuniā credidit: nec tamen primum
Nā regnanti crediderat absens: nec temere se credēdū putabat: quod
erat nemini dubiū: quin is in regnū restitueret a senatu populoq; ro
in dando autē & credēdo processit longius: nec suā solū pecuniā cre
didit: sed etiā amicorū: stulte quis negat aut quis nō admonet: q; ma
le cecidit bene consultū putaret id est difficile: quod cū spem magnā
sis ingressus: id nō exequi usq; ad extremum supplex erat Rex multa
rogabat oīa pollicebat: ut iam metuere posthumus cogere: ne quod
crediderat perderet: si credere cōstituisset modū: nihil autē erat Rege
illo blandius: nihil hoc benignius ut magis pœniteret coepisse q; desi
stere liceret. Per hæc Ciceronis uerba cōstat Rabiriū suā & amicorū
pecuniā regi & in ægypto & postq; pulsus regno fuit credidisse: quod
cōuenit cū eo quod dion scribit Regē dū regnaret romanis quibusdā
pecunias stibiledi regni gratia mutuo acceptas impēdisse. Quod au
tem largitione regia multi corrupti fuissent: & supra ex Dione demō
strauimus: & Cicero idē significat hæc subiūgens: hinc primū exorit
crimen illud senatū corruptū esse dicūt: docetq; Cicero ad sūprū iti
neris: ad magnificētiā apparatus comitatūq; regiū suppeditatā pecu
niā a posthumo fuisse. Ergo ausim ego affirmare creditores regios q
Lentulū pecunia oppugnarent nō alios fuisse q; Rabiriū & eius ami
cos: qui pecunias regi crediderāt. Hic suboritur alia dubitatio: si rex ro
mam uenerat: Cur scribit Cicero Amoniū regis legatū aperte Lētuli
partes pecunia oppugnare: respōdemus Regē ut supra demonstratum
est in consulatu Lentuli Spintheris & Q. Metelli nepotis Romam
uenisse. Illiq; nō inimico po. ro. senatū datū: post uero cū uaria decer
nerentur ephesum concessisse: & aut Romæ legatū Amoniū reliq; se
aut ex Asia misisse ad procurādā in regnū restitutionē. Scribit ī eadē
oratiōe idem Cicero Rabirium posteaq; rex a Gabinio reductus fuit
in ægypto mansisse: ut pecuniā exigeret etiā infra dignitatē Romani
nominis. Lentulus uero cōsulatu functus in prouinciā ciliciā: quæ ei
mandata fuerat concessit: ex qua facilis erat in ægyptum transitus: &
cōmode potuisset: siue cū exercitu: siue sine exercitu Regē deducere.
Quæ in rege per se reducendo multū per amicos laborabat: & de cre
ditoribus quidē regis abūde ut arbitrōr dictū est. Ad cætera iā tran
seamus de uerbis Liuii Liuiianum illud in quo maxime continet cō
suetudo ferēdorū suffragiorū ad creandos præcipue magistratus sa
tis cognosci non poterit nec explicari: nisi Dionysii alicamafei libros
qui de antiquitate romana inscribunt adiuerimus. Tū quæ is de or
dine & diuisione graduū inferendis suffragiis tradat: subtilius pēsitā

Creditores
Regis
Rabirius & a
mici

Comitia cētū
riata curiata

Verba Liuii

Prima classis

cēturiarū. lxxx

Duæ cēturiarū

Scdā classis

Cēturiarū. xx.

Tertiā classis

Centū. xx.

Quarta clas/
sis

Centū. xx.

Quinta classis

Centū. xxx.

tes cum uerbis Liuii contulerimūs: Magni momenti res hæc est quōdo frequenter apud historicos & oratores de centuriatis curiatisq; comitiis mentio fiat. Ignoscendū autē est Blondo foroliuensi qui in sua roma triūphāti de comitiis tractans præter ea fere nihil dixit quæ apud Gelium & Pompeiū festū legunt; qui duo scriptores uelut per trāsītum: i quo hæc duo comitiōrū genera differrēt delibarūt. Ea dūtaxat uir nō indoctus quæ suis tēporibus cognosci poterāt aperire uoluit: quæ ex quibusdā Ciceronis uerbis: ut infra dicemus nescio quid quod a ueritate non multū abest de centuriatis comitiis tradiderit: Nos uero iam explicatius de discrimine atq; ordine ferēdorū suffragiorum differemus: si illud præmonuerimus sub regibus quinq; hoc est a Romulo ad Seruiū Tulliū belli pacisq; munia uiritim facta: Itidē & suffragia in comitiis data: quod propriū fuit curiatorū comitiōrum: Posteaq; uero census descriptus fuit distributæq; cēturiarū ad certū numerum oneribus inclinatis a pauperibus in dītes: hoc est ut diuites p copia opum & facultatum onera publica ferrent: qui plus conferebat in reipu. usum ii in plures partiti cēturias plura suffragia ferebant: de ordine autem gradu ac numero centuriarū magis distincte loqui nō possumus: q̄ per uerba Liuii: quæ oīa subnotauimus. De Tullio sic scribit. Aggrediturq; inde pacis longe maximum opus: ut quēadmodum Numa diuini auctōris iuris fuisset: ita Seruiū conditorē oīs in ciuitate discriminis ordinūq; quibus iter gradus dignitatis fortunæq; aliquid interlucet posterī fama ferrent. Censum enim instituit rē fauberrimā tanto futuro imperio: ex quo belli pacisq; munia nō uiritim ut ante: sed pro habitu pecuniarum fierent: Tum classes centuriarūq; & hunc ordinem ex censu descripsit uel pace deorū uel bello. Ex his qui centum miliū æris aut maiorē censum haberent, lxxx. confecit cēturias quadragenas seniorum ac iuniorū. Prima classis oēs appellati seniores ad urbis custodiā ut presto essēt: iuuenes ut foris bella gererent: Arma his impata galea clipeus ocreæ: lorica oīa ex ære. Hæc ut tegumēta corporis essent: tela in hostē hastaq; & gladius additæ huic classi duæ fabrum cēturiarū: quæ sine armis stipendia facerēt datū munus ut machinas in bello ferrent. Secunda classis intra centū usq; ad quinq; & septuaginta miliū censum instituta: & ex his senioribus iunioribusq; uiginti conscriptæ cēturiarū. Arma impata scutum pro clipeo: & præter lorica oīa eadem. Tertiæ classis i quinquaginta miliū censum esse uoluit totidē cēturiarū: & eæ eodē discrimine ætatum: factæ nec de armis quicq; mutatū. Ocreæ tantum ademptæ. In quarta classe census quinq; & uiginti miliū totidē cēturiarū factæ: arma mutata nihil præter hastam & uerutū datū. Quinta classis aucta cēturiarū triginta factæ: fundas lapidesq; missiles hi secū gerebant: in

his accēsi cornicines tibicineq; in tres cēturias distributi. Undecim milibus hæc classis censebatur. hic minor census reliqua multitudinē habuit. Inde una cēturia facta est iuniorū militia: ita pedestri exercitu ornato distributoq; equitū ex primoribus ciuitatis. xii. scripsit cēturias sex: item alias cēturias tribus ab romulo institutis sub iisdem quibus inauguratæ erant nominibus fecit. Ad equos emendos dena milia æris ex publico data: & quibus equos alerent uiduæ attributæ: quæ bina milia æris in annos singulos penderent. Hæc oīa in dītes a pauperibus inclinata onera. Deinde est honos additus: nō enim ut ab Romulo traditum cæteri seruauerant Reges uiritim suffragiū eadē ui eodēq; iure p̄miscue omnibus datum est. Sed gradus facti ut neq; exclusus quisq; suffragio uideretur: & uis omnis penes primores ciuitatis esset. Equites enim uocabantur primi. lxxx. inde primæ classis cēturiarū peditū uocabantur. Ibi si uariaret quod raro incidebat ut secundæ classis uocarent. Nec fere unq; infra ita descenderēt: ut ad iūmos peruenirent. Nec mirari oportet hunc ordinē qui nunc est: post expletas quinq; & xxx. tribus duplicato eorū numero cēturiarū iuniorū seniorūq; ad institutā a Seruio Tullio sumā non conuenire. Hæc fere eadem a Dionysio traduntur in libro septimo ubi narrat quo pacto dānatus fuit Martius coriolanus: rem tamen ipsam apertius declarat docetq; qua ratione nullus suffragio exclusus uideretur: & uis oīs penes primores ciuitatis esset. Nam quotiens populus permittente senatu in cēturiatā contionē a consule uocabatur perfectis sacris quibusdā ex lege in cāpū martiū: qui ante urbē erat multitudo conue niebat sub centurionibus & signis posita: ut in bello: ferebantq; calculos: non tamen oēs accipientes: sed per ordines quicq; singulos: qui ordines centū nonaginta tres erant in sex diuisi classes: ut supra ex liuio demonstraui mus: quæ numerus centuriarū siue ordinū non contingat hunc numerū. Sunt enim cēturiarū. clxxxii. a notatæ. Sed ad præsens negocium hæc numerum discrepantia parum facit: nisi forte præter decem & octo cēturias equitum: tres etiam a Romulo institutas auerauerimus. Igitur quotiens nonaginta tres cēturiarū idē sensissent tunc in ea re de qua agebatur ferendorum suffragiorum finis aderat neq; amplius dabāt reliquis cēturiis sex & nonaginta ferēdos calculos: quod si uariasset inter se primæ classis cēturiarū: quæ numero erāt nonaginta octo: cōnumeratis in eis decem & octo cēturiis equitum tunc secunda classis quæ erat duarū & uiginti cēturiarū uocabatur: & tertia classis ac deinceps reliquæ donec idē septem & nonaginta cēturiarū sentirent. Sed per sæpe certamina dignitatū & magistratū finē per eas cēturias: quæ primæ uocatæ erāt accipiebāt ita ut non esset opus amplius in aliquo ultimis: Raro autem ita res uariabatur: ut ad

Cēturia una
Equitū cēturiarū. xviii.

Dionysius a
licarnaseus

Ordines siue
cēt. clxxxii

f iiii

Aristocratia
Venetorum

ultimum usq; suffragium procederetur. Liquido ex his Dionysii uer-
bis patet quomodo nullus excluderetur suffragio: cū oēs centuriæ in
campum Martium prodirent: & ius omnium foret ad ferenda suffra-
gia: uis autem ipsa penes primores maneret: hoc est quotiens non ua-
riassent: quorum tamen suffragia nunq̄ adeo uariabantur: ut necesse
esset admittere infimæ sortis homines. Hic fortasse quæres cur tantū
septem & nonaginta centuriæ certamina campi deciderent: ad quod
dicimus hunc morem habuisse Romanos: qui & etiam ab Athenien-
sibus (ut Augustinus scribit) seruatus est: ut in iudiciis quotiens pa-
res essent sententiæ iudicum reus absolueretur. In creandis uero ma-
gistratibus: & in certaminibus campi: quia paria non poterant esse
suffragia: quæ omnia numero erant, clxxxiii. ubi primum ultra di-
midium uentum erat: statim finis imponebatur. Ergo nonaginta se-
ptem finem statuēbant: cum transcenderent dimidium. Et hæc erant
centuriata comitia in quibus suffragia ferebantur: ex censu & ætate.
quia centuriæ erant diuisæ bifariam seniorum ad urbis custodiam &
iuniorum qui foris bella gerent. Et quia Romanus populus his co-
mitiis non multum aberat ab instructo exercitu: & pro militari mu-
nere diuisus erat: ideo dixit Aulus Gellius Centuriata comitia intra
pomerium fieri nefas esse: quia exercitum extra urbem imperari o-
porteat. Intra urbem imperari ius non sit: propterea centuriata in cā-
po Martio haberi exercitumq; imperari: præsidii causa solitum: quo-
niam populus esset in ferendis suffragiis occupatus. Præterea idem
auctor tradit maiores magistratus comitiis centuriatis fieri. Cicero
quoque quod & Blondus notat: Lucium Murenam defendens ambi-
tus in petitione consulatus accusatum inter alia argumenta hoc uno
potissimum usus est. Murenam forma omnium grauiore delectum
fuisse illo die: quo auspicato comitiis centuriatis Lucium Murenam
consulem renuntiaui. Erat enim grauiissima forma comitorum: quo-
rum uis omnis penes potentes esset. Curiata uero comitia: quæ per li-
ctorem curiatim calabantur: id est uocabantur ex promiscuo suffra-
giorum genere constabant. Hæc enim ab Romulo & reliquis regibus
instituta fuere: omnisq; Romanus populus ad curiatam contionem
uocatus in forum conueniebat: finibusq; quibusdam loca fori cōclu-
debant: in quibus singulæ curiæ sepatim tanq̄ in septis sistebant uiri-
tim suffragia laturæ: & fere plebiscita & leges curiatas comitiis rogati-
one trinūdinum facta ferebant. In uestra autem Aristocratia ferēdo-
rū suffragiorū hic ordo nō habet. In designandis autem magistratibus
quotiēs uniuersa cōtio in atriū amplissimū coit: per subsellia partiti
patrii ad sortē electionis prout fors exierit citant: quæ diuisio sub-
selliorū hēt quippiā simile uocationi tribuū per septa discretarū. Ast

quotiēs dux creat: quia magistratus ille sumus est: & p̄petuus: Vnus
& quadraginta uiri miro ordine: & quod uix fieri posset uidet̄ sorte
& consilio delecti statutū modū suffragiorū hēt: nā qui prior quinq;
& uiginti suffragiorum puncta tulerit: is statim dux salutatur: diffi-
ciliusq; est ad hunc numerum peruenire: q̄ in generali contione ut di-
citis mille suffragia tulisse: quod scilicet grauiore iudicio & maturio-
re consilio res tanta geratur. Differunt etiam suffragiorum qualita-
tes. Nam in quem plura puncta e duobus aut quattuor competi-
toribus collata fuerint: is magistratui designatur: quæ lex in curiatas co-
mitiis Romæ seruabatur. Ast in duce creando contentio suffragiorū
non admittitur: hoc est quis plura tulerit: quod in centuriatis comi-
tiis seruabatur. Nam cum cōdidatus quispiam siue is consulatum: si-
ue præturam: aut quæsturam peteret: septem & nonaginta de quibus
supra diximus suffragia accepisset: illico designatus habebatur: Pa-
tauu: si licet maximis minima componere: in creando eo magistratu
qui ius inter scholasticos dicat: uestigia quædam curiatorum & cen-
turiatorum comitorum apparent. Nam sacrarum legum studiosi
per nationes quasi centuriatim diuiduntur: tamen unaquæq; natio
unum delegit: cui potestas pro omni gente ferendi suffragii datur: q̄
uero liberalibus artibus atq; philosophiæ incumbunt: uirum latis
suffragiis rectorem (sic enim is appellatur) creant. Et quia de comi-
tiorum ratione multa differuimus: præteridū nō uidetur quid esset
prærogatiua suffragiorum: & quæ prærogatiuæ tribus atq; ceteriæ
dicerentur. Peditanus ait prærogatiuas tribus esse: quæ primæ suffra-
gium ferunt ante iure uocatas. Mos enim fuerat quo facilius i comi-
tiis concordia populi firmaretur: bina domo de iisdem candidatis co-
mitia fieri: quorū tribus primæ prærogatiuæ dicebant: quos uellent
cōsules fieri. Secundæ iure uocata q̄ in his sequente populo: ut sæpe
cōtigit prærogatiuarū uolūtate iura oīa cōplerent: hæc elegatissimi
& nobilissimi interpretis uerba: ut plenius & melius intelligant aliqd
a nobis addēdū uidet̄: q̄tū ex Liuto & reliquis historicis: ubi præro-
gatiuæ mētio fit cōiicere possumus iure uocata tribus & centuriæ di-
cebāt: quæ iussu cōsulis. aut tribunorū in cōtionē ueniebāt. Hæ ad fe-
rēda suffragia uocabāt: ut supra diximus. Sed anteq̄ ad suffragia ci-
tarentur: nōnunq̄ sermo in populo habebatur de dignis indignis: ut
fierent. Cæteri diligentiores ad suffragia de his ferēda: & plerūq; is cā-
didatus dignitatē cōsequebat̄ i quē sermo populi iclī asset: diligentius
q̄doq; mecū cogitauit an i uestra rep. p̄potēti & recte iſtituta aliqd ge-
rat̄: q̄ aliq̄ prærogatiuæ similitudinē referat: tādē deprehēdi eos ma-
gistratus: qui p̄ scrutiniū designant̄ quodāmodo prærogatiuæ more
designari: Nā sunt præfecturæ quædā in urbe: quæ scrutiniū patrum

Prærogatiua
suffragiorū

Prærogatiuæ
tribus

Democratia
romanorum
Venetorum
Aristocratia
prærogatiua
senatus

Tertuliānus

designatae mox uniuerso patriciorū ordine consentiente conferuntur & fere quod patribus placuit hoc uniuersa contio sequitur atq; confirmat: siue leges ferant: siue magistratus demandentur. Est tamē aliq̄do ut diuersa a patribus & a senatu cōtio statuat, hīc existimamus quod Romani in democratia prærogatiuam dixerunt: id nostris temporibus Venetos in sua Aristocratia scrutiniū appellare: & ut semel dicam quod sentio quicquid suffragiis uniuersalis contionis confirmandū atq; ratificandū est: quīs rogati patres id decreuerint: prærogatiua senatus factum dici potest. Ad nostrā sententiā tū confirmandam: tum apertius declarādā: quæ Liuius in. xxi. libro scribat: ubi de Annibale loquitur subnotabimus. Quin prærogatiuā militarē qua ex templo iuuenis Annibal intra prætorīū delatus imperatorq; ingenti omnium clamore atq; assensu appellatus erat: fauor etiam plebis sequebatur. Prærogatiuā militarē intelligimus ingentem omnium clamorem atq; assensum militū cum Annibal appellatus est imperator: quā mox plebs sequeretur: quæ etiā suo studio suisq; suffragiis illū imperatorem exercitus factura erat. Tertulianus itē in apologetico. Tibertius ergo cuius tēpore nomē christianū ī sæculū introiuit anūtiatum sibi ex Syria palestinae quæ illic ueritatē illius diuinitatis releuauerat detulit ad senatum cum prærogatiua suffragii sui. Senatus quia ipse nō probauerat respuit: quid enim fuit prærogatiua suffragii Tibertii: nempe quia prius ille decreuerat christum nostrum deū haberi. Locus hic poscere uidetur: ut de promulgatione legum pauca differamus. Nam leges ipsæ trinundino ferri solitæ erant, nec alio modo rite a iure latæ dicebantur: nisi trino promulgatæ nūdino. Ergo quid esset trinūdinum prius dicendum uidetur. Prisci Romani, ut Varro & Dionysius auctores sunt: anū ita diuiserunt: ut nonis modo diebus: q̄ in agro uersarentur in aliquo opere faciundo urbanas res usurparēt: reliquis septem ut rura colerent: de quo die intellexisse mihi uidetur Quidius ī fastis cū ait. Est quoq; qui nono semper ab orbe redit. Ergo nundinis rusticæ tribus in urbem uenientes permutationes faciebāt rerum uenaliū litēsque componebant: & de publicis: quorum erant ex lege Domicii: & quæ permitteret ipsis senatus suffragia ferentes ea sentiebant. Tunc Tribuni maxime plebis legem promulgabant: diemque statuebant tertii fori siue trinundini. Nam primo foro legebatur lex. Itidem secundo foro: at tertio foro cum turba ex agris uenisset rogatio fiebat: ex prece subiciente scriba uerba legis populo recitabat. Tūcque populus sentiebat. Ergo primo & secūdo foro uelut binūdino lex promulgabat: hoc ē ut expōit Pōpeius Festus ī uulgus edebat. est. n. promulgare quasi puulgare: & ut dilucidius rē ostēdamus tēpore promulgationis licebat intercedere: cū uero lata esset nequaquā

rem significat Cicero in prima Antonianarū: hæc dicens aduersus leges duas quas Antonius post Cæsaris mortē promulgauerat: hoc est de tertia decuria iudicum: Et ut de ui & de maiestate dānati ad populum prouocarent si uellent. ait enim ac de his tamen legibus: quæ promulgatæ sunt: saltem queri possumus: de his quæ iam latæ dicuntur ne illud quidem licuit. Illæ enim nulla promulgatiōe latæ sunt: anteq̄ scriptæ: quid est ergo quod dixit nulla promulgatiōe latæ sūt: nepe q̄ trinūdino populo recitatæ nō fuerunt: nec licuit illis obsistere: aut contradicere: uel ut magis proprie intercedere. Vnde paulo post ait: loquor de legibus promulgatis: de quibus est integrū uobis: demonstro uitia: tollite. denūtiō uim: arma remouete: hanc ferendarū legū consuetudinē maiores quoque uestri sanite optime in Aristocratia instituerunt. Nam quotiens grauior quædā res tractanda inciderit: de ea prius in curia sanctissima patres rogantur: aliquot dierū deliberatione permessa. Postea uero senatus decretum super ea re fit prout ceteri fuerint prudentissimi uiri: mox uero quæ senatus decreuit ad cōtionem uniuersalem delata sciuntur: siue sentiantur: si tamen illud diuulgari licet: quod superiore anno factum uidimus: ubi lex sumptuaria lata fuit de moderando præcipue mulierum ornatu: Ea enim lex primum ad patres per principes senatus relata fuit: quam hi mox cū prærogatiua suorum suffragiorum concioni demandarunt: quæ partem decreta magno studio sciuit.

Continentur in libro hæc.

Enarrationes Satyrarum Iuuenalis per Geor. M. Alex. ad Federicū de monte feretro Urbini ducem inuictissimum.

Aduersus Domicii Commentarios in Martialem ad Marcum Antonium Maurocenum.

Annotationes in Ligarianam Ciceronis ad Bernhardum Bembum.

Argumentum Epistolarum Ciceronis ad Lentulum: de ui & ordine suffragiorum in centuriatis & curiatis comitiis: Quid prærogatiua suffragiorum: & quomodo legis promulgatio ad Dominicum Sanutum.

Impressa Venetiis per Gabrielem Petri
Duce in clyto Andrea Vendramino.

M. CCCC. LXXVIII.

Legis promul/
gatio

Promulgatio
& prærogati/
ua apud Ve/
netos

Lector ne te offendant errata: quæ operariorum indiligentia fecit: (neque enim omnibus horis diligentes esse possumus) recognito uolumine ea & corrigere & annotare placuit: quæ alioquin in diuersum sensum trahi possent. Cætera quæ ex praua litterarum positione mendam aliquam uidebuntur habere ipse per te corriges.

A

Tragedias a telepho. de legē
dum est
Syllæ confubant. consulebant
Sanguinē esse cōcoitū. cōcoitū
Crimen erunt testicia. testicia
Presentaneum locusta cōposuit
abundat locusta

Nec faraginē. nunc
Quo tēporē quidē decū decussis. is
Cōposito attico mor. cōpositio
Qui census quæstoris. equitis
Vim iusticiæ parare. parare

B

Inter scripta cōcubinarū. supra
Recte obuolutum. rete
Nuno. nunc
Referent. referrent
Sociū & latinū. socios & latinos
Quæ trinundine: trinūdino
Dū diuersum. in diuersum
Amiculo iuuenis. iunonis
Q. catuli. deest capitolini
Tum domos. deest si
Dū in quadrāte. dum tu
Tumini sacrorū gratam. gratā

C

ab amatoribus suis exier. exiget
Phecasos calceos. phecaseos
Flexa tribulatione ligulæ. tu/
bulatione
Aquarum indigna. indiga
Versicolor & numerosa. uersif/
colore
D
Dominus nero. domitius
Domulæ pcurator. domicilæ

Qui huiusmodi diuitē. apud deē
Ferialis coena: feralis
Spinertē illum. sed inertem
Averso torente. aduerso
Ut quem aprum. cum
Fustæ iætæ nō iterimi. iætæ
Qui hoc uoluptate. uoluptatis
causa

Et pubē ubo uētre. imo
Hoc est malo hespidum. mala
Scaurus censor. fecit

Cum maiore cubitabat. fonte
sorore. E

Chronomon saltatorem fuisse
saltationem

Resibulari iudent. iubent
Qui fibulā sub psonis. fabulā
Icere autem aperiri. uere

Ut filius tradit. ut Gelius
Pudicia æque pudiciæ quæ
Ad bellāda corpa. ad debellāda

Foliato spicato comagēo ob su
auē olentiā præcipue mulie/
res usas tradit paulus: q scri/
ptor iubet ifoliatū mitti nu/
cum putamina adusta atque
trita ut nigrius fiat.

F

Pōtio meminit Corne. pontiæ
Vel mersa. mensa
Progne thesum filiū. ithym
Massent ī signū læticiæ. uicissēt
Strataria purpura. stlataria

G

Viriati belli. uiriati
H

Hoc est ius boetica: sus
Pro Claudio exponit. candido
Et perque sedulum. perq
Nortia potiusq rursus. nur/
siam

Apud sequestres deponeretur.
deponeretur.

Compedes hos. has
Illuc extructum. illic.

A Iuuenale mederi. morderi.
In monte latinio. latinio.

Dicitur ē iuppiter. deest idiges

K

Condita sapia. sapiat
Suæ puliginis. puliginis

L

Per pluribus: per uacat
Cum dabatur. condebatur.

Quo modo. quo morbo
Inter entium & chium. ænum

In quo tessera. in quem
Leui sacificatione. scarifica/
tione.

M

Dum patres regāt: rogantur
Est apud græcos. esto

Pecora leucopheon. leucophea
Velo subtilissimo accipit: accipi

Conficiam. cōficiam
Ad hunc usū inciditur. incidit

Midram. midiam
Contexta. contexta

Directus. dierectus
I. in quinque. v.

Est imitatur. imitatus
Coliambus & hipponacteus:

deest qui
Per quem usum. & quæ usum.

Prisci catimis. catonis
Rubeant. rubeam

In græcam denuntiavit. demu

tauit
Qui cophoni. quid cophoni

Hic quattuor aures. huic
Quæ super terrā. subter
Chirographiam attulit. choro
graphiam

Forte apud Lāpridium. deest
hæc

Si ueneo. ueneto
Nempe ut facerem. non

P

In uno labore. ut
Quasi in alueo: quas

Illius item. iulius
Sic pubere: ubere

Litteræ u. p. x. y.

Loquens domicius deprauates
uerba Plinii sequēs.

Q

Ne illa sub nomine nostro aliq
do parum emendata. illæ e
mendata.

Quem duo sub tuberoses. sub
uacat

Cæsare uitā cōcessisset. cæsar
Oīa surripiunt. surripuit

Quam per asserenda. pro
Quare id res poscebat. quia

Et casum: causam
Pro rationem contrariorū: per
relationem

Ligario se apponit: opponit

R

Summos uiribus: summis
Ulcisci uoluit: uoluerit

Ex hoc loco trahitur: trahit
Nō reddit corroborādū: deē ad

Non est factio dicēda curia.
deest sed

Desident. dissident. 22

146

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

